Івана Франка стор.

КАЛЄНДАР

Канадійського Фармера

К XXXIII 1953 ЦІНА 75 ЦЕНТІВ

КОРОЛЕВА ЄЛИСАВЕТА II
Коронована 2-го червня, 1953.

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Звичайний

1953

Ціна 75 центів.

НАКЛАДОМ „КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА"

295 Market Ave. Winnipeg, Man.

PRINTED IN CANADA

ЗМІСТ КАЛЄНДАРЯ

ADVERTISING INDEX

РІК 1953

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1953 є роком звичайним, отже має рівно 365 днів і 6 годин. Юліянського періоду є він роком 6666; 5714 жидівської ери; рік 2706 від заснування Риму, після Варра; рік 2613 ніпонської ери; рік 1372-73 Магометанської ери.

РІЖНІ СПОСОБИ ЧИСЛЕННЯ ЧАСУ

Християнське числення років починається від народження Христа. Маємо тепер рік 1953 від тої історичної події.

Від охрещення українського народу Володимиром Великим, у 988 році, маємо тепер 965 років.

Грецька церква числить час за Біблією Старого Завіту, отже маємо тепер рік 7463.

Жидівський рік, який почався в осені, 1952 року, є тепер роком 5713. Жиди починають свій калєндар від 7-го вересня, 3761-го року перед народженням Христа.

В протестантів калєндар є по більшій части той самий, що і в римо-католиків. В них є, розуміється, менше свят.

Магометани числять рік по оборотах місяця, отже їхній рік коротший від нашого. Тому то їхній Новий Рік посувається кожного року около 11 днів назад. Оборот місяця бере 27 днів, 7 годин, 43 мінути.

ПОРИ РОКУ — 1953

Весна починається 21-го березня — коли день і ніч є однакові.

Літо починається 22-го червня — коли є найдовший день, а найкоротша ніч.

Осінь починається 22-го вересня — коли день і ніч є знову однакові.

Зима починається 22-го грудня, коли день найкоротший а ніч найдовша.

ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ І МІСЯЦЯ В 1953 РОЦІ

В 1953 році буде пять затьмінь — три затьміння сонця, а два місяця. Лише двоє затьмінь місяця, одне 29-го січня, а друге 26-го липня, будуть видні в декотрих частях Злучених Держав.

1. Цілковите затьміння місяця 29-го січня буде видне в Азії, північно-західній частині Австралії, на Індійському Морі, в Европі, Африці, на Атлянтійському Океані, в Арктику, північно-східній частині Північної Америки й східній частині Південної Америки.

2. Частинне затьміння сонця — 13-го лютого, буде видне в Азії, Алясці й західній частині Тихого Океану.

3. Частинне затьміння сонця — 10-го липня, буде видне лише в арктичних територіях.

4. Цілковите затьміння місяця—26-го липня, буде видне на початку майже в цілій Північній Америці крім східної й північно-східних територій, в Південній Америці крім східної території, в Антарктиці, на Тихому Океані, в Австралії, і в крайню північно-східній частині Азії.

5. Частинне затьміння сонця — 9-го серпня, буде видне тільки в південно-східній частині Тихого Океану й південній частині Південної Америки.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЄНДАР

ПАСХАЛІЯ

(По старому стилю, а дати по новому)

Ключ граничний (буква пасхальна): Б.

Вруціліто (недільна буква) до 14-го березня (1. III. ст. стилю): а; від 14-го березня 1953: **в.**

Тріодь починається 25-го січня.

Неділя мясопустна: 8-го лютого.

Благовіщення: 7 квітня.

Великдень: 5-го квітня.

Вознесення Господнє: 14-го травня.

Сшестя Св. Духа: 24-го травня.

Мясниць: 4 тижні і 5 днів.

Петрівки: 5 тижнів й 6 днів.

ПОСТИ

(По старому стилю, а дати по новому)

1. В навечеря Різдва Христового — 6-го січня.
2. В навечеря Богоявлення — 18-го січня.
3. Сиропустний тиждень 9-15 лютого.
4. Великий Піст — 16 лютого—4 квітня.
5. Петрівка — 1 червня до 11 липня.
6. Спасівка — 14-27 серпня.
7. В день Усікновення Чесної Голови Івана Хрестителя — 11 вересня.
8. В день Воздвиження Чесного Хреста — 27 вересня.
9. Пилипівка — 28 листопада до Навечеря Різдва Христового.
10. Кожної пятниці крім загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦІ

(По старому стилю, а дати по новому):

1. Від Різдва Христового 7 січня, до навечеря Богоявлення, 18 січня.

2. Між неділею Митаря і Фарисея і неділею Блудного Сина (25 січня до 1-го лютого).

3. Від Великодня до Томиної неділі (5-12 квітня).

4. Від Сшестя Св. Духа до нед. Всіх Святих (24-31 травня).

ЗАБОРОНЕНІ ЧАСИ

для забав і весіль з музикою і танцями (по старому стилю, а дати по новому):

1. Всі пятниці, крім загальниць перед Великим Постом і по Зел. Святах.

2. Від початку Пилипівки до Богоявлення — 28 XI—19 I.

3. Від понеділка по неділі Мясопустній до Томиної Неділі — 9 лютого — 12 квітня.

4. В Петрівку — 1 червня—11 липня й Спасівку — 14-27 серпня.

5. В день Усікновення Чесної Голови Івана Хрестителя, 11 вересня.

6. В день Воздвиження Ч. Хреста, 27 вересня.

ДЕРЖАВНІ СВЯТА В КАНАДІ

В цілій Канаді святкується такі свята: Всі неділі в році, День Нового Року, Велику Пятницю, Великодній Понеділок, День Вікторії (24 травня); Уродини Королеви, День Домінії (1 липня); День Праці (перший понеділок у вересні); День Перемиря (Рімембренц Дей — 11 листопада, або в найближчий понеділок); День Подяки, якого уряд оголошує щороку, і Різдво Христове.

В провінції Квебек є ще оці святкові дні: Богоявлення Господнє, Попелева Середа, Вознесення Господнє, св. Івана Хрестителя, Всіх Святих і Непорочне Зачаття Пр. Діви.

Січень — МАЄ 31 ДНІВ — January

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	19	Ч.	Мч. Боніфатія	**Н. Р. 1953. Обр. Гос.**	**Боніфатія мч.**
2	20	П.	Сщмч. Ігнатія	Св. Сильв. папи	Ігнатія Богон. сщм.
3	21	С.	Мч. Юліянії	Прор. Малахії	Юліянни мч.
4	**22**	**Н.**	**Отців, 30 п. Сошест.**	**п. Уросв., 31 п. Сош.**	**Н. Св. Отців,** Ан. влмч.
5	23	П.	10 Мч. на Криті	Мч. Теоп. **Н. Б.** (Піст)	10 мучен. у Криті
6	24	В.	Прмч. Євг. **Н. Р. Піст.**	**Богоявлення ГНІХ**	Нав. Різд., Євгенії мч.
7	25	С.	**Різдво ГНІХ** (Заг.)	Собор Ів. Хрест.	**Різдво Христове**
8	26	Ч.	**Соб. Богор. і св. Йос.**	Преп. Юрія	**Соб. Пр. Б. і Йосифа**
9	27	П.	**Пермч. Степана**	Мч. Полієвкта	**Св. Стефана првмч.**
10	28	С.	20,000 мч. в Нікомид.	Св. Григорія Нис.	20 тис. муч. у Нік.
11	**29**	**Н.**	**по Різдві, 31 п. Сош.**	**По Просв.,** † Пр. Еeод.	**Н. по Різдві,** 14 т. діт.
12	30	П.	Мч. Анисії	Мч. Татіяни	Анисії мч.
13	31	В.	Пр. Меланії	Мч. Єрмила	Меланії прп.
14	1	С.	**Н. Р. 1953. Обр. Г.**	Преп. Отців у Синаї	**Н. Р. Обр. ГНІХ, Вас.**
15	2	Ч.	Св. Сильвестра папи	Павла Тивейського	Сильвестра папи
16	3	П.	Прор. Малахії	Покл. оковам ап. Пет.	Малахії прор.
17	4	С.	Собор 70 Апостолів	† Преп. Антонія	Собор 70 Апостолів
18	**5**	**Н.**	**п. Прсв., 32 С. Н. Б.**	**32 по Сошествію**	**Н. пер. Прос.,** Нав. Б.
19	6	П.	**Богоявлення ГНІХ**	Преп. Макарія	**Йордан (Водохр.)**
20	7	В.	Соб. Ів. Хрестителя	† Преп. Евтимія В.	† Соб. Івана Хрест.
21	8	С.	Преп. Юрія	Преп. Максима	Юрія і Еміліяна прп.
22	9	Ч.	Ме. Полієвкта	Ап. Тимотея	Полієвкта мч.
23	10	П.	Св. Григорія Нис.	Сщмч. Климента	Григорія і Домети
24	11	С.	† Преп. Теодосія	Преп. Ксенії	† Теодосія В. печ.
25	**12**	**Н.**	**по Просв., М. і Фар.**	**Мит. і Фарисея**	**Н. по Пр.,** Мит. і Фар.
26	13	П.	Мч. Єрмила (Заг.)	Преп. Ксенофонта	Єрмила, Стратоніка
27	14	В.	Преп. Отців у Синаї	† Пер. м. Ів. Золот.	ОО. у Синаї
28	15	С.	Преп. Павла Тив. і Ів.	Преп. Єфрема	Павла Т., Івана
29	16	Ч.	Покл. Оковам Ап. П.	Перен. м. св. Ігнатія	Покл. ок. ап. Павла
30	17	П.	† Пр. Антонія Вел.	**Трьох Святителів**	† Антонія Вел. прп.
31	18	С.	Атанасія і Кирила	Кира й Івана	Атанасія і Кирила

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

14. І. 1649 р. вїзд Хмельницького до Києва. — 18. І. 1654 р. Переяславська угода Б. Хмельницького з москалями. 21. ІІ 1803 р. вмер останній гетьман України Кирило Розумовський. — 22. І. 1918 Проголошення Самостійности України. — 22. І. 1919 проголошення Злуки українських земель. — 29. І. 1918 **Бій під Крутами.**

Лютий — МАЄ 28 ДНІВ — February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	**19**	**Н.**	**Блудного Сина**	**Блудного Сина**	**Бл. Сина,** Макарія
2	20	П.	† Пр. Евтимія Вел.	**Стрітення ГНІХ**	† Євтимія прп.
3	21	В.	Преп. Максима	Симеона й Анни	Максимаісп.
4	22	С.	Ап. Тимотея	Преп. Ісидора	Тимотея, Атанасія
5	23	Ч.	Сщмч. Климента	Мч. Агафії	Климентія свщмч.
6	24	П.	Преп. Ксенії	Преп. Вукола	Ксенії прп.
7	25	С.	† Св. Григор. Богосл.	Преп. Партенія	† Григорія Богосл.
8	**26**	**Н.**	**Мясопустна**	**Мясопустна**	**Н. Мясопустна,** Ксен.
9	27	П.	† Пер. мощ. Ів. Золот.	Мч. Никифора	† Пер. мощ. Ів. Золот.
10	28	В.	Преп. Єфрема	Мч. Харалампія	Єфрема С., прп.
11	29	С.	Пер. мощ. св. Іг. Бог.	Сщмч. Власія	Пер. мощ. Ігн. Б.
12	**30**	**Ч.**	**Трьох Святителів**	Св. Мелетія	**Трьох Святителів**
13	31	П.	Мч. Кира й Івана	Преп. Мартиніяна	Кира і Івана безср.
14	1	С.	Мч. Трифона	Преп. Авксентія	**Лютий.** Трифона мч.
15	**2**	**Н.**	**Сиропустна. Стріт. Г.**	**Сиропустна**	**Н. Сироп., Стріт. Г.**
16	3	П.	Сим. й Анни (Вел. П.)	Мч. Памф. (В. Піст)	Прав. Сим. й Анни
17	4	В.	Преп. Ісидора	Св. Лева папи	Ізидора прп.
18	5	С.	Мч. Агафії	Ап. Архипа	Агафії мч.
19	6	Ч.	Преп. Вукола	Преп. Лева Катан.	Вукола, Юліяна
20	7	П.	Преп. Партенія	Преп. Тимотея	Партенія і Луки
21	8	С.	Вмч. Теод. Страт.		Теодора страт.
22	**9**	**Н.**	**1 Посту**	**1 Посту**	**1 Н. В. Посту,** Никиф.
23	10	П.	Харалампія	Сщмч. Полікарпа	Харлампія, Порф.
24	11	В.	Сщмч. Власія	† 1 і 2 Найд. Гол. Ів. Х.	Власія свщмч.
25	12	С.	Св. Мелетія	Св. Тарасія	Мелетія, Марини
26	13	Ч.	Преп. Мартиніяна	Св. Порфірія	Мартиніяна прп.
27	14	П.	Преп. Авксентія	Преп. Прокопія	Авксентія прп.
28	15	С.	Ап. Онисима	Преп. Василія	Онисима ап., Евфр.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

7. II. 1919 р. большевики зайняли Київ. — 9. II. 1918 мир осередніх держав з Україною в Берестю. — 12. II. 1939 вибори до першого сойму Карпатської України. — 20. II. 1054 помер великий князь української держави Ярослав Мудрий. — 24. II. 1871 р. народилася письменниця Леся Українка.

Березень МАЄ 31 ДНІВ March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	**16**	**Н.**	**2 Посту**	**2 Посту**	**2 Н. В. Посту,** Памф.
2	17	П.	Вмч. Теодора Тир.	Сщмч. Теодота	Теодора, Теод. Тир.
3	18	В.	Св. Лева папи	Мч. Евтропія	Льва папи
4	19	С.	Ап. Архипа	Преп. Герасима	Архіпа, Теодота
5	20	Ч.	Преп. Лева Катан.	Мч. Конона	Льва єп. Катанії
6	21	П.	Преп. Тимотея	42 мч. в Аморії	Тимотея прп.
7	22	С.	Найд. мощ. муч. в Ев.	Сщмч. в Херсоні	Найд. м. муч. в Євг.
8	**23**	**Н.**	**3 Посту, Хрестопокл.**	**3 Посту, Хрестопокл.**	**3 Н. В. Посту, Хрестоп.**
9	24	П.	† 1 і 2 найд. Гол. І. Х.	† 40 мч. у Севаст.	† 1 і 2 нд. гол. Ів. Хр.
10	25	В.	Св. Тарасія	Мч. Кондрата	Тарасія архиеп.
11	26	С.	Св. Порфірія	Св. Софронія	Порфірія, Северина
12	27	Ч.	Преп. Прокопія	Св. Гр. Двоєслова п.	Прокопія прп.
13	28	П.	Преп. Василія	Перен. мощ. св. Ник.	Василія прп.
14	1	С.	Прмч. Євдокії	Преп. Венедикта	**Берез.** Евдокії мч.
15	**2**	**Н.**	**4 Посту**	**4 Посту**	**4 Н. В. Посту,** Теодота
16	3	П.	Мч. Євтропія	Мч. Савина папи	Евтропія і Зенона
17	4	В.	Преп. Герасима	Преп. Алексія	Гарасима прп.
18	5	С.	Мч. Конона **(Покл.)**	Св. Кирила Єр. Покл.	Конона мч. (Поклони)
19	6	Ч.	42 мч. в Аморії	Мч. Хрисанта й Дарії	42 муч. в Аморії
20	7	П.	Сщмч. Евгенія	Преп. Отців убитих	Василія і ін. свщмч.
21	8	С.	Преп. Теофілякта	Преп. Якова	Теофілякта прп.
22	**9**	**Н.**	**5 Посту,** † 40 мч. у Е.	**5 Посту**	**5 Н. В. Посту,** † 40 муч.
23	10	П.	Мч. Кондрата	Никона	Кондрата мч.
24	11	В.	Св. Софронія	Преп. Зах. і Якова	Софронія патр.
25	12	С.	Св. Гр. Двоєсл. папи	**Благ. Преч. Д. Марії**	Теофана ісп.
26	13	Ч.	Перен. м. св. Никиф.	Собор Арх. Гавриїла	Никифора патр.
27	14	П.	Преп. Венедикта	Матрони	Венедикта прп.
28	15	С.	Мч. Агапія	Преп. Іларіона	Агапія мч.
29	**16**	**Н.**	**Квітна**	**Квітна**	**Н. Квітна,** Савина мч.
30	17	П.	Преп. Алексія	Преп. Івана	Алексія чол. Бож.
31	18	В.	Св. Кирила Єрусал.	Преп. Іпатія	Кирила, єп. Єрусал.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

1. III. 1918 українська армія зайняла Київ. — 2. III. 1861 знесення кріпацтва в Росії. — 8. III. 1169 р. Андрій Боголюбський зруйнував Київ. — 9. III. 1814 р. уродився Тарас Шевченко. — 10. III. 1861 помер Тарас Шевченко — 14. III. 1923 р. аліянти признали Польщі Західну Україну. — 15. III 1939 р. проголошення Самостійности Закарпатської України — 18. III. 1921 Договір поляків з большевиками в Ризі про розділ України. — 31. III. 1939 Мадяри зайняли Карпатську Україну.

Квітень — МАЄ 30 ДНІВ — April

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	19	С.	Мч. Хрисанта й Дарії	Преп. Марії Єгипет.	Хризанта і Дарії мч.
2	20	Ч.	Преп. Отц. уб. в об. С.	Преп. Тита	Вел. Четв., ОО. уб. у С.
3	**21**	**П.**	**Велика Пятниця**	**Велика Пятниця**	**Велика Пятниця**
4	22	С.	Сщмч. Василія	Преп. Йосифа	Вел. Суб., Василія
5	**23**	**Н.**	**Воскр. Г.Н.І.Хр.**	**Воскр. Г.Н.І.Хр.**	**Воскр. Христове**
6	24	П.	**Світ. Пон.** (Загаль.)	**Світ. Пон.** (Загаль.)	**Світлий Понеділок**
7	25	В.	**Світ. Вів., Благовіщ.**	**Світлий Вівторок**	**Світ. Вівт., Благ. ПДМ.**
8	26	С.	Собор Арх. Гавриїла	Ап. Іродіона	Соб. Арх. Гавриїла
9	27	Ч.	Матрони	Мч. Евпсихія	Матрони Сол. мч.
10	28	П.	Преп. Іларіона	Мч. Терентія	Іларіона і Стефана
11	29	С.	Преп. Марка	Сщмч. Антипи	Марка і Кирила свщм.
12	**30**	**Н.**	**Томина**	**Томина**	**Н. Томина,** Ів. Ліств.
13	31	П.	Преп. Іпатія	Сщмч. Артемона	Іпатія єп. прп.
14	1	В.	Преп. Марії Єгип.	Св. Мартина папи	**Квіт.,** Марії Єгип.
15	2	С.	Преп. Тита	Ап. Аристарха	Тита прп.
16	3	Ч.	Преп. Никити	Мч. Агапії	Никити прп.
17	4	П.	Преп. Йосифа	Преп. Симеона	Йосифа прп.
18	5	С.	Мч. Теодула	Преп. Івана	Теодула і Агат.
19	**6**	**Н.**	**Мироносиць**	**Мироносиць**	**Н. Мироносиць,** Євт.
20	7	П.	Преп. Георгія	Преп. Теодора	Георгія з Мел. прп.
21	8	В.	Ап. Іродіона	Сщмч. Януарія	Іродіона
22	9	С.	Мч. Евпсихія	Преп. Теодора	Євпсихія мч.
23	10	Ч.	Мч. Терентія	**Вмч. Георгія** (на нед.)	Терентія
24	11	П.	Сщмч. Антипи	Мч. Сави Стратилата	Антипи свщмч.
25	12	С.	Преп. Василія	† Ап. і Єв. Марка	Василія ісп.
26	**13**	**Н.**	**Розслабленого**	**Розслабленого**	**Н. Розсл.,** Артем. св.
27	14	П.	Св. Мартина папи	Сщмч. Симеона	Мартина ісп.
28	15	В.	Ап. Аристарха	Ап. Ясона	Арістарха єп.
29	16	С.	Переполов., Мч. Аг.	Переп., 9 мч. в Киз.	Агафії, Ірини і Хіон.
30	17	Ч.	Преп. Симеона	† Ап. Якова	Симеона

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

2. IV. 1111 р. похід українських князів на Половців. — 3. IV. 1649 р. договір Хмельницького з поляками у Зборові. — 7. IV. 1917 р. проголошення в Київі Української Центральної Ради. — 17. IV. 1668 Союз Гетьмана Петра Дорошенка з Турками. — 29.IV. 1918 р. проголошено гетьманом П. Скоропадського. — IV. 1915 бій УСС на Маківці.

Травень | МАЄ 31 ДНІВ | May

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	18	П.	Преп. Івана	Прор. Єремії	Ів. Декаполіта прп.
2	19	С.	Преп. Івана Староп.	Св. Атанасія В.	Ів. Старопеч. прп.
3	**20**	**Н.**	**Самарянки**	**Самарянки**	**Самарянки,** Теодора
4	21	П.	Сщмч. Януарія	Мч. Пелагії	Януарія свщмч.
5	22	В.	Преп. Теодора	Мч. Ірини	Теод. Сикеота прп.
6	23	С.	**Вмч. Георгія** (на н.)	Йова многострад.	**† Юрія вмч. і чуд.**
7	24	Ч.	Сави Стр.	Явл. Чес. Хреста	Сави Страт. мч.
8	25	П.	† Ап. і Єв. Марка	**Ап. і Єв. Ів. Бог.** (н.н.)	† Марка ап. і еванг.
9	26	С.	Сщмч. Василія	† Перен. мощ. св. Ник.	Василія свщмч.
10	**27**	**Н.**	**Сліпородженого**	**Сліпородж.** † Ап. С. З.	**Н. Сліпор.,** Симеона
11	28	П.	Ап. Ясона	Сщмч. Мокія	Ясона і Максима
12	29	В.	Мч. в Кизиці	Св. Епіфанія	9 муч. в Кизиці
13	30	С.	† Якова	Мч. Глікерії	† Якова ап.
14	**1**	**Ч.**	**Вознесення Г.Н.І.Хр.**	**Вознесення Г.Н.І.Хр.**	**Трав., Вознесен. ГНІХ.**
15	2	П.	Св. Атанасія Вел.	Преп. Цахомія В.	Атаназія Вел. патр.
16	3	С.	Преп. Теод. Печер.	Преп. Теодора Освящ.	† Теодозія Печ. прп.
17	**4**	**Н.**	**Святих Отців**	**Святих Отців**	**Н. св. Отців,** Пелагії
18	5	П.	Мч. Ірини	Мч. Теодота	Ірини мч.
19	6	В.	Йова многострад.	Сщмч. Патрикія	Йова Многостр.
20	7	С.	Явл. Ч. Хреста	Мч. Талалея	П оява Ч. Хр. в Єрус.
21	8	Ч.	**Ап. і Єв. Ів. Бог.**	† Констант. й Олени	† Ів. Богослова ап. і єв.
22	9	П.	† Перен. мощ. св. Ник.	Мч. Василіска	† Пер мщ. св. Ник.
23	10	С.	† Ап. Симона Зилота	Преп. Михаїла	С. З., † Сим. на З. ап.
24	**11**	**Н.**	**Сшестя Св. Духа**	**Сшестя Св. Духа**	**Сошествіє Св. Духа**
25	**12**	**П.**	**Пресв. Тройці** (Заг.)	**Пресв. Тройці**	**Пресвятої Тройці**
26	13	В.	Мч. Гликерії	Ап. Карпа	Глікерії мч.
27	14	С.	Мч. Ісидора	Сщмч. Терапонта	Ізидора мч.
28	15	Ч.	Преп. Пахомія В.	Преп. Никити	Пахомія В. прп.
29	16	П.	Преп. Теодора Осв.	Прмч. Теодосії	Теодора свщмч.
30	17	С.	Ап. Андроніка	Преп. Ісаакія	Андроніка ап.
31	**18**	**Н.**	**Всіх Святих**	**Всіх Святих**	**Н. Всіх Святих,** Теод.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

2. V. 1849 р. оснування „Головної Руської Ради" у Львові. — 8. V. 1945 капітуляція Німеччини. — 14. V. 1648 р. Хмельницький побив польське військо на Жовтих Водах, а 26. V. 1648 під Корсунем. — 15. V. 1848 знесення панщини в Галичині. — 21. V. 1596 Берестейська Унія. — 23. V. 1938 большевицький замах на життя Е. Коновальця в Амстердамі. — 25. V. 1926 р. большевицький аґент Шварцбарт застрілив Головного Отамана С. Петлюру в Парижі — 28. V. 1916 р. помер Іван Франко.

Червень — МАЄ 30 ДНІВ — June

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	19	П.	Сщмч. Патр. **(Петр.)**	Мч. Юстина **(Петрів.)**	Патр. свщмч. **(Пет.)**
2	20	В.	Мч. Талалея	Св. Никифора	Талалея мч.
3	21	С.	† Констант. й Олени	Мч. Лукиліяна	† Констант. і Єлени
4	22	Ч.	**Пресв. Евхар.** (на н.)	**Пресв. Евхар.** (на н.)	Василіска мч.
5	23	П.	Преп. Михаїла	Сщмч. Доротея	Михаїла Син. прп.
6	24	С.	Преп. Симеона	Преп. Висаріона	Симеона прп.
7	**25**	**Н.**	**2 п. Сош.,** † н. Гол. І.Х.	**2 по Сошествію**	**2 Н. по С.,** 3 Найд. св. Ів
8	26	П.	Ап. Карпа	Вмч. Теодора Тирона	Карпа ап.
9	27	В.	Мч. Терапонта	Св. Кирила	Терапонта свщмч.
10	28	С.	Преп. Никити	Сщмч. Тимотея	Никити прп.
11	29	Ч.	Прмч. Теодосії	† Ап. Варт. і Варнави	Теодозії діви мч.
12	30	П.	**Серця Хр.** (на н.)	**Серця Хр.** (на н.)	Ісаакія прп.
13	31	С.	Ап. Єрмія	Мч. Акилини	Єрмія мч.
14	**1**	**Н.**	**3 по Сошествію**	**3 по Сошествію**	**Чер., 3 Н. по С.,** Юст.
15	2	П.	Св. Никифора	Прор. Амоса	Никифора патр.
16	3	В.	Мч. Лукиліяна	Тихона	Лукіяна мч.
17	4	С.	Св. Митрофона	Мч. Мануїла	Митрофана єп.
18	5	Ч.	Сщмч. Доротея	Мч. Леонтія	Доротея свщмч.
19	6	П.	Преп. Висаріона	† Ап. Юди Тадея	Висаріона й Ілярія
20	7	С.	Сщмч. Теодота	Сщмч. Методія	Теодота свщмч.
21	**8**	**Н.**	**4 по Сошествію**	**4 по Сошествію**	**4 Н. по С.,** Теодора
22	9	П.	Св. Кирила	Сщмч. Євсевія	Кирила Алекс.
23	10	В.	Сщмч. Тимотея	Мч. Агрипіни	Тимотея свщмч.
24	11	С.	† Ап. Варт. і Варнави	**Різдво Ів. Хрест.**	† Вартоломея і Варн.
25	12	Ч.	Преп. Онуфрія	Прмч. Февронії	† Онуфрія Вел. прп.
26	13	П.	Мч. Акилини	Преп. Давида	Акилини мч.
27	14	С.	Прор. Єлисея	Преп. Сампсона	Єлисея прор.
28	**15**	**Н.**	**5 по Сошествію**	**5 по Сошествію**	**5 Н. по С.,** Амоса прор.
29	16	П.	Тихона	**Ап. Петра й Павла**	Тихона чудотв.
30	17	В.	Мч. Мануїла	†Собор 12 Апостолів	Мануїла, Кир., Сав.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

5. VI. 1745 зруйнування Січі. — 5. VI. 1223 битва українських князів з татарами над Калкою. — 8. VI. 1919 початок Чортківської офензиви. — 23. червня 1917 Перший універсал Укр. Центр. Ради. — 29. VI. 1651 бій під Берестечком. — 30. VI. 1941 проголошення відновлення Самостійности України у Львові.

Липень — МАЄ 31 ДНІВ — July

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	18	С.	Мч. Леонтія	Косми й Дамяна	Леонтія мч.
2	19	Ч.	† Ап. Юди	† Пол. Ризи Пр. Бог.	† Юди Тадея ап.
3	20	П.	Сщмч. Методія	Мч. Якинта	Методія свщмч.
4	21	С.	Мч. Юліяна	Св. Андр. Крит.	Юліяна мч.
5	**22**	**Н.**	**6 по Сошествію**	**6 по Сош.,** † Кир. й. М.	**6 Н. по С.,** Евзевія
6	23	П.	Мч. Агрипіни	† Атанасія Атон.	Агрипіни мч.
7	**24**	**В.**	**Різдво св. Ів. Хрест.**	Преп. Томи	**Різдво св. Ів. Хрест.**
8	25	С.	Прмч. Февронії	Вмч. Прокопія	Февронії мч.
9	26	Ч.	Преп. Давида	Сщмч. Панкратія	Давида Сол. прп.
10	27	П.	Преп. Сампсона	† Ант. Печерського	Самсона прп.
11	28	С.	Перен. мощ. К. й Ів.	Ольги кн. України	Кира й Івана
12	**29**	**Н.**	**7 по Сош., Ап. П. й П.**	**7 по Сош.,** От. 6. Соб.	**7 Н. по С., св. ап. П. й П**
13	30	П.	† Собор 12 Апостолів	Преп. Степана	Собор 12 Апостолів
14	1	В.	Косми й Дамяна	Ап. Акили	**Лип.,** Косми і Дам.
15	2	С.	† Полож. Ризи Пр. Бог.	† Вол. Вел., кн. Укр	**† Пол. Ризи Пр. Д.**
16	3	Ч.	Мч. Якинта	Сщмч. Атиногена	Якинта мч., Анатолія
17	4	П.	Св. Андр. Критського	Вмч. Марини	Андрея Крит.
18	5	С.	† Кирила й Методія	Мч. Якинта	† Кирила і Методія
19	**6**	**Н.**	**8 по Сошествію**	**8 по Сошествію**	**8 Н. по С.,** † Атанасія
20	7	П.	Преп. Томи	Прор. Ілії (на делію)	Томи й Акакія
21	8	В.	Вмч. Прокопія	Преп. Симеона	Прокопія мч.
22	9	С.	Сщмч. Панкратія	Марії Магдалини	Панкратія свщмч.
23	10	Ч.	† Ант. Печерського	Мч. Трофима	**Антонія Печ. прп.**
24	11	П.	Ольги кн. України	† Мч. Бориса й Гліба	Ольги кн. Укр., Євф.
25	12	С.	Мч. Прокла й Іларія	† Успення св. Анни	Прокла і Іларія
26	**13**	**Н.**	**9 по Сош., Отц. 6. Соб.**	**9 по Сошествію**	**9 Н. по С.,** † Сб. Арх. Г.
27	14	П.	Ап. Акили	† Вмч. Пантелеймона	Онисима, Акили
28	15	В.	† Волд. В. кн. України	Ап. Прохора	**Волод. Вел. кн. Укр.**
29	16	С.	Сщмч. Атиногена	Мч. Калініка	Атиноґена свщмч.
30	17	Ч.	Вмч. Марини	Ап. Сили	Марини мч.
31	18	П.	Мч. Якинта	Правед. Евдокима	Якинта, Еміліяна

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

8. VII. 1709 бій під Полтавою. — 15. VII. 1015 помер український князь Володимир Великий, що охрестив Україну. — 24. VII. 942 договір князя Святослава з греками. — 27. VII. 1657 помер Б. Хмельницький.

Серпень — МАЄ 31 ДНІВ — August

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	19	С.	Преп. Макрини	Проісх. Ч. Хр.	Мокрини прп.
2	**20**	**Н.**	**10 по Сош. прор. Ілії**	**10 по Сошествію**	**10 Н. по С.,** † Іллі прор.
3	21	П.	Преп. Симеона	Преп. Ісаакія	Симеона юрод.
4	22	В.	Марії Магд. і Фоки	Мч. 7 Молод. у Ефезі	Марії Маґдал. прп.
5	23	С.	Мч. Трофима	Мч. Евсигнія	Теофіля, Трофима
6	24	Ч.	† Мч. Бориса й Гліба	**Преобр. ГНІХ**	† Бориса і Гліба
7	25	П.	† Успення св. Анни	Прмч. Дометія	† Успення св. Анни
8	26	С.	Сщмч. Єрмолая	Ісп. Еміліяна	Єрмолая свщмч., Пар.
9	**27**	**Н.**	**11 по Сош.,** † Вмч. Пан	**11 по Сош.,** † Ап. Мат.	**11 Н. по С.,** † Пантел.
10	28	П.	Ап. Прохора	Мч. Лаврентія	Прохора, Ніканора
11	29	В.	Мч. Калініка	Мч. Евпла	Калиніка і Сераф. мч.
12	30	С.	Ап. Сили	Мч. Фотія	Сили, Андрон. і пр.
13	31	Ч.	Правед. Евдокіма	Преп. Максима	Євдокима прав.
14	1	П.	Пр. Ч. Хр., Мч. Мак.	Прор. Міхея	**Серп.,** Маков., Н.Ч.Хр.
15	2	С.	Перен. мощ. св. Степ.	**Успен. Пресв. Богор.**	Пер. мощ. св. Стефана
16	**3**	**Н.**	**12 по Сошествію**	**12 по Сошествію**	**12 Н. по С.,** Ісаак і Д.
17	4	П.	7 мч. у Єфезі	Мч. Мирона	7 молодців в Еф.
18	5	В.	Мч. Евсигнія	Мч. Флора	Євсиггнія мч.
19	**6**	**С.**	**Преображен. Госп.**	Мч. Андрея Страт.	**Преображен. ГНІХ.**
20	7	Ч.	Прмч. Дометія	Прор. Самуїла	Дометія, Пульхерії
21	8	П.	Ісп. Еміліяна	Ап. Тадея	Еміліяна ісп.
22	9	С.	† Ап. Матія	Мч. Агатоніка	† Матея ап.
23	**10**	**Н.**	**13 по Сошествію**	**13 по Сошествію**	**13 Н. по С.,** Лаврентія
24	11	П.	Мч. Євпла	Сщмч. Євтиха	Евпла, Клявдії
25	12	В.	Мч. Фотія	Возвр. м. ап. Варт.	Фотія, Анікити мч.
26	13	С.	Преп. Максима	Мч. Адріяна	Максима прп.
27	14	Ч.	Прор. Міхея	Преп. Пімена	Михея прор., Теодоз.
28	**15**	**П.**	**Успен. Пресв. Богор.**	Св. Августина	**Успення Пр. Богор.**
29	16	С.	Перен. Нерукотв. Обр.	**Усік. Гол. Ів. Хр.**	Перен. Обр. Господн.
30	**17**	**Н.**	**14 по Сошествію**	**14 по Сошествію**	**14 Н. по С.,** Мирона мч.
31	18	П.	Мч. Флора	† Пол. Пояса Пр. Бог.	Флора й Лавра ммч.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

1. VIII. 1913 померла поетка Леся Українка. — 2. VIII. 1914 почалася перша світова війна. — 15. VIII. 1856 уродився Іван Франко. — 22. VIII. 1809 помер гетьман Іван Мазепа. — 31. VIII. 1919 обєднані українські армії здобули Київ.

Вересень | МАЄ 30 ДНІВ | September

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		
			Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	19	В.	Мч. Андрея Страт.	† Поч. Церк. Року	Андрея Страт. мч.
2	20	С.	Прор. Самуїла	Мч. Маманта	Самуїла прор.
3	21	Ч.	Ап. Тадея	Сщмч. Антима	Тадея ап.
4	22	П.	Мч. Агатоніка	Сщмч. Вавили	Аґатоніка мч.
5	23	С.	Мч. Лупа	Прор. Захарії	Лупна, Іринея
6	**24**	**Н.**	**15 по Сошествію**	**15 по Сошествію**	**15 Н. по С.,** Евтихія
7	25	П.	Возвр. м. ап. Вартол.	Мч. Созонта	Тита, Вартоломея
8	26	В.	Мч. Адріяна	**Різдво Пр. Богород**	Адріяна і Нат. ммч.
9	27	С.	Преп. Пімена	Йоакима й Анни	Сави, Пімена прп.
10	28	Ч.	Св. Августина	Мч. Минодори	Авґустина, Мойс. мур.
11	**29**	**П.**	**Усік. Гол. Ів Хр., Піст**	Преп. Теодори	† Ус. гол. Ів. Хрест.
12	30	С.	Св. Александра	Сщмч. Автонома	Олександра, Івана
13	**31**	**Н.**	**16 по Сошествію**	**16 по Сошествію**	**16 Н. по С.,** † Пр. Бог.
14	1	П.	Симеона, † Поч. Ц. Р.	**Воздв. Чесн. Хреста**	**Вер.** Симеона Ст.
15	2	В.	Мч. Маманта	Вмч. Никити	Маманта, Івана
16	3	С.	Сщмч. Антима	Вмч. Евфимії	Антима, Теоктиста
17	4	Ч.	Сщмч. Вавили	Мч. Софії	Вавила свщмч.
18	5	П.	Прор. Захарії	Преп. Евменія	Захарії прор.
19	6	С.	Чудо Арх. Михаїла	Мч. Трофима	Чудо Архистр. Мих.
20	**7**	**Н.**	**17 по Сошествію**	**17 по Сошествію**	**17 Н. по С.,** Соз. і Мак.
21	**8**	**П.**	**Різдво Пр. Богогр.**	Ап. Кондрата	**Різдво Пр. Богород.**
22	9	В.	Йоакима й Анни	Сщмч. Фоки	Йоакима й Анни
23	10	С.	Мч. Минодори	Зачаття Ів. Хрестит.	Мінод., Мітр., і Німф.
24	11	Ч.	Преп. Теодори	Првмч. Теклі	Теодори прп.
25	12	П.	Сщмч. Автонома	Преп. Евфросинії	Автонома свщмч.
26	13	С.	Сщмч. Корнилія	**Представ. Ів. Богосл.**	Корнилія сотн.
27	**14**	**Н.**	**18 по С., Возд. Ч. Хр.**	**18 по Сошествію**	**18 Н. по С., Возд. Ч. Хр**
28	15	П.	Вмч. Никити	† Преп. Харитона	Никити, Порфірія
29	16	В.	Вмч. Евфимії	Преп. Киріяка	Євфимії, Людмили
30	17	С.	Мч. Софії	Сщмч. Григорія	Софії, іри, Надії і Л.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

I. IX. 1722 уродився український фільозоф Гр. Сковорода. — 1. IX. 1939 почалася друга світова війна — 5. IX. 1864 уродився український письменник Мих. Коцюбинський — 17. IX. 1939 большевики зайняли західні українські землі.

Жовтень — МАЄ 31 ДНІВ — October

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		
			Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	18	Ч.	Преп. Евменія	**Покров Пр. Бог.** н.н.	Евменія прп.
2	19	П.	Мч. Трофима	Сщмч. Кипріяна	Трофима, Саватія
3	20	С.	Вмч. Евстахія	Сщмч. Діонісія	Евстахія, Татіяни
4	**21**	**Н.**	**19 по Сошествію**	**19 по Сошествію**	**19 Н. по С.,** Кондрата
5	22	П.	Сщмч. Фоки	Мч. Харитини	Фоки, Йони
6	23	В.	Зачаття Ів. Хрест.	† Ап. Томи	† Зах. Івана Хрест.
7	24	С.	Первомч. Теклі	Мч. Сергія і Вакха	Теклі мч.
8	25	Ч.	Преп. Евфросинії	Преп. Пелагії	Евфрозини прп.
9	**26**	**П.**	**Представ. Ів. Бог** н.н.	† Ап. Якова	† Івана Богослова
10	27	С.	Мч. Калістрата	Мч. Евлампія	Калістрата мч.
11	**28**	**Н.**	**20 по Сошествію**	**20 п. С., Отц. 7. Соб.**	**20 Н. по С.,** † Хар. прп.
12	29	П.	Преп. Киріяка	Мч. Прова	Киріяка
13	30	В.	Сщмч. Григорія	Мч. Карпа	Григорія свщмч.
14	1	**С.**	**Покров Пр. Бог.** н.н.	Преп. Параскеви	**Жовт.** † Покров П. Б.
15	2	Ч.	Сщмч. Кипріяна	Преп. Евтимія	Кипріяна, Юстини
16	3	П.	Сщмч. Дион. Ареоп.	Мч. Лонгина	Діонісія свщмч.
17	4	С.	Сщмч. Єротея	Прор. Осії	Єротея смщмч.
18	**5**	**Н.**	**21 по Сошествію**	**21 по Сошествію**	**21 Н. по С.,** Харитини
19	6	П.	† Ап. Томи	Прор. Йоіля	† Томи ап.
20	7	В.	Мч. Сергія і Вакха	Вмч. Артемія	Сергія і Вакха ммч.
21	8	С.	Преп. Пелагії	Преп. Іларіона	Пелагії, Ігнатія
22	9	Ч.	† Ап. Якова	Аверкія	† Якова ап.
23	10	П.	Мч. Евлампія	Ап. Якова	Евлампія і Евлампії
24	11	С.	Ап. Филипа	Мч. Арети	Филипа, Теофана
25	**12**	**Н.**	**22 п. С., Отц. 7 Соб.**	**22 по Сошествію**	**22 Н. по С.,** Пров., Т. А.
26	13	П.	Мч. Карпа	Вмч. Димитрія	Карпа й Папили
27	14	В.	Преп. Параскеви	Мч. Нестора	Параскевії прп.
28	15	С.	Преп. Евтимія	Мч. Параскеви	Лукіяна, Євфимія
29	16	Ч.	Мч. Лонгина	Премч. Анастасії	Лонгина сотн.
30	17	П.	Прор. Осії	Мч. Зиновія	Осії прор. і Андрея
31	18	С.	† Ап. і Єв. Луки	Ап. Стахія	† Луки ап. і єванг.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

1. X. 1187 р. помер князь Ярослав Осьмомисл. — 14. X. 1624 р. запорожці здобули турецьку столицю Царгород. — 16. X. 1648 Б. Хмельницький починає облягати Львів. — 12 X. 1916 бій УСС над Стрипою.

Листопад МАЄ 30 ДНІВ November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	19	**Н.**	**23 по Сошествію**	**23 по Сошествію**	**23 Н. по С.,** Йоіл. прор.
2	20	П.	Вмч. Артемія	Мч. Акиндина	Артемія вмч.
3	21	В.	Преп. Іларіона В.	Мч. Акепсима	Іларіона Вел.
4	22	С.	Аверкія	Преп. Йоанікія	Аверкія, Ґлікерії
5	23	Ч.	Ап. Якова	Мч. Галактіона	† Якова ап. Бр. Госп.
6	24	П.	Мч. Арети	Св. Павла	Арети мч.
7	25	С.	Мч. Марк. й Мартирія	Мч. Єрона	Маркіяна мч.
8	26	**Н.**	**24 по Сош., Вмч. Дим.**	**24 по С., Соб. Арх. М.**	**24 Н. по С., Вмч. Дим.**
9	27	П.	Мч. Нестора	Матрони	Нестора мч.
10	28	В.	Мч. Параскеви	Ап. Ераста	† Параск вмч., Неонілі
11	29	С.	Препмч. Анастасії	Мч. Мини	Анастасії прп-мч.
12	30	Ч.	Мч. Зиновія	**Сщмч. Йосаф.** н.н.	Зиновія і Зиновії
13	31	П.	Ап. Стахія	† Ів. Золотоустого	Стахія, Наркиса
14	1	С.	Косми й Дамяна	† Ап. Филипа	**Лист.** Косми й Дам.
15	2	**Н.**	**25 по Сошествію**	**25 по С.,** ісп. Гурія	**25 Н. по С.,** Акиндина
16	3	П.	Мч. Акепсима	† Ап. і Єв. Матея	Айталя, Йосифа
17	4	В.	Преп. Йоанікія	Св. Григорія	Йоанікія В. прп., Анни
18	5	С.	Мч. Галактіона	Мч. Плятона	Галактіона мч.
19	6	Ч.	Св. Павла	Прор. Авдія	Павла Царг. ісп.
20	7	П.	Преп. Лазаря	Преп. Григорія	Єрона, Лазаря
21	8	С.	**Собор Арх. Михаїла**	**Введ. в храм Пр. Бог.**	**Собор св. Арх. Мих.**
22	9	**Н.**	**26 по Сошествію**	**26 по Сошествію**	**26 Н. по С.,** Онисиф.
23	10	П.	Ап. Єраста	Св. Амфилохія	Ераста, Олімпа, Ореста
24	11	В.	Мч. Мини	Вмч. Катерини	Мини, Віктора
25	12	С.	**Сщмч. Йосаф.** н.н.	Сщмч. Климента папи	Івана Мил., Ніля
26	13	Ч.	† Ів. Золотоустого	Преп. Алипія	† Івана Золотоустого
27	14	П.	† Ап. Филипа	Вмч. Якова	† Филипа ап. **(Пилип.)**
28	15	С.	Мч. Гурія **(Пилипів.)**	Прпмч. Степана	Гурія, Самсона
29	16	**Н.**	**27 по С.,** † Ап. і Єв. М.	**27 по Сошествію**	**27 Н. по С.,** † Мат. ап.
30	17	П.	Св. Григорія	† Ап. Андрея	Григорія єп. чуд.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

I. XI. 1918 проголошення Української Держави в Галичині. — 1. XI. 1944 помер Митрополит Андрій Шептицький. — 6. XI. 1811 уродився галицький український поет Маркіян Шашкевич. — 21. XI. 1921 большевики розстріляли 359 українських героїв під м. Базар на Волині.

Грудень — МАЄ 31 ДНІВ — December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко-Кат., ст. стиль	Греко-Кат., нов. стиль	Греко - Православні
1	18	В.	Мч. Платона	Прор. Наума	Платона і Романа
2	19	С.	Прор. Авдія	Прор. Авакума	Авдія прор., Варл.
3	20	Ч.	Преп. Григорія	Прор. Софонія	Григорія, Прокла
4	**21**	**П.**	**Введ. в Храм Пр. Б.**	Вмч. Варвари	**Введ. в хр. Пр. Бог.**
5	22	С.	Ап. Филимона	† Преп. Сави	Филимона ап.
6	**23**	**Н.**	**28 по Сошествію**	**29 по С., Св. Ник. Ч.**	**28 Н. по С.,** Амфілохія
7	24	П.	Вмч. Катерини	Св. Амвросія	Катерини вмч.
8	25	В.	Сщмч. Климента папи	Преп. Патапія	Климента папи
9	26	С.	Преп. Алипія	**Непорочне З. Пр. Д.**	Алипія Стовп. прп.
10	27	Ч.	Вмч. Якова	Мч. Мини	Якова Перс. вмч.
11	28	П.	Прпмч. Степана	Преп. Даниїла	Стефана прпмч.
12	29	С.	Мч. Парамона	Преп. Спиридона	Парамона, Фільом.
13	**30**	**Н.**	**29 по С.,** † Ап. Андр.	**Праотців,** † Мч. Евстр.	**29 Н. по С.,** †Анд. П. а.
14	1	П.	Прор. Наума	Мч. Тирса	**Груд.** Наума, Філяр.
15	2	В.	Прор. Авакума	Сщмч. Елевтерія	Авакума прор.
16	3	С.	Прор. Софонія	Прор. Аггея	Софонія, Теодула
17	4	Ч.	Вмч. Варвари	Прор. Даниїла	Варвари вмч.
18	5	П.	† Преп. Сави Освящ.	Мч. Севастіяна	† Сави Освящ. прп.
19	**6**	**С.**	**Св. Ник. Чудотворця**	Мч. Боніфатія	**Николая Чудотворця**
20	**7**	**Н.**	**30 по Сошествію**	**30 по Сошествію**	**30 Н. по С.,** Амврозія
21	8	П.	Преп. Патапія	Мч. Юліянії	Патапія прп.
22	**9**	**В.**	**Непор. Зачт. Пр. Б.**	Вмч. Атанасії	**Непор. Зач. Пр. Бог.**
23	10	С.	Мч. Мини	10 мч. на Криті	Мини, Єрмогена, Євгр.
24	11	Ч.	Преп. Даниїла	Прмч. Евг., **Нав. Різд.**	Даниїла Стовп. прп.
25	12	**П.**	Преп. Спиридона	**Різдво ГНІХ (Заг.)**	Спиридона прп.
26	13	С.	† Мч. Евстратія	**Соб. Пр. Б. і св. Й. О.**	† Евстратія, Евгегнія
27	**14**	**Н.**	**Праотців по Різдві**	**14 Праотців по Різдві**	**Н. Праот.,** Тирса, Лев.
28	15	П.	Сщмч. Елевтерія	20,000 мч. в Нікомид.	Елевтерія свщмч.
29	16	В.	Прор. Аггея	Невинних Дітей	Аггел прор.
30	17	С.	Прор. Даниїла	Мч. Анісії	Даниїла прор.
31	18	Ч.	Мч. Севастіяна	Преп. Меланії	Севастіяна і ін. муч.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

4. XII. 1803 р. помер на Соловках останній Кошовий Запорожської Січи І. Кальнишевський. — 6. XII. 1919 р. почався перший зимовий похід Укр. Армії. — 7. XII. 1936 помер письменник Василь Стефаник.. — 13. XII. 1934 р. большевики розстріляли українських письменників С. Влизька, Б. Мисика, Д. Фальківського, М. Терещака, І. Т. Крушельницьких, М. Лебединця, Буревія, Шевченка і ін. — 19. XII. 1240 татари зруйнували Київ. — 23. XII. 1932 р. поляки розстріляли Біласа і Данилишина у Львові.

Загальний Церковний Устав

I.
СВЯТИЙ БЕЗПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

Вечірня Велика. Блажен муж, на Господи возвах: стихир 10: воскресних 7, Святому 3, Слава: Святому, І нині: Догмат рядового гласа. Вход. По Світе тихий. Рцім всі. Сподоби. Стиховна воскресна, Слава Святому (як є), І нині: Богородичен воскр. стиховни. По „Нині отпущаєши”. Тропар воскр. гласа, Слава: Тропар Святому, І нині: Богородичен воскр. по гласу Наславника. Отпуст вел.

Утреня вел. По Бог Господь: Тропар воскр. 2. р. Слава: Тропар Свят. І нині: Богор. воскр. Сідальні воскр. Ангельський Собор. Іпакой гласа. Степенна гласа. Евангеліє воскр.. На каноні Ірмоси гласа і Катавасія рядова. По 3 пісні Кондак, — Ікос, Слава: Сідален Свят. І нині: Богор. По 6 п. Кондак — Ікос воскр. Перед 9 п. „Честнішую Херувим”. По 9 п. „Свят Господь Бог наш” і Світилен воскр. Слава свят. (як є) І нині: Богор. світилна воскр. На хвалитех 8 стихир воскр. Сл. стихира еванг. І нині: Преблагословенна: По славословію вел. Тропар воскр.: як глас 1, 3, 5, або 7, тоді „Днесь спасеніє”, а як глас 2, 4, 6 чи 8, тоді „Воскрес із гроба”.

Літургія: Тропар воскр. Слава Кондак, І нині: Богородичен для 1, 5 і 7 гласа воскресен, а до інших гласів дібраний Богор. (до 2 гл. В молитвах неусипающу (Успення), до 3 гл. Діва днесь (Покрови), до 4 гл. Йоаким і Анна (Різдва), до 6 гл. Заступнице християн (з Параклиса), до 8 гл. Взбранной Воєводі (Благов.) — або загальний: „Заступнице християн”. Прокімен воскр. Причастен: Хваліте Господа з небес . . , Апостол і Евангеліє рядове.

II.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ

Вечірня Велика: „Блажен муж”. на „Гоподи возвах” стихир 6 або 8: Свят.; Слава: Свят; І нині: Догмат по гласу слави, (в Пятницю веч. Догмат уступаючого гласа) Прок.: дня 3 Чтенія. Стиховна: Свят.; Слава: Свят.; І нині: Богор. воскр. Стиховні після наславника.— Тропар Свят.; Слава: І нині: Богородичен воскр. після Слави. Отпуст великий з поминанєм Служби лише Свят.

Повечеріє: По „Достойно” Кондак Святого.

Утреня: Тропар: Свят, 2 р., Слава І нині: Богородичен воскр. після Слави. Дві рядові Катизми з малими Ект. Сідални: Свят. з Богород. Полиєлей. Величання: Свят. Ект. мала, Сідален полиєл. з Богород. на Слава І нині. Степенна 4 гласа. (1 антиф.) Прокімен, Евангеліє і стихира по нім: Свят. Канони: Богородичен з Ірмосом на 6; Свят. на 8. (В суботу за Канони Богород. Канон храма на 6.) Катав. Рядова. По 3-ій п.: Сідален: Свят. Слава І нині: Богород. — По 6-ій п.: Кондак — Ікос. Свят. По 9-ій п.: Світилен: Свят.: Слава І нині: Богород. його. Стихири хвалитні; Свят. 4; Слава І нині: Богород. Славословіє вел. Троп. Свят.: Слава І нині: Богород. воскр. після Слави. — Отпуст великий.

Часи: На всіх Тропар і Кондак Святого.

Літургія: Антифони повседневні Тропар; Слава: Кондак Свят.; І нині: Богородичен після Слави. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Свят. Апостол і Евангеліє: (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах, хіба похоронну.

III.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

Вечірня велика: „Блажен муж.” На „Господи возвах”: Празн. 3; Свят. 5; Слава: Свят.; І нині: Празн. — Вхід. 3 Чтенія. Стиховна з Славою: Свят. І нині: Празн. Тропар: Свят.; Слава і нині: Празн.

Повечеріє мале: Кондак: Свят.; Слава І нині: Празн.

Утреня: Тропар: Празн. 2 р., Слава: Свят.; І нині: Празн. — По рядових Катизмах. Сідалні: Свят; Слава І нині: Празн. — Полиєлей Величання. Ектенія мала. Сідален полиєлея Свят.; Слава І нині. Празн. Степенна 4 гл. (1 ант.). Прокімен, Еванг. і стихира: Свят. Канон: Празн. на 6; Свят. на 8. Катав. рядова. По 3-ій п.: Кондак — Ікос: Празн. Сідален: Свят. Слава І нині: Празн. По 6-ій п. Кондак — Ікос: Свят. По 9-ій п.: Світилен Свят.; Слава І нині: Празн. Стихири хвалитні: Празн. 3; Свят. 3; Слава: Свят.; І нині: Празн. Славословіє велике. Тропар: Святого, Слава І нині: Празн. Отпуст великий з поминанням Служби Празн. і Свят.

Часи: На всіх, Тропар Празника і Слава: Святого. Кондак, на переміну: на 1-ім і 6-ім Празника, на 3-ім і 9-ім Святого.

Літургія: а) коли був Празник Господський: два антифони: Празн.; третий звичайний з прип: Празн. — б) Коли був Празник Богородиці: антифони дня. — Тропар: Празн. і Свят; Слава: Кондак Свят.; І нині: Празн. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Празн. і Свят. Задостойник: Празн. Апостол і Евангеліє (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах.

IV.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

На Великій Вечірни: „Блажен муж." На „Господи Возвах" 10 стихир: 4 воскресні припадаючого гласа і 6 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен Суботи вечера і 3 чтенія Святого. Стиховна воскресна. Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави. При кінці Тропар воскресний, Слава: Святого, І нині: Богородичен воскресний по гласу Тропара Святого. Отпуст великий.

На Повечерію: Кондак Святого по Трисвятім.

На Великій Утрени: На „Бог Господь": Тропар воскр. гласа, 2 р., Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу слави. Сідален воскр., Полиєлей і величанія Святого, Ангельський Собор, а по малій Ектенії Іпакой гласа, відтак 1-ий і 2-ий Сідален Святого без Богородичних, Слава: 3-ий Сідален Святого, І нині: Богородичен його. Степенна гласа і все проче до канона воскресне. На каноні, по 3-ій пісни кондак, Ікос і Сідален Святого, по 6-ій кондак і Ікос воскресний, по 9-ій Світилен воскр., Слава: Святого, І нині. Богородичен Світилна воскресного. На хвалитех 8 Стихир: 4 воскресні і 4 Святого (4-а стихира наславна), Слава: Стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна". Проче до кінця воскресне. Отпуст великий з поминанням Святого.

На часах: — На всіх Тропар воскр. і Слава: Святого. Кондаки: на 1-ім і 6-ім воскресний, на 3-ім і 9-ім Святого.

На Літургії: Тропар воскр., Святого і кондак воскр., Слава: кондак Святого, І н и н і: Б о г о р о д и ч е н, по гласу Слави або Заступнице Христіян. Прокімен, Аллилуя, Апостол, Еванг. і Причастен, неділі і Святого.

V.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

На Великій Вечірни: „Блажен муж". На „Господи возвах" 10 стихир: 3 воскр., 3 Празника і 4 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен дня., 3 чтенія Святого, Стиховна воскр., Слава: Святого, І нині: Празника. При кінці Тропар воскр., Слава: Святого, І нині: Празника.

На повечерію: Кондак Святого, Слава, І нині: Празника.

На Великій Утрени: Троп. воскр., 2 р., Слава: Святого, І нині: Празника. Сідален і проче як в неділю без попразденства, лиш по 3-ім сідални Святого, І нині: Празника. По 3-ій пісни Канона Кондак і Ікос Празника і Святого і Сідален Святого, Слава І нині: Празника; по 6. Кондак і Ікос воскр., по 9-ій Світил. воскресний, Слава: Святого, І нині: Празника. На 9-ій пісни (крім неділь внутр Празника Пасхи) береться „Честнійшую". На хвалитех 8 стихир: воскресні 4 і Святого 4, Слава: Стихира Евангельська, І нині: „Преблагословенна".

На Часах: — На всіх Тропар воскр., і Слава: на 1-ім і 6-ім Празника, а на 3-ім 9-ім Святого. Кондаки: на 1-ім і на 9-ім воскр., на 3-ім Празн. а на 6-ім Святого.

На Літургії. — Тропар воскресний, Празника і Святого, Кондак воскр. Слава: Кондак Святого, І нині: Кондак Празника. Прокімен Апостол, Евангеліє і Причастен, Неділі і Святого.

VI.
СВЯТИЙ З ВСЕНОЧНИМ НА БУДНІ

Вечірня Вел.: Слава святій. Прийдіте поклонімся, пс. 103. Бл. муж. На Господи возв. 8 стихир Свят., Слава: Свят. І нині: Догмат по гласу Наславника. Вхід. 3 Чтенія. Рцім всі. Литія святого. Стиховна святого. На „Нині отп." Тропар свят. 2 р. Богородице Діво 1 р.

На Утрені Великій: По Бог Господь Тропар Свят. 2 рази Слава: І нині: Богор.. воскр. після гл. Троп. Сідальні 2 Свят.; Полиєлей, Величаніє, Сідален, полиєлей, Степенна празника. Єванг. і стихира Свят. На каноні Ірмоси Св. Катавасія рядова. По 3 п. Сідален. Свят. Сл. І нині: Богор. По 6 п. Кондак—Ікос Свят. На 9 п. „Честнійшую" (крім 20 і 30 І.) По 9 п. Світилен Свят. 2 рази Сл. І нині. Богор. На хвалитех стихири Свят. І нині: Богор. По Славословію вел. Тропар Свят. Сл. І нині: **Богор. воскр. —**

На Літургії: Тропар Святого, Сл. Кондак Свят. І нині: Богородичен. Прокімен. Причастен. Ап. Єв. Свят.

VII.
НЕДІЛЯ З БДІННИМ АБО ПРАЗНИКОМ БОГОРОДИЧНИМ

На Вечірні Великій: Слава Святій. „Прийдіте поклонімся" і псалом 103. Проче береться як повище, лише як Празн. Богор., то на Госп. возв.: Слава: І нині: Празн. По Іcполним: Литія, як Богородиці, то вся Празника, а як Святого, то перша стихира Храма, дальші святого, Сл. Свят. І нині: Богор. зо стихир воскресних по гл. Наславника. На стиховні стихири воскрвесні. Сл. І нині: Празн. Богородичного, а як Бдінний то Слава: Свят., І нині: Богор. воскр. з стиховни по гл. Наславника. По „Нині отпущаєши": Тропар Празн. 3 р. а як Бдінний: Богородице Діво 2 р. Тропар Свят. 1 р. По благословенню хлібів: Буди імя Госп. і пс. 33. Отпуст воскр. з поминанням Празника Богор. або святого дня.

Утреня: По Бог Господь: Тропар **воскр. 2 р. Сл. І нині: Празн., а як Бдінний: Сл. Свят. І нині: Богор. воскр. по гл. Наславн. (як Празн. Богор. Прокімен, Ев. Празн. і по 50 псалмі стихира Празника. Святому беремо лише тоді Прокімен, Еванг. і стихиру, як його Храм.)** Канон з Ірмосами воскр., катавасія рядова. По 3 п Кондак—Ікос воскр. і Сідален Празн. По 6 п. Кондак—Ікос празн. (Як Бдінний, то на каноні як під 1.) На 9 п. „Честнійшую", Світилен воскр. Сл. І нині: Празн. На хвалитех як під IV., лише Слава Празн. (Святому Слава: лише тоді, як його храм,) а стихира ев. по Утрені. Тропар один з двох воскресних.

Літургія: Тропар Воскр., Празн. або Свят.; Кондак воскр., Сл. І нині: Кондак Празн., як Свят., то Сл. Кондак Свят. І нині: Богор. дібраний як під 1. Проче все неділі і Празн. чи Святого. Задостойник Празн.

VIII.
ПРАЗНИК БОГОРОДИЧЕН НА БУДНІ

Усе, як під VI. лише по стихирах все Сл. І нині: Празн. на **Утрені:** Троп. Празн. 2 р. Сл. І нині: той сам. На 9 п. Припів Празн. При кінці Тропар Празн.

Літургія: Тропар Празн. Сл. І нині: Кондак Празн. Проче і Задостойник Празн.

IX.
ПРЕД — І ПОПРАЗД (ГОСПОД. АБО БОГОР.) В НЕДІЛЮ

Усе, як під 1, лише на Вечірні на Госп. возв. воскр. 4, Празн. 3, Свят. 3, Слава: Празн. І нині: Догмат гласа. Стиховна воскр. Слава Святому (як є), І нині: Празн. По „Нині отпущаєши": Тропар воскр. Слава Святому, І нині: Празника.

Утреня: На тропарах і Світильнах І нині: Празн. На Каноні по 3 п. Кондак—Ікос Празн., Сл. Сідален Свят. І нині: Празн. на хвалитех стихир воскр. 4, Празн. 4 з 2 їх припівами, Слава: стихира еванг. По славословію вел. Тропар воскр. один з двох. —

Літургія: В попразд. Господс. 3 антифони Празн., так само Прийдіте поклонімся. Тропар воскр. і Празн. Слава Кондак воскр. І нині: Празн. Трисвятоє Прокімен, Ап. Аллилуя, Еванг. і Причастен лише недільні. Задостойник Празника.

X.
ВІДДАННЯ ПРАЗНИКА В НЕДІЛЮ

Служба святого рядового переноситься на інший день. Усе як під 1 тільки на

Вечірні: На Госп. возв. воскр. 4. Празн. 6, Сл. Празн. 1 нині: Догмат гласа. На стиховні і на Тропарях: Слава: І нині: Празн. Так само на **Утрені:** На каноні по 3. п. Конд.—Ікос і Сідален Празн. На 9 п. "Чеснійшую" світилен воскр. Сл. І нині: Праз. На хвалитех воскр. 4 Празн. 4 з 2 їх припівами. Сл. стихира єванг. По Славословію вел. Троп. воскр. —

Літурґія. Тропар як в Попразд. Прокімен, Аллилуя і Причастен неділі. Празн. Апост. і Євангеліє, як Празн. Гос. подс., то лише Неділі як Богородичен то Неділі й Празн.

Церковний Устав на 1953 Рік

(Старий стиль)

СІЧЕНЬ

3. Предпраз. Різд. й Суб. п. Різдвом: Сл. Б.: Троп. Предп. Сл. Ін. конд. Предп., Прок., Алл. і Прич. дня. Ап. з. 205, **єв.** Лк. з. 72.

4. Нед. Отців і 30 п. Сош.: Гл. 5, Єв. утр. 8. **Веч. Вел.:** Блаж. муж. Гди воз. 10 стхр., вос. 4, Предп. 3 і Отц. 3., Сл. Отц., Ін. Предп., Стхвна вос., Сл. Отц., Ін. Предп. Троп. вос., Сл. Отц., Ін. Предп. **Утр.:** Троп. вос. 2 р., Сл.: Отц., Ін. Предп. **Сл. Б.:** Троп. вос., Отц. і Предп., Сл. Конд. От., Ін. Предп. Прок., Алл., Отц., Ап. з. 328 і 258. Єв. Мт. з. 1, і Лк. з. 91. **Слідує седмиця 31.**

6. Навеч. Різдва: Царські Часи. **Сл. Б.: Вас. Вел. з Веч.:** Ап. з. 303; Єв. Лк. з. 5. **(Піст).**

7. Різдво Христове: Повеч. Вел. з Всеноч. **Сл. Б. Ів. Золот.:** Все Празн., "Єлици", Ап. з. 209, Єв. Мт. з. 3. **Загальниця до Навечерія Богоявлення, але час заказаний.**

8. Собор Пресв. Богор. і Св. Йосифа Обручника: Всеночне. **Веч. Вел.:** Блаж. муж. Гди воз. 8 стхр.: 3 Різдв. і 5 Обр., Сл. Обр., Ін. Різдв., Чтенія 3, Литія. Троп. **Обр. 2 р., і Богор. Діво 1 р. Утр.:** Бог Гдь. Троп. Різдв. 2 р., Сл. Обр., Ін. Різдв. Полиєл. і Велич. Прок. "Возвеселится". Єв. Мт. з. 2, Троп. Обр., Сл. Ін. Різдв. **Сл. Б.:** Антиф. 2 перші Різдв. 3-ий звич. з прип. Різдв., Троп. Різдв. і Обр., Сл. Конд. Обр., Ін. Конд. Соб. Святий Боже, Ап. з. 306, Єв. Мт. з. 4.

9. Первомуч. Степана: Сл. Б.: Антиф. два Празн., 3-ий звич. з прип. Празн., Троп.: Празн. і Степ., Сл. Конд. Степ., Ін. Празн., Проче усе: Празн. і Свят. Ап. з. 17; Єв. Мт. з. 87.

11. Нед. п. Різдві: Святих Богоотець і 31 по Сош., Попраз. Різдва: Гл. 6, Єв. утр. 9. **Веч. Вел.:** Блаж. муж. Гди возв. воскр. 3; Празн. 4; Свят. 3; Сл. Свят. Ін. Догмат. Стхвна воскр., Сл. Богоот., Ін. Празн., Троп. воскр., Сл. Свят., Ін. Празн. **Утр. Вел.:** Троп. воскр. 2 р., Сл. Свят., Ін. Празн., Сідальні: воскр. Ангел. Собор. По 3 п. Конд. Ікос: Празн., Сідал. Свят. По 6 п. Конд. Ікос: Свят. По 9 п.: Світил. воскр., Сл. Свят., Ін. Празн., Стхри: воскр., 4; Празн. 4, Сл. Свят. Преблагослов. **Сл. Б. Ів. Зол.** Антиф. 2 Празн. Троп. воскр., Празн. і Свят., Сл.: Конд. Свят., Ін. Празн. Прок. ряд. гл. і Свят. Прич. нед. і Свят., Ап. з. 280 і 200; **Єв. Лк.** з. 93, і Мт. з. 4. **Слідує седмиця 32.**

14. Новий Рік., Обр. ГНІХ, і Василія Вел.: Вел. Веч. Блаж. муж. 8 стхр: Обріз. 4 і Вас. 4. Сл. Вас., Ін. Обріз. Чтенія 3. Литія. Троп. Вас. 2 р. і Обр. 1 р. **Утр.** Троп. Обріз. 2 р., Сл. Вас., Ін. Обріз. Полиєлей і Величанія. Єв. Ів. з. 36. Троп. Вас. Сл. Ін. Обріз. **Сл. Б. Вас. Вел.** Троп. Обріз. і Вас., Сл. Конд. Вас., Ін. Обріз. Прок. Обріз. і Вас. Ап. з. 254 і 318. Єв. Лк. з. 6 і Мт. з. 11.

16. Пятниця. **Часи Царські** з Навеч. Богояв., яке випадає в неділю.

18. Нед. перед Просв., 32 п. Сош. і Навеч. Богояв. Піст. Гл. 7, Єв. утр. 10. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Стхр воскр. 4. Предпраз. 6, Сл. Предпраз., Ін. догм. Стиховні. Предпраз. Троп. воскр. Сл. Ін. Предпраз. **Утр.** Бог Гдь. Троп. воскр. 2 р., Сл. Ін. Предпраз., і все проче аж до кан. воскр. По 3 п. Конд. і Ікос Предпраз. По 6 п. Конд. і Ікос воскр. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Ін. Предпраз. На Хвалитех стих. воскр. 4; Предпраз. 4. Сл. Предпраз., Ін. Преблагосл. По отпусті Сл. Ін. Стхр Єв.

Сл. Б. Ів. Зол. Троп. воскр., Предпраз., Сл. Конд. воскр., Ін. Конд. Предпр., Прок. Алл. і Прич. обох неділь. Ап. з. 298 і 285, Єв. Мр. з. 1, Лк. з. 94. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. стих. 8. Сл. Ін. Празн., Вхід з Єв. Прок. дня і Чтенія 13 з тропарями. По чтеніях мала єктенія. Прок. Празн., Ап. 143. Єв. Лк. 9. "Рцім всі". Водосвяття. По отпусті Троп., Сл. Ін. Конд. Празн., **Нині заховуємо Піст. Слідує седмиця 33.**

19. Богоявлення ГНІХ.: Повеч. Вел. з Всеночним. **Сл. Б. Вас. В ел.** Все Празн., Єлици, Ап. з. 302, Єв. Мт. з. 6. По заам. молитві: Водосвяття.

25. Нед. п. Просв. Митаря і Фарисея: Гл. 8. Єв. утр. 11. (Від нині зачинається Тріодь постна). **Веч. Вел.** Блаж. муж. Стхр. 10: воскр. 4, Празн. 3 і Тріоди 3. Сл., Тріод. Ін. догм. Стхвні воскр. Сл. Тріод. Ін. Празн., Троп. воскр., Сл. Ін. Празн. **Утр.** Троп воскр. 2 р., Сл. Ін. Празн., Проче воскр. Полиєл. Ангел. Соборі проче гл. По 50 пс. Стрхи покаян. як в Тріоди; так співається до 5 нед. посту включно. По 3 п. Конд. і Ікос Празн. Сідальні Тріоди. По 6 п. Конд. і Ікос Тріоди. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Тріоди, Ін. Празн. На хвалитех стих: Тріоди 4 і Празн. 4. Сл. Тріоди, Ін. Преблагосл. **Сл. Б.** Антиф. 2 перші Богояв., 3 звич. з прип. Богояв., Троп. воскр. і Богояв. Сл. Конд. Тріоди. Ін. Богояв. Прок. і Алл. Нед. п. Просв. Ап. з. 224 і 296, Єв. Мт. з. 8. і Лк. з. 89. **Загальниця через увесь цей тиждень.**

ЛЮТИЙ

1. Нед. Блудного Сина. Гл. 1. Єв. утр. 1. **Веч. Вел.** Стхр. 10: воскр. 6. Тріод. 4, Сл. Тріод., Ін. догм. Стхвні воскр., Сл. Тріод., Ін. Богор., Троп. воскр., Сл. Ін. Богор. **Утр.** Троп. воскр. 2 р., Сл. Ін. Богор. По Полиєл. "На ріках". Стхри покаян. Канон воскр. По 3 п Конд. і Ікос і Сід. Тріод. По 6 п. Конд. Ікос Тріод. По 9 п. Світил. воскр., Сл. Тріод. Ін. Богор. Хвалите стхри воскр. 5 і Тріод. 3. Сл. Тріод. Ін. Преблаг. **Сл. Б.** Троп. воскр. Сл. Конд. Тріод., Ін. Богор. Ап. з. 135, Єв. Лк. з. 79.

6. Пятниця. Всю Службу † Григорія Богослова, що припадає завтра в Суботу Задушну, береться нині.

7. Субота Задушна. Веч. Єкт. за Упокой. Гди возв. Стхр. 6: гл. 3 і Суб. Мясоп. 3, Сл. Суб., Ін. догм. Місто прок. співається: Алл., Стхвна гл. Сл. Суб., Ін. Суб. При кінці Троп. і Богор. За Упокой. **Утр.** Місто Бог Гдь співається: Алл. Троп. За Упокой. Проче все до канона як в Парастасі. Хвалите: за Упокой. Славосл. мале і Стхвна. Сл. Ін. Суб. Задуш. Троп. як на Веч. Отпуст за Упокой. **Сл. Б.** Все за усопших. Ап. і Єв. дня і за усопших.

8. Нед. Мясопустна. Гл. 2. Єв. утр. 2. На **Веч. і Утр.** Устав той сам, що в неділю Блуд. Сина. **Сл. Б.** Троп. воскр., Сл. Конд. Нед. Мясоп., Ін. Богор. Ап. з. 140. Єв. Мт. з. 106.

12. Трьох Святителів: Все після уставу Бдінного на Будні. **Сл. Б.** Ап. з. 335, Єв. Мт. з. 11.

15. Нед. Сиропустна й Стрітення ГНІХ. Гл. 3, Єв. утр. 3. **Веч. Вел.** з Всеночним: Блаж. муж, Гди возв. стхр 10: воскр. 3, Тріоди 3 і Празн. 4. Сл. Тріод. Ін. Празн. На Литії: 3 стхр. Празн. і 2 Тріоди. Сл. Тріод. Ін. Празн. Стхвна воскр., Сл. Тріод. Ін. Празн. **Утр.** Троп. воскр. 2 р., Сл. Ін. Празн., Полиєлей, "На ріках", Величаніє. В Каноні, катав. Празн., по 3 п. Конд., Ікос і Сідал. Тріод. Сл. Ін. Празн. п. 6 Конд., Ікос Празн., на 9 Честнійшую, Світ. воскр., Сл. Тріод. Ін. Празн. На Хвалитех стхр. 8: воскр. 4 і Празн. 4. Сл. Тріод. Ін. Преблаг. **Сл. Б.** Троп. воскр. і Празн., Сл. Конд. Тріод. Ін. Празн. Все проче Нед. й Празн. Ап. з. 112 і 316. Єв. Мт. з. 17 і Лк. з. 7.

16. Понеділок: Початок Вел. Посту.

В Середи й Пятниці Великого Посту Служба Божа Преждеосвящених Дарів і Сорокоусти.

Літургія Преждеосвященних Дарів (на ній Вечірня із слідуючого дня).

УВАГА: Сл. Б. Преждеосв. Дарів. Убирається священик у всі ризи (фіолетні) при чім говорить тільки слова: Господу помолімся. Опісля бере чашу, дискос з йокровцем твердим, ложечку і ручничок, де відправляє Літургію після нижче поданого взору.

Чин Літургії. Благословенно царство. Амінь і Прийдіте поклонімся. Пс. 103. В часі того Пс. читає священик 5 послідних Молитов Вечірні (Світилничних). (Три початкові читає поодиноко по кожнім із трьох антифонівМ 18-ої Катизми). Катиз. 18-а. 3 антифони з Єкт. малими; і Молит. вечірними. На Госп. возвах: Тріод 6. Свят. із слідуючого дня: 4. **Сл. Свят.,** Ін. Богор. гл. Вхід з кадилом. Світе

тихий. Прок. Тріоди з Стихом 2 р. Чтеніє: Битія. Другий Прок.: Тріоди з Стихом. Священик бере в руки трійцю і кадильницю, складає їх навхрест і обернений до Престола голосить: Премудрость прости. Світ Христов просвіщает всіх. На ті послідні слова звертається священик лицем до людей. **Усі роблять 3 великі поклони.** Чтець зачинає відразу: Притчей Чтеніє. Воньмім. Чтеніє. Священик замикає царські двері і по скінченню Чтенія, обкадивши передну часть Престола зачинає: Да іспpавиться. Священик обкаджує Престіл при кінці кожного стиха, а на кожну сторону переходить тоді, коли крилос зачинає співати: Воздіяніє. В часі коли священик співає стих, клячить народ, і противно, коли співає народ, клячить священик і встає на Воздіяніє. По скінченні Да іспpавиться священик отвирає царські двері — **усі роблять три великі поклони** й сейчас зачинається Літургія по порядку після Служебника. Єктенії співає священик специяльним напівом. В часі співання **Нині сили** священик кадить, як звичайно на Літургії перед Вел. Входом. По обкадженні священик сам відмовляє **Нині сили** 3 р., виймає з Кивота Дароносицю, кадить, бере її в руки та з шалем на рамени робить Вхід. По Вході священик ставить на ілитоні св. Дари, обкаджує, вибирає освяченого Агнця і Частиці й опісля ховає Дароносицю. Без ніякої Молитви вливає священик вино й воду до чаші, покриває покровцем, опісля робить з усім народом 3 великі поклони й продовжає Літургію. **Св. Причастя відбувається під одним видом.** По заамвонній Молитві: Буди імя Господне 3 р. Пс. 33. Благословеніє Господне на вас і т. д. співає священик звичайним **напівом.**

22. Нед. 1 Посту. Гл. 4. Єв. утр. 4. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. стхр. 10: воскр. 6 і Тріод. 4. Сл. Тріод., Ін. догм., Стхвні воскр., Сл. Тріод. Ін. Богор. Троп. воскр. Сл. Пречистому образу, Ін. Богор. **Утр.** Бог Гдь, Троп. воскр. 2 р., **Сл.** Обр., Ін. Богор., Сідал. і проч. воскр. По Пс. 50. стхри покаянні. По 3 п. Сідал. Тріод. По 6 п. Конд. і Ікос. Тріод. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Тріод. Ін. Тріод. Хвалите стхр. воскр. 5 і Тріод. 4. Сл. Тріод. Ін. Преблагосл. По отпусті Сл. Ін. стхра єв. **Сл. Б. Вас. Вел.** Антиф. нед., Троп. воскр. Тріод. Сл. Конд. Тріод. Ін. Богор. Ап. з. 329, Єв. Ів. з. 5. За Достойно: О Тебі радується.

БЕРЕЗЕНЬ

1. Нед. 2 Посту. Гл. 5, Єв. утр. 5. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. Стхр. 10: воскр. 7 і Свят. 3. Сл. Ін. догм. Стих. воскр. Троп. воскр. Сл. Свят. Ін. Богор. **Утр.** Троп. воскр. 2 р. Сл. Свят. Ін. Богор. Проче воскресне. По 3 п. Конд. і Ікос, Сл. Сідал. Свят. Ін. Богор. По 6 п. Конд. і Ікос Тріоди. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Ін. Богор. Хвалите стхр. воскр. 8 і Тріод. 1. Сл. Тріод. Ін. Преблагос. По отпусті Сл. Ін. стхра Єванг. **Сл. Б. Вас. Вел.** Троп. воскр. Сл. Конд. Тріод. Ін. Богор. Ап. з. 304, Єв. Мр. з 7.

8. Нед. 3 Посту, Хрестопоклінна: Гл. 6. Єв. утр. 6. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. 10 стхр.: воскр. 6 і Тріод. 4, Сл. Тріод, Ін. догм. Стхвна гл., Сл. Ін. Тріод. Троп. воскр. Сл. Спаси Господи. Ін. Бог. По отпусті винесення Чесного Хреста з захристії на великий престіл. Відбувається воно так: Сейчас по отпусті Вечірні священик іде до захристії, де вже наперед приготовив Чесних Хрест, убравши його в васильки й обвив зо споду Воздухом, а між васильки й Хрест встромивши Дискос. Відтак одітий в епітрахиль і фелон, покадить Хрест і зачинає: начало обичне. По Яко твоє єсть царство бере Хрест у руки й прикладаючи його до чола васильками, виносить на престіл і кладе його на місце Євангелії, а хор підчас того співає Троп. Спаси Господи, Сл. Ін. Вознесийся. **Утр.** В часі Славосл. великого священик убраний в усі ризи фіолєтні, покадить на престолі Хрест, бере його в руки й обійшовши престіл навколо, стає перед царськими вратами. Коли скінчиться Славослов. і Трисвятоє, священик возглашає: Премудрость прости! і заносить хрест на тетрапод, а положивши його там кадить з 4 сторін. Хор в тім часі співає Спаси Господи, а по відспіванні робить 3 поклони, співаючи Кресту Твоєму. Подібно по кожнім богослуженні в церкві аж до пятниці співається перед чесним Хрестом 3 р. Кресту Твоєму з поклонами. В пятницю по богослуженні заносить священик хрест до захристії. **Сл. Б. Вас. Вел.** Троп. воскр. і Хреста. Сл. Ін. Конд. Хреста. Кресту Твоєму. Прок. і Прич. Хреста. Ап. з. 311, Єв. Мр. з. 37. **Веч.**

Блаж. муж. Гди возв. стхр. 10: Тріод. 4 і Пред. 6. Сл. Пред., Ін. Богор. Прок. великий Тріод. Чтенія 3, Сподоби Гди, Стиховна Тріоди. Сл. Предт., Ін. Богор. По Нині отпущаєши Троп. Предт. Сл. Ін. Богор. Єктенія: Помилуй нас Боже і 3 вел. поклони без молитви. Отпуст вел.

9. Понеділок, † 1 і 2 Найд. Гол. Ів. Хрестителя. Сл. Б. Ів. Зол. Ап. з. 176, Єв. Мт. з. 40.

15. Нед. 4 Посту. Гл. 7, Єв. утр. 7. **Сл. Б. Вас. Вел.** Ап. з. 314, Єв. Мр. з. 40.

18. Середа вечером: **Утреня з Поклонами.**

22. Нед. 5 Посту і † 40 Муч. у Севастії. Гл. 8, Єв. утр. 8. **Веч. Вел.** Все після уставу святого Полиєлейного в неділю. **Утр.** Троп. воскр. 2 р. Сл. Муч. Ін. Богор. По Пс. 50 стхри покаянні. По 3 п. Конд. Тріод. і Конд. Ікос Муч. По 6 п. Конд-Ікос воскр. По 9 п. Світил. воскр., Сл. Муч. Ін. Богор. Світил. воскр. Хвалите 8 стхр. воскр., Сл. Муч. Ін. Богор. Світил. воскр. Хвалите 8 стхр. воскр. і Муч. і Тріод. 1. Сл. Тріод. Ін. Преблагос. По отпусті Сл. Ін. стхра Єванг. **Сл. Б. Вас. Вел.** Троп. воскр. і Муч., Сл. Конд. Муч., Ін. Тріод. Все проче Нед. і Муч. Ап. з. 321 і 331, Єв. Мр. з. 47 і Мт. з. 80.

29. Нед. Квітна. Всеночне. Вся воскр. служба опускається. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. 10 стхр. Чтенія 3. Литія. На благосл. хліба Троп. Общеє воскр. 2 р., і Спогребшеся 1 р. **Утр.** Полиєл. і Велич. Ангел. Собор опускається. По Пс. 50 благословення лози, яку роздається на каноні підчас мировання. **Сл. Б. Ів. Зол.** Антиф. Квіт. Нед. Ап. з. 246, Єв. Ів. з. 41.

КВІТЕНЬ

2. Вел. Четвер: Сл. Б. Вас. Вел. з Веч. 10 стхр. Чтенія 3 і Ап. з. 149, Єв. Мт. з 107. Місто Іже Херувими співається Вечери твоєя Тайни. Місто Достойно співається Ірмос: Странствія. Нині вечером правиться **Страсти.**

3. Вел. Пятниця: Царські часи. По Вечірні винесення Плащаниці до Божого Гробу. Винесення відбувається так: В часі співання послідної стхри на Стхвні священик одітий в усі ризи (фіолєтні) виходить перед престіл з Плащаницею і віддає її 4-ом парохіянам. Відтак виймає Святі Тайни, обкаджує їх, бере в руки й серед співу Тебе одіющагося робить 3 р. обхід навколо церкви. Повернвши до церкви кладе Найсв. Тайни на приготованім місці над Божим Гробом, обкаджує їх, а плащаницю уміщує в Божім Гробі, головою до своєї лівої руки й кадить її з 4-ох сторін. По Нині Отпущаєши і по Отче наш, співається 3 р. Благообразний Йосиф з поклонами. Відтак цілує плащаницю, а по тім вірні. **Вечером Єрусалимська Утреня при Божім Гробі.**

Коли парох має більше церков, то лиш в одній є Вечірня, а в прочих саме виставлення плащаниці в слідуючий спосіб: Благословен Бог наш. Прийдіте поклонімся 3 р. і сейчас Похід з Плащаницею серед співання: Тебе одіющагося. По Поході Отпуст малий. Благообразний Йосиф 3 р. з поклонам і цілованням плащаниці.

Від нині до Неділі Пасхи не вноситься мерців до Церкви.

4. Вел. Субота. Сл. Б. Вас. Вел. з Веч. Ап. з. 91, Єв. Мт. з. 115. Замість Алл. співається Воскресни Господи, суди земли, підчас того священик зміняє ризи фіолєтні на світлі.

5. Воскресення: Вечером або дуже рано правиться в фіолєтних ризах перед Б. **Гробом Містополунощниця.** По ній плащаницю заноситься на вівтар, або де є місце, над горним сідалищем, щоб було видно й там остає аж до Вознесення. Свящ. перебирається у світлі ризи, бере Найсв. Тайни, а люди образ, або статую Воскресення і Євангелію і роблять обхід довкола церкви та дзвонять. Заносить Найсв. Тайни до церкви й з хрестом виходиться перед двері церкви, де зачинається Утреня воскресна. На каноні єктенія по кожній пісні й кадиться на початку канона й на Ангел вопіяше. **Сл. Б. Ів. Золот.** Євангеліє Ів. з. 1 поділене на 12 частей, читається з перестанками, підчас яких дзвониться в усі дзвони. **Веч.** в усіх ризах, так само в понеділок і вівторок і на **Утр.** цілий тиждень. Нині на веч. Єв. Ів. з. 65. На **Да воскресне Бог** цілування хреста й мировання. Отпуст з хрестом цілий тиждень, а далі до Воскресення лише в неділі, Празн. Переполовення і Віддання Пасхи. Цей тиждень **загальниця.** Царські врата цілий тиждень отворені.

Похорон правиться цілий тиждень в ризах світлих, тосаме для старших і дітей. **Час заказаний.** — По Сл. Б., або по

Утр. благословення брашен, як в Літурґіконі, або Молитвослові. **Через цілий Світлий Тиждень не можна правити заупокійної Служби Божої.**

6. Світлий Понеділок. Сл. Б. Антиф. Пасхи, які береться через цілий тиждень. Троп. Воскр. Ап. з. 2, Єв. Ів. з. 2. **Веч. Вел.** Гди возвах стхр. 10: Воскр. 4 і Благов. 6. Сл. Ін. Благов. Прок. вел. Чтенія Благ. 5. На Литії все Благ. На Стхвні стхра 1 воскр. і всі Пасхи, Сл. Благ. Ін. Воскресенія день, Троп. Благ. 3 р. і Благосл. хлібів.

7. Світлий Вівторок, Благовіщення Пр. Діви Марії. Утр. По Да воскреснеть Бог, Сл. Троп. Благ., Ін. Троп. Благ., Єкт. Мирна, Полиєл. Велич., і все до Канона Благ. як звичайно в свята Б-чні. Канон Пасхи й Благ. Кат. Бл., По 3 п. Конд. Ікос Пасхи і Сідал. Благ. По 6 п. Конд-Ікос Бл. На 9 п. припіви Пасхи і Благ., Світлил. Пасхи 1 р. і Благ. 2 р. Хвалите стхр. воскр. 3, Благ. 3 і всі Пасхи. Сл. Благ. Ін. Пасхи. По Христос воскрес, Сл. Ін. Троп. Благ. **Сл. Б.** Антиф. і Входне Пасхи, Троп. Пасхи і Благ. Сл. Конд. Пасхи, Ін. Благ. проче все дня і Благ. Ап. з. 4 і 306, Єв. Лк. з. 113 і 3.

12. Нед. Томина (Антипасхи). Гл. 1, Єв. утр. 1. **Сл. Б. Антиф.** 2 Пасхи, 3-ий звич. з прип. Пасхи так аж до Віддання Пасхи на кожній Літургії. Троп. Празн. Сл. Конд. Празн., Ін. Конд. Пасхи. Трисвяте. Все Празн. Ап. з. 14, Єв. Ів. з. 65. По Отп. розділюється Артос.

Від нині похорон звичайний, тільки перед Трисвятим і на місце Вічная память: Христ. воскрес 3 р.

19. Неділя Мироносиць. Гл. 2, Єв. утр. 3. **Сл. Б.** Троп. воскр. Благооб. і Мирон. Сл. Конд. Мирон. Ін. Пасхи. Ап. з. 16, Єв. Мр. з. 69.

26. Нед. Розслабленого: Гл. 3. Єв. утр. 4. **Сл. Б.** Троп. воскр. Сл. Розслабл., Ін. Конд. Пасхи. Ап. з. 23, Єв. Ів. з. 14.

29. Середа Переполовення. Це Празн. Господський, восьмодневний, якого служба береться сама в середу й в середу слідуючу на віддання; в прочі дні лучиться з іншими службами. **Сл. Б.** Троп. Сл. Ін. Конд. Преп. Ап. з. 34, Єв. Ів. з. 26. Отпуст Пасхи з хрестом.

ТРАВЕНЬ

3. Нед. Самарянки: Гл. 4. Єв. утр. 7. **Сл. Б.** Троп. воскр. Перепол. Сл. Самар. Ін. Перепол. Ап. з. 28. Єв. Ів. з. 12.

10. Нед. Сліпородж. і Вмч. Георгія. Гл. 5, Єв. утр. 8. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. стхр 10: воскр. 3, Сліпор. 3 і Геор. 4. Сл. Сліп., Ін. Догмат. гл. Чтенія 3, на Литії стхри і Сл. Геор. Ін. Сліп. На стиховні одна стхра гл. і стхр Пасхи, Сл. Геор. Ін. Сліпор. На благосл. хлібів Троп. Бог. Діво. 2 р. і Геор. 1 р. **Утр. Бог.** Гдь, троп. воскр. 2 р. Сл. Геор., Сліпор. По 3 п. Конд-Ікос Слін. По 9 Світил. Пасхи, Сл. Геор. Ін. Сліпор. Хвалите стхр Сліпор. 4 і Геор. 4. Сл. Сліпор., Ін. Преблагосл. **Сл. Б.** Троп. воскр. і Геор., Сл. Конд. Геор., Ін. Сліпор. Конд. Ап. з. 38 і 29, Єв. Ів. з. 24 і 52.

13. Середа Віддан. Пасхи і † Ап. Якова. Сл. Б. Троп. воскр. і Апост. Сл. Конд. Апост. Ін. Пасхи. Прок. Алл. Прич. Пасхи і Апост. Ап. з. 41 і 29, Єв. Ів. з. 43 і Лк. з. 17.

14. Вознесення Господнє. Всеночне. **Веч.** Блаж. муж не співається. **Утр.** Полиєлей і величанія. Єв. Мр. з. 71. **Сл. Б.** Антиф. осібні. Ап. з. 1, Єв. Лк. з. 114. Ірмос Празн.

17. Нед. св. Отців і Ап. і Єв. Ів. Богослова: Гл. 6, Єв. утр. 10. **Веч. Вел.** Гди возв. стхр. 10: Воскр. 3, Отців 4 і Ап. 3. Сл. Отців. Ін. Богор. після Слав., Прокім. дня Чтен. Отців 3 і Ап. 3. Литія Стхра Отців і Стхр Апост. Сл. Ап., Ін. Возн., Стих. Воскр., Сл. Отців. Ін. Взон. Троп. Бце Діво 2 р. і Апост. 1 р. **Утр.** Троп. воскр. і Отців, Сл. Ап., Ін. Богор. Полиєлей, Величаніє. По 3 п. Конд-Ікос Апост. і Сідал. Отців, Сл. Ап. Ін. Праз. По 6 п. Конд-Ікос Отців, по 9 п. Свят Гдь Бог наш. Світил. воскр. і Отців, Сл. Апост., Ін. Богор. Хвал. стхр 8: воскр. 3, Отців 2, Апост. 3. Сл. Отців, Ін. Преблаг. **Сл. Б.** Троп. воскр. Отців і Ап., Конд. Отців, Сл. Апост. Ін. Вознес. Прок. Ап. Алл. Прич Отців і Апост. Ап. з. 44 і 68, Єв. Ів. з. 56 і 61.

21. Ап. і Єв. Ів. Богослова службу переноситься на Нед. 17 травня.

23. Всю службу † Ап. Симона Зилота, що припадає в суботу, береться в четвер 21 травня.

23. Суб. Задушна. Вся служба як в Тріоді. Ап. з. 51 і 270, Єв. Ів. з. 67 і 16.

24. Сшестя Св. Духа. Всеночне. **Веч. Вел.** На кожнім богослуженні через цілий тиждень співається **Царю Небесний** з колінопреклоненням. **Утр.** Єв. Ів. з. 65,

Воскресеніє Христово опускається. **Сл. Б.** По Благословенно Царство, **співається Царю Небесний з колінопреклоненням.** Антиф. осібні. Ап. з. 3, Єв. Ів. з. 27. По Отпусті сейчас співається Вечірня з колінопреклонними молитвами. **Загальниця через цілий тиждень.**

25. Пресвятої Тройці. Сл. Б. Антиф. 2 перші вчорашні, 3-ий звич. з прип. Спаси ни Утішителю благий. Ап. з. 229 і 197. Єв. Мт. з. 75 і 116.

31. Неділя Всіх Святих. Гл. 8, Єв. утр. 1. **Сл. Б.** Ап. з. 330, Єв. Мт. з. 38.

ЧЕРВЕНЬ

1. Початок Петрівки, яка треває до 11 липня включно.

4. Пресвятої Евхаристії: Службу цю береться в слідуючу неділю. Попразд. зачинається від нині.

6. Службу † 3 Найд. Голови Ів. Хрестителя переноситься з неділі на 6 червня і береться нині.

7. Нед. 2 по Сош. і Празник Пр. Евхаристії. Недільну службу опускається, а береться лиш службу Прресв. Евхаристії. **Сл. Б.** Антиф. всі три Празн. Троп., Сл. Ін. Конд. Празн. Ірмос Празн. Ап. з. 149, Єв. Ів. з. 23. По заамвон. молитві торжественний Обхід з Найсв. Тайнами. Підчас нього читаються при 4 приготовлених Престолах Євангелія.

12. Пресвятого Серця Христового й Сострадання Пресв. Богородиці. Якщо службу Серця Христового береться нині, тоді Сострадання Пр. Богор. береться завтра, в суботу, а якщо ні, тоді нині треба брати Сострадання.

Случай Служби Серця Христового нині, в Пятницю. Всеночне. Все празника. Служба ця знаходиться в новіших виданнях Вечірні й Утрені. **Вел. Веч.** Блаж. муж. На Гди возв. 8 стхр., 3 Чтенія. Стхр. литійні; Стхвна; на благосл. хлібів троп. празн. 3 р. **Утр.** Полиєл. і велич. Єв. Ів. з. 36. По помилуй мя Боже: стхра Возлюбл. Ісусе. **Сл. Б.** Осібні антиф. й входноє Празн. Ап. з. 306. Місто Достойно: Ірмос Празн.

14. Неділя 3 по Сош. і Празник Пр. Серця Христового: Гл. 2, Єв. утр. 3. Всеночне. Недільна служба опускається, а береться все празн.

21. Нед. 4 по Сош. Гл. 3, Єв. утр. 4. **Сл. Б.** Ап. з. 93, Єв Мт. з. 25.

28. Неділя 5 по Сош. Гл. 4, Єв. утр. 5. **Сл. Б.** Ап. з. 103, Єв. Мт. з. 28.

ЛИПЕНЬ

5. Нед. 6 по Сош. Гл. 5, Єв. утр. 6. **Сл. Б.** Ап. з. 110, Єв. Мт. з. 29.

7. Різдво Івана Хрестителя. Устав Святого з Всеночним на будні. **Вел. Утр.** Єв. Лк. з. 1. **Сл. Б.** Ап. з. 112, Єв. Лк. з. 1.

12. Нед. 7 по Сош. і Ап. Петра й Павла. Гл. 6. Єв. утр. 7. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. стхр. 10: воскр. 4, Ап. 6. Сл. Апост Ін. догм. гл. Чтенія 3. Литія. Стхвні воскр. Сл. Апост. Ін. Богор. Богор. Діво 2 р. і Троп. Апост. 1 р. **Утр.** Бог Гдь Троп. воскр. 2 р., Сл. Апост., Ін. Богор. Пол. і Велич. Ангел Собор. Єв. Ів. з. 67. По 3 п. Конд і Ікос Апост. і Сідал. Сл. Ін. Богор. По 6 п. Конд. і Ікос воскр. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Ап. Ін. Богор. Хвалите стхри воскр. 4, Апост. 4. Сл. стхра Єванг. Ін. Преблаг. **Сл. Б.** Троп. воскр., Апост. і Конд. воскр. Сл. Конд. Апост. Ін. Богор. Все проче неділ. і Апост. Ап. з. 116 і 193, Єв. Мт. 33 і Ів. з. 67.

19. Нед. 8 по Сош. і † Атанасія Атон. Гл. 7, Єв. утр. 8. Устав Полиєл. в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 124 і 213, Єт. Мт. з. 58 і 43.

26. Нед. 9 по Сош. і Отців перших 6-ти Соборів. Гл. 8, Єв. утр. 9. **Веч. Вел.** Подібно як в уставі Полиєл. в неділю. **Утр.** Подібно як в уставі Полиєл. в неділю. Хвалите стхр. воскр. 4 і Отців 4. Сл. Отців. Ін. Пребл. Сл. Ін. стхра Єванг. **Сл. Б.** Троп. воскр. Отців і Конд. воскр. Сл. Отців, Ін. Богор. Все проче нед. і Отців. **Сл. Б.** Ап. з. 128 і 334, Єв. Мт. з. 59 і Ів. з. 56.

СЕРПЕНЬ

2. Нед. 10 по Сош. і Прор. Ілії. Гл. 1, Єв. утр. 10. **Все після уставу Бдінного в Неділю. Сл. Б.** Ап. з. 131 і 57, Єв. Мт. з. 72 і Лк. з. 14.

9. Нед. 11 по Сош. і † Вмч. Пантелеймона: Гл. 2, Єв. утр. 11. Все після уставу Полиєлейного в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 141 і 292, Єв. Мт. з. 77 і Ів. з. 52.

14. Проісхожд. Ч. Хреста, 7 Мч. Макавеїв і Памятка Хрещення України. Від нині починається **Спасівка, піст,** що треває до 27 серпня, навеч. Успення. **Веч.** По отпусті винесення Чесного Хреста по-

дібно, як в Суботу Хрестопоклінну. **Утр.** По Славословію великім відбувається занесення Чесного Хреста з великого престола на тетрапод подібно, як це було в нед. хрестопоклінну. По відспіванню 3 р. Кресту Твоєму з поклонами, коли люди цілують святий Хрест, хор співає стхри: Прийдіте вірні. **Сл. Б.** Троп. Хреста і Муч. Сл. Конд. Муч. Ін. Хреста. Ап. з. 125 і 330, Єв. Ів. з. 60 і Мт. з. 38. По заамвонній молитві водосвяття мале на памятку хрещення України, і благословення зілля.

16. Нед. 12 по Сош. Гл. 3, Єв. утр. 1. **Сл. Б. Ап.** з. 158, Єв Мт. з. 79.

19. Преображення Господнє. Всеночне. **Утр.** Єв. Лук. з. 45. **Сл. Б.** Антиф. осіб. Ап. з. 65, Єв. Мт. з. 70. Місто Достойно Ірмос Празника. По заам. молитві свячення овочів.

22. † Ап. Матія і Попразд. Все після уставу Полиєл. на будні в попразденстві.

23. Нед. 13 п. Сош. і Попразд. Преобр. Гл. 4, Єв. утр. 2. Все після уставу Попразд. Господ. в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 166 і Мт. з. 87.

28. Успення Пресв. Богородиці. Всеночне. **Утр.** Єв. Лк. з. 4. **Сл. Б.** Ап. з. 240, Єв. Лк. з. 54. По Отпусті свячення зілля.

30. Нед. 14 по Сош. і Попразд. Успення Пр. Д. М. Гл. 5, Єв. утр. 3. Все після уставу Попразд. Богор. в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 170, Єв. Мт. з. 89.

ВЕРЕСЕНЬ

6. Нед. 15 по Сош. Гл. 6, Єв. утр. 4. **Сл. Б.** Ап. з. 176, Єв. Мт. з. 92.

Усікнов. Гол. Ів. Хрестителя: Празник цей переноситься з всеночним на неділю 13 вересня, **але піст заховується нині.**

12. Службу † Полож. Пояса Пр. Богор. переноситься з 13 ц. м. на нині й береться її нині. Гляди устав Полиєл. на будні.

13. Нед. 16 по Сош. і Усікнов. Гол. Ів. Хрестителя. Гл. 7, Єв. утр. 5. Устав той сам, що на св. Ап. Петра й Павла в нед. 12 липня. **Сл. Б. Ап.** з. 181 і 33, Єв. Мт. з. 105 і Мр. з. 24.

14. † Начало Індикта (нового року), Преп. Симеона, Собор Пресв. Богор. Гляди устав Полиєл. на будні. **Сл. Б.** Троп. Інд., Собор і Свят. Сл. Конд. Свят. Інд. Конд. Все проче Інд. і Свят. Ап. з. 282 і 258. Єв. Лк. з. 13 і Мтї з. 43.

20. Нед. 17 по Сош. і Перед Воздвиж. Ч. Хреста, Предпр. Різдва Пр. Богор. Гл. 8, Єв. утр. 6. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. стхр. 10: воскр. 4, Предпр. 3 і Свят. 3. Сл. Предпр. Ін. догм. гл. Стхвні воскр. Сл. Ін. Предпр. Троп. воскр. Сл. **Свят. Ін.** Предпр. **Утр.** Бог Гдь. Троп. воскр. 2 р. Сл. Свят. Ін. Предпр. По 3 п. **Конд. Ікос** Предпр. і Свят. По 6 п. Конд. Ікос воскр. По 9 п. світ. воскр. Сл. Свят. Ін. Предпр. Стхри воскр. 5 і Предпр. 3. **Сл.** стхра **Єв. Ін. Предблаг. Сл. Б.** Троп. воскр. і Предпр. Сл. Конд. воскр. Ін. Предпр. Все проче обох неділь. Ап. з. 182 і 215, Єв. Мт. з. 62 і Ів. з. 9.

21. Різдво Пресв. Богор. Все Празника. **Сл. Б.** Ап. з. 240, Єв. Лк. з. 54.

20. Субота перед Воздвиженням. Сл. Б. Ап. з. 126, Єв. Мт. з. 39.

27. Нед. 18 по Сош. Воздвиж. Ч. Хреста. Гл. 1. Єв. утр. 7. Воскресна служба опускається. Ризу багряні. **Всеночне.** Перед Вечірнею зовсеночним виноситься Чесний Хрест із Хахристії на головний престіл подібно як в нед. Хрестопоклінну, а на Утрені підчас Славословія переноситься його на тетрапод, де по Трисвятім відбуваються: поклонення, при співанні ектенії: Помилуй нас Боже, а па кожний її член хор співає 24 р. **Господи Помилуй. Сл. Б.** Ап. з. 125, Єв. Ів. з. 60. **Нині заховуємо піст.**

ЖОВТЕНЬ

3. Субота 19 по Сош. і по Воздв. Ч. Хреста, Попраз. Воздв. Ч. Хреста. Сл. Б. Ап. і Єв. обох Субот.

4. Нед. 19 по Сош. і по Воздв. Ч. Хреста. — Віддання Воздв. Ч. Хр. Гл. 2. Єв. утр. 8. Гляди устав: Віддання Празн. в неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 194 і 203 Єв. Лк. з. 26 і Мр. з. 37.. О отпусті: Кресту Твоєму 3 р. з поклонами перед Ч. Хрестом. Священик переносить Ч. Хрест до Захристії.

9. Представ Ів. Богослова з Всеночним переноситься на нед. 11 жовтня, а **нині береться служ. † Пр. Харитона.**

11. Нед. 20 по Сош. і св. Представ. Ів. Богослова. Гл. 3. Єв. утр. 9. Гляди устав Святого Бдінного в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 200 і 73, Єв. Лк. з. 30 і Ів. з. 61.

18. Нед. 21 по Сош. і Покров Пресв. Богор. Гл. 4, Єв. утр. 10. Все після уставу Празн. Богор. в Нед. **Сл. Б.** Ап. з. 203 і 320. Єв. Лк. з. 35 і 54.

25. Нед. 22 по Сош., Отців 7. Собору

і Празник Христа Царя. Гл. 5, Єв. утр. 11. Воскресну Службу опускається. Всеночне. Утр. Єв. 95. **Сл. Б.** Ап. з. 250 і 251. Єв. Ів. з. 59

ЛИСТОПАД

1. Нед. 23 по Сош. Гл. 6. Єв. утр. 1. **Сл. Б.** Ап. з. 220, Єв. Лк. з. 38.

8. Нед. 24 по Сош. і Вмч. Димитрія. Гл. 7, Єв. утр. 2. Все після уставу свят. Бдінного в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 221 і 292, Єв. Лк. з. 39 і Ів. з. 52.

15. Нед. 25 по Сош. Гл. 8, Єв. утр. 3. **Сл. Б.** Ап. з. 224, Єв. Лк. з. 53.

21. Собор Архистратига Михаїла: Все після уставу Святого Бдінного на будні. **Сл. Б.** Ап. з. 305, Єв. Лк. з. 51.

22. Нед. 26 по Сош. Гл. 1, Єв. утр. 4. **Сл. Б.** Ап. з. 229, Єв. Лк. з. 66.

28. Субота. Службу † Ап. Матея береться нині. Початок Пилипівки. Піст до Різдва Христового.

29. Нед. 27 по Сош. і Сщмч. Йосафата. Гл. 2, Єв. утр. 5. Все після уставу свят. Бдінного в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 233 і 311, Єв. Лк. з. 71 і Ів. з. 36.

ГРУДЕНЬ

4. Введ. в Храм Пресв. Богор. Все Празника. **Сл. Б.** Ап. з. 320, Єв. Лк. з. 54.

6. Нед. 28 по Сош. Гл. 3. Єв. утр. 6. **Сл. Б.** Ап. з. 250, Єв. Лк. з. 76.

13. Нед. 29 по Сош. † Ап. Андрея. Гл. 4. Єв. утр. 7. Все після уставу свят. Полиєл. в Неділю. **Сл. Б.** Ап. з. 257 і 131, Єв. Лк. з. 85 і Ів. з. 4.

19. Св. Николая Чудотворця. Всеночне. Єв. утр. Ів. 36. **Сл. Б.** Ап. з. 335, Єв. Лк. з. 24.

20. Нед. 30 по Сош. Гл. 5. Єв. утр. 8. **Сл. Б.** Ап. з. 258, Єв. Лк. з. 91. **Слідує седмиця 31.**

22. Непорочне Зачаття Пр. Діви Марії. Всеночне. Єв. утр. Лк. 4. **Сл. Б.** Ап. з. 320, Єв. Лк. з. 3.

27. Нед. Праотців. Попраз. Непор. З. П. Д. П. Гл. 6. Єв. утр. 9. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. стхр 10: воскр. 3, Празн. 3 і Праот. 4. Сл. Праот. Ін. Догм. Стхвні воскр. Сл. Праот. Ін. Празн. Троп. воскр. Сл. Праот. Ін. Празн. **Утр. Вел.** Бог Гдь Троп. воскр. 2 р. Сл. Праот. Ін. Празн. По 3 п. Конд. і Ікос Празн. Іпак. Праот. Сл. Ін. Сідал. Празн. По 6 п. Конд. і Ікос. Праот. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Праот., Ін. Празн. Хвалите. Стихир воскр. 4. Праот. 4. Сл. Праот. Ін. Преблаг. **Сл. Б** Троп. воскр., Празн. і Праот. Сл. Праот. Ін. Празн. Прич. Нед. і Праот. Все проче Праот. Ап. з. 257, Єв. Лк. з. 76.

50-Ліття Канадійського Фармера

Цього року — 1953, Канадійський Фармер святкує 50-літний, золотий, ювілей своєї праці для українського народу в Канаді й поза Канадою.

50 років — це поважний шмат часу, коли зважити факт, що історія нашого життя в Канаді почалась лише около 60 років тому. Нема в Канаді другого видавництва або другого часопису, який має такі великі заслуги і який віддав так багато праці й труду для положення перших основ під громадську структуру життя нашого народу в цій країні. Цю працю він весь час вів і дальше веде не тільки на одному полі, не на двох, а на всіх полях громадської діяльности — загально горожанському, народному, релігійному, господарсько - економічному, освітно-науковому, політичному і т. д.

Початки Канадійського Фармера сягають далеко взад — до тих часів коли українці лише почали прибувати до Канади. В році 1903 було тут лише около 20—25 тисяч наших поселенців, розкинених по цілій західній Канаді. Видавати для цих людей часопис з надією поліпшити їхнє громадське й суспільне життя, було великою мрією. Цею мрією захопилися декотрі наші провідні в той час люди, та вони самі не могли нічого зробити, бо ніхто з них не мав навіть і частини того грошевого вкладу, якого треба було зробити, щоб урухомити видавництво. Отже треба було зацікавлювати цею великою справою наших співгорожанів, анґльо-саксонців.

Був у той час молодий підприємчивий анґльо-саксонець, Френьк Оливер, який працював як друкар, а потім був послом до домініяльного парляменту в Оттаві. Опісля покликаний був і до міністерства. Він українськими поселенцями в Канаді зацікавився до тої міри, що поміг заснувати перший український часопис у Канаді — Канадійський Фармер.

Факт, що до заснування Канадійського Фармера причинився Оливер, зовсім не означало, що часопис має служити анґльо-саксонцям. Від самого першого числа, яке появилося в осени, 1903 року, на його чотирох сторінках порушувано ріжні справи — політичні, громадські й суспільні. Розуміється, що в політиці часопис мав напрям ліберальний, однак поза те він завжди був і є часописом загально народним, не тільки політичним.

Треба тільки поглянути в давні числа, щоб переконатися в правді повищого вислову. В нас, на жаль, не зберіглося річників з перших кількох років, однак ось у числі з 4-го січня, 1906 року, пишеться в редакційній статті про заложення українських (тоді писалося руських) шкіл в Алберті й Саскачевані, де живе около 70,000 наших людей. Осуджується в цій статті пиятику, закликається до народної праці, до піддержування своїх склепарів, до торговлі й заснування Читалень.

Ось такого напрямку Канадійський Фармер тримався від початків своєї праці. В додатку до того він завжди доносив своїм читачам всякі вістки з політичного життя в Канаді, піддержуючи партію ліберальну прямо з тої льоґічної причини, що завдяки лібералам в Оттаві наші люди до Канади прибули. Анґльо-саксонці консервативного в політиці переконання були проти іміґрації з центральної Европи, отже проти українців. Як жеж могли наші перші поселенці в Канаді піддержувати тих, котрі їх тут, у цій вільній країні, не хотіли?

Незаперечним фактом є те, що перші українці в Канаді почали цікавитися канадійською політикою завдяки тільки першому українському часопису — Канадійському Фармерові.

На його сторінках появилися перші вістки й дописи про заснування перших товариств і орґанізацій, та про збудування перших Українських Народних Домів. Ті часи були повні якогось руху, ентузіязму, якогось захоплення громадською працею. Люди дописували, читали, дискутували, нераз вирішували ріжні народні й громадські справи на сторінках Канадійського Фармера. Це був перший форум, де можна було висловити свою

думку публично, для загального відома.

Коли в першій декаді цього століття почалась велика народна праця наших перших учителів у Канаді, то всі вони гуртувалися довколо одинокого тоді українського часопису — Канадійського Фармера. Це був їхній орґан і гучномовець, через який вони могли промовляти до всього українського населення в Канаді.

Перші вістки про заложення т. зв. Руського Учительського Семинаря й про першу конвенцію українських учителів у Канаді появилися на сторінках Канадійського Фармера.

Перша представлення-драма — Сватання на Гончарівці, було виставлене в околиці Плезент Гом, Ман., на початку листопада, 1907 року. Пишеться про це обширно на сторінках Канадійського Фармера.

Про ці перші події можнаб писати дуже багато. На сторінках Канадійського Фармера з давніших часів їх є дуже багато. З кожним роком їхня історична вартість постійно зростає. Хто з істориків схоче писати докладну історію нашого життя в Канаді, без цих перших чисел Канадійського Фармера він далеко не зайде.

Та не можна оминути також і того, що поза відзеркалюванням нашого піонірського життя в Канаді Канадійський Фармер доносив нашим поселенцям всякі вістки з Рідного Краю, за котрим вони так болючо тужили довший час. Появилися й "поети", які вложували вірші про свою тугу за рідним селом. Такі "твори" не могли бути публіковані ніде інде як тільки в Канадійському Фармері. На його сторінках вони збережені й ждуть на перо історика або письменника, який опрацює антольоґію народної літератури українських поселенців у Канаді.

Неможливо навести всього того, що Канадійський Фармер на початках нашого життя в вільній Канаді робив як народний працівник. В статтях — редакційних і не-редакційних він порушував ріжні найбільше живі й актуальні справи. Словом — він був речником українського народу в Канаді. Він представляв перед урядовими чинниками канадійських українців, а перед канадійськими українцями інтерпретував канадійський спосіб життя, канадійські закони й правила та засади демократії. За це він і сьогодні загально знаний.

Перехід видавництва Канадійського Фармера в 1913 році до рук пок. Ф. Доячека тільки збільшило його обєм та якість. Він цим часописом цікавився та дбав про його розвиток. Українці для нього були рідними братами. Для них він нераз прислужився своїми впливами, фінансами або в інший спосіб.

За час його управительства Канадійський Фармер розрісся до великих розмірів, як своїм тиражем так і обємом. Редактори під його рукою мали вільну руку і не було ніколи ніяких суперечок над справами, які торкались українців.

За весь час свого існування Канадійський Фармер мав девять редакторів. Першим редактором був пок. Іван Неґрич. Він редаґував часопис від початку, 1903 року, до 1905 року. Його дружина ще живе в Виннипеґу.

Другим редактором був О. Меґас, тепер лікарем в Едмонтоні, Алта. Року 1908 він відійшов з редакції, а пізніше був орґанізатором шкіл у Саскачевані. По першій світовій війні він був одним з двох делеґатів з Канади на мирову конференцію в Парижі.

В році 1908, на місце О. Меґаса прийшов як редактор З. Бичинський, пізніше презбитеріянський проповідник. Сліду-

ючого року, в квітні, 1909 він відійшов. Кілька років тому він помер.

По ньому прийшов на редакторське крісло Канадійського Фармера Аполінарій Новак, який тепер працює при редакції Українського Голосу. Він редаґував часопис через чотири роки — до травня, 1913 року.

З початком травня, 1913, редактором став тодішний учитель, питомець "Руського Учительського Семинаря в Виннипеґу" — О. Г. Гикавий. На редакторському кріслі він просидів найдовше, бо аж до вересня, 1932 року.

В 1928 році, коли видавництво перейшло на недовгий час у руки пок. Григорія Курдидика, начальним редактором став проф. В. Біберович. На цьому становищі він був через около два роки. О. Г. Гикавий працював тоді як спів-редактор, а коли видавництво знову перейшло в руки пок. Ф. Доячека, він став начальним редактором. Проф. В. Біберович живе в Оттаві.

З початком вересня, 1932 року, редактором став Др. Т. Дацків. Він відійшов у році 1940. Живе він тепер біля Виннипеґу.

По ньому прийшов Др. Кость Андрусишин, теперішний професор у словянському відділі в Саскачеванському Університеті. Він редаґував Канадійського Фармера аж до осени, 1944 року, коли перебрався до Саскатуну.

На його місце повернув знову довголітний перед тим редактор, О. Г. Гикавий, який через кілька років до того часу, підчас війни, працював в Оттаві як цензор. Він перебрав редакторські обовязки в жовтні, 1944 року, і виконував їх аж до останнього дня свого життя — 5 травня, 1945.

Теперішний редактор, М. Г. Гикавий, обняв посаду з днем 2-го липня, 1945 року, відійшовши від учительської професії, в якій був через 17 років. Журналістикою він цікавився ще з молодих літ і багато привчився її при співпраці з своїм рідним покійним братом.

Поза повище згаданих треба зазначити й кілька інших людей, які свого часу були заступниками редакторів. Покійний Гнат Пляцко заступав свого часу О. Меґаса; В. Кудрик (тепер о. прот.) заступав свого часу одного з перших редакторів; Юліян Ситник заступав через короткий час А. Новака.

Помічниками в редакції були: Н. Сироїдів, Г. Пляцко, Д. Будка, Г. Кузь, П. Ґайовський. Теперішним помічником є П. Пігічин.

За минулого пів століття в нашому житті в Канаді відбулось немало великих і важних подій. Ми пережили ріжне — зле й добре. Пережили ми тяжкі піонірські часи, часи розвитку нашого громадського життя, час реліґійної боротьби, час зросту політичної свідомости, час розвитку національної свідомости. Сьогодні ми вже не ті, що були 50 років тому. Весь цей період пережив разом і в тісному співжитті з нашим народом у Канаді й Канадійський Фармер. Він постійно, з дня на день, пильно слідив усі важні події й передавав це своїм читачам, виносячи з них певні висновки й передаючи їх їм. Іншими словами — цілих 50 минулих років він служив, як добрий і вірний слуга, свойому народові.

Таким вірним слугою він остається й на дальше.

М. Г. Г.

ПЕРШИЙ УКРАЇНЕЦЬ МІНІСТРОМ

Дост. Олекса Кузяк

Жовтня 24, 1952, премієр Саскачевану, Т. С. Доґлас, покликав посла з округа Канора, О. Кузяка, обняти міністерство телефонів і кількох інших урядових бюр у Реджайні.

Др. Г. Ґ. Скегар,
Галівуд, Каліф.

50 Років Мозольної Праці К. Ф.

Цього року минає 50 літ від появи першого числа Канадійського Фармера в Канаді. Щоправда, коли думати катеґоріями вічности, то 50 років буде дуже незначна частинка одної хвилі часу, але коли думати, що за 50 років на нашій землі виросло півтора покоління людей; вродилося і вмерло міліони населення; зникло велике число старих держав, а на їх місце повстали нові держави з новими народами; щезла назва "русини", а принялася назва українці; два рази повставала і вмирала Україна, — техніка, медицина, наука, культура і штука поступили значно вперед, народилася атомічна бомба, радар завоював цілу кулю земську, літаки пожерають ґеоґрафічний простір тисячу миль на годину — то 50 років є дуже великий шмат часу.

Поява часопису Канадійський Фармер на канадійській землі 50 років тому рівналася появі одного життєвого чинника для нових українських поселенців, які приїхали в новий світ та між незнаних чужих людей. Іміґранти, розкинені по пустарах трьох провінцій: Манітоби, Саскачевану й Алберти — малими ґрупами, далеко від містечок та залізничих стацій, на пустарі прерій чи в корчах, не знаючи чужої мови ані не чуючи свого слова, знайшли в Канадійському Фармері розраду і пораду, свою рідну мову, свою надію на видержання для вимріяної нової долі в Канаді. Тепер це виглядає маловажне, але тоді це рівналося життю і смерти.

50 років тому українські переселенці до Канади були бідні. Треба було будувати землянки, виробляти поле, орати корчі, боротися з природними елементами, ходити пішки на роботу до чужих, покидати жінку і дітей на фармі далеко від людського житлища, тай нести міх муки на плечах цілими милями. Все це треба було перебороти або під тягарем згинути.

А тут переселенці пригадували собі рідний край: село як писанка, білі хатки, чарівні сади, Великодні і Різдвяні Свята, стара церква при дорозі — за всім цим тужили вони серцем і душею... Коли прийшов лист зі старого краю, всі, що мешкали близько, сідали і читали цього листа по десять разів та ревно плакали... Ті, що писали листи, хотіли їхати до Канади; ці, що читали листи, хотіли вертати назад до краю... Траґедія, тай більше нічого!

Книжкове знання між переселенцями було рідкістю. Декотрі вміли читати та писати звичайним способом науки третьої кляси сільської школи. Дяк між ними уходив за вченого чоловіка, а священик рівнався докторові фільософії. Хатна література ограничувалася до легкого читання, а ґазета з краю чи друкована в Канаді уважалася люксусом та великим гостем. Кожна новинка, кожне слово мали вартість святая-святих. Навіть чоловік, що отримував таку літературу, мав велику повагу між громадянством, бо був трактований як провідник, як мудрий, як учений.

Щоб почати будь яку ґазету, треба мати двох-трьох ідейний людей, дещо готових грошей на закупно машин та матеріялів, і доброго редактора. Ініціятори ґазети оголошують напрямок часопису, культурну чи політичну ціль, запрошують передплатників та дописувачів — й пускають діло в рух.

Таке саме було й з К. Ф. Його ідейні підвалини були поставлені першими нашими інтеліґентами, а перше число побачило світ в осени 1903 року. Звичайно редактор являється душею часопису, тому треба показати всіх тих людей, які віддали свою працю при редаґуванні К. Ф. від самого початку аж до тепер; як слідує: І. Неґрич, О. Меґас, З. Бичинський, А. Новак, О. Г. Гикавий, проф. В. Біберович, Др. Т. Дацків, Др. К. Андрусишин, М. Г. Гикавий.

З самих початків К. Ф. не був так оформлений, як він є тепер — але й дитина не родиться великою. Все мусить рости, розвиватися, набирати сили, переходити зміни, одне набувати а друге залишати. Сама життєва практика і по-

треба показує нам, які зміни треба зробити і коли.

Редактори К. Ф. доложували сил, щоб ґазета була інтересна, містила цікавий матеріял і новинки, виробляла народну свідомість, заохочувала дітей до школи а старших до книжки, давала просвітний напрямок, та містила статті дописувачів, які не належать до жадного уґруповання. Редакційна сторінка містила матеріяли більшої ваги, що мало служити за дороговказ під ту хвилю. Жіноча сторінка обговорювала жіночі справи, а при кінці йшов передрук якоїсь популярної книжки, щоб заохотити читачів до читання доброї літератури.

В недавних роках К. Ф. завів сторінку "Літератури, Мистецтва й Науки", де містяться вибрані матеріяли з цих ділянок. Можливо, що така спроба не дорівнала Ню Йоркському "Таймсові", або шікаґовському "Трибюнові" — але як на наші обставини, то початки незлі, якщо судити по листах від читачів.

На закінчення треба згадати, що К. Ф. всеціло пропаґував все і всюди УКРАЇНСТВО, обороняв українські справи, піклувався долею поневоленої України. За цю працю, українці в Канаді є вдячні видавцям цього **часопису.**

Промова Івана Франка в Відповідь На Привіти в Часі 25-Літнього Ювілею

В 1953 році минає 80 років від виступу І. Франка на літературному полі. З тієї нагоди пригадуємо його прегарну промову, яку він виголосив з нагоди святкувань 25-ліття його літературної праці в 1898 р. у Львові.

Першим моїм словом нехай буде щира подяка всім тим, що явилися тут нині; подяка товаришам праці й переконань; щира подяка бесідникам, що промовляли з цього місця. Подяка вкінці й моїм противникам. За двадцять-пять літ моєї праці доля ніколи не скупила мені їх; вони підгонювали мене наперед, не дали мені застоюватись на одному місці. Я розумію дуже добре вагу боротьби в розвою і вдячний своїм противникам і щиро поважаю тих, що боряться зо мною **чесним оружжям.**

Коли скину оком по нинішньому зборі, то запитую себе: для чого зібралася тут така велика і світла громада? Думаю, що не для моєї особи. Я не вважаю себе ані таким великим талантом, ані ніяким героєм, ані таким взірцевим характером, щоб моя особа могла загріти всіх до себе. Двадцять і пять літ я був тим пекарем, що пече хліб для щоденного вжитку. Я завсіди стояв на тім, що наш народній розвій має бути міцною стіною. Муруючи стіну, муляр кладе в неї не тільки ґранітові квадри, але як випаде, то й труск і обломки і додає до них цементу. Так само і в тім, що я зробив за ті літа, може й знайдеться деякий твердий камінь, але певно найбільше буде того труску і цементу, котрим я заповнював люки й шпари. В кожнім часі я дбав про те, щоб відповісти потребам хвилі і заспокоїти злобу дня. Я ніколи не хотів ставати на котурни ані щадити себе; я ніколи не вважав свого противника занадто малим; я виходив на всяку арену, коли боротьба була потрібна для прояснення справи. Я знаю, що з моїх творів дуже мало перейде до памяти будучих поколінь, але мені це байдуже; я дбав поперед усього про теперішніх, сучасних людей.

Як син селянина, вихований твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обовязку віддати працю свойого життя тому простому народові. Вихований у твердій школі я від малку засвоїв собі дві заповіді: перша, то було власне почуття того обовязку, а друга, то потреба ненастанньої праці. Я бачив від малечку, що нашому селянинові ніщо не приходиться без важкої праці; пізніше я впізнав, що й нам усім, як нації, ніщо не прийде задармо, що нам від нікого ніякої ласки не надіятися. Тільки те, що здобудемо своєю працею, те буде справді наше надбання; і тільки те, що з чу-

ПІДЧАС СВЯТКУВАННЯ 25-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ ТВОРЧОЇ ПРАЦІ І. ФРАНКА

На світлині гурт визначних цьогочасних творців української культури зібраний на 25-літньому ювілею творчої праці Івана Франка. Горішний ряд: Іван Петрушевич, Філярет Колесса, О. Кишакевич, Іван Труш, Денис Лукіянович, В. Івасюк. Середній ряд: Іван Копач, Володимир Гнатюк, Йосип Маковей, Михайло Грушевський, Іван Франко, Олександер Колесса, Богдан Лепкий. Сидять: Михайло Павлик, Євгенія Ярошинська, Наталя Кобринська, Ольга Кобилянська, Д. Лепкий, Андрій Чайківський, Кость Паньківський.

жого культурного добра присвоїмо собі також власною працею, стане нашим добром. От тим то я старався присвоювати нашому народові культурні здобутки інших народів і познайомити інших з його життям.

Головну увагу клав я завсіди на здобування загально-людських прав, бо знав, що народ, здобуваючи собі загально-людські права, тим самим здобуває собі й національні права. І сам я в усій діяльності бажав бути не поетом, не вченим, не публіцистом, а поперед усього **чоловіком.** Мені закидували, що я розстрілюю свою діяльність, перескакуючи від одного заняття до іншого. Це було власне випливом мойого бажання — бути чоловіком, освіченим чоловіком, не лишитися чужим у ніякім такім питанні, що складається на зміст людського життя. А пізнавши щонебудь, я бажав і всіх сил докладав довести й інших до того, щоб зацікавилися тим і розуміли те. Дехто оправдував мене тим, що важкі обставини життя, конечність заробітку, спонукували мене кидатися на ріжні поля. Але мені здається, що тут більше причинилася моя вдача, те горяче бажання — обняти цілий круг людських інтересів. Може бути, що цей брак концентрації зашкодив мені, як письменникові, але в нас довго ще будуть потрібні такі, як я, щоб розбуджувати інтерес до духового життя і громадили матеріял обтесаний бодай з грубшого. Фундаменти все так будується; а тільки на таких фундаментах, на таких стінах може з часом здвигнутися пишне, сміле склепіння.

Так, отже, не для мене це нинішнє свято. Я чую, що я не заслужив на нього. Але воно наповнює мене радістю, як признака того, що в широких кругах нашої громади займається або й сильно вже горить бажання освіти, свободи і широкого індивідуального та громадського розвою, бажання, котрого виразом є мої писання. Вийшовши з самого дна нашого народу, я старався однаковою любовою обняти всі його верстви, а нинішнє свято є для мене знаком, що в нас будиться, а декуди вже й ярко палає бажання солідарности з нашим найменшим братом. Тільки ненастанна, жива стичність з людьми може охоронити наше письменство від манівців; тільки солідарність з тим нашим бідним, сірим братом охоронить нас від абстракції й доктринерства, поведе наш національний розвиток простою, вірною дорогою.

Ще раз дякую Шановній Громаді за нинішній вечір. Здається, не потребую обіцювати, що й надалі я не зійду з тої дороги, якою йшов досі. Така вже моя натура, що праці своєї не покину ніколи; це не геройство, а просто елементарна сила веде мене цею дорогою, сила моєї хлопської крови.

Певна річ, у моїй діяльності було чимало помилок — але хто-ж, роблячи якесь діло, не помилявся? Та сьогодні я можу дивитися на ті помилки спокійно, бо знаю, що або мені самому або іншим вони служили осторою і наукою. А щодо себе самого, я завсіди держався тої думки: нехай пропаде моє імя, але нехай росте і розвивається український народ!

Іван Франко

Хто питає за чимсь великим, той приходить до дому з нічим.

Хто купує те чого йому не дуже потрібно, той буде продавати те, що йому дуже потрібне.

Стільки думок кілько голов.

Ольга Хорунжинська-Франко

Ця тендітна панночка з поміщицької родини, освічена й поступова, ентузіястка театру, музики й літератури — не була вибранкою серця "карпатського поета, ковальського прославленого сина".

Ольга Хорунжинська (праворуч) з сестрою Олександрою.

Вінчання Івана Франка з Ольгою Хорунжинською в Києві на весні 1886 р. було "без любови, а з доктрини, що треба оженитися з українкою і то більш освіченою курсисткою", як признався поет А. Кримському (в листі з 16. 8. 1898 р.).

Від першого знайомства з Ольгою в часі поїздки в Україну в 1885 році Франко розважав, радився й вагався над тим важливим життєвим рішенням. Ось що писав він на ту тему Олені Пчілці:

"Звісно, о таких річах, як родинне життя Ви компетентніші говорити, ніж я, — а говорите мені таке, що мені аж страшно. Звісно, я знаю потрохи, що значить недібране подружжя, але знаю не менш того, що дібрати подружжя єсть майже неможливо, що подружжя майже завсіди льотерія, котре 99% хибляє. Значиться, що-ж тут робити? Дві дороги: або зовсім зректись думок про заснування власного огнища, або — і це мені здається хоч непринципіяльна, але найпрактичніша дорога — умалити претенсії до крайньої можності, не надіятись за много! Мені здається, що найбільша часть щасливих подруж основана іменно на тій обопільній, взаїмній резиґнації, на поблажливості для взаїмних похибок." (Червоний Шлях, Харків, 1923, травень).

Можливо, що ті сподівання поета не були далекі від здійснення, якби матеріяльні умови їхнього життя не були такі невідрадні. Бо хоч молода дружина Івана Франка могла й "надіятись за много", але вона любила свого чоловіка й бажала йому стати помічницею й опорою.

Після приїзду у Львів Ольга Франко зразу пристала до громадських справ. Заприязнившись з Наталією Кобринською, вона взяла участь у "Першому Вінку" та в інших її починах для розвитку українського жіночого руху. Часто відбувала небезпечні подорожі в Україну й Росію з важними дорученнями для піддержки взаємин галичан з наддніпрянцями. Живо цікавилась видавничим плянами радикалів, виєднювала дозвіл російських властей на висилку в Україну творів Франка, займалась розсилкою львівських видань та адміністрацією часопису "Народ".

Не легко було подолати цим завданням маючи малі діти, тісну хату, безнастанних гостей, безплатних столівників, при браку служниці й неспаних ночах біля дітей.

Помимо того Ольга Франко пожертвувала своє віно на видавничі цілі та на поїздку чоловіка до Відня, де Іван Франко осягнув ступінь доктора фільософії. Вона стреміла, щоб Франко зайняв університетську катедру.

Її бажання не здійснилось, так само як не сповнились її мрії про ролю гідної подруги великого чоловіка. Тільки винятково можна дошукатись її власних особистих амбіцій: імя Ольги Франко видніє як видавець "Життя і Слова", а колишня учасниця театральних вистав у

Києві переклала для українських читачів гарну статтю з французького журналу "Фіґаро" про великого актора Муне-Сюллі (Літ. Наук. Вістник, 1899, травень).

Умовини життя Ольги Франко не дозволяли на більші успіхи. Кілька днів після того, коли вона разом з Н. Кобринською брала участь у львівському жіночому вічі (травень, 1892), М. Павлик писав:

"Франкова . . . поїхала в Росію — там у неї страшенні сімейні драми. Вона так прибита дітьми й бідністю, тіснотою мешкання у Львові, що забула й те, що знала в пансіоні". Подібні замітки часті в листах Павлика:

"Франкова мала вибух крови — Франко в розпуці";

"Франки дуже бідують";

"Був у Франків. Він взагалі дуже прибитий . . . А вона, бідна, недовго буде жити — в неї сухоти. Перед чоловіком сяк-так держиться, щоб його не добивати, а передо мною плакала, що так марне сходить зо світа" . . .

Але найстрашніше прийшло згодом. Підорване здоровля Ольги Франко, що зросла в достатках і вигодах, згасило її початковий запал, енерґію й витривалість. І після довгих років надій і резиґнацій Ольга Франко — зійшла з ума.

Ольга Франко

Забута й упосліджена дожила пізнього віку а тінь слави її ґеніяльного чоловіка закрила перед нами помічницю, опікунку, опору, вірну дружину й віддану матір дітей — Івана Франка.

І коли в останні роки її траґічного життя в голосі нещасної жінки тремтіла пісня, а з під її старечих пальців добувались звуки фортепіяна, то був це далекий відгомін знівечених мрій молоденької киевлянки, яка, звязавши свою долю з найбільшим сином галицької землі — надіялась "за много".

Ірина Книш

СЕРЕД БУР

Не великий корабель наш
Серед бурі, грізних фаль,
Серед хаосу — змагаєсь,
Пробивається у даль.
Буря тисне, то на право,
То на ліво напирає,
Та залога наша вірна
Завжди напрям один має.
Ніч пекольна — буря, хаос . . .
Щось валиться, грохотить . . .
Гей керманичі, вважайте,
Щоб з дороги не зблудить!
Ясність наша хай не гасне
Поки жити можем ми,
Пробиваймо шлях до цілі
Серед бур, громів і тьми.

В. Орлик

УЧІТЕСЯ

Учітеся брати мої, —
Думайте, читайте,
Оці слова Шевченкові,
Всі ви памятайте.

Бо темному дуже тяжко
На цім світі жити;
Хто лиш може, старається,
Темного здурити.

Учітеся брати мої, —
Думайте, читайте,
Знання немов водиченьки,
З книжки набирайте.

Бо лиш тому, друзі, добре,
Хто не лінувався;
А знання він зза молоду,
Скільки міг набрався.

Др. Володимир Ґалан

З Боїв Обєднаних Українських Військ

(Відступ армій з під Києва в вересні, 1919 року)

Зайняття Києва обєднаними військами Української Народної Республики дня 31 серпня, 1919 року, це найбільший осяг українських збройних сил. Українське військо ще раз дало історичний доказ в столиці України на право українського народу до своєї державности. Але в цьому світлому моменті були вже тіни майбутніх траґічних днів. Зараз при їзді до Золотоверхого почались бої з російською білоґвардійщиною — з армією ґенерала Денікіна. Почалась нова війна молодої української держави і її обєднаних військ на четвертому фронті з імперіялістичними загонами російської білоґвардійщини, а в слід за тим загальний відступ української армії.

Що-ж сталось у Києві?

В "Історії українського війська" сказано, що не всі мости на Дніпрі були обсаджені українським військом і тому денікінці могли перейти на правий беріг Дніпра до Києва. Це теж підтвердила військова історична комісія, яка в цій справі перевела розпити між учасниками боїв за Київ. Ця комісія була зорґанізована по переході українських частин до Чехословаччини в 1920 році в Німецькім Яблінім. Голова цієї комісії, отаман Дяків, дуже совісно, а рівчасно з військовим знанням, перепитав майже всіх учасників боїв за Київ і встановив, що на оперативній мапі Києва не було зазначено одного моста через Дніпро. В наслідок того цей міст не був обсаджений, бо й не відомо було, що він взагалі існує.

Здається мені, що становище українських військ у Києві в серпні-вересні, 1919 року, можна порівняти до становища Галицької Армії в Львові в листопаді, 1918 року. Навіть якби всі мости на Дніпрі були обсаджені, то денікінці були б нас з Києва скорше чи пізніше таки виперли. Головна причина в тому, що населення Києва було ще тоді в більшій частині чуже українській визвольній боротьбі. Розуміється, що непорозуміння створив ще й наказ Головної Команди, щоб не входити в бої з денікінцями і старатись йти з ними на переговори.

Не буду входити в розгляд чи чле чи добре було це зарядження, а скажу тільки, що вояки почали постепенно тратити віру в наш бойовий клич: "Через Київ дорога до Львова" — зокрема, коли почали надходити звідомлення про сутички Запоріжців з армією Денікіна. Це означало створення нового фронту, а всі знали і розуміли, що важко буде воювати на два фронти тоді, коли сил не було й на один. І тому, коли прийшов наказ відступати, всі були переконані, що найгірші передбачення стають дійсністю. Почалась війна на два фронти з тою таки російською окупацією, яка поділилась на два крила: ліве і праве, але обєднана була супроти України, як її непримиримий ворог. І коли ще сьогодні дехто дивується, що і білі і червоні москалі можуть діяти обєднано супроти України, то цього докази дали вже перші дні війни української держави з московськими наїздниками. Вже в 1919 році і ліві й праві й централььно думаючі москалі були обєднані проти України. В московській пресі зараз другого дня після окупації Києва названо українців большевиками "второго сорта" — не зважаючи на те, що ті українці вели завзяту боротьбу з большевиками і не одного теж москаля охоронили від большевицької петлі.

Відступ до Бузової

Наглий відступ з Києва спричинив хвилеве замішання в частинах УГА, бо продовж трьох днів не було звязку з командою Київської ґрупи. Десята бриґада і десятий гарматний полк, зокрема його друга батерія, яка була разом з одним куренем піхоти найдальше висунена на північ — бо аж до стації Яблінка, мали охороняти залізничу лінію Київ-Коростень, якою повинна була надійти амуніція з Києва. Наші кінні стежі пішли в

Припятські багна й ліси аж до міста Гостомля. В лісах довкруги стації Яблінка та й біля Михайлівки й Рубежівки скривались большевицькі загони. Коли прийшов наказ до відступу в ночі з 3-го на 4-го вересня, 1919 р., лісами через Мостище до Бузової — большевики цілу ніч засипували нас стрілами. Були жертви: вбитий один гармаш і кілька ранених. Як наші гармати переїхали цими лісовими стежками — не загубивши ні одного воза, це остало для нас незрозумілим і дивним до сьогодні. Правда, деколи треба було тягти гармати лише парою коней—пересуваючи їх поміж деревами. Старшини і підстаршини мали ще одне завдання: будити дрімаючих від змучення гармашів. Змучення людей, а теж і коней, було так велике, що гармаші засипляли прямо на конях і часто валились на землю. Наші скорострілі, які прикривали відворот, давали від часу до часу серію пострілів і цим відбирали відвагу большевикам від більших атак.

Наказ до відступу прийшов так нагло, що не було й часу на підготовку. Коли я повернувся вечором з розвідки з Гостомля, друга батерія й піхота вже відійшли були, залишивши лише нам маршруту відступу. Наше прощання з господарями в Яблінці було дуже сумне. Вони нас так гарно вітали, як визволителів, і напевно прийшлось їм за це витерпіти від большевиків.

Ранком 4-го вересня 10-ий артилерійський полк прийшов до Бузова, села недалеко від шосейного шляху Коростень-Київ.

Похорон гармаша Зданека

Перш за все треба було похоронити погибшого гармаша Івана Зданека, якого тіло зложено в шкільній галі, а діти прибрали його квітами. Тоді збили дубову труну і хрест з написом: В боротьбі за Україну віддав своє життя пушкар другої батерії 10-го артилерійського полку УГА, Іван Зданек, з Озірної.

В годині 10 рано артилерійський полк і частини десятої бриґади віддали останню почесть погибшому гармашеві. Відділи піхоти і батерії полку відвели його на місцевий цвинтар за селом. о. Мир. Ріпецький, полевий духовник 10-ої бриґади і отаман Кирило Карас, командант полку, виголосили нагробні промови з великим чуттям. Зокрема отам Карас, самий уроженець Великої Укра ни, який неначе відчував, що галичан дорожче булоб лежати в своїй рідній Г личині, сказав: "Могила погибшого га маша 2-ої батерії буде вічною памя кою нерозлучности й єдности всіх укр їнських земель. Як колись сини шир ких степів гинули під Львовом, так т пер сини галицьких піль кладуть свої г лови під Києвом за одну і ту саму в лику ідею: за самостійність і соборніс українського народу!"

За довгих шість років війни прих дилось мені бачити багато трупів і т сячі могил, але ні одна з них не вбила мені в память так, як ця гармаша З нека. На прощання товариша з довг бойових маршів ще з під Львова дру батерія створила почесну сторожу віддала сальву гострих стрілів у стор ну ворога та й передала гріб під опі сільської влади. Може знайдеться хтось, хто знає що сталось з могило цього гармаша?

Дальший відступ до Андрушівки

Того-ж дня ми вирушили в дальш відхід до Ігнатівки, а 5-го вересня чер Мотижин, Пашківку, Воробіївку до Б жева. Без боїв залишала українська а мія свої землі, щойно відбиті кровю н ших вояків, бо 14-та совєтська армія Одеси продиралась на наших тилах Житомира. Тому то був наказаний п спішний відступ на лінію Андрушівк Відворот продовжувався 6-го вересня ч рез Соснівку (над Ірпенем), Ярошівк Томашівку, Пришивальне, до Дідовщ ни, де заночовано, а 7-го вересня чер Скраглівку, Сущанку, до села Криве нічліг. Дня 8-го вересня ми знову вві шли в Ходорків, який ми здобували т недавно в наступі на Київ. Там відобр ли ми залишені коні і перейшли до З рубінець і після двох днів відпочин перейшли до Андрушівки — гарного м стечка з великим ставом з лебедями цукровою фабрикою.

Бої з 14-ою армією

В той час 14-та большевицька арм звела бої з нашими частинами на пів й пробивалась через Сквіру, Павол Харлаївку, шляхом на Котелню і Жит

мир. Коли почались бої під стацією Бровки, наші частини отримали наказ відійти 13-го вересня через Мінківці до Городища і зайняти позиції в лісі коло села Войтовець. Треба було замкнути дорогу большевикам і винищити їхні відділи. З допомогою мав прийти отаман Зелений, але — як це звичайно було — на повстанців не можна було в бою рахувати. Зелений не зявився і тим разом. Завзяті бої за стацію Бровки тривали повних три дні до 17-го вересня, з повною заїлістю. Наші батерії міняли свої становища кілька разів денно і орудували дуже влучно. З кожним розривом ґранат летіли в повітря большевицькі вози, коні й люди. Їхній похід виглядав тоді як наступ орд Джінґіс Хана на Европу. Дня 17-го вересня бої продовжувались майже до вечора. Над вечір успокоїлось. Була гарна погода. Наші гармаші побачили в ставі рибу, націлили на став гармату і випустили стрільно. Але й це стрільно відбилось від води і впало на відступаючі загони большевиків.

На Котельню і Кодню

Переслідуючи відступаючого ворога, прибули ми ранком 18-го вересня до Котельні. Там окопали гармати в городах і вогнем торощили ворога. Відповідала нам теж ворожа артилерія і спричинила деякі втрати в обозах. Прогнавши большевиків з Котельні та й захопивши деяку добичу, частини пішли далі і 19-го вересня через Антопіль і Розкопану Могилу дійшли до Кодні.

Бої на Лінії Сунгари — Городище

Дня 20-го вересня, коли наші частини через Бертиківку й Аннівці прямували до села Дворець — Другий Корпус залишав Житомир і почав відступ на південь. Десята бриґада й десятий артилерійський полк мали змінити на фронті 7-му бриґаду. Стрінулись старшини обох бриґад. Отаман Бізанц — командант 7-ої бриґади, який недавно повернувся з Камянця Подільського, висловлював дуже критичні думки про працю уряду, який не здавав собі — на його думку — справи з положення на фронті, і навіть натякав про потребу військової інтервенції. Але події на фронті не дозволили на довшу гутірку, бо большевики почали

нові атаки. Після злуки частин 1 і 2 Корпусів десята бриґада зайняла лінію Городище — Сунгари — Волиця. З Волиці йшов добрий шлях до Троянова над річкою Гнилопять, яка природньо охороняла наше ліве крило.

В тому часі головні бої велись здовж залізничних та шосейних шляхів. Сунгари — це вузловий осередок залізниці й доріг на Бердичів і тому його більше охороняли ще й панцерними автами Корпусу Січових Стрільців. Тут був і броневик "Вільна Україна". Зі села Дворець, де була бойова позиція другої батерії, а радше з церковної бані, де приміщувався батерійний обсерваційний пункт, видно було рухи панцерних авт і броневика. Коли-ж 21-го вересня, пополудні, завважили ми як панцерні авта і бронепоїзд подались назад а недалеко чути було крісовий вогонь у Троянові, прийшов наказ негайного відступу з Двірця на головний шлях у сторону Бердичева. Відступати в день було неможливо. Наша піхота почала відстрілюватись і на овиді появились кінні відділи ворога. Наш опір все-ж таки стримав большевицький наступ, але після зайняття Троянова, большевики були майже на тилах наших частин. Частинам 10 бриґади і 10-го артилерійського полку вдалось перерватись на південь. Іншим частинам прикриваючи відворот, в тому й одній гарматі нашої батерії з своїм скорострілом, довелось зійти на Солотвину, при чому визначну ролю в переході мав цей скоростріл, який пражив

ворога без милосердя. Якби не те, то наша батерія булаб упала в руки ворога.

Ніконівка — Гальчин — Журбінці

Дня 22-го вересня наші частини рушили з Солотвини через Семаки, Гальчин до Ріжковець, і частини 10-ої бриґади й 10-го артилерійського полку зайняли позиції на лінії Ніконівка - Журбін-Гальчин - Катеринівка — Швейківка. Дня 23-го вересня командант полку, Кирило Карась, відослав дві батерії, а саме: Третю під командою четаря Козака і Четверту під командою поручника Белешти до Іванковець біля Бердичева в запас, а в бойовій лінії залишились Перша батерія четаря Літинського і Друга під моєю командою.

Наша батерія примістилась у дворі Рея перед Ріжківцями, в садку. Почалась нова позиційна війна. Видавалось, що большевики припинили свій наступ. Гармаші трохи відпочили і — як звичайно, молоде життя шукає нових вражінь. Одного вечора після полкових і бриґадних наказів чути було нову пісню, в якій повторялись слова: Галич, галичани, галицький. Цю пісню записав рахунковий старший десятник Іван Рогатинський, який зберіг її разом з своїм щоденником. Ось і вона:

"Зажурились галичани, де їм проживати,
Розсердився лях проклятий, виганяє з хати. Гей, гей.
Зажурились галичани, йдучи по Збручмості,
Вже не вернемось у край свій, бо там ляхи в гостях. Гей, гей.
Та годі Вам, галичани, журитись — тужити,
Запрягайте свої коні, йдіть за Дніпро жити. Гей, гей.
Їдуть, їдуть галичани, за Збруч-річку стали,
Подивились ще на захід і слізьми залялись. Гей, гей.
Їдуть, їдуть галичани, назад не вернуться,
Як поглянуть на край рідний, самі сльози ллються. Гей, гей.
Поїхали галичани в Україну жити,
Будуть довго галичани за домом тужити. Гей, гей".

Автором цієї перелицьованої пісні мав бути вістун Пінкевич.

Дня 8-го вересня я поїхав на перегл нашого обозу до Ріжковець. Верта чись вечором, я почув, що і мене за пив ворог усіх вояків, по якій вони ст роні не стоялиб — тиф. При батері пролежав до часу зміни з батеріями запілля, а тоді перевезли мене до Іва кова і примістили в гарній селянськ хаті. Господарі прийняли мене ду ввічливо і тому я хотів їм чимось відд чтитись. Я казав подати правдивої "Н колаївської", яку возив з собою, як "м дицину". Мій чура — колишній австрі ський улан вістун Козак, подав пляшч ну. Мусів і я випити з господарами чар та й закусити огірком з медом. Після т го мене "зломило" і я залишився в лі ку. Я пройшов усю процедуру тифу щойно 9-го жовтня "прийшов до себ Тоді посадили мене на підводу і поїх ли зі мною вже на новий фронт на п день, проти Денікіна.

Тиф у галицькій армії

Плямистий тиф почався в нас ще часі походу на Київ, у селі Криве, на К ївщині. Спершу в серпні захворіло гармашів, у вересні 22, а в жовтні 24 цебто продовж трьох місяців хворі на тиф майже половина боєвого ста батерії. Гірше було в піхотних част нах. До кінця грудня, 1919 р., 75 відсо ків стану галицької армії — це бу "тифозники", які хворіли, чи щойно в дужали з недуги. Хворі лежали по шп талях, а то й на возах. Коли одного ра прийшов наказ, щоб один з наших кур нів обсадив бойову лінію величиною кільометрів, то на це завдання курінь м дати лише 5 бойовиків. Решта — це б ли хворі. Жахливий був стан шпитал Шпитальна служба теж хворіла, ліка вимерли, а хворі не мали не то ліжка, а чистої соломи на долівці для постелі.

Зимою 1920 року знайшли ми на ст ції Голедри два ваґони замерзлих "т фозників".

Служби здоровля не було. Службу каря в нашому полку повнив студе другого чи третього року медицини, х рунжий Корнава. Головним лікарем бр ґади був Др. Гамерський. Але коли во обидва теж захворіли, тоді кожний ста шина чи підстаршина мусів опікувати хворими гармашами, міряти горяч давати селянам вказівки як лікува

хворих, і таке інше. Словом — старшини мали не лише бойові завдання, але й мусіли повнити службу санітарів. Мене, на приклад, вістун Кравець лікував так, що коли підходила горячка, давав аспірину аж до повної втрати притомности, а після цього, щоб влегшити горячку, клав зимні оклади.

Коли я переказав про цю процедуру лікареві, який саме переїздом був до другої частини, він усміхнувся і заявив: "Якщо Вас з того лікування ще шляк не трафив, то напевно все буде в порядку."

Мене хворого просто розлютив "гісторик" нашого полку, хорунжий Апостол. Він постійно причіпався, щоб зібрати відомости про орґанізацію нашої батерії під Львовом. Коли в бойовому поході, я йому казав: Підождіть, буде
колись на відпочинку в запіллі, то
розкажу.

Він таки знайшов мене, правда не
запільному відпочинку, але в недузі,
все-ж свойого діпняв. Хотівби я зустрі
колись цього нашого полкового іст
рика як теж і ту селянку, яка мов ма
доглядала мене, не зважаючи на те,
й сама могла набратись тифу.

А було це в Іванівці серед широк
України — здавалосьби — так дале
від "рідного дому" в вузькому понят
Але тоді ще не відомий був поділ
"східняків" і "західняків". Тоді були у
раїнці, української армії — одної й обє
наної, яка станули в обороні своєї м
лодої соборної і народної республіки

Дивне Джерело Багатства

Коли еспанці відкрили колись країну Перу в Південній Америці, їхня увага була звернена головно на здобуття золота. В горячковій погоні за жовтим металем переочили вони інше багатство, яке тепер є підставою добробуту перуанської країни.

А саме на прибережних островах живуть птиці з породи круків, що складають на скелях маси погною. Первісні мешканці Перу уважали тих птахів святими і забороняли їх убивати, бо їхній погній використовувався хліборобами всієї країни. Еспанці не інтересувалися тими круками і за час від відкриття Перу аж до половини минулого століття на прибережних скелях назбиралося погною висотою 450 метрів. Аж коли німецький хемік Лібіґ відвідав острови Ґвано й перевів аналізу погною, він ствердив, що він має 40 разів більшу силу від звичайного худоблячого навозу в стайнях, і тоді почалася експльоатація того джерела прибутку.

Попри острови Ґуано пливе морська струя і несе з собою міліони малих рибок, величиною завбільшки сардинки. Тими рибами годуються круки, що відзначаються величезною пожерливістю. На свій "обід" зїдає крук около 40-60 таких риб і за своє пересічно 10-літне життя продукує около 120 фунтів погною. Річні прибутки держави з прод
жі пташиного погною виносять пр
близно 25 міліонів долярів.

Тепер ці птахи перебувають під сп
ціяльною охороною держави. Корабля
риболовам і літакам не вільно пере
тати впоблизу, щоб не страшити птах
Від сторони континенту постійно чат
ють найліпші стрільці з рушницями, щ
вистрілювати орлів, які прилітають
гір поривати писклят круків з їхніх гні

Без погною з островів Ґуано держа
Перу попалаб у банкротство. Річна пр
дукція погною дає около 180,000 тон
чого половина продається фермерам
плянтаторам у Перу для підтриман
хліборобства, бавовняних і цукров
плянтацій, а решта йде на експорт.

Число птахів доходить тепер до
коло 20-30 міліонів. Коли в часі оста
ньої війни морська струя відхилилася
почала плисти трохи подалі від остр
вів, у державі настала паніка: крукам
Ґуано не стало поживи, а це грозило к
тастрофою, руїною бавовняного й цу
рового промислу в Перу. На щастя стр
вернулася і тепер побудовано шту
греблі, щоб тримати її близько пташ
них островів.

І. К

Коли горить хата твого сусіда, вважай на свою власну.

Добрі Канадійські Приписи Печення

ТЕМНИЙ ПЕРЕКЛАДАНИЙ ТОРТ

- 2 горнятка пересіяної муки до тіста або 1¾ горнятка пересіяної муки до всього
- 3 ложочки "Magic" порошку до печення
- ½ ложочки соли
- ½ ложочки "натмеґ" змелених
- 10 ложок масла або Blue Bonnet марґарини
- ¾ горнятка гарного ґранульованого цукру
- ¼ горнятка молясси
- 2 яйця
- 1 ложочка змеленої цитринової шкірки
- ½ горнятка молока

Натовщіть дві 8-цалеві округлі форми до тортів і виложіть дна натовщеним папером.

Пригрійте їх у печі в температурі 375^{0} (умірkована горяч). Пересійте муку, Magic порошок до печива, сіль і натмеґ разом — 3 рази.

Розбийте масло або марґарину; постепенно додавайте цукор і моляссу. Додайте яйця по одному, добре їх вбиваючи та вмішайте цитринову шкірку.

Додайте мучну мішанку до цього, додаючи молоко й добре мішаючи. Виложіть до приготованих форм. Печіть в огрітій печі около 20—25 мінут. Коли торт охолоне, прикрасіть його ванілевим шкливом, на верх положіть декілька родзинків та покраяних алмондових горіхів.

ПШЕНИЧНИЙ РАЗОВИЙ ХЛІБ

- 3 горнятка кипятку
- ½ горнятка ґранульованого цукру
- 4 чайні ложочки соли
- 1 ложка шортенінґ
- 1 горнятко теплої води
- 1 ложка ґранульованого цукру
- 3 пакет. Fleischmann's скоророcтучих сухих дріжджів
- 5 горняток пересіяної муки до хліба
- 5 горняток разової або "Ґрейгем" муки

Змішайте разом: 3 горнятка кипятку, ¼ горнятка ґранульованого цукру, 4 ложочки соли й 1 ложку смальцю; мішайте аж цукор і сіль розстануться, а смалець розтопиться; охолодіть до літньої теплоти. В міжчасі відміряйте у велику миску 1 горнятко теплої води, 1 ложку ґранульованого цукру, мішайте, аж цукор розстанеться. Всипте до цього зміст трьох пакетиків Fleischmann's дріжджів. Оставте на 10 мінут, тоді добре вимішайте. Додайте охолоджену мішанку попередно приготовлену. Змішайте 5 горняток пересіяної муки до хліба і 5 горняток разової муки. Половину цеї змішаної муки додайте до приготовленої мішанки, добре все разом мішаючи, аж одержите рідке тісто. Тоді додайте решту муки. Виберіть на стільницю і виробляйте тісто до гнучкости. Тоді дайте його до натовщеного полумиска, натовщіть також верх тіста, накрийте та положіть у теплє не-продувне місце. Дозвольте йому рости до подвійної кількости. Пробийте тісто, натовщіть щераз верх тіста й оставте щоб росло до подвійної кількости. Знова його пробийте. Викиньте на стільницю і поділіть на чотири рівні частини, які оформіть в округлі галки. Прикрийте полотенцем і оставте на 15 мінут. Тоді оформіть їх у бохонці, вложіть до натовщених бритванок (4½" x 8½"). Натовщіть верхи і дозвольте їм вирости до подвійної кількости. Печіть в гарячій печі, 400^{0} 20 мінут, тоді зменшіть тепло до лагідного 350^{0} і печіть дальших 20 мінут.

ВІВСЯНИКИ

- 3¾ горнятка зопиханого вівса
- 4½ ложочки Magic порошку до печива
- ¾ ложочки соли
- ¼ ложочки змеленого "натмеґу"
- 3 добре вбиті яйця
- 2 ложочки змелених шкірок з помаранчі
- ¼ ложочки ванілії
- 1½ горнятка гарного ґранульов. цукру
- 1¼ ложки розтопленого масла або Blue Bonnet марґарини

Натовщіть бритванки до коржиків. Пригрійте піч до температури 350^{0} (умірковано). Відміряйте зопиханий овес в миску і посипте Magic порошком до печення, сіллю і натмеґом, добре це все мішаючи.

Змішайте разом яйце, шкірку з помаранчі і ванілію; постепенно вмішуйте цукор і розтоплене масло чи марґарину.

Додайте цю мішанку до попередньої і добре вимішайте.

Ложкою викладайте цю мішанку на бритванки, подальше від себе. На вершок кожного коржика положіть кусок "натмеґа". Печіть у пригрітій печі около 15 мінут. Зніміть з бритванок відразу. Дасть 5 тузинів коржиків.

Володимир Гузар (хор. 1 УД)

Один День На Передовій

Весняне сонце піднялось високо й розливало перше тепло на австрійську землю. Був квітень 1945 року.

Грізно звелись дула чотирьох гармат важкої батерії гавбиць, готові кожної хвилини на команду ригнути залізним вогнем на ворога. Здалека клекотів фронт, перша лінія, де йшли бої. Та цей фронт видавався мені наче прислоненим і заглушеним віддаллю. Тут на вогневому становищі не було ще нагоди безпосередньо зустрітися з большевиками. Звичайно бо важкі батерії артилерійського полку нашої Дивізії займали становища далеко позаду. Тільки ніччю, коли грали кулемети й розривалися стрільна, видавалось, що фронт ось за отією горою, що перед гарматами. Навіть можна було відріжнити скорі серії наших кулеметів від повільного татакання "максимів". Але це вночі, а ось тепер день і то саме **полудне.**

Ми ще не стріляли сьогодні.

Стою біля шатра і стараюся збагнути, що діється в першій лінії. Гармаші з телефоністами позасідали під кущами, гуторять з тиха і лише деколи їх безтурботний регіт сколихує прозорим повітрям. Дехто задумався, а дехто — я таки певний — мріє про бочку смальцю, що колись була повна, а тепер показалось у неї дно. Звільна, ліниво проходить час в очікуванні нових сальв та наказу нема. Телєфон мовчить; я певен, що він обізветься, як і вчора, посеред ночі, підриваючи вогневу батерію з теплого сну, а розбуджені гармати струснуть землю, розорюючи чорний оксамітний небозвід вогневими вибухами.

Та ось здалека наближаються вояцькі постаті. Пізнаю командира батерії з двома підстаршинами. Ще хвилина і здоровкаємось. Падають перші запити, як і що "там, на переді". Але відповідь проста: нецікаво розказувати, бо ось наказ командира дивізіону — завтра в 3-ій вночі відмаршовую на обсерваційний пункт в Штрадені, а звідти в першу лінію, до піхоти, як передній обсерватор, змінити підстаршину-німця. Моє міс на вогневому становищі займе хор. Та й з уваги на його вік мені випад прийняти труди першої лінії. Після к роткої розмови командир прощається відходить до штабу дивізіону.

Залишаюсь сам з моїми думками. В яки вже знають наказ. Ах, вони знаю усе, хоч їм і ніхто ніколи нічого не г ворить. Дуже споважніли; маю враж ня, що на мене глядять, як на завтрі нього небіжчика, та це мене смішить.

Готовлюсь до мого нового завдан спаковую свої речі й відсилаю їх до об зу. Пращаюсь з гармашами; обіцяю скоро повернутись. Жартуємо ще р зом, сміємось. Надходить скоро вечі врешті ніч.

Друга вночі. Ніяк не хочеться ви зити з теплого спального мішка, але н ма ради. Шолом, зелена маскуваль блюза, машинова пістоля, мапа, ліні ка, олівець, ложка і — я. Скоро огорт мене темна ніч. Маршую на Штраден.

В думках пращаю своє шатро, те лий мішок, мадярський польовий раді апарат, що його слухавки, приміщені їдунці, наповняли, було, шатро весел музикою, врешті — мадярську дубе тівку, з якою я ходив на полюван Околиця була багата в фазани, але зв чайно коли появились фазани, то п мені не було дубельтівки і навпаки коли була дубельтівка, то фазанів приходилось бачити. Навіть той насти ливий дзвінок телефону, що часто давав мені по ночах спокійно спати, з раз видавався милішим, ніж музика к леметів, до якої я тепер правцював зг но з наказом. А впереді гуло справді, у пеклі: дедалі сильніше, голосніше міру того, як меншала віддаль до Шт дену.

Сіріло, коли мої кроки лунали по стовій маленької місцевини. Робила й на якесь понуре враження своєю пу кою. По обох сторонах вулиці чорні вікна.

Червоно сходило сонце, кидаючи довгі тіні від дерев, будинків, та скупо освічуючи містечко на вершку узгіря. А там десь за містом, в долині гуло від безугавших вибухів стрілен, ґранат, від свисту куль, що шукали ще живих.

В місті зустрічаю патрулю. Вона спрямовує мене на обсерваційний пункт. Він ось у замку, в наріжній кімнаті, у вежі. Там стоїть стереотруба, і коло неї знакомі підстаршини й вояки, розбуджені зі сну, заїдають, що хто має.

Тут довелося мені прочекати декілька годин. Зустрічаю підстаршину-німця, якого маю змінити. Він розповідає мені преріжні страхіття, про те, в яких то він не бував ситуаціях і тарапатах так, ніби від мене залежало розділювання бодай воєнних хрестів заслуги.

Врешті все скомплєтоване. Мій почот це два радисти з малим модерним радіоапаратом. Напрям — бойові становища піхотного полка майора Паніра. В останнє гляджу крізь вікно на розкішну долину з селом ліворуч і лісом, що пнеться на гору по тому боці долини. Отам хати, до яких мені й треба йти. Швидкою ходою залишаємо місто й опускаємось крутою дорогою в долину. Тут гуде, як у велетенській кузні.

— Зовсім, як на вправах, — звертаюсь до моїх радистів.

В куряві минає нас польова автомашина й ми сходимо з дороги, бо вузько. Запримічую рів і далі вже маршуємо вперед ровом. Нараз ліворуч від нас — вибух і височезний стовп землі й диму бризкає вгору.

— Гарні то вправи . . . — обзивається котрийсь позаду.

Що ближче до передової, то все більше таких несподіванок.

Врешті добиваємось до ґрупи хат. Тут неабиякий рух: рядовики, підстаршини, вермахтівці. Дехто поранений. Протовплююсь до хати і зголошуюсь у командира. Він коротко глядить на мене й каже мені чекати. Чекаємо. Мій почот під стіною, подалі від вікна, бо ануж якась "біда" розірветься недалеко від нього; хто-ж його знає? Ніхто не говорить. Сиджу на столі, баламкаю ногами й покурюю папіроску.

Знетерпеливлений врешті заглядаю в другу кімнату. Тут усі пакуються: телєфони, ніжні динама, скрині, писальні машинки — все те кудись виносять. Помалу хата порожніє і мені приходить думка, що мабуть, переносять кудись штаб полка. Враз пронизливий безперервний гук прошиває повітря. Якийсь німець надворі кричить, що "катюші" стріляють і большевики наступають.

— Ну, гарна перспектива, — думаю. Виходжу на подвіря. Тут метушня. Все спаковане, відїзджають, там ведуть вермахтівці коні, тут лежать у крові поранені й очікують транспорту. Звідусіль падають накази. На мене не звертає ніхто навіть найменшої уваги.

Виходжу на дорогу і тут бачу командира. Кільканадцять кроків від нього оподалік його автомашина зі заведеним мотором. З лісу виходить наша піхота й займає становища при дорозі таки в ровах. Підходжу до командира, що особисто керує цією провізоричною лінією, рахуючись з можливим наступом большевиків. Питаю його, чи має для мене накази.

Так, вони є. Вказує рукою на скрай лісу. Там ворог. Остріляти його. Ми опускаємо долину. Стримувати можливий наступ большевиків, аж доки не опустимо долини, і тоді відступити з рештою піхоти, — при цьому він вказує на стрільців, що в рові біля нас.

Швидко рішаюсь. Становище — останні забудовання на скраю села в сторону лісу, яких 80 метрів перед нами. Цю віддаль проходимо швидким маршем, не звертаючи ніраз уваги на розриви ґранатометних стрілен, що ними большевики без угаву обкладають долину.

Добиваємось до забудовань. Ми вже в хаті. Вона порожня, ні живої душі. Наказую розбудувати радіоапарат і навязати сполуку з вогневим становищем. Команда до стрілу вже готова, мапа докладна. Моє становище приблизно на лінії гармата-ціль, а це добре при поправках вогню. Але звідки тут обсервувати? Виходжу перед хату. Перед мною у від-

далі яких 150 метрів ліс, що покриває узгіря. Скрай лісу — ціль.

Сполука навязана і команду для стріляння другою гарматою вже передано. За хвилину мені зголошують, що "друга вистрілила". Виходжу перед хату, обсервую голим оком — не видно нічого. Чи-ж серед того реву можна зрештою почути розрив мого стрільна, абож побачити його в густому лісі? Воно напевно впало десь на ліво, за горою, бо-ж усі інші я повинен би бачити. Друга команда — перенести стрільно на право.

Ага! Тепер його бачу! Бачу білявий облак диму над вершками дерев високо на узгірї. Це задалеко.

В тому моменті хтось пробігає недалеко від мене і затримується на хвилину. Пізнаю хор. С. з піхоти.

— Ти що тут робиш? — питає він.

— Як то що? Стріляю!

— Ти ліпше брикай звідси в підскоках. За пять хвилин я відступаю звідси, а там — показує в сторону лісу — большевики!

— Я зараз за тобою! — гукаю йому в слід.

Але як тут відступати? Я ще не скінчив стріляти. Наступною командою стягаю стрільно "приписово" на 40 метрів ближче. Воно падає на самий скрай лісу. Наступна команда — шість ґруп цілою батерією і передати, що сполуку перериваю й відступаємо за піхотою.

Наказ передано. Спакувати радіоапарат!

Та цього не треба було й повторювати двічі: в рекордовому темпі, нетованому, мабуть, на жадних вишколах, антена й приналежності були спаковані. Останній мій погляд на скрай лісу: стрільна важкої батерії переорюють ціль. Дрижить земля, розривки бризкають стовпами землі високо понад вершки дерев. Завдання виконане.

Відступаємо перебіжками через село, що його без перерви обстрілюють ворожі ґранатомети й кулемети. Від хати до хати пробігаємо вздовж стін і плотів. Врешті ми на другому кінці села. Тут уже спокійніше. Виходимо під гору й тут — короткий відпочинок пом деревами. Оглядаю крізь польову ль нету скрай лісу, село, долину. Вор нема — він затримався в лісі, не на жується наступати вдень на відкриту д лину, що опанована вповні вогнем наш піхоти, яка зайняла становища на уз рях. В долині, в селі наших уже не відступили. Ми залишилися одинокі " полі бою" поміж ворожою й нашою ніями. Та ні, ось викочується з села зок на двох колесах; його тягнуть д піхотинці, кріси перевішені через пле ніби війна для них закінчилась. На ві ранений товариш.

Підходимо до них ближче й допо гаємо пхати візок дорогою під гору Штраден. Ранений стогне. У нього в ламок ґранатометного стрільна в п чах. Потішаємо його, як можемо. Бі лаха лежить безсилий на соломі, пов ряючи безустанку одне слово: "Ма Мамо моя"!

Візджаємо в містечко, з якого вр ці були вийшли. Раненого відставля до санітарного пункту.

На обсерваційному пункті находи своїх. Дістаю наказ зайняти новий о серваційний пункт на горі, ліворуч замку Ґляйхенберґ. Нема часу навіть д мати про їжу чи спочинок. Перед на нова дорога.

Смеркається. День закінчений. шаємо в дорогу. Помалу холодна тем ва огортає нас своїм плащем.

Журба робить голову сивою.

Хто в молодості не хоче їсти й бі го хліба, той на старість буде їсти ч ний.

Молоді люди звертають забагато ваги на нове, а зневажають старе.

Коли потягнеш свого батька до рога, то твої діти через поріг тебе кинуть.

Більше людей топиться в чарці у морі.

З часом усе забувається.

Діти — це і веселість і смуток.

Походження Слова "Ягілка-Гагілка"

(З матеріялів до етимольоґічного словника української мови)

Назва й походження української хоровідної забави дівчат на Великдень, що устрічається передовсім у Західній Україні, як теж і відповідної пісні — веснянки, що виступає залежно від околиць у формах: "гаївка", "гаїлка", "ягівка", "ягілка", "гагівка", "гагілка", "галагівка", "магілка", "гаголойка" й т. п. викликала в науці ріжні пояснення, починаючи вже більше як сто років тому.

Др. Я. Б. Рудницький

Найпростіший вивід цього слова — це звязування його з словом "гай", мовляв, ці хоровідні забави відбувалися первісно в "святих гаях" і від цього й названо їх "гаївками". Такого погляду на справу тримався один з перших збирачів галицьких народних пісень з початком XIX ст. Вацлав з Олеська, і за ним повторювала це пояснення більшість етноґрафів, зокрема в Західній Україні, а закріпив його остаточно в етноґрафічній літературі відомий наш учений, Володимир Гнатюк, своєю збіркою відповідних записів у 12 томі "Матеріялів до української етнольоґії", видання Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові 1909 р.

З приводу появи цієї праці й згаданого пояснення слова "гаївка" у Львівському "Ділі" ч. 95/1910 появилася критична стаття п. н. "Глагілки і риндзівки" В. Щурата. Він "поправив" насамперед назву "гаївка" на "глагівка" з уваги на варіянтні форми "лаголойка", "галагівка" й інші, і звязав її походження з словом "глагол", "глаголати", мовляв, основне значіння цього слова — "пісня" отже щось, що має до діла з "говоренням — співом". Автор звернув при тому увагу на інші ріжновиди цієї назви й напр. "глаголойку" пояснює як здрібнілу форму до "глаголка", так як напр. "співанойка" від "співанка".

Гнатюкові "Матеріяли" й ця стаття викликали полеміку.

В замітці на Щуратову статтю п. н. "Нова теорія походження назви глагілок" у цьому-ж "Ділі" ч. 98/1910 М. Тершаковець нагадує, що ще Осип Левицький у першій половині XIX ст. був тієї думки, що назва "гаївка" вийшла з "глаголка". Сам Тершаковець не подає якогось окремого пояснення.

З новою гіпотезою про походження "гаївки" виступив недавно після цього О. Макарушка в статті п. н. "Замітка до статті Др. Щурата "Глагілки (сік!) і риндзівки" в львівському журналі "Учитель", річник 24, за р. 1911, стор. 140-142. Макарушка не погоджується з Щуратовим поясненням і висловлює погляд, що форма "гаївка" — народна форма для "гагілка", це-ж останнє — скорочення з "галагівка". Слово "галагілка" складається — на його думку — з виклику "гала!" й староукраїнського "голка" в значенні збіговище, крик, товпа, галас...

Обі гіпотези, Щуратова й Макарушчина, пройшли без більшої уваги. Зокрема здержливо ставилися до справи мовознавці. Так, напр. відомий славіст М. Мурко ладен був приєднатися до пояснення "гаївки" від слова "гай", якби не стільки інших ріжновидів, що — на його думку — змушують прийняти чужомовне походження цього терміну. З українських

мовознавців подібної думки був А. Кримський: "веснянки в лісових краях... гаївки... від "гай". Проти такої етимольоґії чи не говорить рівнобіжна форма "гаїлки"; вона примушувала деяких галицьких етноґрафів підозрівати, що первісна форма була "гаголки" (А. Кримський: Розвідки, статті та замітки. Київ 1928, стор. 307).

Коли не брати до уваги аматорських мовознавчих зрівнювань з старо-іранським матеріялом на цю тему К. Сосенка в книжечці "Про містику гагілок" (Львів 1922) як теж наведеного вгорі пояснення від "гай", що його відновив І. Огієнко в "Рідній Мові" (за р. 1934, стор. 148), то останній з мовознавців перед останньою світовою війною висловлювався на цю тему В. Сімович у "Записках НТШ", (т. 155, Львів 1937, стор. 1941). Він уважає, що вивід слова "гаївка" від "гай" — це типова "народня етимольоґія", тобто пізніша перерібка в устах народу й звязання цього слова на основі подібности з найближчим до його форми поняттям "гай". Якогось окремого пояснення Сімович не дає.

На основі розгляду всіх ріжнові слова "гаївка" й на основі зібраного матеріялу до етимольоґічного словника української мови підписаний опублікув у 1948 році в "Науковому Збірнику УВ т. V статтю п. н. "Українська ягіл (стор. 161—167), у якій звязує це сло з праслов'янським коренем ***аг-** (пізн з йотацією: ***яг-)**, яке своїм походженн сягає до праіндо-европейської доби служить до творення слів з основним з чінням "рости, плід, овоч" (пор. такі с ва як укр. **яг**ода, **Яг**іл, **Яг**ілочка й і "Ягілками-гагілками" радісно зустріча наші предки, головно молоді дівча прихід весни й пробудження природ зимового сну й з вірою в маґічну си слова співали пісень, щоб ними віта цю нову пору року, а з нею життя, п дючість і багатий урожай. Тимто не ті ки формальний але й змістовий (зна невий) звязок з коренем *аг-/*яг- (в слові: ягода, старе: агода) тут цілк виразний і природний.

Проф. Ярослав Рудницький

Канадійська Військова Система

Чому така стаття?

Нові поселенці в Канаді є часто стурбовані тим, що їхня нова батьківщина не являє собою серіозної мілітарної сили. Більшість новоканадійців походить з Европи. Вони правильно оцінюють загрозу для вільного світу, яку створює велика мілітарна потуга Совєтського Союзу. Вони привикли до великих постійних армій Европи, доповнюваних кожнорічно бранкою всіх фізично здібних до військової служби мужчин у відповідному віці. Вони призвичаєні думати про десятки дивізій, численні полки — в типовій державно-мілітарній системі. А тут вони читають, що боєва сила канадійської армії — це одна парашутна бриґада для краєвої оборони та ще по одній бриґаді в Кореї та Німеччині. Це в загальному дорівнює менше ніж двом европейським дивізіям. Тому кожний новоприбулий, що відбув військову службу в одній з европейських армій, киває головою, дивуючись, чи Канада взагалі усвідомл собі небезпеку, яка наближується, та розуміє свої обовязки супроти спільно вільних людей, до якої вона належит

В цій статті викажемо, що канадій ка армія так само, як і всі армії сві розвинулася льоґічно з тих ґеополіті них умов, серед яких у ріжних часах п ребувала наша країна. Хоча система к надійської армії ріжниться від більш сти европейських армій, то все таки во виправдала себе в усіх минулих потр бах. Подібність можна знайти в швайца ській армії (міліція), яка основно рі ниться від великих европейських арм але завжди виправдує покладані на н сподівання.

Постійні армії

Великі війни в середньовіччі пров джено силами наємних військ, яких ве бовано напередодні війни, а після закл чення миру розпускано. Армії на краєв му принципі — вишколювані й трима

в поготівлі ще підчас миру на випадок війни — появилися вперше щойно на початку 17-го століття.

Але й навіть у середньовіччі громадяни до деякої міри брали участь у війнах. У Франції, а ще більше в Еспанії та Анґлії, вони в часі війни становили більшість вояків свойого володаря. Однак якщоб порівнювати таких вояків з реґулярним (наємним) військом, то їхня вартість була не така велика. Перш за все важко було передбачити, скільки таких міліціонерів зголоситься на випадок воєнної потреби. Хоча тогочасна зброя була менше скомплікована від теперішньої, а вишкіл мав далеко менше значіння, то все таки міліціонера бракувало відповідного досвіду в маневруванні зєднаннями, як теж часто і дисципліни. Крім того вербовані військовики підписували контракт на означений час, зобовязувалися воювати там, куди поведе їх даний володар, а міліціонери, приміром, звичайно не хотіли йти в похід за океан.

У висліді того — з початком 18-го століття розвинулася подвійна система: міліціонерів, звичайно під командою старшин з постійної армії, вживано для краєвої оборони, а реґулярні частини призначувано до війни на чужій території.

Подвійна система в Канаді

Паризький договір (1763 р.) завершив мілітарний підбій Канади Великою Британією. Щойно 12 років пізніше позиція Великої Британії в Північній Америці була поважніше загрожена, а саме підчас американської визвольної війни. З тієї пори продовж 100 років ціле плянування мілітарної системи в Канаді було під впливом оборонних заходів на південному канадійському кордоні. Цю загрозу з півдня усунено в 1871 році вашінґтонським договором між З.Д.А. та Великою Британією. Після цього приходять 75 літ миру й безпеки для Канади, яка з тієї пори вже не потребувала удержувати більших військових зєднань підчас миру.

З настанням Кримської війни, коли то бритійський уряд відтягнув з Північної Америки більшість своїх військ і вислав на російський фронт, обовязок оборони Канади перейшов на канадійську міліцію, яка досі сповняла знаменито тільки до-
поміжну ролю при реґулярних бритій
ких частинах. Витворилась отже "мі
тарна порожнеча", бо міліція не ма
відповідного військового вишколу. Т
му влада вирішила зорґанізувати ма
армію "добровольців", тобто вишко
ти й устаткувати міліціонерів так, щ
можна було перевести в разі потре
швидку мобілізацію. Для втримання
міліціонерів у боєвій готовості їх шко
но періодично.

Ці "добровольці" з 1855 р. є по
редниками пізнішої "Непостійної Діє
Міліції" та теперішньої канадійської "Р
зерви". Власне ці "добровольці" раз
з реґулярними бритійськими частина
відбили останній збройний наступ з п
дня, зі З.Д.А., а саме т. зв. Фініян рейд
рр. 1866-1870. Від 1871 р. загроза ві
зі З.Д.А. перестала взагалі існувати і бр
тійські ґарнізони відкликано з Домі
Канади (останні два бритійські ґарніз
ни, стаціоновані в Галіфаксі та Есквімо
Б. К., залишили Канаду в 1906 році).

На шляху до першої світової війни

Маючи забезпечену охорону своїх п
береж бритійською фльотою, а єдин
суходільний кордон забезпечений прия
ним сусідом (З.Д.А.), Канада не мала в
рога, якого слід булоб побоюватися,
це значить і дозброюватись. Також
мала Канада жадних міжнародних зоб
вязань, які змушувалиб її втримуват
збройні сили. Можна було обійтися тим
силами, яких вона мала в останньому д
сятилітті 19-го століття, а саме: добр
вольчою міліцією та маленькою реґуляр
ною армією, відділи якої мали основн
завдання забезпечувати міліції вишкіль
ні кадри. Теоретично вимагалося періо
дичного вишколу і для членів краєво
оборони, але практично цього не стосо
вано. Перші відділи реґулярної канадій
ської армії зорґанізовано в 1871 р. Це бу
ли дві артилерійські батерії. Згодом,
1883 р. зформовано піхотний вишкільни
корпус — теперішній "Роял Кенедія
Реджімент" і кавалерійський вишкільни
корпус — тобто теперішній "Роял Кене
діян Драґунс".

З Південно - Африканською війно
розпочинається нова доба канадійсько
мілітарної історії. Тоді бо канадійці впер
ше взяли участь у заокеанській воєнні
кампанії. Це був скромний початок. Ка

надійський уряд погодився, щоб Велика Британія вербувала охочих до військової служби в британській армії, а крім того вислав до Південної Африки баталіон піхоти, чотири ескадрони кавалєрії і три артилєрійські батерії, в цілому — приблизно 2,400 вояків і старшин. Однак це були перші військові канадійські частини, які появилися на світових полях бою.

В протязі часу між Південно-Африканською війною та вибухом першої світової війни канадійська мілітарна система розвивалася звільна давним шляхом. Коли-ж у 1914 р. Канада вирішила вперше включитися цілковито в світовий конфлікт, тоді вона розпоряджала 3,000 реґулярних вояків та 60,000 т. зв. "Непостійної Діючої Міліції".

Дві світові війни

Не треба ніколи забувати про те, що Канада брала участь у двох світових війнах не тому, що вона була зобовязана воювати, або тому, що була безпосередньо загрожена. Канада воювала в імя лояльности до її приятелів та в імя вірности принципам. Це ще більш увидатнює вклад Канади в перемоги аліянтів у рр. 1918 і 1945. Якщо брати під увагу кількість населення, то цей вклад Канади був навіть більший від вкладу Америки — світової потуги, яка воювала за свої власні докладно визначені інтереси і яка в другій світовій війні була заатакована на її власній території.

Однак обмежуючись до теми нашої статті — орґанізації й сили канадійської армії, — слід сказати, що в першу світову війну ця армія вступила в силі чотирьох дивізій, тобто одного сильного боєвого корпусу. За тодішних обставин і способу ведення війни велика кількість кавалєрії (одна бриґада) та допоміжних частин дала злощасні наслідки: канадійські втрати в тій війні були дуже великі, бо аж 60,000 вояків. В другій світовій війні взяла участь Канадійська Перша Армія, яка складалася з трьох піхотних дивізій, двох панцирних дивізій, двох самостійних танкових бриґад та значного числа допоміжних зєднань. Один канадійський корпус пройшов у боях від Сицилії аж до північної Італії. Одна канадійська дивізія належала до тих передових аліянтських частин, які перші вступили на побережжя Нормандії. Як цілість, Канадійська Перша Армія становила ліве крило 21-ої армійської ґрупи фельдмаршала Монтґомерія в північній Европі.

В першій світовій війні канадійська армія нараховувала понад 600,000 вояків, а в другій — 730,000. Розмірно малий зріст армії в порівнанні до зросту числа населення Канади між двома війнами слід пояснювати тим, що в другій світовій війні яких 300,000 канадійців служили в Королівській Канадійській Фльоті та Королівській Канадійській Повітряній Силі. Вояки канадійської армії в обох війнах являли собою продукт старої канадійської військової системи, що базувалася на службах добровольчої міліції.

Обовязок примусової військової служби за океаном для Канадійської Армії впроваджувано двічі (після довгих зволікань і дискусій) — при кінці обох війн — у 1917 та 1944 рр. Це була новість для канадійців, відступлення від утертої традиції, тому теж багато вояків не усвідомлювали собі, що на чужих боєвищах вони воюють в обороні своєї власної батьківщини. Все таки впровадження тієї канадійської армії: в першій світовій війні було тільки 11% вояків не-добровольців у заокеанських частинах канадійської армії, а в другій — тільки три з половиною відсотків.

В часі миру поміж двома війнами канадійський уряд вернувся був до давно прийнятої в Канаді мілітарної системи: втримування малої постійної збройної сили та вишколювання добровольчої міліції, як резервової армії громадян Канади на випадок війни. Для втримування великої постійної армії не було причин, бо ґеополітично ситуація Канади не змінилася: як і давніше, не було на кордонах Канади ворога, проти якого слід булоб постійно дозброюватися. Після другої світової війни напевно знову затриманоб давну систему, якщоб становище Канади в світі нагло не змінилося в наслідок конфлікту між західними демократіями та Совєтським Союзом і його сателітами.

Канадійська Армія сьогодні

Теперішня канадійська військова політика оформлюється двома основними фактами. Перший факт — це міжнародні зобовязання Канади (в Обєднаних Державах та Північно-Атлянтійському Пакті), які склонюють канадійський уряд

втримувати на поготові відповідні збройні сили. Другий факт — це існування реальної загрози збройного атаку на Канаду. Що правда загроза ворожої інвазії на територію Канади є незначна, а в великих розмірах то навіть неможлива. Тим не менше вона склонює до втримування на поготові збройної сили — дуже рухливої та вишколеної для війни в арктичних умовах, щоб усякий напад на Канаду зліквідувати в самих початках.

Крім того Канада втримує експедиційні збройні сили, які згідно з міжнародними зобовязаннями нашого уряду воювалиб поруч наших союзників на чужих територіях, обороняючи в такий непрямий спосіб Канаду. Навіть основна сила нашої міліції (Резерва) в випадку світової війни булаб зобовязана до боротьби поза межами Канади в радше спільному інтересі західних демократій, як в імя якихось специфічних канадійських цілей.

Власне всі теперішні мілітарні зусилля Канади є спрямовані на підготовку до такої можливости. Тому теж і реґулярна армія здобула собі в системі канадійської оборони таке важливе місце, якого досі ніколи не мала, за винятком хі бурхливих років 1775 та 1812. У 1951 канадійська армія нараховувала 45,0 вояків, тобто десять разів більше чим початку другої світової війни. Збільше ня тієї армії залежить від канадійськ потреб, яких ми вже зясували. Крім то скріплено теж і Резервову Армію, даю їй краще й нове устаткування, орґаніз цію й вишкіл для швидкого мобілізува ня кадрів на випадок нової світової війн

У висновку слід сказати, що ціла ві ськова система Канади є системою обм женої мілітарної готовости. Мабуть вон є найкращою для нашої країни в теп рішній ситуації.

Наша система ріжниться від мілітар ної системи европейських країн, бо п ложення Канади є інакше як їхнє. Наст ювати на якісь зміни тієї системи значит стільки, що не розуміти змислу істор а історія повчає, що військова політик демократичних країн не формується н конференціях пляновиків-теоретиків, а схвалюванням відповідного законода ства, але виростає з життєвих потреб н ції в даній добі.

Джан Ґелнер, сквадрон лідер РСА

ПОХОДЖЕННЯ ЛЕЩЕТ

Що сьогодні лещетарство найбільше розвинулося серед народів північної Европи — завдячувати треба їхньому ґеоґрафічному положенні; норвежці, шведи, фінляндці — це головні переможці олімпійських чи міжнародних змагань. Але їм на пяти наступають і приальпійські народи — французи, німці, австрійці — які також зуміли підняти лещетарський спорт на висоту мистецтва.

Початки лещетарства сягають в далеку глибину доісторичних часів; на просторі кругом північного бігуна з давендавна маємо подібні кліматичні умови, що сприяють розвиткові лещетарства й виробові лещет. Саме й у формі будови лещет, як приладові для посуву по сніговому пухові чи крупі — можна виріжнити два типи: **"арктичний тип" — і "південний тип".** Перший тип — короткий і широкий — зустрічаємо в північній Евразії, від протоки Берінґа по скрайнє північну Норвеґію; находимо його серед племен Айно в Японії, фіно-уґрийськи остяків та воґулів над рікою Об, а даль ше серед самоїдів чи ляпонців півостро ва Коля (Кнуд Леем, 1767) і інші. (Візан тійський історик Прок у VI ст. згадує пр лещета в ляпонців, і зве їх тому "скрід фінами"). Цей тип лещет вживалось біль ше для полювання в тундрі.

В південніших, лісистих околицях ви робився другий тип лещет, довгих і де що вужчих. Рисунок такого типу лещет найдено 1933 р. в печері Редеї, в Норвеґії, з камяної доби. Зате в Фінляндії найдено в Ріігімекі (на північ від Гельсінкі) добре відносно заховані лещета, яких походження відноситься до років 1500 перед Христом, а може ще давніших, тобто н довго перед приходом фінів до Фінляндії

Новіші "лещетольоґи" й "лещетоґрафи" відріжняють — крім цього — ще декілька інших типів, над чим, одначе, не будемо обширніше розводитись.

Правзором сьогоднішних лещет вва-

жають лещета з Евребе (Аґдер, північна Норвеґія); їхній вік числить сьогодні 2500 літ.

Треба зазначити, що наукові студії над лещетами (включно з ужиттям т. зв. "пилкової методи", якої вживають палеоботаніки й інші) — зачались щойно недавно; перший, хто розгорнув цю справу, був Фрідтйоф Насен (1890-1911), але щойно останніми часами посвячено цій справі більше уваги.

Згадку про вживання лещет в Україні знаходимо в Ґваґніна, спольщеного італійця, що з польським військом ходив походами на Русь.

В його **"Сормаціє декріпціо"** находимо таку згадку: "А хто йде пішки — тоді дуже швидко біжить по снігу на **нартах** (цей звичай задержався в багатьох місцях на Руси). А ті нарти є деревляні, (дещо) продовгасті, зі споду залізом підложені, на два або три лікті довгі; нарти закладають на ноги замість черевиків; підпираються придовгастими костурами, на кінці загостреними й дуже швидко біжать".

Форму цих "нарт" ілюструє він окремим рисунком, що зуявляє двох лещетарів один з довгим костуром, другий з напнятим луком в сторону втікаючої тварини. Самі лещета є довгі, загострені, підняті з переду дещо вгору; ноги спираються майже на самому кінці лещат так, що за пятою вистає лиш малий рубець.

Туманну згадку про лещета вміщує й Котляревський в своїй "Енеїді" (невичерпане джерело спортової (чи тільки?) термінольоґії).

Проте степова Україна не залишила нам (по дотеперішних вістках) будь якого приладдя, що вказувалоб на вживання лещет в козацькій добі.

Українське новітне лещетарство започатковує **проф. Боберський,** голова "Сокола Батька" у Львові. Сам він був учасником лещетарських курсів в Альпах (около 1900 року), а зараз по приїзді до Львова пропаґує тут лещетарський спорт та інспірує навіть влаштувати лещетарську прогульку кругом Львова.

Повний розцвіт лещетарства приходить щойно по І-ій світовій війні; головні заслуги положив "Карпатський Лещетарський Клюб" (КЛК) у Львові, який придбав собі й власну домівку у Славську. Завдяки КЛК розвинулося лещетар-

ство серед нашого гірського населення, що й сягало по перемогу в низці краєвих та інших змаганнях.

Новітнє лещетарство

Новітнє лещетарство поширилося всюди там, де є до цього відповідні умови; запалені приклонники лещет не жалують ні трохи гроша, переїзджають сотки й тисячі кільометрів, щоб тільки дістатися в гори, де є сніг, і там зажити розваги серед білої величі природи.

Сьогодні лещетарство стало дуже популярним спортом; вправніші лещетарі, згуртовані в свої лещетарські союзи, порівнюють свої сили в ріжнородних змаганнях, як національних, так і міжнародних. На перше місце серед тих змагань вибиваються змагання Міжнародного Союзу Лещетарів та Зимові Олімпійс Ігрища.

Цей Союз відбуває свої змагання щ річно від 1924 року. Від 1937 року пер мінив ці Ігрища в "Світове Лещетарсь Першенство". Дуже рідко вдалося на н видерти скандинавським народам паль першенства у т. зв. "клясичних" точк (плоскі біги, скоки); а з огляду на та "перевагу" в лещетарській "клясиці" центрально-европейські лещетарі вве деякі "новости" в лещетарську змаго конкуренцію і створили т. зв. "альпейс ку комбінацію" — "швидкозїзд" та "кр тобіг". У цій ділянці не-скандинавські н роди почувалися безконкуренційними вирішували справу між собою, за дуж малими виїмками.

Е. Жарський

ПЕРША ЦИҐАРЕТКА

В часі кримської війни 39-літний анґлійський вояк, Роберт Пікокс Ґловґ, заважив на Кримі, що російські вояки завивають трохи тютюну до рурок з ґазетного паперу і курять такі скрутні, затягаючися великою кількістю диму з запаленого скрутня. Помисловому анґлійцеві подобався такий звичай курення і він, вернувшись по закінченні кримської війни до Лондону, почав виробляти такі самі тютюнові скрутні, але з кращого, тонкого паперу, які дуже скоро прийнялися серед лондонських любителів нікотини і почали розходитися масово, даючи помисловому винахідникові великі матеріяльні зиски. По кількох роках Ґловґ затруднював уже 150 робітників, які перед вступленням до нього на працю присягали, що зберігатимуть в таємниці спосіб виробу цих циґареток. Ці первісні циґаретки були вдвоє грубші і на половину довші від сьогоднішних циґареток, і до кожної циґаретки була прикріплена примітивна циґарничка з вишневого дерева.

Не зважаючи на строгу таємницю, яку старався зберегти Ґловґ, у скорому часі цей винахід поширився в цілій Британії та в інших країнах, які його вдосконалили і дістають з нього поважні доходи для державної скарбниці.

ГУМОР

Коли большевики зайняли Галичи в 1939 році, вони між іншим наказа всім малярам вписатися до місцевих м лярських юній та принести з собою взо ри своєї праці.

До одної такої юнії прийшла од дівчина-малярка й принесла портре головних комуністів нарисовані олі цем.

"Але товаришко", сказав їй секре тар, "наших вождів належить малюват оливними фарбами на найкращому по лотні, а не олівцем".

"Рембрант також малював свої порт рети олівцем", відповіла дівчина, стара ючись себе оборонити.

"Рембрант?" запитав здивовани большевик, переглядаючи свої папер "А чому його нема на моїй лісті?"

(Славний маляр Рембрант жив двіс літ тому.)

Як придбати собі приятелів

Це міститься в анґлійській приповід ці: "Усміхайся, то цілий світ буде смія тися з тобою. Плач — то сам будеш плакати". Говоріть весело! Потішайте других і то щиро потішайте. Говоріть про світло, сонце, надію на успіх, та шу кайте за тим, що добре в людей, то вас будуть любити. Будете мати багат приятелів.

Гетьман Іван Мазепа

В пантеоні великих державних діячів України крім Володимира Святого, Ярослава Мудрого, Романа Великого, короля Данила, гетьманів Сагайдачного та Богдана Хмельницького почесне місце належить і Іванові Мазепі, полумяному патріотові своєї Батьківщини та борцеві за її цілковите унезалежнення, людині ве-

Гетьман Іван Мазепа

ликого державного розуму та орґанізаційних здібностей, мудрому політику і досвідченому дипльоматові, будівникові церков, великому прихильнику і меценатові українського мистецтва.

Величава постать Мазепи виходить далеко за межі доби його діяльности. Вона виростає на загальному фоні історичних змагань України, часів другої державности, як їх останній завершуючий етап, коли наша батьківщина знову в міжнародному маштабі вийшла в широкий світ міжнародних стосунків з іншими країнами і в союзі з ними зробила одчайдушну спробу здобути собі цілковиту волю і незалежність. І хоч ця спроба й не увінчалася успіхом, але прославила в віках волелюбні прагнення нашого народу, його волю до самостійности, й записала на сторінках історії наше непохитне бажання мати свою власну державу, те бажання й волю, які не згасли впродовж наступних 200 років поневолення і з новою силою вибухли в добу III-ої державности та обумовили героїку національно-визвольних змагань.

Син шляхтича Степана Мазепи, майбутній гетьман народився на Білоцерківщині. Обставини виховання сприяли його майбутній державно-політичній діяльності. В юних літах відправлений на навчання до Варшави, він стає пажем при дворі польського короля, дістає велику освіту та гарне виховання. В 1659-1663 рр. його надсилають до козаків з королівськими дипльоматичними дорученнями. Пізніше вступає він до війська гетьмана Дорошенка та бере участь в його війні проти Самойловича, та в 1665 р. потрапляє в його полон. Але Самойлович оцінює його великий дипльоматичний талант і наближує його до себе. Мазепа бере участь у кримських походах, будучи вже ґенеральним осаулом. Після безславного закінчення гетьманування Самойловича козацька військова рада на річці Коломаку 25 липня 1687 р. обрала гетьманом Івана Мазепу.

Людина европейської культури й освіти, новий гетьман глибоко і всебічно вивчив політичне становище на Сході Европи, знав бажання і прагнення цілої України до державної самобутности, добре оцінив тогочасну міжнародну конюнктуру та обставини і вивів Україну на широке поле міжнародних стосунків, змусив інші европейські держави числитися з нею й завдяки йому Україна знову стала підметом европейської політики.

У відносинах з Москвою Мазепа дбав, щоб царський уряд не обмежував далі автономії гетьманщини, намагався довести до обєднання всієї України та прилучення Правобережжя, велику увагу надавав створенню провідної верстви, в я-

кій добачав опору української державности.

Не забуваючи про першорядну важливість Церкви в житті народу, Мазепа використовував великі маєтки та скарби, що лишилися по Самойловичеві, як рівнож ріжні військові доходи, для церковного будівництва, на спорудження нових храмів, як також на поширення науки й освіти.

Мазепа вілновив Києво - Печерську Лавру, обвів її монументальним камяним муром, поставив гарні брами з каплицями: Святу браму і Економічну. Портрет славного будівника був намальований на стіні вівтаря головної Лаврівської церкви Успення і зберігався аж до знищення цієї церкви в листопаді 1941 р. Його старанням відбудовано також і деякі інші стародавні київські храми. В Пустинно-Миколаївському монастирі Мазепа збудував нову величну церкву св. Миколи. Збудував він також наново братську церкву Богоявлення та новий будинок Духовної Академії в Києві на Подолі. Він-же спорудив велику церкву Вознесення в Переяславі.

Великого розвитку досягло при Мазепі й будівництво світських будинків. Витворився тоді стиль українського барокка. Високо піднеслись українське малярство та ґравюра.

Гетьман Мазепа подарував також срібну плиту з прекрасним орнаментом, майстерно виритим на його замовлення італійськими мистцями, для церкви Гробу Господнього в Єрусалимі.

Рівночасно з розбудовою духового й культурного життя, Мазепа всю увагу надавав створенню аристократичної верстви, щедро роздавав старшині маєтки. Однак зміцнення її влади над селянами і козаками викликало в народі невдоволення. Це невдоволення поділяла й Січ, і виразником її став військовий канцелярист Петрик Іваненко, що підняв на Запоріжжі повстання проти старшини, покликав на допомогу татар, розсилав по Україні листи, дорікаючи старшині за її сваволю, і кілька разів намаґався орґанізувати похід на Україну, але його гасла не знайшли для себе ширшого ґрунту і цей рух заломився.

Мазепа разом зі старшиною застановлялись над причиною народних незадоволень, заходились полегшити долю народу та скасувати запроваджені за Самойловича оренди на ріжні військові п[отреби], на утримання війська, на виро[б]ництво горілки. Але в цей час наспі[ли] важливі події міжнародного характеру, [і] гетьман змушений був туди спрямува[ти] всю свою увагу.

Від 1695 р. почалася війна Москви [з] Туреччиною і Кримом. Україна принев[о]лена була взяти в ній участь на боці Мо[с]кви. В складі царської армії козаки х[о]дили походом на Озів, інше козаць[ке] військо разом з запорожцями воювал[о] під проводом Мазепи проти татар і бр[а]ло турецькі укріплення на Дніпровом[у] лимані. Україна була виснажена війною [і] ограблена московським військом підча[с] його походу на Крим.

В 1700 р. московський цар Петро, мр[і]ючи про здобуття для своєї держави ви[]ходу до Балтійського моря, розпоча[в] разом з Польщею та Данією війну прот[и] Швеції. Хоч Україна, на основі догово[]ру, була обовязана надсилати сво[ю] збройну силу лише для оборони свого[] краю, якщо війна наближається до [її] кордонів, московський уряд не зважа[в] на це і втягнув Україну в цю війну. Геть[]ман змушений був надсилати козацьк[і] полки на північ, де вони гинули від тяж[]кої служби, суворого підсоння й пога[]них харчів.

Тимчасом шведська армія Карла XI[I] побила поляків. Польща розкололась н[а] два табори: прибічників шведської [і] московської орієнтації. На вимогу царя Мазепа з 40,000 українського війська му[]сів виступити на Волинь. Правобережн[і] козаки й ціла Правобережна Україна ра[]до прилучилася до нього. Полковник Се[]мен Палій, що очолював правобережних козаків, був заарештований і Мазепа міц[]но затримав за собою Правобережжя. Та не зважаючи на пізніші вимоги царя Петра, повернути ці землі Польщі, в інтересах цілости України Мазепа не виконав цього, мотивуючи, що там дуже міцні шведські симпатії.

З кінцем 1705 р. становище Москви в війні зі шведами ще погіршилося. Карло XII переміг Данію й Польщу і сподівалися, що через Галичину й Наддніпрянську Україну він рушить на Москву. Через це цар почав спішно укріплювати Київ, будувати Печерську фортецю. Чим гірше було становище Петра, тим безцеремонніше поводився він на Україні. Козацьке військо воювало в Фінляндії, Ліф-

ляндії, Литві й Білорусі, Україна мусіла постачати всі харчі для московського війська. Не було сумніву, що колиб шведи вступили на українську землю, ображений московськими кривдами нарід повставби і приєднавсяб до них.

З другого боку Мазепа переконався, що цар задумує все нові шкідливі для України потягнення. То думав він скасувати козацьке військо й завести рекрутщину, то хотів зробити з України князівство й поставити князем анґлійського князя Марлборо, щоб приєднати до себе симпатії Анґлії. Мазепа розумів, що при наявности вигідних для царя обставин, цар не числитиметься з Україною, ні з договорами, ні з ним.

Рівночасно з цим памятали всі, що з Швецією в свій час Богдан Хмельницький та Іван Виговський уклали трактати, згідно з якими за шведською підмогою мала бути забезпечена воля й незалежність України. Тепер, з наближенням шведів до українських кордонів, думали, що прийшов час довершити справу визволення України з шведською допомогою. І Мазепа почав таємні переговори з Карлом XII через прибічників шведської орієнтації в Польщі.

Ззовні Мазепа прикривав свої справжні задуми. Коли на Дону спалахнуло козацьке повстання під проводом Булавіна, він, на вимогу Петра, надіслав своє військо для приборкання заколоту. Коли ґенеральний суддя Василь Кочубей і полтавський полковник Іван Іскра, довідавшись про таємні переговори зі шведами, з причини особистої ненависти до гетьмана сповістили про це Петра, той не повірив їм, зарядив слідство, яке не підтвердило їх тверджень, і вони стали перед судом, який засудив їх на смерть. Неправдою є твердження, ніби Мазепа сам домагався смерти Кочубея. Відчуваючи, що Кочубея чекає кара, гетьман радив йому тимчасово виїхати до Криму і там перебувати деякий час. Але засліплений жадобою помсти Кочубей, сподіючись, що на суді розкриється змова Мазепи, сам настоював на суді, який закінчився для нього фатально.

В осени 1708 р. король Карло зі своїм військом вступив в межі України. Війська Мазепи, розкидані на ріжних фронтах, не були підготовані до негайного зєднання з ним. Тимчасом цар Петро, повідомлений про шведський наступ, вислав проти шведів армію князя Меншикова й закликав Мазепу йти зі своїм військом назустріч тій армії.

Хоч становище Мазепи не було сприятливе, він зі старшиною й козацьким військом зєдналися зі шведами над Десною, вірячи, що всенародне повстання, яке виникне в наслідок московських кривд, забезпечить їх успіх. Пізніше до них приєдналися запорожці на чолі з Костем Гордієнком.

"Україна обох сторін Дніпра з Військом Запорозьким і народом українським має бути вічними часами свобідна від всякого чужого володіння, — так сказано в угоді короля й гетьмана. — Швеція чи інші союзні держави, ані для визволення, ані для опіки, ані для інших цілей не мають претендувати на власть над Україною й Військом Запорозьким, чи на зверхність, чи якубудь підвладність, ані не мають брати яких будь доходів, чи податків. Не мають забирати собі, або займати своїми залогами кріпості українські, які булиб зброєю чи трактатами здобуті від Москви. Мають Україну со держувати в цілості і іншим не позволяти її неволити яким будь чином. Мають свято заховувати цілість границь, непорушність вольностей, законів, прав і привілеїв, аби Україна вічними часами свобідно уживала своїх прав і вільностей без усякого ущербу".

Реакція Москви на цю угоду загально відома. Погром і спалення Батурина, вимордування його оборонців і всього населення, те саме з Запорізькою Січчю, проголошення Мазепи зрадником і боговідступником, який намагався віддати Україну Польщі й обтяжував нарід беззаконними поборами, піддання старого гетьмана анатемі й обрання в Глухові новим гетьманом Івана Скоропадського — були московською відповіддю Мазепі.

Мазепа і Карло в своїх листах до народу запевняли, що шведський король не задумує ніякого лиха, хоче Україну "від того московського тиранського іга" оборонити, вернути давні права й вольності, підкреслювали, що Москва хоче поневолити нарід, і коли тепер цьому не запобігти, прийде загибіль.

У своєму наступі на схід Карло обложив московську фортецю в Полтаві. Облога затягнулася через брак стрільна в шведів. На допомогу залозі Полтави поспішив цар Петро зі своєю армією. В бою особисто брав участь Мазепа. По-

аненний на передодні, Карло не міг достатньо керувати операціями. Після трагічного полтавського бою, разом з Карлом, схоронилися в Туреччині Іван Мазепа та його славні співбійці: ґенеральний писар Пилип Орлик, племінник гетьмана, Андрій Войнаровський, прилуцький полковник Іван Ломикоський, ґенеральний бунчужний Федір Мирович, ґеральний осаул Григорій Герцик.

Вислід Полтави був тяжким ударом для гетьмана. До невимовних душевних страждань додалися ще турботи за власне життя, бо Петро весь час домагався від турків видати йому Мазепу, лицемірно висловлюючи надію, що милостивий справедливий турецький уряд задовольніть його законну вимогу. Коли-ж турецький уряд відкинув це домагання, Петро почав переговори безпосередньо з турецьким везиром і обіцяв йому 300 тисяч талярів золотом за видачу Мазепи.

Зломлений всім тим Мазепа тяжко захворів і помер 22 серпня 1709 р. та був похований у монастирі св. Юрія в Галаці над Дунаєм. Могилу його в 1877 р., підчас походу на Балкан, знищили москалі. Російська Церква до самої революції 1917 р. піддавала Мазепу анатемі, а на еміґрації робить це і тепер.

Натомість вже в перші дні нової визвольної боротьби в 1917 р. у Києві, в катедрі св. Софії, відправлено урочисту Панахиду по Гетьмані.

Память про великого гетьмана-борця вічно живе в народі. Його імя стало символом боротьби за державну незалежність, за волю і честь рідного краю, за оборону своїх національних інтересів від зазіхань ворогів; тієї боротьби, під знаком якої зародилась, зросла й міцніла в своїй величі і силі могутня козацька держава.

Ю. Л.

Кармен Конде

Нещастя

Був беззмістовний день. Бувають в житті дні без мети, коли блукаємо наосліп душею або назовні; коли, дивлячися вперед, не натрапляємо на щось таке, що виправдувалоб майбутнє. Завтра, але що? Не відповідає ні хтось, ні щось: "оце!", і життя з наших рук просмикується, як менше чи більше каламутна вода, щоб збільшити біг того чи іншого потоку, також без кінця.

В такому стані опинився Хавієр посеред якоїсь вулиці в сьомій годині сіромряковинного вечора. Добре попоїв, не відчував холоду, не мав жадних пильних справ. Але його молодість чогось вимагала, вимагало його нутро: зараз — що?; згодом — що?. . Одна душа, така як його, горіла бажанням змагатись за щось: ілюзія любови чи ілюзія праці?. . І, не можучи розвязати тих обох питань, він дійшов до стану холодної байдужности, яка заморожувала серце. Його оминали машини, жінки, гарні на вигляд мужчини, і він собі говорив: "Ці так". Що вони? Ет, не міг цього опридiлити. Моглоб бути дуже добре: "Це ті, які ходять, або будуть ходити, впевнено; я-ж не можу бажати нічого, бо я бажаю набагато більше, як можу здобути. Що я буду мати? Ох, що за сумнів? І ще більше: коли? Напевно, коли буду старий, змучений очікуванням!..".

Відчув холод, зніяковіння, страшну порожнечу в жилах.

Працював кілька років в копальні іншої душі, і вірив — обоє вірили в те спочатку, що життя можна змінити до волі жиючого. Такі були їх спільні бажання: зміцнити біг життя, яке вони вели окремо, обманути його й обєднати. І цього вечора так, але його прагнення видались неймовірними, його настирливість показалась смішно-безплідною. Думав про години, які йому залишались: про чужі байдужі обличчя, підчас обіду, коли треба було вести розмови, нудні й нестерпні аж до знудження. Пізніше сон: тяжкий, нервовий. І пізніше... ранок, прелюдія дня, як і всіх інших днів! Що-ж дальше, що? Час і час... Весь його амбітний, грімкий порив розбився, як удар хвилі об тверду буденщину, призвичаївся до огидливого сидження...

Чому-ж не працювати? Не мігби знай-

ти того, що другим разом було рятунком: виладувати в штуці свої людські недоліки, свої банкротства мелянхолійні? Ромен Роллянд, у своїй біографії про Михайла Ангела згадує слова його до Папи, який вимагав викінчення якоїсь праці: "Думаєте, що я працюю руками? Я працюю головою, і, коли вона не відпочила від усіх журб і від цього, що я терплю...".

Прямував навмання, коли виникла ідея, найбільше підхожа між усіми, щоб спастися від кризи: вмерти, щоб хтось убив, зникнути в вічному спокої (вічному? чи щось таке може бути?) і залишити на боці всі питання, які непокоїли; краще віднайти рівновагу, ніж бути підскакуючою тріскою в брудній воді.

Радів: як-же вмерти? Це може бути світла справа: політичні моменти були такі догідні, в вирі пристрасти, — міг зробити широкий вибір. Але здоровий розум переконав його, що жаден з тих засобів, які він знав, йому не підходили: вони були досить скандальні, неприємні, а що найгірше, можна потрапити в сітку бюрократичного законодавства і, замість позбутися життя, можуть його ще більше скомплікувати й обтяжити...

Проминало полудне, почав накрапати дрібний дощик, а Хавієр не знаходив нічого, що давалоб йому змогу вибачитися перед життям і продовжувати його. Без праці, без грошей, без надій... з любовю. Це так, з великою любовю. Але саме тут є центральний вузол пекельного протесту проти всього. Любов, і що? Любов і проминання, любов і воля, любов і емоція! Все виключене? Все поза ним! Треба було зробити гострий іспит совісти: він думав, що його любов, ця, що вирувала в його крові, була, але ніщо інше, як монструозний неспокій для його любої. Колиб воно було не через мене, — говорив собі, — все булоб краще для неї. Нема інших турбот, тільки ті, які я їй спричиняю; вона терпить через мене. Добре, ці речі, які говорять усі закохані; одначе, колиб моє зникнення полегшило їй житя, її власне життя, зовнішнє і внутрішнє. І за цей мир, скільки мені завдячувалаб! Я тиран. Розуміючи це, чому-ж сумніватись, чому зволікати з тим, що вважаю для неї добром?

Це не була тільки ніжність і горячі плечі, про які згадувала його голова, ні солодкість опуклих грудей, ні кипіння крови, що переливалась в ній... Це бу щось сильніше, живе і дуже; це був як корінь, що злучував тіла з пнями, литими теплим духом... "Люблю її до вмертвлення себе, я, що ненавид біль, не можу покинути цієї звихне тортури, яка кожний раз більше до дить мене до божевілля".

Колиб не існувало сучасної моното мости!..

Але що робити з браком цього ф даменту? Що я даю їй, крім болю? "Б мене її життя, без усякого сумніву, бу легше... Я з моїми проблемами затемн її прозорість!". І ще раз постановив, смерть булаб єдиною розвязкою, гідн поважної застанови. "Треба це роз зати!".

Тоді надїхав трамвай з додатков ваґоном. Дужчав дощ. Всів до додатк вого, мило підсміхнувся до якоїсь жін яка, сідаючи, перехрестилася.

Тільки кільканадцять метрів тягла приємність. Близько Монетарного Буд ку щось сталося між рейками і коле ми додаткового ваґону. Хавієр, відч що вони підносились і западались, в зуючись у мяке тіло, що піддавало але з певною боротьбою... Пролуна крики, трамвай спинився, і подорож як навіжені, кинулись до дверей...

— А, Господи! — скрикнула побож — Нещастя!

— Що сталося? Що є? — закрича всі.

Хавієр, це перечулене єство, був з сім спокійний. Зійшов останнім і поб чив, може, з двадцятеро людей, що сто пились коло додаткового ваґону, п виході...

— Це мужчина...

— Один з тих, що зіскакував підч їзди . . .

— Вступав у трамвай, але його в рив додатковий ваґон ! . . .

В стороні від гамірливої товпи жав нещасний старий черевик. Тут Х вієр знайшов емоцію для себе. Який самовитий випадок відділив його від ла, що тепер у крові! Кондуктор насту ного трамваю кинувся до маси здур лих людей:

— Підійміть віз, щоб добути цьо чоловіка! Разом! Догори! — І підняла жовта потвора, щоб дозволити видоб тись тому поторощеному з-під своїх к лес. Не зважаючи на протест власни ("Все поплямиться кровю, хто мені дас

відшкодування?”), була зареквірована таксівка, а Хавієр уважав за відповідне приміститись на плятформі наступного трамваю, щоб бачити нещасного . . .

Видобули його пошматоване тіло, яке спливало потоками крови. Хавієр побачив його лице, біле від перестраху, сильно побільшені очі застиглі в мить брутальної і несподіваної смерти... Щось відлетіло від нещасливця. Одна взута нога як би деревляна. Ах, пара бідних черевиків, близнюків кривавих. Що сказавби на ваше призначення Апольоній?. .

Натовп ожив. Не знати, коли і звідкіля появилася поліція, всіли до нещасного трамваю, сумного, як цвинтарна плита; другий трамвай за першим, як би в похоронній жалобі, похорону третьої кляси, зразу зі шпиталю . . . Позаду залишилась таксівка з поліцією в середині, яка не рухала вже мертвого чоловіка.

Накрапував дощ. На Кастилійській вулиці з дерев опадало посохле золотисте листя, яке осінню шелестіло ще сумніше. Хавієр вважав себе мертвим у тому нещасному, і дістав таку дику судорогу, яка приходить до нас після випадкового порятунку. “То була моя смерть, — сказав сам до себе, — але моя доля відхилила її. Що за поспіх мав той нещасний, що загинув, не бажаючи смерти?”.

В ньому закипіла кров: саме коло нього прощалася якась безсоромна пара після грішної зустрічі. Жінка вимальована, вульґарна, сказала до похмурнілого Хавієра:

— Що за випадок! Так спокійно йшов чоловік пять хвилин тому!.. А вдома даремно його очікують . . .

На Хавієра чекали, і його побачать. Від розпуки його облив холодний піт. Висів дуже уважно на Кастеляр, і підійшов до мешкання друзів. Посадили його коло теплого радіятора; розказав випадок в дорозі, випив хересу; посвіжішав, як свіжа вітка винограду.

Пощо продовжувати життя? Ця незнаність несподівано вияснювалась. Той мертвий ніколи не ставивби собі такого питання, а вже в ніякому разі в день своєї смерти. Сліпий, глухий, фатальний, висів з трамваю зрезиґнований . . .

До хати Хавієр не міг повертатись ні пішки, ні метром. Боявся. Мусів взяти таксівку, бо це здалося йому безпечніше. І так вступив в ще одну нову ніч, яка мала створити інший день.

До . . .

Як Усувати Ріжні Плями

Плями з крови або мясного соку усуваємо при помочі миття в зимній воді або при помочі крохмальної пасти.

Плями з чоколяди або какао — при помочі бораксу і зимної води.

Плями з чаю і кави — уживаючи негайно після заплямнення горячої води.

Плями з чаю і кави зі сметанкою — уживаючи насамперед зимної, а потім горячої води.

Плями з яйця — вживати зимної води.

Плями з овочевих соків — кипячою водою.

Плями з трави — зимною водою або маслянкою.

Плями з ржі — рубарбаровим соком.

Плями з легкого припалення усуваємо при помочі цибулевого соку, якого треба вжити безпроволочно.

Плями з чорнила усуваємо при помочі солодкого **молока.**

Плями з йодини — при помочі соди до прання і цитринового соку.

Плями зі смоли натираємо смальцем при помочі щітки, полишаємо їх так кілька годин, а потім чистимо терпентиною.

Плями з товщу усуваємо при помочі ґазоліни, натираючи місце циркулярним (окружним) рухом.

Плями з ліків можна усунути при помочі алькоголю.

Плями з фарб можна усунути, натираючи пляму терпентиною.

Павук не робить павутиння лише для одної мухи.

Навіть і сліпій курці трапиться зерно.

Брати й сестри люблять ся найбільше тоді коли вони далеко одні від других.

Вовкові легше вкрасти вівцю від двох пастухів ніж від одного.

Проф. Ю. Григоріїв

Володимир Великий

В тяжкий і тривожний час розпочав Володимир свою державну діяльність. Раптова і несподівана смерть його батька, князя Святослава Завойовника (972 р.), який, повертаючись з балканського походу, поліг у бою з печенігами, застала Володимира князем у далекому Новгороді, який з навколишніми землями належав також до тогочасної української княжої держави. Брат Володимира, київський князь Ярополк, втішаючись своєю перемогою над рідним братом Олегом, князем овруцьким, яка коштувала життя Олега і спустошення всього його князівства, звернувся й проти Володимира, з метою позбавити його князівства і приєднати під свою владу новгородські землі. Не підготований до війни, Володимир змушений був поспішно виїхати за море у варязькі краї, а його князівство було захоплене Ярополком. З допомогою варягів, Володимир рушив походом на свої землі, примусив наставлених Ярополком воєвод тікати з Новгороду і, звільнивши свій край, захоплений братом, зорґанізував похід на Ярополка та його давнішого союзника, полоцького князя Рогволода. Володимир здобув Полоцьк, Рогволод загинув, а донька Рогволода, Рогніда, стала жінкою Володимира.

В 979 р. Володимир з великим військом підступив під самий Київ. Ярополк, не підготований до війни, за намовленням бояр, утік до маленького міста Родні, біля теперішнього Канева, де через брак припасів і ненадійність власних бояр, які намовили його на капітуляцію, був забитий, і на київських землях почав княжити Володимир.

Кілька інших походів дали змогу Володимирові обєднати всі інші українські землі навколо Києва. В 981 році він приєднує Галичину, визволяючи від поляків червенські міста, якими вони перед тим заволоділи (Перемишль, Белз, Червень та інші), прилучує до української держави найвіддаленіші підкарпатські племена, підкоряє й північно-східні племена — вятичів і радимичів.

Під зверхністю Києва обєдналися в
українські землі. Княжа Україна, під пр
водом Володимира, стає великою, м
гутньою державою.

Вже задовго перед тим християнств
було знане і поширене на Україні. В
9-го століття ширилось воно в головн
містах України, в 60-тих роках того в
ку вислані на наші землі грецькі духі
ники охрестили багато людей, а в дог
ворі князя Ігоря з греками в 944 ро
згадувалось про церкву св. Іллі в Киє
на Подолі. При княжому дворі багат
бояр і близьких людей були в той ча
християнами. Хрестилась, як відомо, то
й княгиня Ольга.

Володимир розумів, що, прийнявш
християнство, тим самим зміцнить звя
ки з Візантією, яка в очах усього світ
була тоді саме в апоґеї своєї слави і м
гутности, вогнищем культури і знанн
та зразком державного порядку так, щ
багато европейських королів і княз
шукали звязків з царгородським дв
ром, бажали поріднитись з цісарсько
родиною, дістати звідти клейноди н
ознаку своєї влади — корону або цісар
ське убрання.

І коли в Царгороді почались внутріш
ні неспокої, спалахнуло повстання, і во
євода Варда Склір з великим військо
підійшов під саме місто, візантійські ц
сарі Василь і Константин, які правил
країною вдвох, звернулись до Володи
мира з проханням про збройну допомо
гу. Володимир дав згоду, але вислови
бажання поріднитися з ними та одружи
тися з їх сестрою Анною і дістати цісар
ську корону та вбрання. На вказівку ціса
рів, що він — людина поганської вір
князь відповів, що згоден хреститись,
дістав від них згоду на шлюб. Володи
мирове військо виступило їм на допомо
гу і швидко приборкало заколоти.

Коли небезпека минула, і цісарі, н
бажаючи відпускати сестру, під ріжним
приводами відтягали обіцяний шлюб
Володимир в обороні своїх прав руши
походом на кримські володіння грекі

здобув Корсунь і опанував весь Крим. Тимчасом у Візантії почалось нове повстання, цісарі не мали змоги продовжувати війну і спішили замиритись. До Криму поїхала Анна, Володимир охрестився там і відбув весілля.

Разом з грецьким духівництвом він поїхав до Києва і там в 988 році, в урочистих обставинах, був переведений колективний обряд хрещення, а далі й по інших містах України. Лише північно-східні племена новгородців і вятичів запекло не хотіли прийняти нової віри і чинили очайдушний спротив.

Людина великого державного розуму, Володимир прагнув якнайцільніше зблизити свою державу з Візантією, тим взірцем культури і слави. Він розумів, яке величезне значіння відограє християнство з його блискучим церковним обрядом виробленими формами, міцно організованим духівництвом і тісно звязаними з церквою книжністю, освітою, мистецькою творчістю.

Буйно розвинулось будівництво церков. Для будівельних робіт і прикрашання храмів були запрошені з Греції ріжні майстри, мистці, архітекти, мулярі. Від них учились місцеві люди, і так ширилось на Україні візантійське мистецтво. Сам Володимир збудував у Києві Десятинну церкву, жертвуючи на її побудову десяту частину своїх прибутків.

В державі завів князь порядок на візантійський зразок. Ріжні землі і племена обєднувала особа князя, спільна віра, церква, ієрархія підвладна київському митрополитові, спільний лад, що його заводили на всіх землях княжі намісники і відпоручники. Візантійська культура міцно запановує в українській державі, витісннючи попередні персько-арабські впливи.

Захоплений шляхетною ідеєю вивести свій нарід на шлях добробуту, Володимир цілком віддається налагодженню внутрішних справ у своїй державі, піднесенню добробуту людности, відмовляється від дальших завойовницьких воєн, дбає про уважне ставлення місцевої влади до людности, про кращі порядки; з дружиною, духівництвом, поважнішими громадянами часто провадять наради, обговорюючи справи покращання законів та установ.

Все це величезно піднесло авторитет Володимира в очах народу. "Ласкавий князь", "Красне сонечко" — писали про нього в літописах і співали в билинах, зображуючи його піклування про людей. За увагу й любов до людности та за піднесення могутности держави, нарід назвав князя Великим, а церква, за прийняття християнства, оголосила його Святим.

Останні роки життя Володимира помрачились набігами хижої орди печенігів, від яких загинув колись батько його, Святослав.

"Була війна з ними без устанку" — оповідає літописець. Зберіглось багато літописних і фолкльорних матеріялів про оборонні заходи Володимира проти степових наїзників, про розбудову укріплень і фортець над Стугною, Сеймом, Трубежом, Сулою, біля Переяслава, про подвиги багатирів, про героїзм Володимирового дружинника Кожумяки, що в двобою з печенігом перейняв славу в нього і довів перевагу українського вояка над печенізьким, про небезпеку, якої зазнав Володимир, виступивши проти печенігів з малим військом під Києвом, коли він у подяку за своє спасіння поставив там церкву св. Василія, від чого те селище дістало назво Васильків.

Грізна звістка про наближення печенігів з-за Сули застала Володимира на смертному ложі, і він вислав проти них військо на чолі з сином Борисом, і вислід битви вже не застав його живим. Помер князь 28 липня 1015 року, в Києві.

Дарма намагаються відібрати в нас Володимира москалі, уряджуючи в річницю його смерти гучні свята російської культури. Володимир Великий, який зробив Україну соборною і освітив її сонцем християнської віри та вивів у ряди передових країн тогочасної Европи, є наш, його імя, викарбоване на золотих сторінках нашої історії вдячну память про нього вже майже тисячу років зберігає наш нарід.

З добрими приятелями добре й вмирати.

Несправедливість регочеться коло стола, а справедливість плаче задверми.

Правдива чистота сягає далеко поза поріг.

Степан Гуляк

Великдень на Фронті 1945 Року

Курінь "фюзилірів" займав бойову лінію на північ від замку Ґляйхенберґ (в Австрії). На бойовій лінії були друга і третя сотні, що держали там фронт; дві інші сотні були в резерві.

Сусідою моєї сотні з правої сторони була друга сотня, знову-ж її сусідою з права був 29-ий полк. На ліво від моєї сотні був 30-ий полк, від якого нас відділяв глибокий яр. Спостерігла за ним моя сотня. Дві моїх чоти займали оборонну лінію в чистому полі, а третя чота — в лісі. Поле перед нами було заміноване.

На протилежній стороні, на схід від нас, розтяглась большевицька лінія. Нас розділяло шосе, що пробігало від полудневого-сходу на північ. Повітряна віддаль до большевиків була не більша як 150-200 метрів. Третій чоті, що лежала в лісі, було легко навязати з большевиками розмову, і сотня часто, майже безперервно, вела з ними дискусії. Большевики вивішували на дереві велику карту, на якій було докладно окреслено фронт, вказано де перебувають американці, де анґлійці та французи, де большевики. Виходило, що ми були в мішку, і тому, мовляв, нам нема інтересу воювати, а краще буде, як ми всі здамось, і "батько Сталін" простить нам, як належиться за новою конституцією.

Ми "договорились", що так, мовляв, і зробимо. Сказали тільки, що ждемо, доки підтягнуться наші частини, що були позаду нас, щоб піти всім разом, і що наші парляментарі вже в дорозі до большевицького штабу. Большевикам це дуже подобалось так, що ввечері вони гукали "добраніч галичани", а ми відповідали їм і спокійно спали до ранку. (Мушу зазначити, що коротко перед капітуляцією на фронті було спокійно, а війна була війною гучномовців).

Аж тут наближаються Великодні Свята, останні свята на цьому фронті. В Великий Четвер до командного пункту сотні прийшов о. Кордуба й повідомив, що сьогодні та завтра буде великодня сповідь. Всі греко - католики по черзі, роями, висповідались. На жаль, не було православного священика, а майже половина сотні була — православні. Далі почалося велике приготування до свят. Посвячення паски мало відбутись в неділю ранком в курені. Я дав наказ, що кожна чота має приготовити для себе кошик до свячення. Чота, що матиме найгарніший кошик, дістане нагороду з "маркетендерварен". Далі наказав я, щоб в ночі з суботи на неділю, точно в 12 годині, було відкрито з легкої зброї три-хвилинний вогонь світляними набоями, на "віват." Потім, на знак червоної ракети, перервати вогонь, — і всі лінія співатиме "Христос Воскрес."

В суботу ввечорі я переглядав приготовані кошики. В кошах нічого не бракувало. Серце раділо при вигляді тих кошиків, плетених з свіжої лозини. Було там все, почавши від сира, масла, солі, ковбаси, шинки, паски, — аж до печінки ("щоб не було сліпот") і сала ("відкашлю"), та на крашанках кінчаючи. Ті речі було легко дістати: на ліво від нас було село — "Німанделянд" (земля нічия). Кошики були гарно замаєні, барвінком та квітами, ніби не на фронті, а в рідному селі під церквою, де люди з відкритими кошами ждуть, коли священик заспіває "Христос Вокрес" та пічне святити . . . Нагороду за найкращий кошик отримала перша чота чотаря Ніньовського, що сам родом з Коломийщини, доручив зайнятись спорядженням та прибиранням кошика одному "ґазді" з своїх околиць, і той прибрав його на гуцульський взір.

Наступила та памятна ніч. Точно в 12 годині, як було наказано, на цілому відтинку моєї лінії розпочинається сальвами скорострільний вогонь світляними набоями. На знак ракети розлягається могутнє "Христос Воскрес". Враження велике, годі це передати в кількох словах.

Співали вояки, загартовані в суворих боях, співали на чужій далекій землі. Пісня ця збуджувала в них рій споминів з минулих літ та духом єднала з рідни-

ми, що залишилися там, на Батьківщині, які в той-же час і так само з крісами в руках, святкують цей Великий День.

Пісня та зробила й на большевицькій стороні своєрідне враження. Мабуть, заздрили нам, що так свобідно і щиро пливе вона з наших грудей, — адже багато з них такі самі, як і ми, тільки не мають змоги отверто святкувати велике Свято Воскресення.

Коли скінчили ми співати, большевицькі вояки перші навязали з нами розмову, яка перервалася, коли наші радісними скликами подали до відома: "наші повертаються з свяченою паскою!"

— Так ви й свячене маєте?! — здивовано запитували з другої сторони.

Свячення пасок відбулось досвіта, до схід сонця. До кожного кошика було призначено по двох вояків з чоти; вони й носили кошики до командного пункту куреня, де відбулось свячення. Кожен чотовий вже очікував на мене, щоб спільно побажати стрільцям "Веселих Свят." Коли я прибув до третьої чоти, яка, як вже згадано, була розташована в лісі, найближче до большевиків і найбільше з ними дискутувала, вояки сказали мені, що вони обіцяли передати большевикам свячене, і тепер просили мого дозволу на те. Я, не застановляючись над наслідками, які це могло стягнути на мене — дав свою згоду.

Нараз чую, як з протилежної сторони хтось голосно викликує моє прізвище.

Виходжу з стрілецького рова, довідатися, в чому справа. Щоб було, не впасти жертвою підступу, криюся за деревами і спостерігаю протилежну сторону. Там виходить якась постать і теж, скриваючись за деревами, підходить до вже згадуваної карти, показує на неї довгим патиком і російською мовою пояснює наше становище. Я перериваю йому його пропаґандивний "балак" і кажу, що наше становище добре відоме, але в нас сьогодні великий "празник," і ми збираємося передати їм подарунок, — то чи вони на те згідні?

— Я є сам командир чоти — відповідає постать, і називає своє прізвище, якого я, до речі, не дочув, — і вашу пропозицію приймаю.

Далі він запропонував, як це практично здійснити. Умовилися так: 1. всі люди мусять бути в окопах, ніхто не сміє підводити голови, 2. на поверхні може бути з кожного боку тільки троє: командир, один снайпер і той, хто принесе, чи прийме свячене. Обовязком снайперів було — на можливий провокаційний постріл на команданта провокуючої сторони; 3. ті, що будуть приносити й відбирати свячене, мають бути без зброї. Вони стрінуться на шосе, що поділяло нас, коло 120 метрів між бойовими лініями.

При цьому мені прийшло на думку, чи це не є його підступ, щоб дізнатись при цій нагоді, де є стежка в замінованому полі. Я йому подав до відома, що мій вояк появиться коло 40 метрів перед моєю лінією і далі, рівночасно з його бійцем, буде прямувати до місця зустрічі (шосе).

Між тим, почулись голоси: "Побольше водкі і ґерманськіх сіґарет!"

З моєї сторони було багато охочих, що бажали занести свячене. Я вибрав десятника П., з Волині, він яром та корчами, зі свяченим та з добрим додатком горілки й цигарок, виминув заміноване поле і став лицем до протилежної сторони. На даний рукою командира знак, обидва прямували до умовленого місця. Я пильно спостерігав їх зустріч. Я бачив, як вони подали один одному руки та поцілувались, і як мій вояк брав усе їстивне до уст. Потім вони попрощались та розійшлись. По повороті мого підстаршини, совєтський командир заявив: "Ми свободни," і ми повернулись до своїх становищ.

Про свою зустріч з червоноармійцем так розповідав мій десятник:

— Коли я прийшов до нього, він простягнув руку і сказав, що він сам українець з Білої Церкви, православний, і що в них є звичай з нагоди Воскресення Христового христосуватися. Я відповів, що я теж православний і ми поцілувалися. Потім він заявив, що я повинен все скоштувати, на доказ, що воно не затруєне. Я зробив це і передав йому кошика. Він, від імени своєї чоти, передав нам щире "спасибі". Після того ми розійшлися.

Невдовзі почалися з їхньої сторони співи ріжних "Катюш" та часто повторювані домагання надіслати на додаток ще пару "фріців."

Увечорі коло 10-ої години ми почули з їхньої сторони прощальні клики. Їх переводили на інший відтинок.

Нове повстає на руїнах старого.

Др. Г. Ґ. Скегар - Скромний Робітник Пера

Перечитуючи статті на сторінках наших часописів, стрічаюсь майже за кожним разом з цікавими працями людини, яка за останних пятнадцять літ чималу прислугу зробила українському загалові на письменницькому полі.

Кожний з дописувачів до часописів знає добре, як то не легко приходиться

Др. Г. Ґ. Скегар

подавати хочби навіть маленький звіт якої будь імпрези чи підприємства приватного або загального характеру, а що-ж доперва говорити про якийсь реферат, чи наукову розвідку, яку мають читати й осуджувати люди ріжної освіти й ріжних поглядів. Це вже не легка штука, бо-ж треба вважати, щоб не нагородити нісенітниць тай не осмішитись перед загалом.

А ми вміємо судити й критикувати! На це ми вже здібні, хоч самі — ніде правди діти — можливо й не потрапилиб нічого кращого написати. Та це вже мабуть така наша вдача з роду, щоб дру гих осуджувати за їхню працю.

Чужі народи шанують своїх умови працівників і йдуть їм на руку, уможлив люють їхню тяжку працю, бо знають що кожна культурна й освічена одиниц серед їх загалу збільшує стан здобутків на освітньому полі. В одній країні ви творилась пословиця, яка характеризу людину ставлячи питання: "Скажи мен скільки книжок ти прочитав, а я скаж тобі, хто ти є".

Освіта — це ознака культури дано людини, а письменницька праця — ц вислів, або відзеркалення високості осві ти кожного працівника пера.

Я згадав на початку, що майже кож не число деяких українських часописі приносить цікаві статті з під пера Д Г. Ґ. Скегара, який вже не від нині пиш на ріжні теми, а ті його праці друкува лись і в канадійських часописах — Ка над. Фармер, Укр. Голос, Новий Шлях, - в американській пресі "Свобода" і "Аме рика" — й у Львові в "Ділі" і в Черні цях в "Часі" і Манчу-Ті-Го (Манчуко) 'Укр. Вістнику", а також в американсь ких журналах — наших і анґлійських.

Вже 1927 року став він першим укра їнським представником на сьомий між народний конґрес дентистів у Філядель фії, Па., і звіт з того конґресу був помі щений майже в усіх укр. часописах н цьому й на европейському континент Тим він промостив собі шлях до прац яка вимагає дуже багато труду, але ко ристи не приносить ніякої.

Підчас Світової Вистави в Шікаґо 1933 році, Др. Скегар був офіціяльни дописувачем до українських часописів його дуже цікаві статті були друкова в українських видавництвах на амери канському континенті, а також на Дале кому Сході.

Коли Американське Дентистичне То вариство приготовляло великий твір - "Історія Дентистики", — то з 77 тися дентистів було вибрано 7 людей, які ма ли приготовити цю книжку. До цьо

комітету вибраний був теж наш Др. Скегар, який вже був знаний зі своєї праці на літературному полі.

Одинокий українець серед такого великого числа анґлійських вчених — своєю скромною роботою дістав велике признačення та відзначення не тільки особисто, але тим самим дісталось те високе відзначення українській нації, якої Др. Скегар був представником морально й фізично.

В 1935 році видає 1000 примірників "Укр. Професіоналісти в Канаді й Америці", а кошти видання тої книжки покрив зі своєї власної кишені.

Прийшла Світова Вистава в Ню Йорку 1939 р. — і там знову бачимо Др. Скегара, як чимчикує від павільону до павільону, навязує контакти з представниками ріжних націй, переговорює з ними, порушуючи рівночасно справу нашої поневоленої батьківщини, а опісля поміщує 15 знаменитих статтей в українських часописах.

В тих самих роках фільмувався "Запорожець за Дунаєм" — і фільмова студія Авраменка заанґажувала Др. Скегара на управителя фірми.

1940 року видає він свої праці окремою книжкою (200 сторін), в 2,000 примірників, п. з. "По Америці".

Вже в короткому часі весь наклад був цілковито розпроданий. Нарід залюбки читав його чудові описи й ріжні історії, тож і не диво, що книжка не лежала довго на книгарських полицях.

З Ню Йорку перебирається він до Галівуд і там дістається до фільмових студій — як репортер українських часописів. З тяжким трудом добився він до того, що перед ним отворились двері фільмових студій, бо-ж він всюди виступав як українець, і тим більша його заслуга для нас, українців, що він одинокий став там нашим представником і почав описувати українських артистів у статтях п. з. "Український Галівуд".

Хто з нас не читав про нашого великого Годяка, що гордиться своїм українським походженням?

Недавно відбувалась Світова Конференція в Сан Франціско й туди добився наш письменник, щоби з тої важної кузні будучого світового мира подати нам свої репортажі, які були друковані на сторінках українських часописів.

Др. Скегар одинокий з українських учених дістався до великого журналу "Букс Аброд" і від 1938 р. до тепер пише там рецензії з української літератури й історії, а бути рецензентом до такого журналу, а ще до того українцеві — це не малий здобуток для українців-бездержавників.

Не дивож, що проф. Кларенц Меннінґ з Колюмбійського Університету, ставить Др. Скегара за взірець, який всі словяни повинні наслідувати на літературному полі.

Почавши від 1948 р. Др. Скегар почав писати в К.Ф. свій куток "З Наукових Записок", який притягнув до себе не лише звичайного читача але й студентів з високих шкіл.

Спосіб його писання є дуже приступний, займаючий, мова чиста, народня, зрозуміла.

Прийде час, що український загал належито оцінить його письменницьку працю, а тим признанням осолодить йому не одну пережиту тяжку хвилю, яку він віддав на добро й славу української нації — безінтересовно, а часто-густо ще й з витратою власного гроша крім часу, який міг зужиткувати на користь родини.

Хай-же цей коротенький огляд його понад 25-літньої діяльности й праці буде хоч скромним доказом того, що ми памятаємо про нього й шануємо його працю.

Я. Б.

Як себе поздоровляють?

Українці — як маєтеся? або: вітайте; анґлійці — Як ви є? або: як працюєте?; французи: — Як носитеся?; італійці: — як стоїте?; араби: — мир з вами; китайці: — добре, не добре?; турки: — щоб щасливий був для вас день! Мурини: — як прієте?

Пращаючися, українець каже: оставайтеся з Богом, або оставайте здорові, або до побачення; анґлійці: — я вас знов побачу, або: так довго!; французи: — до побачення; італійці: — до побачення; араби: — оставайтеся в мирі; китайці:— знов стрінутися; турки: — залишаю вас Богові!

Горе тому голубові, який попаде між орли.

Хто пристає з вовками, той мусить по вовчому вити.

Др. Володимир Ґалан

(Колишній командант 2-ої батерії 10-го гарматнього полку УГА)

Місяць Слави Обєднаних Українських Війсь

(Спомини з боїв у серпні 1919 року, в Україні)

Наступ на Вінницю 1919 року

Після переходу Української Галицької Армії поза Збруч у днях 16 і 17 липня, 1919 року, обидві армії — і УГА і Дієва Армія Української Народної Республіки, опинились справді в чотирокутнику смерти. З одної сторони поляки підійшли до Збруча, а другої большевики відіпхали Дієву Армію майже по Дунаївці і Камянець Подільський.

По кількох днях відпочинку ми одержали повідомлення, що УГА затримує свій внутрішній улад і свою начальну команду, яка підлягає оперативно просто Ґенеральному Штабові при Головному Отамані С. В. Петлюрі. Начальником Ґенерального Штабу був ґен. М. Юнаків, а його заступником ґен. В. Курманович. Оперативним шефом штабу був полк. Долежаль.

Вузький "чотирокутник," в якому опинились наші війська, був замалий, щоб у ньому примістити всі частини обох армій. Та й коли чисельно зростали українські війська, вони стали гнати большевицькі загони і скоро зайняли місто Проскурів на Півночі й пішли на схід і південь.

Місцем відпочинку 10-го гарматнього полку були Дунаївці, але його перенесено через Мінківці і Янівку до Карачнівського Майдану. Командант 1-го Корпусу залишився в Мінківцях.

Не було це спокійне запілля, в якому привикли жити запасні частини, бо весь час треба було бути в поготівлі, а потім теж і держати повну охорону армій. Всеж таки три дні побуту в Карачнівському Майдані дав нам змогу відпочити, привести до порядку військове майно й виряд, доповнити наш запас стріл і запізнатись з місцевим населенням.

В той час теж і начальна команда перевела деяку реорґанізацію, яка не принесла, однак, ніяких змін для нашого гарматнього полку. Командантом зали шився отаман Карась, з своїм адютан том, хор. Соколовським (або "придн прянцем"). Батерій в полку залишилос 4, кожна з чотирма гарматами. Крім цьо го кожна батерія мала ще один або два власні скоростріли.

Склад батерії був такий:

З старшини (командант батерії, пер ший старшина й кермуючий вогнем); булавний старший — десятник — коман дант обозний, і справник батерії; 6 стар ших десятників; 1 рахунковий підстар шина; 14 вістунів; 1 вістун-сурмач; 2 старших гармашів; 24 комонних гарма шів; 24 візників-гармашів; 8 професій них гармашів (кравці, шевці, римар сідлярі, теслі, кухарі); 8 телефоністі 6 осіб батерійної розвідки; разом 1 особи, 90 коней і 30 возів.

Батерія була поділена на шість чет, саме: дві гарматні чети (по дві гармат кожна); скорострільна чета (два скоро стріли); звязкова чета (розвідка, звя зок, телефон); булавна чета (рахунко вий підстаршина, кухарі, шевці і інші обозна чета (обоз).

Дві гарматні чети, скорострільна звязкова, підлягали командантові вогн дві інші командантові обозному.

Бойову силу батерії подавали в що денному звітуванні так: 4 гармати, 2 ско рострілі, 46 шабель, 60 крісів, 66 ба нетів, 12 пістолів, 90 коней, 30 возів.

Кожний гармаш був озброєний і то му дійсна бойова сила батерії була ві носно дуже велика; батерія могла вест навіть самостійну оборону, що стал дійсністю головно в час відступу в Києва.

Населення

Від хвилини переходу через Збруч н ші частини просто оминали села і ноч вали передовсім під шатрами. Заку

харчів відбувались звичайно в приявності представника Дієвої Армії. Ця частина української території ще не відчула на собі большевицької нагайки і тут можна було обсервувати явні симпатії для большевиків. Ці "місцеві настрої" змінялись у міру того, як наше військо зближалось до Вінниці, де застали ми зруйновані і сплюндровані большевицькими бандами села і населення в партизанських загонах. У загальному відношення до галичан було добре.

Карачнівський майдан виглядав радше на викорчуваний лісок і тому ми з радістю прийняли повідомлення про дальший перехід до Охримовець. Полк вирушив у похід і перейшов через Олександрівський майдан, Заставу, Ванківці, Татаринку, Людвиківку до Охримівки.

Охримівка — це велике село, населення ставилось до нас гарно, лиш у селі був тоді передновок. Не було хліба, та ще й у нас не було солі. Люди пекли паляниці з зірваних свіжих колосків пшениці. Довелось нам практично пізнавати господарське життя і господарські проблєми нашої держави, за яку ми йшли в змагання. Вояки почали хворіти без солі, не було чим запалити лямпи ввечір. То-ж і практично бачили ми, що не обійтись Україні без Борислава, як теж пізнали ми, що українській державі треба обєднати всі її території, щоб бути самовистарчальною. Теж і зрозуміли ми господарський і купецький змисл наших чумаків, які ішли за сіллю в далечину, бо хоч у себе і хліба і цукру доволі, то без солі не обійтись.

Наші частини помагали при жнивах, щоб у цей спосіб засобити армію в поживу. Довелось навіть зробити деякі харчеві запаси, але цей час десяти днів без хліба і солі дався нам взнаки і ми з радістю прийняли вістку про дальший похід на Вінницю. Злобні язики пояснювали цю радість тим, що в Вінниці большевики мають великі припаси солі і хто перший прибуде там, заволодіє ними.

На маргінесі нашого побуту в Охримівці згадаю ще одне особисте знайомство. Парох Охримівки сказав нам, що в сусідному селі живе священик-галичанин. Він священикував у Галичині, але з відворотом російських військ переїхав на схід. Та тут — як ми довідались — прийшло його розчарування. Він думав, що тут Росія, а застав Україну. Це зовсім зруйнувало його москвофільський світогляд, який я особисто пізнав ще підчас своїх студентських мандрівок по селах Галичини.

Дня 7 серпня вирушив наш полк у бойовому порядку з Охримівки в похід на Вінницю. Ми перейшли Зентиківці, Елтухи, Гармаші (з великим гарним ставом), Комарівці, Восковинці, далі Родову, Грішки, Чернелиговці, Клопотівку й Овечники до Дубовні, де переночували, і далі через Лисогірку (біля Згару), Почапинці, Махнівку, Широку Греблю, Полтавці, Медвеже Ухо, Шереметки і так ранком, 10 серпня, дійшли ми до Вінниці. Дорогою ми пізнавали українську землю й робили "далекосяглі військові заключення." Одним з таких заключень була заміна наших тяжких муніційних возів на звичайні "підводи." Українська романтична балка або звичайний став були для нас страховищем і раз-у-раз загрожували, що загрузнемо в болоті. Незначний "літний дощик" спричинював південе опізнення в поході, а сільська діброва з горбком і ліс-

Хор Бандуристів з своїм диріґентом, Вол. Божиком

ком змушувала нас підковувати коней, щоб продовжувати похід. Наші "професіоналісти" (не того типу, що теперішні з нашого "Товариства Професіоналістів"), цебто ковалі, римарі й теслі, цілу ніч мали повні руки роботи: латали пірвану упряж, направляли вози, кували коней.

10 серпня була, здається, неділя. Ранок був погідний, сонячний, села ще спали. Ми не поспішали, бо нам призначено було прийти в Вінницю під вечір. Вінницю мала здобути Дієва Армія від Літина і Жмеринки.

Ми затримались у Шереметах і там зустрілись з нашими повстанцями і їхньою орґанізацією. Вони розказали нам, що на Вінницю наступали "Запоріжці," але большевики їх витиснули з міста. Спішно виїхав штаб гарматнього полку з отаманом Карасем у проводі, щоб дізнатись про дійсне становище в Вінниці. В напрямі Літина зустрілись ми з штабом "Запоріжців" і отаман Карась почав негайно ділові розмови. Виявилось, що большевики зайняли двірець при помочі броневика. Порішено, що добре буде коли гарматній полк обстріляє д які большевицькі становища. Наш пол був позаду і довелось післати післан ців, щоб приспішив похід.

Наша перша зустріч з запоріжцям зробила на нас дуже гарне враження. щирість, відвага й вояцький запал уд лявся і нам, а діловість дозволила пр тягом десяти хвилин укласти плян дал шої акції злученого українського війс ка. Отаман Карась доручив підготови позиції для артилерії для обстрілу дві ця. Обговорено теж стратеґію діяння п хоти так, що коли зявились частини, в ни мали вже готовий плян і визначе місця.

Большевики напевно довідались п велику підмогу наших зєднань, бо в після гарматньої підготовки піхота вві шла до Вінниці й зайняла її майже б бою. Наше військо опанувало теж залі ничну станцію, а перш-за-все здобу два ваґони солі. Командант табору пі лав туди підводи і ми з тріюмфом вез наш найбільший здобуток — справжн сіль.

Друга батерія отримала наказ розт

боритись на площі біля шляху на Літин, держати гармати в поготівлі та й кожної години висилати старшинську кінну стежу в місто.

Вінниця ожила. Нарід висунув на головні вулиці. Бачилось здоровенних парубків з "баришнями" під боком, що дякували нам за їх "визволення." Вже йдучи селами України, ми обсервували молодих людей — вишколених вояків, які перебрались "у цивільне" і спокійно дожидали своєї долі. В нас зроджувався сумнів, чи справді цей нарід бажає собі визволення? Бо колиб у них інстинкт самозбереження, інстинкт до волі, то вони самими шапками накрилиб усі большевицькі банди, які плюндрували Україну і загрожували теж і їм самим смертю.

Та на ці міркування не було часу. Наші розвідчики запримітили, що все це населення Вінниці кермує свої кроки в одному напрямі за місто. В нас зродилось недовіря і ми запитали про ціль одну з дівчат:

"Розкрили могили помордованих большевиками і йдемо шукати рідних" — була відповідь.

Праця чекістів

Ми взяли той самий напрям і — виїхавши за місто — побачили в яру неімовірний образ: трупи змасакрованих і побитих людей, наслідки короткого панування большевицької орди. В розкопаних уже могилах тисячі трупів з перевязаними кільчастим дротом руками а над ними плач і ридання їхніх родин. Наші частини захопили теж цілу команду цієї першої ЧЕКА і після полевого суду їх розстріляли. В підвалинах дому, де приміщувалась команда цих горлорізів, знайдено свіжо постріляних трупів, яких мав власноручно розстрілювати командант цієї банди, чекіст-садист. На стінах видно було кров і розлиті людські мозки. 110 вязнів, яких не вспіли розстріляти большевицькі банди, ми звільнили.

11 і 12 серпня, 1919 року, відбулись похорони поляглих запоріжців і галицьких стрільців у Вінниці. В похоронах взяв участь теж Головний Отаман Симон Василевич Петлюра. Була це наша перша зустріч з людиною, на якій спочивала відповідальність за долю українського народу, і ця зустріч ще більше скріпила нашу надію на те, що під його проводом здобудемо Київ і підемо на Львів.

Між запоріжцями і нашими частинами завязалась справжня вояцька дружба і взаїмна пошана одних до других. Спільно пролита кров під Вінницею за одну і ту саму ідею сцементувало наше братерство зброї.

12 серпня наш 10-ий гарматній полк перенесено в запілля, до Чапельського Майдану, де ми перебули три або чотири дні.

Кожний навіть найбільше траґічний момент життя переплітають якісь комічні випадки. Так і було з нами під Вінницею. Недалеко Вінниці стояв великий показний будинок. Брама була відкрита і ми — не знаючи, що це за установа, ввійшли до середини. Негайно окружили нас ріжного віку і типу люди і перш за все поцікавились телєфонічним апаратом і телєфонічними дротами. Ми відразу зорієнтувались, що це дім божевільних, трохи посміялись з того, що цей дім саме вибрали за наш оборонний пункт і скоро завернули звідти — шукаючи кращого приміщення.

Усміх у нас викликала теж така сцена. З розвід у місто поверталась наша кінна ґрупа, а за нею наші вози і гармаші. В кожного гармаша кусень хліба у руці, а хліб грубо посипаний . . . сіллю. На возах мішки з цим білим добром, а побіч возів справжня військова варта з набитими крісами до стрілу. Виглядало, що довелось нашим хлопцям здобувати цю сіль і тому для неї стільки уваги.

Перші наслідки комунізму

Прибувши до Чапельського майдану, ми перш за все почали розглядатись за пашею для коней. Зголосився селянин-власник великого лану конюшини і зафірував її для наших коней. Ми негайно вислали косарів, але в кілька хвилин потім вбіг до команди інший селянин з благанням не косити його конюшини. Командант вислухав його і питає:

— А хтож тоді власником цієї конюшини?

— Власником поля — каже селянин — є цей перший господар, але останньо ревком приділив цей лан мені і я засіяв конюшину.

Справа стала дуже складною і ми не

мали часу її вирішувати, бо чекала нас дальша дорога на Київ.

Моя кватира в Вінниці була в українській родині. Діти цієї родини працювали в час окупації в большевицьких урядах. В розмовах з членами цієї родини й іншими українцями вже можна було відчути, що горожанська війна в Україні наростає. Українські большевики звали себе боротьбістами і тоді зовсім не здавали собі справи з того, що вони боряться проти себе самих. Значить—довелось нам не лише поборювати москалів, але і своїх зрадників власного народу. Про це ми переконались наочно в наступі на Калинівку, де проти нас стояла таки українська більшовицька дивізія так званих таращанців.

Наступ на Київ

Після здобуття Вінниці 15 серпня, 1919 року, прийшов наказ наступу на Київ. Наступ ішов трьома фронтами. Перший галицький корпус у складі 3-ох бриґад піхоти і 3-ох полків артилєрії, а саме Шестої, Девятої й Десятої посувався по лівому крилі Київської ґрупи, до якої входили теж частини 111-ого Корпусу (середина) і Корпус Запоріжців (праве крило), який простував на Білу Церкву. Командував цією ґрупою ґен. Кравс — командант 111-го Корпусу.

Північна ґрупа в складі 11-го Галицького Корпусу і Січових Стрільців вела наступ на північ, на Коростень, а ґрупа отамана Тютюнника мала наступати на Одесу.

На Калинівку

З Чапельського майдану батерії Х-го Гарматнього полку УГА рушили в похід на Калинівку 15 серпня, 1919 р. Перемашерувавши парадним ходом перед Корпусною командою в Вінниці, ми залишили цю прегарну колишню столицю полковника Богуна. Незабаром IX-та і Х-та бриґади пішли тим-же шляхом на Калинівку. Дорога вела здовж Буга, через містечко Стрижавку, через Михайлівку, Лаврівку, Медведівку і Павлівку. Дорога нудна, бо спокійна, а жовнір без бою, як риба без води. Та стежі донесли нам, що міст на головному шляху зірваний і нам треба буде зробити обхід. Простежено теж, що Калинівку обсадили большевики, в яких свої гармати, б теж і броневик на вузкогінному залізн чому шляху з Калинівки до Янева-Сал ник.

Девята й Десята бриґади обійш Калинівку з трьох сторін і ніччю 16-г серпня захопили це місто. Щойно в м сті дізнались ми, що проти нас бор лись таки українські большевики Тар щанської дивізії. На побоєвищі, на ст новищах большевицької батерії, зна шли ми українського листа приблизн такого змісту: "Галичани, мастіть пят салом і втікайте до дому!"

Та радше ця рада відносилась до н ших таращанців, бо вони таки да доброго драпака перед "англичанами як нас тоді прозивали, замість галичан

За Корделівкою

Ранком 17 серпня бриґади й гарма вирушили в дальший похід при вихо на Корделівку, коли раптом від сторо Черепашинець підїхав большевицьк броневик і почав обстріл наших части спричинюючи деякі пошкодження. На гармаші не дали "за виграну." Наші га мати взяли за ціль броневик, який "п дався" і пішов у відворот. Ми його в більше не бачили.

Далі спокійно дійшли ми без боїв д Корделівки. Тут місцеве населення пер дало нам двох большевицьких шпіон які заховались на якомусь піддашші. В них довідались ми про те, що по Корделівкою розташовані ріжні бол шевицькі загони, зокрема їхня кінно що плянують зробити на нас засідку.

Вже ця видача двох полонених з презентувала населення Корделівки в і шому світлі. Це була перша місцевіст яку ми зустріли, де населення справ жило охотою воювати з ворогами У раїни. Патріотизм корделівчан ми відр зу пізнали. Вони гарно ставились до н шого війська і помагали нам, у чому мо ли, як теж станули активно до бороть з большевиками.

З Корделівки йшов великий шлях Махнівки, а по обох сторонах цього ш ху були розшатовані села. Большеви думали, що ми в поспіху використає цей великий тракт і не захочемо про рювати сіл. В цей спосіб зможуть во нас заскочити. Та наші частини вже ма великий бойовий досвід і висилали с

жі до кожного села. Кінна сотня під командою поручника Олексевича пішла на зади большевиків і давала відомості про рухи большевицьких банд.

Вже за Корделівкою, по лівій стороні шляху, запримітили ми рухи на великому лані пшениці. Наші стежі прослідили терен і незабаром звітували, що в селах Радівка, Нападівка і Мончинці є дві сотні большевицької кінноти і курінь піхоти. Це підтвердило плян большевицької засідки на нас. Теж і на правій стороні шляху біля села Залиманщина заобсервовано рухи кінних стеж, які втікали.

Ми розіслали стежі: IX бриґада на лівому боці шляху, X — на правому. На головний шлях висунувся штаб гарматнього полку і невідступний наш адютант-поручник Мартинюк. Для більшої розваги ми виставили вперед одну гармату з батерії поручника Белешти (відомого в X полку "Гаврила"). Наздігнав нас квартирмайстер IX бриґади, який мав приготовити нічліг для бриґади в Мончинцях.

Але ці наші веселі витівки скоро скінчились. Не так воно сталось, як думалось. Большевики не дали себе спровокувати і не вийшли з сел. Щоб їх викурити звідти, гармата під командою лет. Ґуляя відкрила вогонь на Мончинці. Наша кінна розвідка — приблизно 15 людей — створила кінну чету під командою самого отамана Карася і рішила "заатакувати" Мончинці. Мончинці були закриті від нас горбом, до якого розгорнулось перед нами широке поле. Ми розїхались по цьому полі чвалом в розстрільну і виїхали на горб. Та в цей час привітали нас від сторони села кулі, а большевицька кіннота пустилась атаком на нас.

Ми завернули коні і з цілої сили повернулись до своїх. Здобути нічліг — значить — не було легко. Командант X бриґади наказав негайно обсаду горбів біля Корделівки. Курінь за курінем розвинулась в лінію. Лише ми вскочили в нашу лінію, як большевицька кіннота почала наступ. Але побачивши розвинену нашу лінію, большевики завернули і втікли. В той-же час наші курінi пішли в наступ на Радівку і Нападівку. Довгі табори большевицьких відділів почали виходити з тих місцевостей. Там знайшли їх наші гармати і большевики пішли в розтіч і в великій паніці втікли, хто міг, залишаючи всі свої обози.

Около пятої години після полудня наші курінi знову вишикувались в похідну колону, але вже змучені до краю. Команда X бриґади залишилась у Корделівці і треба було для звязку з нею посилати звязкових, що ще більше виснажувало людей. Тому, порадившись з адютантом Мартинюком, ми порішили на "воєнній нараді" зайняти село Тучу і там переночувати.

Здобуття Тучі

Село Туча віддалене від шляху. Наші частини окружили його ніччю і "виконали атак." Всі батерії полку віддали по дві сальви і це мало такий успіх, що большевики не лише втікли з Тучі, але — як ми потім дізнались — втікли із міста Махнівки, а в Козятині почалась загальна паніка і втеча.

На Бердичів

18 серпня ми перейшли Махнівку і вже наступного дня простували на Бердичів. Наші бриґади просувались у бойовому порядку. Та вже під Бердичевом дізнались ми, що місто вже зайняте Шестою Бриґадою під проводом сотника Головінського.

Бердичів — це справді два міста: підземелля і справжнє місто. Пів години після нашого вступу до міста, воно виглядало як вимерле, а за другої пів години гуділо людьми, як комашнею. Залишились у мене в памяті з Бердичева дві події, а це: здобуття припасів шкіри на чоботи для гармашів і звільнення вязнів з Бердичівських тюрм.

Шеста Бриґада

В Бердичеві ми знову зустрілись з Шестою Бриґадою сотника Головінського. Пригадались нам часи з Чортківського прориву і походу на Золочів і Скваряву. Головінський належав до найкращих боєвих старшин Галицької Армії. Він завжди вмів пристосуватись до обставин. Саме був набрав він "підвод" по селах і через Янків найгіршими дорогами підійшов до Бердичева і заскочив большевиків. Його жовніри прийшли свіжі і неперемучені і жваво взялись за адміністрацію міста. Після війни Головінський був краєвим командантом Україн-

ської Військової Орґанізації і на цьому пості згинув з рук польських посіпак.

Почавши від Бердичева, частини українського війська переганяли одна одну і своїми одчайдушними наступами ширили паніку між большевиками. Одного разу — влучившись до ворожого телефону — ми почули таку розмову:

"Андрюша — здєсь уже анґлічанє, їх міліони, нє встоїм, удірай!"

Червоне

З Бердичева, а радше з місця нашого постою—Грибарки, рушили ми через Забаву і Хмельники до міста Червоного. Дорога вела багнами і щойно в Червоному почались Київські піски.

В Червоному наш полк примістився на попівстві і в дворі Терещенка. Його чудова палата з багатою мистецькою збіркою була ненарушена. На попівстві застали ми навіть застелений стіл, який залишили — втікаючи — большевики. Коли наспіла вістка, що до Червоного зближається артилєрія, большевики залишили скорострїли і вивтікали. Їх переслідували повстанці. Ми ввійшли вже до звільненого міста.

Червоне — це дуже свідоме містечко. Воно мало свою ґімназію. Директор ґімназії хотів її урухомити і намовляв доньку місцевого пароха, щоб учила в школі. Вона, одначе, ще не зовсім свідома — відмовлялась. Наші частини старались теж вести освідомляючу роботу. Впрочім сама поява карних і зорґанізованих українських військових частин підносила віру нашого населення у власні сили. Мораль українського жовніра спричинилась до піднесення загальної народної моралі.

На Ходорків

Раннім ранком 21-го серпня наш полк пішов у дальший похід через Забару до Андрушковець, а звідтам через Зарубінці, Шаранівці до Ходоркова. Вже в Андрушківцях довідались ми, що в Ходоркові є зорґанізована озброєна жидівська ґрупа, яка нікого не допускає до міста. Її сила — около 400 осіб. Наша стежа підтвердила цю вістку, що справді жиди в Ходоркові озброєні, не допуска-

Прийняття достойних гостей на Піонірському Святі в Плезент Гом, Ман.

Після промов і програми на величавому Піонірському Святі з нагоди 60-ліття поселення українців у Канаді, яке відбулося в Плезент Гом, Ман., дня 3-го серпня, 1951, було прийняття для достойних гостей. Сидять при столі, з ліва на право: Дост. С. С. Ґарсон, Вис. Дост. прем. Сен Лоран, і Дост. Д. Л. Кемпбелл, премієр Манітоби. Обслуговує їх Леся Барбарук.

ють нікого до міста та й повідомила, що один з стежі — кіннотчик 2-ої батерії, Левицький, заїхав у Ходорків і досі звідти не вернувся. Це трохи зразило наші частини.

Ми вийшли на Татарський Шлях (куди татари йшли нападами на Україну) і тут почувались дивно в цьому широкому українському морю. Курява здіймалась високо і далеко могли бачити большевики, куди просуваються наші частини. Наш X гарматній полк висилав постійно свої кінні стежі для прослідження дороги. Підчас одного з таких виїздів ми побачили, що на шляху біля Тарасівців, напроти нас, їде їздець. Видавалось здалеку, що кінь везе якогось мертвяка, який хитається з боку в бік. І справді, коли їздець приблизився, ми побачили сонного жовніра на коні, та ще й кого? Один з стежі так і викрикнув: "Та-ж це наш Левицький! А то холєра!"

Це дійсно був наш розвідчик з другої батерії славної памяти Левицький. Він заїхав був у Ходорків, а там його гарно прийняли, нагодували, напоїли так, що щойно ранком довелось йому повернутись. Левицький подав нам теж точні інформації про Ходорків. Жиди справді там озброєні і бороняться, але перед бандитами, але армію приймуть з відкритими руками.

Це була добра вістка і знову виділено розвідчиків до Ходоркова, між якими — розуміється — не забракло Левицького.

Ми підійшли під містечко і там зустріли нас представники повстанців. Вони заявили, що хотять привітати свою армію хлібом-сіллю і святочно передати Ходорків у наші руки. Комендант бриґади — сотник Кондратюк, дав на це свою згоду з тим застереженням, що бриґада займе спершу місто в бойовому порядку, виставить свої стійки, а тоді щойно відбудеться церемонія привітання.

Так воно і сталось. Наші застави ввійшли до міста. Повстанці в довгих шапках тримали транспарент з написом: Вітайте, брати-галичани!

Була навіть орхестра. Вона уставилась біля команданта і — коли наші відділи почали входити, вона стала грати бадьорого марша. Але мало хто її чув, як же ця "військова охрестра" складалась лише з трьох музик—з одною скрипкою

і ще двома "неголосними' інструментами. Все це виглядало трохи дивно, а може й смішно, але сотник Кондратюк затримував повагу, бо не хотів зражувати милих господарів. Він прийняв від них хліб і сіль і дав наказ до дефіляди. Вже підчас дефіляди почалась метушня в місті і крики. Дефіляду перервано а в місто вїхала кінна сотня. Треба було робити порядок у місті, в якому шумовиння почало грабіж. Не обійшлось без стрілів і жертв, але сотник Кондратюк виказав сильну руку і не дозволив на непорядок. Повстанці трохи відгрожувались, але їм порадили, щоб скоріше відійшли на Фастів, як це було наказано Отаманом Петлюрою. Вони послухались, але все таки бриґада і гармаші провели ніч в поготівлі.

Ходорків покинули ми з жалем — не за містом, але за трьома нашими кіньми, які ми мусіли залишити з уваги на їх покалічення. Знову татарськими дорогами вирушили ми — мабуть 23 серпня — в похід через села Липке і Криве до Кор-

ніна. В селі Криве оглядали ми прекрасний дім одного з визначних наших діячів з великою бібліотекою: в цей час бібліотека користувалась загальною увагою — наші селянки завивали масло в листки вартісних книг. Вдалось нам дещо врятувати від цих неписьменних любимців книжок, але довгі походи не дозволили цього привести до дому. В тому-ж селі запізнались ми ще з одним більше дошкульним лихом. В перше зустрілись ми віч-на-віч з воєнним нещастям: з тифом. Хорих ми мусіли возити з собою, бо не було лікарень та й ми навіть тоді не знали, що це за недуга.

Корнів

Один з найкращих споминів, який залишився жовнірам Х гарматнього полку — це спомин про Корнів. Вже наш вхід до цієї місцевости був святковий. Населення вітало нас квітами, була молодь-дівчата і студенти, які навіть влаштували вечірку з танцями. На місцевому цвинтарі відбулась маніфестаційна панахида над гробом замордованої большевиками учительки. Мали ми там теж і втрату, бо в місцевому ставі, який є невідлучною прикрасою кожного майже села в Київщині, втопились нам три коні, які попутались у воді.

Там побули ми кілька днів — ожидаючи наших обозів — і 28 серпня вирушили в дальший похід. Через Соловіївку і Морозівку ми перейшли до Брусілок, де вперше побачили наслідки жидівських погромів. У цій околиці оперували повстанці Соколовського, як теж і інші; всіх їх було стільки, що годі їх усіх перечислити.

Похід наш був дуже важкий. Пісковий шлях, в якому грузили й коні й гармати, виглядав на піскове море; в ньому, видавалось, доведеться потопитись. Та й тут був головний осідок повстанців. Вони правда навіть сприяли нам, бо очищували терен від малих большевицьких загонів. Наші відділи користувались спеціяльно меншими дорогами, щоб не втрачати сил на бої з меншими большевицькими загонами і мати повні сили для боротьби за столицю України.

Так дійшли ми в поході здовж ріки Здвиж через Качанівку до міста Рознів, а дня 30 серпня були ми вже на теренах, де почались бої за підхід до Києва.

Бій за Ситники

Ранком 30 серпня, 1919 року, три курені Х бриґади і всі батерії гарматнього полку рушили в похід на Ситники, куди вже наш перший курінь вислав стежі та й звів бій з ворогом, забираючи полонених і женучи розгромленого ворога. "Урра" лунало коли стрільці й гармаші виступали в похід.

У Ситниках оглядали ми наслідки бою. Розбиті авта, трупи жовнірів і навіть труп жінки на вулиці, покидані кріси та повно сільських підвод. Не було часу тішитись перемогою, і курінь пігнався вже тепер гарною шосейною дорогою на Київ. Решта бриґади підтягала за ним. Це вперше від довгого часу опинились ми на шосейному шляху і—здавалось — навіть коні підбігали весело, форкаючи. Вони відчули як зменшився їх тягар, спричинений пісковим шляхом і тішились разом з жовнірами. На північ від шляху були багнисті ліси, в яких скривались недобитки. Треба було йти обережно і вичищувати околицю від ворогів.

Рівночасно на південному фронті Шеста бриґада і частини Третього Корпусу, як теж і Запоріжці гнали тепер в такому темпі, що змусили ворога втратити зовсім голову і просто в паніці втікати. Три ворожі полки, вислані на допомогу до Ситник, втікли — залишаючи обози, або розпорошились у лісах. Тепер наш похід виглядав радше на "обlаву." Наші стрільці були в постійному поготовлі; раз-по-разу лунали стріли, раз-по-разу приводили нових полонених. Те саме робили тепер і гармаші.

Наші частини перейшли на Кольонщину. Там був зірваний міст і звідти перейшли на Березівку і знову шосейною дорогою до Ґуровщини, а далі через Київські Далі та й задержались на шосейній заставі над Ірпенем.

По дорозі зустрілись ми з міністром фінансів УНР, вченим-економістом Туган-Барановським й іншими визначними громадянами, які скривались перед большевиками.

Ми зупинились над Ірпенем і — зачудовані — дивились на верхи Золотоверхого з почуваннями, якби ми дійшли до обітованої землі. З Києва виходили юрбами люди. Це були тодішні скитальці, які залишили рідне місто перед маревом

голоду. Наші військові курені почали варити страву для цих перших втікачів і в цей спосіб наше військо перемінилось моментально в допомоговий комітет.

Від цих втікачів мали ми теж добрі вісті. Населення Києва ожидає визволення. Большевики вже починають втікати з Києва на північ і вивозять військове майно на Коростень. Большевицькі ґазети в місті закликають населення до боротьби з рідним військом і обіцюють допомогу.

Київ наш!

Ми переночували при шосейній дорозі, а ранком отримали наказ прочистити ліси напівніч від шляху та й перервати залізний шлях Київ-Коростень, куди відступали большевики. 31-го серпня, 1919 року, — коли інші частини Київської ґрупи: Третій Корпус і Запоріжці врочисто вмашеровували в славі до столиці України — наша бриґада і наш гарматній полк виконували свій вояцький обовязок в дальшій боротьбі з большевицькими відступаючими загонами на північ від Києва. Друга батерія і Перший курінь пішли через Таранову, Стоянки, і Романів до Рубежівки і Михайловки, а інші частини X бриґади наступали на Макарів.

Наш місяць слави — місяць серпень, 1919 року, закінчили обєднані українські армії здобуттям Києва і жила в нас віра, що звідти підемо на Львів і здобудемо всю територію України під покров однієї незалежної і суверенної народної української держави.

Не питай сліпого куди йти, а дурного що робити.

Коли голова задурманена алькоголем, тоді з серця випливає не одна думка.

Добрі знаряди вкорочують працю.

Працюй наче хочеш жити до сто літ, а молися наче вмираєш завтра.

Хто працює, той має; хто ще й щадить, той має більше.

Рільник має чорні руки, але білий хліб.

Три Покоління

(Гумореска)

Баба Горпина, з колгоспу "Шлях до соціялізму", аж сім кільометрів пішла до містечка на базар. На коромислі в неї гойдалися кошики з молоком. Думала на карасину вторгувати . . .

В містечку на майдані вона побачила великий гурт людей . . . Памятник побудували свіжому вождеві!.. Задивилась баба на той памятник і думає — "подуріли люди", а потім зачепила ногою за цеглину і полетіла. Впала так, що від глечиків з молоком лишилася одна біла пляма.

— Вчом дєло, бабка? — співчутливо промовив до неї якийсь перехожий.

Підвелась вона й обтрушується.

— Та, задивилась на того чорта й пропала карасина!... Чим я тепер світитиму? — вилаялась вона.

— На каково чорта, бабка?

Вона як звела очі на перехожого, як глянула, що він в уніформі, того, що людей у трепет приводить, враз спохватилась:

— Та, це я сама до себе розмовляю...

— Ага!... Слєдуйте за мной!

І пішла вона попереду, а він слідом...

Сидить дід у хаті й чекає на бабу. Не повертається!...

— Щось вона довго торгується! — подумав він і зібрався на розшуки.

Знайшов!... Побачення добився. Сидить вона в МВД та й журиться, що отак з памятником сталося...

— Не з памятником, а з тобою сталося! — вилаяв він бабу. — І на чорта він тобі здався? Оце і сиділаб у хаті!..

Наглядач підслухав і до діда:

— Кто на чорта здался?.. А?.. Садісь дєд!...

І його замкнули. За день і син прийшов на побачення. Дозволили! Сказано: демократія!.. Вислухав син своїх батьків, а потім:

— І на чорта вам було його згадувати?!

— Каво на чорта згадивать? — почув наглядач. — Садісь!.. І його замкнули. Наступного ранку прийшов і внук. Вислухав він своїх рідних, а потім з пересердя й зауважує:

— А я вам кілька разів казав: не згадуйте тих чортів!..

Не слухали?... Ось, тепер і маєте!..

— Какіх чертєй? — спохватився наглядач. — Вождєй нашіх?

Садісь і ти, голубчик!..

Юнак спохватився;

— Гей, товаришу, я маю побачення лише на пять хвилин, а вже десята минає... Гоніть мене по шиї!

— Нєт! — відповів наглядач. — Ми тєрпєліви, абаждьом!..

І повів його до сусідньої камери.

Потім, проходжаючи по коридору, наглядач почав тихенько виспівувати собі під ніс:

Молодим вєздє у нас дорога,
Старикам вєздє у нас пачот...

Степан Підкова

Добра й чесна праця ніколи не пропадає.

Добрий відпочинок є половина праці.

Злобу легко відперти добром.

Не завжди легко стрінути добре діло, але легко його пізнати.

Злі язики спричинюють немало терпіння.

Чий дах затікає, той просить у Бога погоди.

Що неможливо змінити, краще забути.

Жалуйся лише перед тим, хто може тобі помогти.

Пияк стає кращим аж у могилі.

Зі шлунком неможливо сперечатися.

Кожна повінь упадає.

До Риму є дорога від кожної хати.

Що є скрите, те звичайно колись буде відкрите.

Хто замочився, той не боїться дощу.

Те що добре, говорить саме на себе.

П. Курінний

Велика Княгиня Ольга

Княгиня Ольга, це видатна постать нашої історії. Найвиразніше її схарактеризував російський історик Н. Кармазін: "Народні перекази нарекли її хитрою, церква — святою, а історія — мудрою". Якщо вчитатися в прості ясні слова літопису, то образ княгині Ольги виступає з тьми віків і хаосу як символ порядку, орґанізованости і глибокої державної ідеї. Своїм контрастом щодо наших уяв про ті часи нашого державного світанку цей образ уже сам по собі виявляє примітивність тих наших уяв: якою високою і старою мусіла бути наша культура тоді, щоб жінка в умовах патріярхального ладу могла бути на такій височині державного і духового досвіду, як то ми маємо в особі великої княгині Ольги!

На жаль, відомості про княгиню Ольгу обмежені. Ці відомості давно знані, літературно опрацьовані. Проте кожного разу, коли доводиться звертатись до них, відчуваємо гостру потребу зазирнути за їх таємничий зміст, відчитати те, що не потрапило в рядки літопису.

Великі археольоґічні роботи Української Академії Наук на щастя роблять це можливим. Розкриття терену, де проходило життя великої княгині Ольги, зближує простір віків між нею і нами, сполучує розірвані нитки історичної традиції і кидає ясне світло на фраґменти минулого. Мені пощастило відвідати місця, де жила й діяла велика княгиня Ольга, бачити ті будинки, де вона мешкала, тримати в руках речі, що оточували її. Образи й ідеї святої Ольги віджили в своїй повній силі.

Звідки була родом велика княгиня Ольга?

Літературні джерела це питання вирішити не в силі. Існують два розбіжні припущення. Одне — що Ольга родом з Києва, а друге, що вона народилася в посаді Вибутово, біля Плескова (Пскова). Археольоґічні розкопи біля посади Вибутово, з метою зясування її виникнення й розвитку, показали, що в час великої княгині Ольги це був княжий город. Біля городу були знайдені могили княжого типу, з похороннями в деревляних зрубах, півобгорілих ззовні. Отже в Ольжин час Вибутово було селищем з захованнями за обрядом паленням кривицького типу.

Подібних могил покищо в Києві в княжому цвинтарищі не виявлено. В своєму заповіті княгиня Ольга установила після смерти "могили над собою не ссути" (не насипати). Отже обряд її реліґійний, перед прийняттям християнства, полягав у положенні трупа в кургані — положенні, а не трупопаленні кривицького типу, чи типу Вибутова.

Навпаки, з розкопів ми знаємо, що поховання в зрубах під насипом могил є типовими для міста Києва, землі полян та деревлян, але не для сіверян, кривичів, вятичів тощо.

Будь що будь, підстав до твердження, що Ольга була кривичка, нема жадних. Майбутні дослідження виявлять це питання досконаліше.

Де жила княгиня Ольга?

Читаючи літературні байки та літописи, ми завдаємо собі труду уявити конкретно в часі й просторах, де жила княгиня Ольга підчас свого перебування в Києві, і як вона жила.

Археольоґія вже сьогодні може на це відповісти. Розкопи В. Хвойка, Археольоґічної Комісії та Української Академії Наук виявили княжий двір князя Ігоря (що раніше напевно належав Києві та князеві Дирові), кладовище князів та достойників Києва з того-ж часу, що було на місці Десятинної Церкви. Розкопані були руїни будинків княжих дворів: Дира та Ігоря, Ольги та Святослава, і нарешті княжий двір Володимира та Ярослава, що в ньому вони жили після побудови Десятинної Церкви, але перед побудовою св. Софії Київської. Зроблено розкопи в Вишгороді, "Ольжиному граді", розвідки в околицях "Ольжичі" біля Києва.

Ці місця сповиті казкою життя княгині Ольги та поетичною фантастикою билин Олегового циклю.

Розкопи показали, що в часи княгині

Ольги торговельно - промисловий Київ, всупереч прямим вказівкам київського літопису, був розміщений таки на низовині, на Подолі. Узгіря над ним мали на собі княжі двори Дира, Ігоря, Ольги — там, де згодом Десятинна Церква, Хорива, де тепер Киселівка, князя Олега — на Щекавиці (над Йорданською Церквою). Трохи на віддалі був княжий двір Аскольда (в околиці Аскольдової могили). На кручах, над теперішним головним двірцем, находилося село Предславино.

Княжий двір Ігоря і Ольги звисав своїми буйними садами над реміснichим кутком Подола — Гончарами. Він був малий: всього під площею біля 10,000 кв. метрів. Рів і вал його твердині розтинали той горб, де потім поставив князь Володимир Десятинну Церкву, на двоє. Князеві Володимирові довелось засипати рів, щоб там поставити церкву. Вал був насипаний навколо всього княж-двору в такий спосіб: спочатку були збудовані збури стін твердині, до них з середини добудовані повітки і мешкання для челяді та комори на маєтність. Замість даху, ці стіни й служби мали "тарасу" для оборони. Ці будови були засипані могутніми навалами глини. На дахові комірчин поставлений був тин — палісада з кількома вежами здовж неї та великою оборонною вежою над ворітьми.

В центрі площі княжого двору височив дерев'яний, на кілька поверхів, "терем". Стіни його в середині були розмальовані фресками: на тлі стіни кольору слоневої кістки, ще й до того добре вилискуваної, розбігались травчасті світлозелені побігуни.

Просто перед цею палатою було збудоване округле підвищення — плятформа з каменя, що мала чотири квадратові виступи-постаменти на всі чотири сторони світу. Це було велике вогнище-требище для принесення жертв. На чотирьох постаментах воно могло бути прикрашене постатями богів. Поруч нього з західнього боку був вимуруваний гliняний постамент для принесення жертв. Простір навкруги требища був завалений кістками від спалених жертовних тварин, між іншим, дуже багато кісток від хвостів. Требище це було знищене з наказу князя Володимира (988 р.). Метрів 30-40 на захід сонця — ще якийсь інший великий дерев'яний будинок. На жаль цього будинку й простору навколо не розкопано.

Дивна знахідка трапилась метрів 20 від княжого будинку на південний захід. То була могила на 4-5 метрів заввишки. В ній, в дерев'яному зрубові, були поховані троє людей — лицарі, з шкіряним щитом, конем, відром та зброєю. Це поховання князя чи якогось достойника. Хто він? На княжому дворі похоронів не роблено. Отже то може бути поховання достойників ще в часі Кия чи Дира, або то була персона виїмкового значіння, хтось, може з членів княжої родини. Чи не сам князь Ігор?

Доїзд до княжого двору був з боку Гончарів і крутої вулиці, що збігала до центру Подолу. Навколо двору (в межах твердині) були ще господарчі будови та багато місця для скирд.

На цьому дворі господарила княгиня Ольга, тут виростав, як молодий "барс", князь Святослав, і бігав поміж скирд сам князь Володимир.

Тут перебувала в облозі від печенігів княгиня Ольга, тут приймала вона візантійських послів, тут думав думу віщий Олег, складав умови з греками молодий Ігор. Тут пили чару зеленого вина старші багатирі — Вольга, Микула Селянович, Святогор та інші й, може бути, той Ілля (не з Мурома), що збудував першу церкву на Подолі. В тій церкві присягались християни, в той час коли на вогнищі княж-двору біля палати давали обітницю князь та ті багатирі, що перед князем Володимиром трималися ще своєї старої віри.

Поза стінами княжого двору весь простір, аж по кручі Биричового взвозу, в один бік, та весь степок від Гончарів аж по урвиська за сучасною св. Софією, були вкриті цвинтарями княжого двору: великі могили князів і багатирів та дрібні — княжих слуг. На жаль, розкопано ще не всі. Це все сучасники княгині Ольги, може бути — і Святослава. Серед них є й одна старша могила — можливо, князя Дира. Цей цвинтар знищено з наказу князя Володимира 966 року, Десятинна Церква є збудована на гробовищах цього цвинтаря, і вона прикрила собою і одну могилу достойника.

Цікаве й ріжноманітне товариство оточувало княгиню Ольгу. То були люди ріжних світоглядів. Це видно з ріжноманітних обрядів поховання на цвинтарі княжого двору. Він складався з 4-5 цвинтарів, де ховали членів окремих городових ґруп. В кожній ґрупі було 2-5

ДІМ УКР. КАН. ВЕТЕРАНІВ ПРИ ВУЛ. СЕЛКІРК, У ВИННІПЕҐУ

великих могил князів або їх достойників, та до 20 малих могил — рядових членів княжого роду та його оточення.

Частину поховань впущено в землю (поховання в ямах). Небіжчики лежать випростано, головою на північ. Це найстаріші поховання (8 і 9 стол.). Інші теж лежать випростано, але в дерев'яних гробовищах у вигляді хати, вже головою на захід. Руки на їх грудях ще не схрещено: це ще не християни, хоч при них вже трапляються християнські емблєми і монети з зображеннями християнських імператорів.

Поховання княжих достойників — інші: не глибоко, не глибше одного метра, в ґрунт впущено плесковатого зруба з дерев'яних брусів, накритого накатом з таких-же плахт. В ньому положено лицаря, головою на захід, в шоломі, кольчузі, зі зброєю (меч, спис, стріли), біля нього забитий кінь з відерцем. Тут-же кілька дорогоцінних посудин з їдою на той світ та срібних оздоб. Ще інший тип поховання знайшовся там, де літопис київський відзначає могилу Дирову "там за Ориною", цебто за церквою св. Ірини, що її побудував великий князь Ярослав.

Тут серед степка, на великому багатті, було спалено лицаря в повній дорогоцінній зброї, в тканому золотому одязі. Над цим похованням насипано високу могилу. Найправдоподібніше, це й є могила князя Дира.

Трапились також поодинокі могилки, де знайшлась посудка зі спаленими кістками. Так ховали небіжчиків вятичі і сіверяни, сусіди київських полян.

Особливо цікавим є поховання княжого коня. Могила його знайшлася недалеко від княжого терему княгині Ольги, серед могил княжого роду. Кінь був спущений в спеціяльну яму, так начебто він хотів встати. Він весь в дорогоцінному вборі — на ньому біля 200 декоративних блях. Біля нього — зігнутий залізний спис. Це безперечно могила княжого коня — бойового товариша. Але чийого? Олегового, Ігоревого чи Святославового? То мусів бути заслужений і вірний товариш славних днів.

Столиця князя Мала

Князь Мал не є вигаданою особою. Я мав нагоду відвідати руїни його столиці на річці Ірші, 40 км. від Коростеня та 90 від Києва. Ці руїни тепер знаходяться в Малині, яке зберегло нам досі імя того князя. Малин був могутній колись город, з кількома княжими дворами, мав навколо кілька могильників — місць упокоєння кількох родів і роду самого князя Мала. Малин — це гніздо тубільних українських князів. Земля ще розповість

нам багато того, чого не записали наші літописи, а саме — історію безлічі наших родових князів, як то Мала, Овра, Гостоми, Житоми, Звяги тощо, початок історії яких сягає глибоко за межі київської держави. Епізод з сватанням князя Мала до княгині Ольги є знаком опору місцевого князівства варязьким зверхникам.

Горе Коростеня

Щоб ще пімститись на деревлянах, року 948 "Ольга собра вои многи і иде на деревську землю . . . Деревляне побігоша і затворишася в градех своїх, Ольга же устремися на Искоростень град, яко теє убили мужа єя".

Деревляни зачинилися в городі своєму. Довго велика княгиня Ольга, що отаборилась в околиці "Шатрище", не могла подолати міста. Тоді вона запропонувала мир і лицемірно намовила коростенців дати дань: по три голуби і по три горобці від хати. Деревляни охоче це виконали. Ольга веліла до кожного птаха привязати нитку з запальною смолою і випустити птиць на волю. Голуби й горобці полетіли по своїх гніздах і Іскоростень (Коростень) запалав.

Це місто відвідав я в звязку з дуже сумною історією. Місто Коростень відоме своїми виключної краси і добротности скелями червоного ґраніту. ЦК ВКПб в Москві вирішило будувати урочистий мавзолей В. Леніна саме з червоного ґраніту. І от для цієї мети призначене було взяти брили каміння саме з тих скель, на яких стояв літописний Іскоростень. Довкола Коростеня на великому просторі є дуже великі поклади цього каміння. Проте з Коростеня йому було брати дешевше! Ніякі прохання зберегти старий Коростень не допомогли. Довелося нашвидко перевести дослід.

Старий Іскоростень був великим містом, що мало три княжі двори-замки. Найбільшою твердинею був той, що містився в місцевості "Шатрище" і мав поруч цілий цвинтар з поганських часів. Він високо стояв на скелі. Розкопи виявили, що княжий двір біля "Шатрища" загинув у пожежі. На ньому була оселя багатого достойника, з деревляними будовами і великим фільварком. Розкопати городище повністю не пощастило. Було заборонено навіть наближатись до того місця, де брали каміння на мавзолей. Довелось перекопати це городище поперек десятком вузеньких траншей, щоб уявити загальну ситуацію будинків у ньому. Надрукований звіт з цих розкопів сконфісковано, а рукопис з кресленням загинув. Проте память цього дикунства є: за це знищення "Коростеня" червоніє мавзолей Леніна на Красній Площі в Москві.

Друге велике городище Коростеня оточує будинок бувшої реальної школи, і вали його підходять до великих княжих могил Коростеня, яких у 1913 році розкопував археольоґ В. Хвойко на бажання царя Миколи, що хотів особисто відвідати ці розкопи. Смерть міністра П. Столипіна перешкодила відвіданню.

Купель великої княгині Ольги

Память про княгиню Ольгу живе серед місцевої людности Коростеня. Ще й досі, якщо ви запитаєте про те, що треба подивитись у Коростені, а кожний з місцевих мешканців, і старий, і малий, запитає: "А купель княгині Ольги Ви бачили"?

Серед чудового скелястого каньйону річки, вкритого буйними заростями, лютує стрибаючи серед каміння течія тепер уже невеличкої річки Уша. Повертаючи каміння, водорий в одному місці викрутив у камяному порозі річки ложе, формою казана, до 2 м. діяметру. Ще й тепер могутній водорий полощеться в тім казані білою піною і розплескує самоцвіти проти сонця. Навкруги схиляються до води квітучі запашні дерева і кущі та збігають до річки гурти скель. Отут народня фантазія вбачає купель княгині Ольги. Люди годинами милуються на цю "купель", яка, звичайно, з історією княгині Ольги нічого спільного не має.

Двір теремний

Крім двора Ігоревого, який він відібрав у князя Дира, князь Ігор та Ольга вже встигли собі побудувати й інший княж-двір. От як про те говорить літописець: "Град же бі Киев, идеже єсть нині двор Гордятин і Никифоров, а двор княжь бил в городі, идеже єсть... и бі вні града двор другий, идеже єсть двор Деместиков, за святою Богородицею, над горою двор теремний, бі бо ту терем камен". Цей "терем камен", виявлено розкопами за вівтарем Десятинної Церкви. Це був пишний будинок, найменше на 2 поверхи, з пивницею під ними. Широкі стіни ділили будівлю на дві половини,

по три світлиці з кожного боку. Горішний поверх, правдоподібно, містив у собі салі й урочисті кімнати. Двері будинку були прикрашені виображенням тризуба — родового княжого знаку. Партеровий поверх був оздоблений фресками, горішний — мозаїкою. Ззовні будинок був прикрашений вибагливими цеглами, мармуровими сходами й одвірками та був пофарбований в червоно-рожевий колір. Недалеко від палати були відкопані руїни лазнички, а проти неї — рештки великого льоху, в якому знайдено найбільший з досі відомих нам княжих золотих скарбів. Перед теремом стояв боярський деревляний дім варяга Федора, якого забив князь Володимир з його сином, як жертву Перунові, а ще далі — просторий камяний будинок гридниці, де відбувались бенкети і де перебувала збройна охорона князя.

От у цьому дворі велика княгиня Ольга і вчинила криваву помсту деревлянам. Тут вона кинула першу ґрупу сватів у глибоку яму, а другу спалила в лазничці, спостерігаючи все це з вікон свого терему. В цьому теремі відбувались прийоми посольств, а на степку проти цього відбувались торги, тому й сам пляц звався “бабин торжок”. Довкола “бабиного торжа” були деревляні будинки бояр, майстерні золотарів та інших ремісників високого мистецького діла.

Де поховано святу княгиню Ольгу?

В Іпатському літописі написано: “І по трех днех умре Ольга, і плакася по неї син єя, і внуци єя, и людіє всі плачем великим, і несше погребоша **ю на місті.** І бі заповідала Ольга не творити тризни над собою, бі бо шмущи презвутера, і т похорони блаженно” (рік 969). Є й інші вістки: в т. зв. “степенній книзі” сказано, що князь Володимир поховав княгиню Ольгу в Десятинній Церкві. В Лаврентієвому літописі сказано, що “се бо всі человіци прославляють, видяще лежащая в тілі на многи літа”.

“Місто” — так звалася приготована для похорону гробниця в храмі. Отже можна думати, що Ольга мала свою церкву, бо Десятинна Церква була збудована лише 989-996 рр. До Десятинної Церкви, каже “степенна книга” тіло княгині Ольги переніс великий князь Володимир. Чи це не помила? Ми напевне знаємо, що до Десятинної Церкви тіла князів Олега та Ярополка — братів князя Володимира — охрестивши їх кістки, переніс князь Ярослав року 1044. Розкопи фундаменту Десятинної Церкви в початку 19 ст. дійсно виявили в середині Десятинної Церкви, ліворуч від входу, проти саркофаґа князя Володимира, що стояв праворуч від входу, три камяні гробниці з червоного шиферу. То й є ті гробниці, що Ярослав збудував для вміщення поховань князів Олега та Ярополка. Перша з цих гробниць, в напрямкові до вівтаря, що мала окрему ніжу для повішання одягу, була безперечно гробницею великої княгині Ольги. Проте залишається неясним, чи була ця гробниця поставлена князем Ярославом Мудрим, чи влаштована ще князем Володимиром Святим, чи, може, вона залишалась на “місці свого перебування” в тій церкві, в якій вона була похована, яку міг прикрити князь Володимир своєю пізнішою розбудовою. Тоді це пояснювалоб слова митрополита Іларіона на пошану князя Володимира, що він “неоконченная довершил”, і другу темну згадку літопису про те, що ще перед будовою св. Софії, яку Ярослав репарував після пожежі. Про це питання потребує глибшого вивчення.

Одне ясне, що гробниця святої рівноапостольської княгині Ольги року 1044 була справді в Десятинній Церкві, що цієї гробниці не впізнали і не розуміли при розкопах в 19 столітті. Гробниці перетягали, кістки повикидали. Тому серед кісток, що знайшлись в 1939 році розкиданими в руїнах Десятинної Церкви, можуть бути і її останки, і їх не тяжко виявити. В Десятинній Церкві, за час її історичного існування, було лише сім княжих поховань: чоловіків 5 та жінок 2. Кістки княгині Ольги — то останки жінки понад 70 років.

Шиферні дошки з гробниць княгині Ольги, князя Олега та князя Ярополка були використані на бруківку навкруги Десятинної Церкви і досі лежать не зібраними.

Чим більше брехунів, тим легше знайти правду.

Нема нічого труднішого ніж здусити правду.

Бик биком, навіть щоб відрізати йому роги.

Українські Карпатські Племена

Лемки

Найдалі на захід української території висунена ґрупа лемків. Вони живуть обабіч головного Карпатського хребта від Попраду на заході аж по джерела Сяну й Ужа на сході, вбиваючися клином у польську й словацьку етноґрафічну територію. Впродовж століть вони втратили частину своєї території на користь поляків і словаків, зберігши ще маленькі острівці поза своєю територією (Біла Вода, Шляхтова, Чорна Вода, Явірки, Остурня). Більшу відпорність виявили вони супроти поляків, далеко меншу супроти словаків: т. зв. словаки греко-католицького віровизнання виразно вказують на своє українське походження.

Лемки дуже привязані до своєї землі, до своїх звичаїв і обрядів, до своєї церкви, не денаціоналізуються і виявляють великоплемінну солідарність, навіть на еміґрації в Америці. В нормальні часи, перед першою світовою війною, вони залюбки еміґрували для заробітків за море, але намагалися повертатися потім до дому й вкладати зароблені гроші в розбудову свого господарства. За часів воєн лемки завзято боронили свою землю й витривали на ній до останку. В 1946-48 поляки евакували більшість лемків до СССР, деяку частину виселили на північ, а частина загинула, обороняючи свої оселі. Тому тепер на самій території лемки збереглися тільки в межах Словаччини. Лемки зберігали до недавна свій одяг, який виробляли в дома, але послуговувалися також чужими виробами (напр., чоловічі капелюхи купували з чеського Оломунця). Їх пісенний репертуар, як виявили збірки й студії Ф. Колесси, багатий і характеристичний, повязаний з словацьким, в давнину також з чеським.

Це приймання відбувалося шляхом легкої комунікації, бо через Лемківщину з давен-давна переходили важливі шляхи з півдня на північ. За княжих часів один такий шлях ішов через "руські ворота", цебто Дуклянський провал у напрямі Ряшева й Ярослава, другий провадив з Угорщини (т. зв. "Королівська путь" з літопису) через "Руський провал" уздовж рік Солінки й Сяну й мав відногу з Ужгороду через ужоцький провал до горішнього Сяну.

До лемків близькі **"замішанці"** на північ від м. Коросно (в кол. повіті Ясло), що самі себе називають русинами. Останньої назви вживають також і самі лемки, хоч не соромляться назви "лемко".

Лемківщина була добре заступлена в музею тієї-ж назви в Сяноці, де зберігалися цінні предмети матеріяльної і церковної культури.

Бойки

На схід від лемків починається територія бойків, так звана Бойківщина, яка простягається аж по Солотвинську Бистрицю і Терешву на сході й охоплювала на півночі, в Галичині, колишні повіти Самбір, Турка, Дрогобич, Сколе, Стрий, Долина й Калуш, і приблизно такий-же великий терен на південному боці Карпат. Самі Бойки нерадо вживають цієї назви вважаючи її за глузливу, а залюбки називають себе "верховинцями", особливо в Карпатській Україні, де назва "Бойко" зустрічається дуже рідко. Південні мешканці бойківської території на Закарпатті відомі під імям "Долинян" і вважаються за найстаріших передовиків тамтешньої української кольонізації. Хоч обидві частини бойківського терену в загальному належать до одної етноґрафічної ґрупи, в південній ґрупі помітна доволі велика відмінність, особливо в діялекті й будівництві, де переважають ще двокамерні хати, складені тільки з сіней і властивої хати.

До бойків залічуються також тухольці в околицях Сколя і Сморжа: вони говорять бойківським діялектом, але ріжняться типом і вдачею. Коли бойки залюбки займаються годівлею скоту, тухольці проявляють великий хист до торговлі й були відомі перед першою світовою війною не тільки в Галичині, але й поза її границями; як продавці овочів і винограду.

Іван Стоцький

Марійка

Зимна ніч. Мороз, тиша. Ніде не чути ні звуку. Лише холодний диск місяця кидає з неба бліде світло на хати.

Село. Село, як усі в теперішню пору села. Наїжилося, притаїлося, прислухується.

Поміж кучугурами прокрадалися три озброєні постаті:

Рип, рип, рип, — під ногами.

Зупиняться й знову: — Рип, рип, рип.

Хто вони? Вороги, чи свої?

Біля Марійчиної хати зупинились. Загарчав Бравко, побачив озброєних і замовк.

Стукіт у двері й брудна лайка.

Зарипіли, заскиглили двері і впустили в хату трьох. Двох москалів і одного українця, сина Явдохи Безрідної.

Знову брудна лайка.

Метнулася по хаті заспана господиня. Заблимав каганець.

Хрипкий заїкуватий голос розбудив дітей. Злякана Марійка становила на стіл: капусту, самогон, огірки.

Сиділи за столом. Пятернею брали капусту, чвакали ротами й пили.

Між ними сидів і господар дому, Гриць. Він теж пив — примушували. На нього дивилось три пари запливчастих пяних очей.

Так, кажеш, бандерівець?. .

Хі-хі-хі ! . .

І знову наливали стаканами й пили. Пили багато, а потім ригали. В хаті зробилося чадно.

Хі-хі-хі! — заскалив післіпуватий зуби і поліз до господині.

Гриць кинувся з-за столу:

Не смій, бандитська морда!

Свиснув у повітрі нагай і поклав криваву смугу на спині. Другий ударив наганом в обличчя. Воно заюшилося кровю. Потемніло в очах і поволі зсунувся на лаву. На неї стікала чорна запечена кров і вибиті зуби.

Дикуни! Звірі ! . . — кричала господиня.

. . . Хі-хі-хі ! . . Сміялися скулясті обличчя.

Коли виходили, біля порогу вклонився берест і злякано захитався.

Знов загарчав Бравко, але побачив зброю й замовк.

Вели з собою, зі скрученими назад руками, Гриця.

Так, кажеш, бандерівець ! . . Хі-хі-хі!

Знову тиша. Лише під ногами: Рип, рип, рип. Дійшли до криниці. Зупинилися, зняли автомати.

Повертайсь! — крикнули товсті гугняві губи.

Повернувсь.

Цокнули затвори.

Ай! Ой ! . . — Крикнули молоді груди й замовкли. Замовкли назавжди.

А в хаті на полу лежала зґвалтована непритомна господиня, а біля неї плакали перелякані малі діти!

★

Про вбитого Гриця погомоніли по селі й забули. Лише не забула Марійка. Завжди сумна, мовчазна, задумана. Зробилась, як смерть. Худа, чорна. Господарство занепало, діти обідрані, босі, голодні.

Так пройшла весна і почалися жнива: пекучі, важкі.

А з міста листонош майже кожного дня приносив нові й нові вістки.

В селі Ясенів повстанці. В Завадові вже українська влада. В Яворові усі совєтські установи працюють на колесах.

Село тривожилося, хвилювалося, і сподівалося переміни.

А одного дня, коли прийшло бабине літо й журавлі летіли на південь, Марійка зникла з села.

★

Про загін повстанців щораз більше й більше ширилися вістки по селах. Там в енкаведистів відібють валку з хлібом і повернуть селянам. Там залізницю зіпсують і пустять під насип ешелон. То, дивись, повісять комісара і напишуть — "Геть комуністів".

★

Коли Марійка віхала на подвіря, вона жахнулася. Від нього віяло пусткою. Там де стояла комора, лежала купа зем-

лі, ліворуч, між розваленими стінами, стояла плямиста піч, над нею стояв чорний димар, далі до левади чорніло згарище згорілої клуні.

Невимовний біль стиснув серце. Чула як припливала до голови кров і тяжіла голова.

До неї підійшов сусід. Він хотів поздоровкатися, але лише промовив — Вбивці . . . Діти теж згоріли . . .

В Марійки почорніло в очах. Щоб не впасти з коня, вона глибоко вдихнула до себе повітря і потерла скрони. Хтось перетинав жили і костеніло тіло.

— Дядьку, Гордіє, більше не розказуйте. Для мене досить. Дякую. Йдіть. Не ризикуйте собою й не наражайте на небезпеку родину.

Та не встигла вона доказати, як підбігла до них задихана, Гордієва дочка.

— Марійко, Марійко! Скоріше утікай! Вже НКВД в селі ! . .

Попрощалася, але втікати було вже пізно. Схопила автомат і залягла між розваленими стінами.

Один, другий, третій постріл і енкаведисти біля її двору.

Та-та-та! Закахкотів кулемет.

Бах! Бах! Бах! Брала на мушку.

Уже другий енкаведист падає.

Я буду боронитися до останньої краплі крови. Дорожить кожною кулею. Стріляє лише по меті.

Чує як старший дає наказ: — Взяти живою!

Ні, я не дамся! Я мушу жити! Мушу!

Ще один падає.

Але . . . Боже! Нема набоїв. Відкинула автомат, схопила пістоль і несамовито біжить до левади.

До Капшукової левади! До Капшукової левади! — гонить розум тіло.

Тах-тах-тах ! . . Строчить кулемет.

Тум-тум-тум . . . Мяко вгрузають у землю кулі.

Ось уже й левада. Вже недалеко. Триста метрів і я буду в лісі.

Тах-тах-тах!

Тум-тум-тум ! . .

Боже! Дай сили! Допоможи! Ще, ще трішки. Вже недалеко ! . .

— Ой! Що це?

Зробилася тяжка нога і потекло щось тепле. Пробігла ще кілька кроків і впала. Схопилася, але знову впала.

Чи сил нема, чи поранена?

Напружила всі сили і полізла. Але за кілька хвилин сили відмовились працювати і вона сіла. Побачила кровавий слід.

Боже! Невже попаду в руки енкаведистам!

Так, попаду. За сотню кроків від неї москаль. Ще є один набій. Цілить його в голову. Московський загарбник падає поруч неї. Розторощений череп, біліє мозок, очі вилізли.

Де-ж його зброя?. . Автомат! Забилося серце, заблищали очі. Схопила, притиснула до плеча і, тах-тах-тах ! . .

Загарбники на мент зупинилися і попадали на землю.

Звірі! Азіяти ! . . Вам дорого коштуватиме моє життя! Нате! Беріть ! . .

Бах-бах-бах ! . .

Напружувала сили і лізла далі.

Тах-тах-тах ! . .

Тум-тум-тум . . .

А вона лізла, стріляла і лізла далі.

Ще, ще двадцять кроків і ліс. Там схована зброя. Там мій порятунок.

Убиває ще одного загарбника.

Боже! Пішли сили! Ще, ще трішечки.

Напружувала останні сили.

Ай! — вирвалося з грудей, і Марійки не стало. Лежала. Лежала наче жива. На устах усмішка, в руці автомат і чорна кровава цяточка на грудях.

Правда коле в очі.

Не будь ані медом, ані отруєю.

Де нема дров, там не може бути й вогню.

Сиве волосся є красою в старості літ.

Молодість хмуриться перед старістю.

Між правдою й брехнею не може бути компромісів.

Нема нічого понад чисту совість.

Вкрадена річ кричить за своїм власником.

Порожна бочка гуде.

Все має свій час.

Злодій боїться навіть і своєї власної тіни.

Треба приспособлювати себе до людей, не людей до себе.

Дерево пізнається по його овочі.

Лагідні слова втихомирюють злість.

Чорне Море в Історії Українського Народу

Знайомство з Чорним Морем, використання його, починається на наших землях ще яких 16,000 років до Р. Хр. В палеолітичному селищі, в с. Мізин, на Чернігівщині, серед дуже ріжноманітних і високовартісних оздоб з мамутової кістки було виявлено й намиста з ракушок, що могли бути довезені лише з берегів Чорного Моря в Кримі. Це означає, що людність північної частини України в цей час уже мала звязок з Чорним Морем. Тягла первісну людність до моря і примушувала її утримувати далекосяжні звязки потреба в **чорноморській солі.**

Українські сталі поселення завжди густо обліплювали узбережжя Чорного Моря і трималися транситних річок його басейна. Тут виникли торговельні, державні й міжнародні центри українського розселення. Доказом цього може бути факт виникнення і тривання тут міцних центрів трипільської, кіммерійської, скітійської, боспорської, анто-словянської та княжої державностей, Запорізької Січи та жорстока боротьба Литви, Польщі та Московщини за цей ключ.

За трипільської культури (3,000 р. перед Р. Хр.), ми вже знаємо просякання трипільських культурних статуеток на Кубань і Донеччину, трипільського хліба та круторогої худоби до хеттів, хетської зброї — на Надпоріжжя (с. Камянка), ідольчика з Греції (с. Тсані) — на Київщину, одержання трипільцями мідяних і залізних руд і виробів з Кіпру й Малої Азії при допомозі мешканців малоазійської Карії. Якщо це так, то це означало, що вже тоді була втерта дорога з Київщини до моря та прокладений каботажний шлях повз західний беріг Чорного Моря.

Цей період залишив свій відтинок і в містах тих народів, що були тоді в звязку з Україною. Греки від нас перебрали леґенди про гіперборейців, аримаспів, ґрифонів, почасти — мальовану кераміку (меанди, спіралі). З півночі, з України, через Наддунавя, поширялись будівлі типу меґарону, правдоподібно, означаючи шлях міґрації якоїсь ґрупи людности на Балкани в час приходу туди греків.

★

З кіммерійської доби (1500-700 рр. перед Р. Хр.) чорноморські звязки і роля українського північного надчорноморя в житті середземно-морського простору зростає. Безмежні простори чорноморського степу стали місцем осідку не лише хліборобських племен, але й тереном могутнього скотарства, табунного, що потребувало широких просторів і прислужилось до поширення єдиної кіммерійської культури на просторі від Кубані до Дунаю, з зимовищами в Криму (Таври), найбільшим з яких було місто Кіммерій, що надало своє імя протоці — Борсфор Кіммерій.

Численні льокальні племена вже мали власних володарів. Широкі торговельні звязки вже лучили Кіммерію з усім Надчорноморям, а окремі збройні ватаги осягли вже просторів Вірменії, Малої Азії та Боспору Тракійського, роблячи довготривалі династичні струси в Лідії, Фриґії та інші. Ці події відзеркалились в літературних джерелах ассирійських, сирійських та малоазійських, а з часів Геродота потрапили в його славнозвісний опис надчорноморських країн. Кіммерійці були вже найтісніше повязані з Наддунавям і Семигородом. Мали вони високу культуру, збудовану на родовому устрої, знали ливарництво, користали з хліборобства та табунного скитарства; на меликих ріках і буго-дніпрянському та дінецькому гирлах, на озівському, босфорському та дністрянському лиманах — мали вони велике риболовство.

Це була **перша українська державність, яка вже визначалась, як могутній фактор середземноморського кола культур.**

В часи скітійсько-боспорської державности значіння Чорного Моря ще більше зросло через те, що Україна стала дуже важливим чинником середземно-морського світу. За словами Полібія,

Скітія була шпихліром Греції. Вона поставляла грекам худобу, хліб, мед, віск, солону рибу, ліс, міхи шкіри та рабів — основу тогочасного господарства. Разом з рабами Україна передавала Середземноморщині і свою вмілість, духовість; низка її династів та визначних людей відогравала значну ролю в духовому й політичному житті Греції. Для щільного звязку з Скітією ріжні міста засновували в її вже нових містах, як раніш на кіммерійському узбережжі, торговельно-ремісничі факторії (Ольбія, Пантикапія, Фанаґарія, Херсонес, Тірас). Ці факторії були важливими провідниками середземно-морської культури, зокрема грецької до України. Найвидатніші твори грецької культури сторіччями давали радощів людності наших степів і увійшли неоціненим скарбом в духовість українського народу.

Знайомство з Україною і вістки про неї стали також міцним джерелом грецької та римської поетичної творчости, а окремі сюжети стали навіть улюбленими в грецькій і римській літературі та мистецтві — вже в цілком фантастичній інтерпретації (амазонки, ґрифони, Іфіґенія в Тавриді, гіперборійські дівчата тощо).

Династи скіто-скольотських племен мали свій центр на просторах Великого Лугу Дніпрового (на Запоріжжі) та численні міста по всій Україні, жили в пишних палацах, в містах, і вели широке скотарське господарство при допомозі рабів. Узбережжя Чорного й Озівського морів, що звалось Понтом Евксинським та Меотидою, були густо впорядковані місцевими пристанями, де відбувався буйний торг і навантаження та вивантаження заморського краму. Там були розбудовані виробничо-промислові заклади (винарні, рибні заводи і т. і., за найвищими зразками тогочасної техніки).

За часів антської держави торговельно-промислові звязки України через Чорне Море значно поширились. В Україні це позначається припливом виробів з італійських майстерень, римських монет вже від часу Авґуста, заснування римських факторій, будування фортець на головних шляхах. Разом з засланими з Риму й Малої Азії рабами-християнами сюди вже сягає світ Віри Христової — до Криму, по Дніпрі та по Дністрі аж до Камянця. Сюди потрапляють найвидатніші діячі християнства з Риму, Єрусалиму, Сирії, Синопу, Панту, а пізніше в наслідок іконоборства в Візантії — найвидатніші ідеольоґи іконошанування. Не диво, що Христова Віра за короткий час досягла такого розцвіту, що Єпархії християн з Надчорноморя стали постійними учасниками вселенських соборів. На терені Надчорноморя і досі збереглись найстарші храми, викопані в скелях великими страдниками за Віру Христову. Тут зявився ґотський переклад біблії та письмена руські, що може лягли в основу грамоти св. Кирила. Сюди, правдоподібно, поспішав з Синопу через Понт, для контакту з найближчими друзями й приклонниками св. Петра, св. Андрій Первозваний, шукаючи, можливо, обічних шляхів для зустрічі з своїм братом в Римі, про що зберігся відгомін у поетичній леґенді в старому київському літописі.

ПЯНІСТ РОМАН СТЕЦУРА

В Канаді він ще недовго, а вже здобув славу як один з найкращих піяністів.

За династії ґотського конунґа Германариха, що мав свою столицю над Дніпром, держава досягла вже кордонів, що їх потім мала київська держава Ярослава, цебто мала вже кольонії в просторах фінського Надволжя, над новгородських, білоруських та литовських землях, а річки та узбережжя Чорного Моря були засіяні великою кількістю міст-пристаней та фортець, які сягали старої

дороги через землю алянів на Подонні. Все узбережжя Меотіди, буго-дніпровий та дністровий лимани були густо вкриті рибальськими селищами. Людність тих селищ, під політичною назвою "ґотів", часто вибиралась в походи на Візантію, Малу Азію, Родос, аж до Сирії. Їх відзначають візантійські джерела під назвою "ґотів", а з 9-го сторіччя по Р. Хр. під назвою "русів". Чорне Море з того-ж таки часу набирає назву "Руського моря". До нас зберіглись назви багатьох міст на карті Птолемея (2-ге століття по Р. Хр), що свідчить про густе заселення Надчорноморя. Українські тубільні племена брали найдіяльнішу участь у походах своїх князів та ґотських конунґів на Візантію, Наддунавя та через цілу Південну Европу аж до Риму та Еспанії.

Центром найінтензивнішої рибної торговлі були лимани Ольбії й Тираса, де існували великі міжнародні торговельні контори. Символом Ольбії завжди був дельфін — джерело багатства міста. Через ці ринки на Україну прибувало багато ремісників та виробів — римських, південнонімецьких та візантійських. Риба і сіль лучили узбережжя з найвідаленішими кутками України. Від того часу збереглись колядки, де згадується Дунай-море і дівчину Зорю. Кілька найбільших пристаней (Ольбія, Херсон та Пантикапея) мали камяні причали.

★

Київська великокняжа держава була спадкоємицею антської держави; її територія, господарство, міжнародні звязки, їх напрямки, політичні й економічні прямування й культура були оформлені з передісторичних часів і досягли розвитку за могутньої династії ґотів. Можливо, що вже за неї був прокладений шлях "з варяг у греки", через гирло Висли. За великокняжої доби переважав шлях "з варяг у греки" через Новгород і Риґу. Економічна сила чорноморського динку збільшувалась разом з зростом і розквітом української держави.

Розвиток надчорноморського господарства йде в бік опанування царгородської торговлі (Аскольд і Дир), опанування волзької, хвалинської (каспійської), донської торговлі і західнього узбережжя Кавказу (походи Рюриковичів на Бердаа) та перенесення економічного центру руської держави на Дунай, в Переяславець (походи Святослава на болгарів в році 972). Чорне Море стало руським не лише в економічному значінні, але й в політичному. Ми не знаємо на яких умовах Володимир Святий повернув Херсон царгородським кесарям, але з ріжноманітних, одне від одного незалежних джерел ми знаємо, що Херсон завжди був містом, за яке йшла невпинна боротьба місцевої людности з імперією, і він ніколи не мав навкруги себе значної території. В залежності від закінчення епізодів боротьби князям київським доводилось підписувати умови, в яких вони примушували були часом зрікатись своїх прав на Херсон.

В усякому разі після втрати прав на Херсон і його район русичі переносять торговлю до Сурожу (Судак), і разом з цим Херсон на завжди втрачає своє значіння і зникає з поля історії та навіть з поверхні землі. Памятки Херсона не йдуть далі за 13 стол. Разом з русичами припинилась і руська торговля — основа херсонського життя. Про це виразно говорить Константин Порфірогенет, візантійський кесар: "якби херсоніти не їздили до Романії і не вимінювали шкіри й віск, що добувають у печенігів, то не моглиб жити" ("Про народи", розділ 53).

Назва Боспору Кіммерійського, за давніми леґендами, згадується в звязку з дівою Іо, дочкою Інаха, про що пише Айсхіль (525-456 до Р. Хр.) у "Прометеї".

. . . Назавжди величним
Залишиться оповідання про твої мандри;
Твій шлях Босфором буде наречений.

В княжий час, у "Слові о полку Ігоревім" протока звалась "Тьмутороканський болван" (від давнього слова балван", що значить "хвиля").

★

З захопленням українських степів в 10 стол. печенігами, а потім — в 11-му — на 50 років половцями з їх кочовими ордами скотарів, життя хліборобської та рибальської людности та її торговельні звязки з Середземноморям слабнуть, а незабаром і зовсім припиняються. Натомість міцніють звязки з Литвою і Заходом. Сильний голод в землях Передньої Азії і Криму кидає кочові орди на нищення хліборобської людности. Міста й порти біднiють і поволі занепадають. В наслідок війн виникає хижацька торговля рабами з України, посилюється грабування худоби з українських пасовиськ. Центр торговлі переходить до Су-

рожа (Судак), а східня частина Чорного Моря починає зватись в арабських джерелах Сурозьким морем. Незабаром розпочинає свою торговельну діяльність татарська Кафа (Феодосія), що постачала рабів з України в військові відділи при дворах єгипетських султанів. Але без українського краму — хліба, худоби, меду тощо — Чорне Море занепало. Випадення його з економіки Півдня розпалило хижацькі потягнення татар, Туреччини, Польщі, Московщини та Молдавії в їх грабуванні України. Чорне Море стало надовго ареною змагу й пімсти, виправдуючи свою давню назву "Понтос Аксейнос", цебто "море негостинне".

★

За козацько-гетьманського часу захисником українських ланів, тихих вод і ясних зір стало Славне Військо Запорізьке — збройний лицарський орден козацько-гетьманської української держави. Починається буйна історія козацько-чорноморських війн за привернення середноморських вільних шляхів і повернення волі руху в Надчорноморю. На зустріч іде рух середно-морського світу — турецької (османської) держави — та одночасно рух московських і польських хижаків. Все це разом створює складну політичну ситуацію і перешкоджає нормальним економічним стосункам між центрами старої середземно-морської і західньої культури. Цей період відбився в українських літописах і в поетичних зразках народньої поезії, в козацьких думах, історичних піснях, в ліриці, і дав назву цілому історичному періодові українського життя типу хрестових походів — "козацькі війни".

Відбуваються козацькі походи по Чорному Морі — Дашковича 1510-1535 рр., Дмитра Байди Вишневецького 1556 р. до Туреччини, 1558 р. до Туреччини та Молдавії, С. Наливайка ро 1590 до Молдавії, Самійла Кішки в 1600 р. до Туреччини, козаків 1606 р. до Варни для знищення турецької фльоти, козаків 1607 р. до Перекопу, козаків 1613 р. до Малої Азії, козаків 1616 р. під проводом Конашевича-Сагайдачного на Царгород, козаків 1624 р. два рази на Боспор та Туреччину, козаків під проводом Михайла Дорошенка 1628 р. на Крим і Бахчисарай.

Похід російського царя Петра І 1695 р. на Озів є першою появою Москви на Чорному Морі. Року 1783 це закінчилось прилученням Криму до Росії і призвело в роках 1787-1791 до повного закріплення російської імперії на південному узбережжі Чорного Моря.

Проф. Петро Курінний

ТАЙНИ ПІВНІЧНОГО БІГУНА

Відважний персонал американського військового літака, що осів на самому північному бігуні, відкрив багато арктичних тайн. Експедиція провела три години й десять мінут на бігуні і потім щасливо повернулася до своєї бази на Алясці.

В дорозі літак віднайшов місце, де експедиція американського адмірала Пірі до бігуна на початку 1900 року залишила по собі чотири металеві і дві деревляні скринки.

Це було в місці 500 миль від бігуна, звідки партія Пірія пустилася в дальшу дорогу до бігуна. На самому бігуні Пірі його товариші виправи залишили шість скляних слоїків, завинених у шовк. У скринках, як і в слоїках, знайдено записку наукових помірів і помічень великої ваги.

Члени виправи літаком зміряли глибину моря на бігуні при помочі сейсмоґрафу. Воно є там 14,500 стіп глибоке. Др. Крейрі та його помічник, Роберт Котел, вивертіли в леді 10 стіп глибоку діру до води і кинули в неї два фунти динаміту, щоб полонку поширити. Потім приступили до міряння глибини моря. Інші поміри делікатними приладами ствердили силу притягнення землі.

Вона є найбільша якраз на бігуні. Виправа зробила атмосферичні та інші поміри, яких не виявила публично, бо в теперішньому часі вони мають військове значіння.

Пташку пізнати по її голосі, а льва по його пазурах.

Щастя звичайно чекає на нас на роздоріжжі.

Проти води тяжко плисти.

Чистота є мила Богові.

Захланний має великі очі а малий шлунок.

Жий умірковано й вільно, а доживеш до старого віку.

Дмитро Савкевич

Таємниці Доісторичного Світу

Здається, що людська цивілізація досягає вершка свойого розвитку, що вже нема або осталось дуже мало таємниць, яких людина не збагнулаб, не вирвалаб у природи.

Мимоволі насувається думка — що станеться з світом, коли людство, чи його більшість дійсно осягне кульмінаційну точку в його культурному й цивілізаційному розвитку?

Як можна завважити, ніякий розвиток не йде в нескінченість. В певному моменті приходить переломова пора, постепенний або наглий упадок дотогочасних надбань, а в чергу новий може й відмінний поступ.

В історичному періоді людства жили народи, бували могутні держави, цілі імперії, з яких сьогодні тільки згадки або незначні сліди осталися. На їхнє місце приходили нові народи, народжувались нові держави, творилася нова цивілізація. Це в історичних часах цього світу, а що ділялось на цій плянеті в доісторичних часах? Ніхто напевно не знає віку землі ані докладного часу появи людини на її поверхні. Наука на основі впевнених доказів, розкопків, памяток і т. п. може йти заледве кілька тисяч-літь взад, що є тільки частиною часу існування землі.

Правдоподібно довгі тисяч-ліття перед тим вже існувало людське життя на землі й тодішне людство жило на певному, мабуть високому щаблі цивілізації й культури. Багато вчених доказують та обстоюють думку, що в доісторичних часах існували щонайменше два континенти, з яких тепер й сліду майже не осталося. Цими континентами мали бути континент Му та Атлянтида.

Відомости про існування колись в Тихому Океані великого суходолу, що називався Му, і якого двадцять тисяч років тому було залято водами океану, появилися порівняльно недавно. Анґлійський полковник Джеймс Черчворд, що досліджував це питання ціле життя, випустив працю, в якій зібрано матеріяли, підтверджуючі існування колись цього таємничого суходолу.

На сліди його натрапив Черчворд ще в молодих роках в Середній Індії, куди він їздив з якимось дорученням. Там він познайомився з "ріші" — верховним жерцем монастирської школи під керівництвом якого став вчитися наакальської мови, яка, на думку індусів, є першою мовою, якою почала говорити людина. Навчившися добре її розуміти, Черчворд під керівництвом жерця почав читати наакальські таблички, що оповідають про суходол Му, який є колискою цілого людства.

Все це зробило на Черчворда таке враження, що після двадцяти років перебування в Індії він поїхав розшукувати пропавший суходол і посвятив цій справі ціле життя. Те, що він знав наакальську мову, дало йому можливість відчитувати такі підписи, які до цього були незрозумілі для вчених і все це дало йому безсумнівне впевнення, що суходол Му колись таки існував.

Черчворд знайшов згадку про Му в рукописних памятках народу маїв, які називаються рукопис Троана. Ось там маї вживають для означення таємничого суходолу той саме знак, що полковник зустрічав в Індії, Бірмі, Єгипті. Пропавший суходол означається скрізь одним і тим знаком.

Інше підтвердження існування Му знайдено було в літописі Ахаси, який переховується в одному тибетанському монастирі.

В Тихому Океані на островах Великодня в горах стоять величезні камяні статуї. Вчені довго собі ломали голови й не могли додуматися, який нарід і коли вибудував їх. Лише тепер відомо, що це залишилися памятки збудовані народом, який заселював колись цей суходол.

В Юкатані Черчворд знайшов і відчитав напис на стіні одного храму, що прославляв "країну Заходу", звідки прийшли предки тих, які збудували храм.

Подорожуючи з країни в країну й спостерігаючи ріжні народи, полковник Черчворд знайшов цілу низку спільних знаків і звичаїв в народів Єгипту, Бірми,

Індії, Китаю, Японії й Середущої Америки. Всі вони існують з непамятних часів і на думку Черчворда мають однакові теж походження.

Суходол Му, на думку дослідника, знаходився біля Екватора в Тихому Океані. Північною своєю частиною він торкався Гавайських Островів і доходив до островів Великодня й Феджієвих. Суходол простягався пять тисяч миль з півночі на південь, а впоперек мав більше чим три тисячі миль. Населення його складалося з 64 міліонів люду.

Загибель Му була викликана раптовим вибухом, і суходол за кілька хвилин було залито водою.

Сьогодні можемо припустити, що там були великі поклади уранових руд й вони раптово вибухли.

Частина населення таємничого Му, ще до загибелі суходолу, переселилася в інші частини світа. Ці виходці називали себе майями й приносили зі собою культуру та свої звичаї, які згодом прийнялися серед місцевого населення.

Кольонізатори Му пересувалися в двох напрямках, яких до деякої міри досліджено сучасними вченими. Одні з них ішли на схід, інші на захід. В східньому напрямку кольонізатори йшли приблизно так: Юкатан, Атлянтида, потім через Середземне Море в Малу Азію й доходили до південно-східньої частини Чорного Моря, де вже сліди їхньої мандрівки губляться.

Сліди переходу кольонізаторів через Південну Америку й сьогодні видно дуже виразно, особливо на верхівях Андів, де знайдено канали прокопані ними. На думку вчених ці канали було вибудовано ще тоді, коли місцевість, де тепер тягнеться пасмо гір, була рівниною.

Маємо багато доказів про те, що в доісторичні часи між західньою й східньою півкулями землі були тісні звязки й самі далекі один від одного народи підтримували постійні взаємини. Експедиція Невема робила розкопи в Мексико й на глибині сімнадцяти стіп було знайдено камяну статую людини в одязі китайського мандарина.

Вчені, роблячи розкопи в Єгипті, переконалися, що на певному відтинкові часу висока культура цього краю раптово переривається й знаходять рештки життя дуже первісних людей.

Черчворд на підставі зібраного матеріялу й досліджень переконався не тільки в тому, що суходол Му справді був колись але й в тому, що саме народи цього суходолу перенесли свою культуру на Атлянтиду, яку згодом стрінула недоля Тихо-океанського суходолу.

Цікаве те, що колись німці вирядили експедицію в Атлянтичний Океан на те місце де була Атлянтида й дослідивши дно, знайшли, що вигляд його підтверджує опис Птоломеном цього острова, що він зробив з оповідань староєгипетських жерців.

Оповідання про потоп й загибель великої культурної людности мають народи цілого світа. Мали його й жиди, які писали Біблію. Але з бігом років вісти, дійшовши до них, певно злилися з місцевими подіями й тому зайшли до нас в такому вигляді як це ми читаємо в Біблії.

Але ось по другій світовій війні в Тексасі, в пустині, знайшли на значній глибині городище віком 80,000 років до Р.Х. й плян гробовищ в навколишніх скелях. Коли їх відкрили то знайшли цілу низку штучно висічених печер, що сходилися до одної салі виглядом нагадуючої масонський храм. В стінах були полиці, на яких лежали мумії шляхотнього вигляду велитнів, ростом 2.4—2.7 метрів з пильно підстриженим волоссям, одягнені в короткі сорочки й також шкіряні штани. Біля них на підлозі лежали тіла якихось дивних звірят, породу яких вчені ще не опреділили. Саме дивне те, що стіни печер було вкрито скалистою масою такого саме вигляду, як це утворилася на поверхні землі в Новому Мексику після вибуху атомової бомби.

Що то за шляхетна раса духовних надлюдей, які при низькому стані тодішньої техніки настільки розумово високо стояли, що відчували закони природи й могли викликати атомовий вогонь? Чи часом, таємничий Му не є спадкоємцем їхньої культури, який так нещасливо забрав її зі собою до могили? Чи таємниці Індії й старовинного Єгипту не є лише далеким відблиском цієї культури? Чи можлива така культура?

Давно вже вчені задумувалися над тим — що будувати такі великі спорудження як єгипетські піраміди лише на те, щоби вони були схованкою для мертвого тіла фараона й тим вдоволити свою пиху, було недоцільним. Цю думку скріплювали перекази ще з сивої старовини, як ось арабського історика Масуді ще з

З ЦЕРЕМОНІЇ ВІДКРИТТЯ УКР. ВІДДІЛУ В "ГОЛОСІ КАНАДИ"

Дня 1-го липня, 1952, в Монтреалі відбулася церемонія з нагоди відкриття українського відділу в "Голосі Канади". Того дня передано було через Сі-Бі-Сі першу передачу до України.

Жан Десі (з ліва), директор Міждержавної Служби Сі-Бі-Сі, вручує о. Др. Кушніреві, през. КУК, ґрамофонний рекорд цеї передачі на памятку.

X віку, який сказав, що ніби піраміди, це схованки ріжних галузів староєгипетських знань, а також пророчих віщувань.

Вчені стали робити виміри Хеопсової піраміди збудованої ще 2,500 років до Р.Х. За одиницю міри взяли староєгипетський цаль, який в старовину вважався святою мірою, і на диво є точно одна-міліярдна частина орбіту землі. Наслідки були більше чим несподіваними.

Коли нанесли на мапу положення піраміди, то побачили, що діяґональ піраміди лежить точно на ґеоґрафічному рівноденникові й будівничий зробив це докладніше за модерних інжинірів. Рівноденник, що проходить через піраміду, ділить земну кулю на дві рівних частини площі морів і суходолів, числячи також Америку і Тихий Океан. Теж саме робить рівнолежник, що переходить через осередок піраміди. Як бачимо, то не випадково було вибране місце для її будови. Периметер піраміди, розділений на подвійну висоту, дає число "Пі" з точністю до одної сто-тисячної. Сума двох периметрів піраміди в цалях дає число років, потрібне, щоб бігун землі зробив повний оборот. Обсяг піраміди, помножений на питому вагу каменя, з якого вона зроблена, дає теоретичну вагу земної кулі. Ціла низка далі подібних наслідків вимірів виключала можливість сліпого випадку й збігу обставин.

Коли виміряли кімнати і числа порівнали з текстом старо-єгипетської памятки, яка називається "Книга Мертвих", досі ще не цілком розшифрованої, то побачили, що Хеопсова піраміда доповнює її й подає нам дати певних історичних подій з нашого минулого й майбутнього. Коли виміряли кімнату королевої, яка називається в книзі мертвих "покоями другого й нового народження", то дістали з великою докладністю дату Різ-

два Ісуса Христа. Виміряючи висоту порога головної ґалєрії, знайшли дату розпяття Ісуса Христа — й згідно з Книгою Мертвих з цього менту починається доба "Спасіння людства". Ця книга називає його "Володарем піраміди" та "Володарем смерти й спасіння". Останні кімнати, що називаються королівськими а в "книзі мертвих" покоями суда "присутність владики життя й смерти" і "кінцем всіх часів", дають дати подій з сучасної історії, яку ми переживаємо, з дуже великою докладністю. Особливо там відмічено дату 1992 р. На 2000 році всі віщування кінчаються.

З розгортаючихся подій бачимо, що живемо в переходовій добі людства. Нам невідомо чим кінчиться друге тисячріччя. Чи згідно з віщуванням старозавітних пророків земне життя загине в вогні атомового пожару, чи може ці пророцтва теж символічні й наступить життя обіцяного Нового Віку?

Юрій Клен

З Поеми "Прокляті Роки"

У ті роки великої руїни
Такий рясний нечуваний врожай
Послав Господь нещасній Україні,
Якого доти ще не бачив край.
І знову доля в грі мінливо-змінній
Ненатлі орд, ненажерові зграй,
Все кинула на пожру і поталу
Та реготом безгучним реготала.
Зерно у купах прілo під дощем.
Кудись у море, в безвість, за границю,
Щоб насадити скрізь цей наш едем,
Немов витріскуючи із криниці,
Переливаючись рідким вогнем,
Переливаючись рідким вогнем,
Текло струмками золото пшениці.
Ми тільки бачили той тьмяний блиск.
На горлі ж ми відчули палців стиск.
Тоді дурні Грицьки і Опанаси
Вмирали, як у зливу комарі,
Тоді по селах їлось людське мясо,
І хліб пекли з розтертої кори.
Дивилися голодні діти ласо
На спухле тіло вмерлої сестри.
Так ми, хоч і покинули печери,
В двадцятім віці стали людожери.
Натуживши охлялі рештки сил,
Ті трупи, що недавно поховали,
Викопували потай із могил.
Одежу з них, грабуючи, здирали.
Чи не складали падло до барил
І не витоплювали з мертвих сало?
Тоді по хліб до міста йшов селюк
І там лягав, вмираючи, на брук.
В той рік познищувано всі собаки
І повиловлювано всіх котів.
Та це пусте... це тільки шум і накип
На поверхні схвильованих часів.
Не слало небо нам тривожних знаків,
Нам хвіст комети жаром не пашів.
Ні, ні, у мертвій тиші летарґічній
Спливали ночі нам, як сни маґічні.
Клекоче нам розпечене нутро.
Хто вичерпає нам шоломом горе?
Хто в душу нам плесне дощу відро?
Або який архангел винозорий
З свого крила позичить нам перо,
Щоб ту скажену гру фантасмаґорій
Ми записали на блакитнім тлі,
Де літери горілиб нам у млі?
Які багряні й грізні епопеї
Нащадкам мігби ґеній розгорнуть,
Якби писав він кровію своєю,
Плеснувши нам в лице ту каламуть,
І змалював нового фарисея
І до Голготи страдницької путь!
Але всі казні, гибелі і втрати
Не перечислити й не зрахувати.

Що є миле окові, те є приємне й ухові.

Горе тому, в чiй хаті миші й коти побраталися.

Кожний жебрак мусить бути лінивий.

Кого раз укусила гадина, той боїться й мотузка.

Яка музика, такий і танець.

Шлях чесного життя є тернистий.

Сліпий не може вести сліпого.

Коли два пси разом гризуть одну кістку, сподійся гризні.

Одною рукою дає, другою відбирає.

Василь Стефаник

Виводили з Села

Над заходом червона хмара закаменіла.

Довкола неї зоря обкинула свої біляві пасма і подобала та хмара на закервавлену голову якогось святого. Із-за тої голови промикалися проміння сонця.

На подвірї стояла гурма людей. Від заходу било на них світло, як від червоного каменя . . . тверде й стале. З хати ще сипалося багато народу. Як від умерлого . . . такі смутні виходили.

За людьми вийшов молоденький парубок із обстриженою головою. Всі на нього дивилися. Здавалося їм, що та голова, що тепер буяла в кервавім світлі, та має впасти з пліч . . . десь далеко на цісарську дорогу. В чужих краях, десь аж під сонцем впаде на дорогу та буде валятися.

Мама стояла на порозі.

— Ти вже йдеш, синку?

— Йду, мамо.

— А ти-ж на кого нас покидаєш?

Жінки заплакали, сестри руки заломили, а мама била головою до одвірка.

Підійшов до сина тато.

— Сідаймо, синку на фіру, бо колію спізнимо.

— Ще цю ніч переночуй у мене, синку! Я тебе так гірко пістувала, дула на тебе, як на рану. Я тебе разом з сонцем виряжу й плакати не буду. Переночуй, переночуй, дитинко!

Взяла сина за рукави та й повела до хати.

Мир подався д'воротям.

Незабавки вийшла мама з сином. Лице мала бліде, як крейда.

— Синку, — питався тато, — а мені хто, небоже, кукурудзки висапає?

Селяни заревіли. Тато впав головою на віз і трясся, як лист.

— Гей, ходім.

Мама не пускала.

— Миколайку, та не йди-бо! Та заки ти повернешся, то пороги в хаті поскривлюються, то вугли погниють. Мене не застанеш уже, і, мабуть, сам не прийдеш.

Обняла сина за ноги.

— Воліла-б я тебе на лаву лагодити!

Пішли.

Хто стояв коло воріт, то йшов рекрута відводити.

Переходили ліс.

Листя встелило дорогу. Позагиналося в мідяні човенця, щоб з водою осінньою поплисти в ту дорогу за рекрутом. Ліс переймав голос мамин, ніс його в поле, клав на межі, щоб знало, що як весна настане, то Миколай на нім вже не буде орати.

За лісом стали в полі. Рекрут взявся прощатися з селом:

— Бувайте здорові: і свої, і чужі. Як чим докорив я, то забудьте, але благословіть у далеку дорогу.

Всі поскидали капелюхи.

— Повертайся здоровий назад, та не забавляйся.

Син з татом сіли на фіру. Мама вхопилася руками за колесо.

— Синку, візьми мене з собою. А ні, то буду полем бігти навпростець та й тебе здогоню.

— Люди добрі, візьміть-но жінку, бо руки собі поломить.

Люди силоміць відтягли від воза й держали. Фіра рушила.

— Йди здоров, Миколаю! — кричала громада.

Тої ночі сиділа на подвірї стара мама та захриплим голосом заводила:

— Відки тебе виглядати, де тебе шукати?!

Доньки, як зозулі, до неї говорили.

Над ними розстелилося осіннє склепіння небесне. Зорі мерехтіли, як золоті чічки, на гладкім залізнім тоці.

Лінивство не збагачує нікого.

Колиб ніхто не ховав, то ніхто б і не крав.

Хто не шанує своєї рідної мови, той зневажає своїх родичів.

Вовк може змінити свою шкіру, але ніколи свою вдачу.

Година, раз промарнована, ніколи не вернеться.

Нова Королева

Вже вдруге на протязі останнього півстоліття в Канаді й інших країнах, які належать до Британської Спілки Народів, володіє королева.

Сотні міліонів людей оплакують смерть славного, шляхетного і відважного мужа, який був їхнім королем на протязі коротких 15 років, але рівночасно вони потішаються свідомістю, що молода жінка, яка переймає маєстатичні обовязки трону, без сумніву має всі кваліфікації, потрібні для цього завдання.

Хоча ще дуже молода віком (25 років), Єлисавета вишколювалась у сповнюванні своїх майбутніх обовязків вже багато років перед тим. Тут не йдеться про те, що в віці 25 років вона не є приготована чи невідповідна до володіння, але радше про те, що той час, який вона могла використати для своїх особистих справ (а на це має право навіть найскромніший її підданий), був так нагло скорочений. Відомо — не є легко бути королевою навіть у найкращих часах, а теперішні часи не можна ніяк зарахувати до найкращих. Тому хіба найбільше нерозумні люди можуть заздрити їй цього уряду. Бо життя британського володаря не є роскошуванням, ані ліноощами. Це є просто важка праця — надмірно вимоглива, втомлююча, напружено дисциплінована; це життя цілковито виповнене, контрольоване, кожночасно під докладною критичною обсервацією публики, бо-ж за кожним рухом королівської родини детально слідкує і преса і радіо.

Є чимало причин твердити, що надмір тих обовязків скоротив життя помершого короля Юрія VI. З огляду на це існує погляд, що треба облегшити обовязки нової королеви, щоб зберегти її здоровля й енерґію.

Дуже відрадним і для Єлисавети і для її підданих є факт, що від 10 років життя (тобто від вступлення на трон її батька після абдикації Едварда VIII) вона дбайливо підготовлялась до завдання, яке тепер приймає на себе. Її освіта, товариське й домашне життя, її подружжя — все це частини будуючого і виховного процесу. Її поїздки до Канади й Південної Африки та її плянована цьогорічна подорож до віддалених країн Комонвелту, яку нагло перервала передчасна смерть її батька, — це теж підготовка до сповнювання обовязків суверена.

Ще одним відрадним фактом є те, що вона приходить на трон з тією глибокою природною пошаною для родинного життя, яка була притаманна її батькам і їхнім попередникам. Королівська родина є символом і прикладом для міліонів родин у цілому Комонвелті. Їхня особиста сміливість, їхня відданість обовязкам, одного-одному і їхнім підданим — все це для міліонів громадян є джерелом натхнення.

Сила трону

У цьому власне лежить сила і маєстат Британського Трону. Бо в своїй безмірній пошані для Корони народи Британського Комонвелту вимагають і очікують від своїх володарів найкращих прикмет характеру. Такі чесноти були цілковито визнані за помершим королем. Скромний король Юрій VI мав усі дані, яких вимагається від короля в нашій конституційній системі. Його життя було зразкове. Одночасно він показував себе як звичайна людська істота, а не якась “надлюдина.” Замолоду він вчився в хлопячих школах, морському каледжі і в університеті, як звичайний студент. Він служив своїй країні в першій світовій війні в фльоті, брав участь в Ютляндській битві. Інтензивно цікавився соціяльними й індустріяльними проблємами; ще будучи Князем Йорку він став відомий як “індустріяльний принц.” Зокрема йому прийшлось подолати серіозну перешкоду, яка для іншої людини булаб

непосильна, а саме — схильність до збентеженого заікання, яке його переслідувало від хлопячих років.

Через усі жахливі дні німецьких повітряних атак на Анґлію король Юрій VI ніде не шукав безпечного місця, навіть коли його власна резиденція була поважно пошкоджена ворожими бомбами. Його жінка, дочки й інші члени королівської родини, залишилися в Лондоні, як приклад для міліонів інших, які мусіли залишитися.

Оце й була атмосфера, в якій виростала Єлисавета — нова королева. Вона сама служила в жіночих відділах британської армії і сповняла свої воєнні обовязки, як кожна інша анґлійська жінка.

Нічого дивного, що народи Комонвелту дивляться на свою королівську родину з обожанням, а одночасно з почуттям любови і дружби.

Єдина установа

Події останніх днів були потрясаючі й незвичайно важливі. Але найдивніше є те, що вони не порушили процессу володіння, ані не змінили конституційної форми Британського Комонвелту. Добрий і шляхетний король відійшов, а на його місце станула благородно вихована молода жінка і негайно сотні міліонів людей, розкинених по всіх континентах і на семи морях, з власної непримушеної волі заявили їй свою щиру відданість.

Напевно нема для цього порівнання ані в минулому ані в сучасному цілого світу поза історією самого британського королівства. Можливо ми так привикли до ідеї, вираженої в словах: "Король помер, хай живе королева," що втрачуємо погляд на її незвичайність. Одначе нам вистарчає тільки розглянути світові події і тоді побачимо, що успадкування влади одного голови держави після другого не завжди відбувалося так спокійно.

Не важко пригадати ті країни, в яких зміни володарів навіть уявити собі не можна без інтриґ, конфліктів, чи навіть насилля. Королева Єлисавета не потребує ані таємної поліції, ані сильних військових відділів, щоб закріпити свою владу. Єлисавету зразу-ж, без жадних суперечок, привітали як володарку і то не лише в одній країні, але всюди в широкому світі, де лише сягає Комонвелт.

Британський премієр, Винстон Чорчил, ужив вислову "маґічний" на окреслення звязку, якого удержує серед нас монархія. Але всякий конституційний авторитет негайно докаже, що в цьому нема "чарів." Він радше спирається на дуже практичних основах.

Безперервність порядку

У конституційній монархії, яку ми маємо, Трон є безперервною авторитетною силою. Це значить, що виборці можуть звільнити уряд і заходитись вибирати новий, не турбуючи постійности законів і порядку. Що більше, зміна уряду не має впливу на безперервність чи навіть характер Трону. Приміром, від 1945 року ми є свідками докорінних соціяльних змін у Комонвелті, особливо в Великій Британії, одначе жадна з них не була направлена на зміни в монархічній системі. Навіть найбільше непогамовані британські "ліві" кола — такі, що ясно й отверто визнають марксистську ідеольоґію, — не вимагають ніяких змін у становищі Корони.

Можливо Чорчил описав це стисліше в своїй недавній промові в Оттаві:

"В загальному дуже розумно є, коли в людських справах і в людській владі відділюється пишність від сили. В установленій від віків конституційній монархії Британії і Комонвелту король володіє, але не управляє державою. Якщо країна закінчить війну поразкою, тоді нарід складає відповідальність на уряд. Коли-ж війна закінчиться перемогою, тоді нарід славить короля. Таким чином, тоді коли уряд, побудований на здорових демократичних основах, серед щоденної боротьби й політичної метушні є наражений на неуникнимі деколи помилки, авторитет кожного короля і його діл залишається для всіх громадян ненарушимий."

Другою великою заслугою британської монархії є те, що вона тримає звязок між державами Комонвелту. Спільноти так далеко ріжні від себе як Канада і Цейлон, Нова Зеляндія й Ніґерія — є сполучені загальною вірністю Короні. Це є майже неймовірно, що будь яка вибрана особа могла здобути чи задержати таку лояльність.

В розгляді цього всього треба здати собі справу, що британська монархія не

Її Світлість Королева Єлисавета II

осягнула цього значіння і позиції ані раптовим проектом якоїсь людини, ані чудом Провидіння. Ця установа формувалася в свій теперішний стан на протязі століть.

Можнаб сказати, що з огляду на конституційні обмеження, накладені на монархію, не має великого значіння те, чи володіє добрий король або королева, чи ні. Беручи чисто теоретично, це може й правда. Але справді є так, що характер пануючого володаря може мати дуже глибокий вплив на справи його народу і на стійкість конституції. Король Юрій VI своєю невідхильною відданістю обовязкам і непохитною відвагою в обличчі ворожих атак без сумніву був вартісним прикладом для британських громадян підчас їхніх найтяжчих днів. Це очевидно й причинилося до осягнення перемоги.

Одночасно монарх є постійно включений у процес урядування і він, чи вона, може мати велике значіння як дорадник для урядів. Це вповні оправдує факт, що коли британський уряд стане перед обличчям важних рішень, тоді премієр звичайно звертається до монарха за серіозною порадою.

Британська сема королева

Єлисавета є семою королевою на британському троні. Перша була Джейн, яка панувала всього 14 днів у 1553 р. Її наслідницею була Мері І, яка володіла 5 років, а згодом перша Єлисавета, яка залишалася на троні протягом 45 років — від 1558 до 1603.

В Британії панувала ще інша Мері — від 1689 до 1694 р., а від 1702 до 1714 р. була на троні славна Анна. Опісля пройшло більше ніж століття, заки знову жінка осягнула корону, а саме: від 1837 до 1902 року (найдовше в історії Британії) володіла в маєстатичному блеску королева Вікторія.

В цьому періоді і в часі панування першої Єлисавети Британія досягнула великої сили. Доба Єлисавети бачила енерґію й сміливість Британії, яких тільки нечисленні народи зазнали з того часу.

Анґлійські моряки відкривали нові світи і командували на океанах. Купці поширювали свої підприємства на всіх континентах. Письменники — Шекспір, Бейкон, Бен Джансон — започаткували нову добу в анґлійській літературі.

За часів Вікторії Анґлія піднялася ще вище так, що ніколи в історії пишніше не розквітала її торговля, кольонії, література, мистецтво й наука. В наслідок таких історичних фактів британці задивляються на вступлення на трон королеви, як на запоруку добра.

Перша Єлисавета і Вікторія вступили на трон також у молодому віці. Єлисавета, так як і теперішня, мала 25 років, а Вікторія — тільки 18.

Нова Єлисавета стає королевою в критичному часі в історії Британії і в небезпечному періоді існування самої цивілізації. Її обовязки і відповідальність вимагатимуть багато її сили й витривалости. Ось тут неодному пригадується памятна промова її одноіменниці з перед чотирьох століть, коли то "Еспанська Армада" направилась проти Анґлії, щоб раз на завжди знищити силу цієї держави. Єлисавета тоді подалася до Тилбері, недалеко Лондону, щоб заспокоїти своїх підданих. Вона говорила до них:

"Дорогий народе! Ті, що мають обовязок нас охороняти, переконували нас, щоб ми не зважувалися перебувати серед збройних мас, мовляв, там може загрожувати нам підступ чи зрада. Однак я впевняю вас, що не бажаю жити в недовірю до моїх люблячих і вірних підданих. Зради чи підступу нехай бояться тирани. Я-ж завжди основувала мою владу й безпеку на лояльності й добрій волі моїх підданих. Тому я опинилася тут серед вас, як бачите, не для відпочинку чи дозвілля, але для того, щоб серед розгару битви разом з вами жити або вмерти за Бога, за моє королівство, за мій народ, наражуючи мою честь і кров навіть на найбільше зневаження."

Канада і всі інші країни Комонвелту вступили тепер у другу "Єлисаветську добу." Очевидно майбутнє тієї доби важко передбачити, але більшість з нас уважає за добрий знак вступлення на трон другої Єлисавети.

Особливо замітні є її перші слова, як королеви: "Завжди я буду старатись працювати так, як це робив мій батько на протязі свойого володіння, щоб утримати конституційну форму правління і збільшити щастя й добробут моїх народів."

Володимир Божик
Диріґент Хору Бандуристів

Терпеливість проходить і через залізні брами.

Добрий коваль кує залізо поки воно горяче.

Наші Початки в Канаді

(З Річників К. Ф.)

1932

Січня 6 — Лев Ясінчук, делеґат Рідної Школи на Америку, просить канадійських і американських українців колядувати на поміч Рідної Школи в Галичині.

Січня 13 — У цьогорічній Компетиції Громадського Поступу першу нагороду в Манітобі здобула німецько-менонітська околиця Райнленд, а другу українська околиця — Вайта. Околиці Етелберт і Сифтон дістали високе признання. У Саскачевані цього року українці не здобули жадної нагороди.

Січня 20 — У свойому відчиті про українців, виголошеному в одній з саль у Манітобському Університеті, Др. А. Г. Гантер, з Тюлон, Ман., вказав на виразне відріжнення українців від москалів. Українці, він сказав, є індивідуалісти й люблять понад усе свободу, а москалі склонні до комунізму. Про українців у Канаді він сказав, що вони тут творять свою літературу, плекають свою культуру, і стають примірними горожанами. Цілий відчит був виголошений в дуже прихильному супроти українців дусі.

Січня 27 — З днем 23-го ц.м. видавництво Канадійського Фармера перейшло знову в руки Ф. Доячека. З редакційного штабу відійшли проф. В. Біберович і Д. Будка, а начальним редактором став знову О. Г. Гикавий.

У редакційній статті на тему зміни в видавництві К.Ф., сказано, що часопис має тепер ще більше фінансове забезпечення як попередньо, і що він буде дальше служити українському народові в Канаді й поза Канадою.

Лютого 3 — Редакція К.Ф. повідомляє, що вона одержала від Українського Бюра в Лондоні повідомлення, що справа пацифікації в Галичині скінчена, і некорисно для українців. Британські посли були одинокими, що цю справу піддержували, а інші мовчали. Справа випала неприхильно тому, що зажалення робили українці тільки для "пропаґанди" і через постійне вихвалювання Української Військової Орґанізації.

До Канади з поїздки по Европі повернув на днях аґроном К. С. Продан. Був він 10 днів у Галичині, а 7 днів у самому Львові. Відвідав також Коломию й Березів. Оглядав спеціяльно економічні товариства й банки.

В Укр. Інституті ім. Петра Могили в Винніпеґу відбулось 24-го грудня Свято Державности, приготоване студентами-членами товариства "Прометей".

Лютого 17 — В попередному й в цьому числі поміщено кілька листів від читачів і передплатників К.Ф., в яких висловлено глибоке вдоволення й радість з того, що видавництво перейшло знову в руки Ф. Доячека. Це імя українському громадянству в Канаді й поза Канадою так добре знане і має воно таку добру репутацію, що говорить саме за себе. Те саме відноситься й до довголітного редактора.

В Монтреалі відбулось масове віче українців для зібрання жертв на покриття коштів подорожі західно-української парляментарної репрезентації на засідання Ліґи Націй в Женеві. Зібрано $97.79.

Лютого 24 — Наталя Максимович (тепер пані Краснопера) здобула диплому за надзвичайно вміле грання на фортепіяні від Юниверситі Екстеншон Консерваторії.

На зборах Укр. Нар. Дому в Винніпеґу сказано в фінансовому звіті, що за рік було $5,179.95 приходу.

Проф. Е. Турула відіхав до Америки. Велике число людей справили йому в У.Н.Домі пращальний вечірок.

Березня 30 — В цьому числі поміщено перший раз окремі відділи Вістей з Саскачевану й Алберти. Ці відділи задержались і до сьогодні, та ще додано також такі відділи вістей з Онтеріо й Квебеку, з платними кореспондентами.

Квтня 6 — Ґрупа українських учителів і учительок відбули наради в Інституті Просвіти, щоб відживити Орґанізацію Укр. Учителів.

В цьому числі поміщено скорочений зміст промови проф. Ґ. В. Симпсона, з

Саскачеванського Університету в Саскатуні, про українців у Канаді, виголошену в німецькій мові в Укр. Науковому Інституті в Берліні.

Квітня 20 — Появилась недавно книжечка під назвою "Е Войс фром Юкраїна", видана видавничою спілкою Р. Е. Баффі Ко., в Роленд, Ман. У ній є збірка українських поезій, переведених на анґлійську мову Персівал Кандієм.

Квітня 27 — Дня 25-го ц. м. в Інституті Просвіти відбулась номінаційна конвенція, на якій вибрано більшістю голосів кандидатом на посла до провінціяльного парляменту з Винніпеґу К. Андрусишина. Номіновано було також Т. Д. Ферлея, Д. Гунькевича й В. Біберовича. Попередньо вибрано було кандидатом В. Комана, та він зрезиґнував.

Д. М. Ільчишин вибраний кандидатом на посла до провінціяльного парляменту з Винніпеґу, з партії консервативної.

Травня 4 — Проф. І. Боберський виїхав знову з Винніпеґу на відвідини Европи.

Травня 11 — На комуністів почалась загальна наґінка. В Винніпеґу арештовано Кінною Поліцією чотирьох, між якими є Бен Ґолмс (Данило Хоміцький) і М. Ясний. У Блеймор, Алберта, арештовано між іншими паню Стелямович, Олексу Ріжко і Николу Юркевич. В Монтреалі арештовано Николу Майчука і Стефана Ворбека.

Червня 1 — В Манітобі є аж сім українських кандидатів на послів до провінціяльного парляменту: Н. А. Григорчук, ліб.-проґресіст, а окрузі Етелберт; Н. В. Бачинський, ліб.-проґресіст, у Фишер; М. Іванчук, ліберал, у Ґімлі; Д. М. Ільчишин, консерват, у Винніпеґу; К. Андрусишин, незалежний, в Винніпеґу; Н. Білаш, незалежний, в Етелберт і П. А. Волянський, незалежний, в Емерсон.

Червня 22 — Провінціяльні вибори в Манітобі відбулися 16-го ц.м. З українських кандидатів вибраними є слідуючі: в окрузі Етелберт вибрано Н. А. Григорчука, ліб.-проґр., більшістю 535 голосів; у Фишер вибраний Н. В. Бачинський, ліб.-проґр., більшістю 393 голоси. Н. Колісник, комуніст, дістав всього 317 голосів.

В редакційній статті на тему виборів сказано, що з усіх сімох українських кандидатів вибраними є тільки два. В Винніпеґу Д. М. Ільчишин перепав тільки тому, що наші люди не пішли голосувати. З усіх около 12,000 українських виборців голосувало тільки около 4,000. Ільчишин дістав заледви 378 голосів.

У цих виборах вибрано 33 брекеністи, 8 консерватів, 5 робітничих, 1 незалежного.

Червня 29 — Посол М. Лучкович виголосив на зібранню Торговельної Палати в Веґревил виклад про вільну торговлю. Він сказав, що знесення митових тариф для Канади булоб дуже шкідливе в цей час, коли кожна держава свою торговлю хоронить.

Серпня 17 — Оповіщено в орґані Укр. Прав. Церкви в Америці, що слідуючого місяця відбудеться висвячення о. Др. Йосифа Жука на архиепископа цієї церкви в Канаді.

Вересня 7 — В редакції К. Ф. зайшла зміна. Довголітний, бо майже через 20 р. редактор О. Г. Гикавий відійшов з кінцем місяця серпня, а на його місце прийшов Т. Дацків. В оповіщенню про це управа видавництва каже: При тому нехай буде вільно нам висловити подяку п. О. Г. Гикавому за довголітню працю в редакції К.Ф. і побажати йому успіхів у його дальшому житті.

У звязку з цією зміною йде те, що політичний напрям часопису кілька місяців тому змінився в користь консервативної партії.

Жовтня 5 — Анґлійська щоденна преса в Винніпеґу подає, що комуністи орґанізують похід з околиць Арборґ, Ґімлі, Винніпеґ Біч, Іст Селкірк, Тюлон і Комарно на знак протесту проти того, що провінціяльний уряд має відбирати фарми від тих, котрі не платять податків. В додатку до того в протестному поході до Парляменту — до премієра Брекена, мають бути ще й ось такі домагання: введення урядом шкіл через один рік без оподаткування фармерів; подарування урядом усіх залеглих податків; запевнення кожному фармерові тисячу долярів приходу на рік; достава фармерам одежі для дітей; безлайсенсове полювання і скасування наміру депортувати воюючих комуністів з Канади.

Орґанізаторами цього походу є українські комуністичні аґенти в Винніпеґу.

Жовтня 19 — До міста Винніпеґу ввійшла комуністична демонстрація з около 350 людей, всі українського походження, з околиць згаданих повище. В місті жадного походу не буде, бо поліція на те не позволяє. Прибувших фармерів годують у Робітничому Домі, на розі вулиць При-

чард і МкҐреґор, та в приватних домах. До премієра має піти мала делеґація.

Жовтня 26 — Прем. Брекен сказав фармерській депутації з північної Манітоби, що всі домагання машеруючих можна дуже легко вдоволити, але для того треба збільшити податки вдвоє. Він запитав делеґацію з 9 мужчин, одної жінки й одного 15-літнього хлопця, чи вони знають про країну в світі, де уряд такі привілеї мешканцям дає. На це голова делеґації, Дмитро Савяк, не міг відповісти. Один з делеґатів скаржився, що морґеджова компанія відібрала в нього землю за незаплачення проценту в сумі 350 долярів, а в дальшій розмові він признався, що має авто вартости 1,700 долярів. Хлопчик, який домагався безплатних шкільних книжок для школярів, сказав, що його батько годує безроги молоком, отже в його домі нема недостатків. Жінка домагалася безплатної услуги лічення фармерських родин. Премієр відповів, що в Арборґ є норса, плачена урядом, і вона такі услуги дає. Жінка сказала, що вона про це не знала. Подібне було й з усіми іншими домаганнями й питаннями делеґації. Вкінці вона вийшла з Парляменту збентежена й осоромлена, але трохи мудріша.

К. С. Продан виголосив промову на тему "Данина Українців у Громадському Житті Канади" на зібранню "Сошіял Воркерс" Клюбу в Винніпеґу.

Грудня 7 — Щоденна винніпеґська преса пише досить обширно про бешкети комуністів, по більшій части українського походження, в Арборґ, Ман. Юрба з около 500 людей вдерлася до муніципальної канцелярії змусили війта підписати резиґнацію, порозкидали ріжні важні записки й кореспонденцію, та грозили побиттям. Поліція в трьох особах не була в силі привернути порядку. Самого війта, ісляндця Сиґвалдсона, набили по лиці та здерли з нього одіж.

Виніпеґський "Трибюн" каже, що такі події доведуть до того, що імя "українець" стане в Канаді ганьбою.

До таких нелюдських і бешкетних подій довели безсумніву ті самі комуністичні аґенти, які орґанізували голодовий похід до Винніпеґу з північної Манітоби.

Грудня 14 — Поліція арештувала в

околицях Арборґ, Ман., 22 фармері, на підставі оскаржень за бунт і незаконне зібрання. Між арештованими є: Іван Клим, Михайло Кирилюк, Стефан Кузяк, Андрій Салінський, Михайло Кузяк, Мих. Хрустіль, Іван Капуста, Стефан Криницький, І. Гринчишин, Г. Колтун, Т. Стефин, Мих. Колтун, А. Лубій, І. Возьний, Іван Оснач, Ю. Ковальчук, І. Каборенків.

Винніпеґські комуністи з ТУРФДому зложили $22,000 як запоруку за арештованих 22 людей з Арборґ, тобто по $1,000 за одного. Судове переслухання відбудеться в січні.

Грудня 28 — Комуністи в Алберті плянували зорґанізувати похід до Едмонтону, так як манітобські зробили похід до Винніпеґу, але поліція до того не допустила. Тамтешні фармері зложили між собою харчів досить для 3,500 людей на кілька днів.

1933

Січня 4 — Проф. Дж. В. Симпсон, з Саскачеванського Університету, промовляв на річному зїзді в Інституті П. Могили. Він сказав, що українці своєї незалежности не здобудуть збройною силою, а політичною. Так йому виглядає після відвідин Галичини недавно. Культура українців на рідних землях, він сказав, є висока, і вони мають добрих приятелів між державами. Між заходом і сходом треба більшого порозуміння в науці й культурі, радить проф. Симпсон.

Січня 11 — Між дописами є коротка допись тодішнього учителя з околиці Січ, Ман. — О. Галаса. Пише він про різдвяний концерт, який відбувся в його школі 23 грудня.

Січня 25 — Міністер іміґрації, Ґордон, відкинув просьбу адв. Раяна, щоб депортувати комуністів Д. Хоміцького й М. Ворожбита до СССР. Замість туди, вони будуть депортовані до Польщі. Оба сиділи в тюрмі в Ґаліфаксі.

В Арборґ, Ман., відбулось судове переслухання оскаржених за незаконне зібрання 10 листопада 1932 р. Ддванадцятьох задержано для судового процесу на весні, а інших звільнено як невинних.

Задержаними є: Іван Капуста, Юрій Ковальчук, Іван Коберенко, Мих. Кирильчук, М. Козуб, М. Колтун, Кирило Гринчишин, Іван Гринчишин.

Березня 8 — о. М. Оленчук виїхав на відвідини до Европи. Очевидно, що він має на ціли відвідати західні українські землі.

Березня 29 — Дня 20-го ц.м. відбувся судовий процес проти 12 арештованих в Арборґ за розрухи. Суддя Дайсарт засудив їх на два роки кари в завішенню. За той час вони мають повідомляти поліцію про себе кожного місяця.

Квітня 12 — 31-го березня помер Френьк Оливер, широко знаний між канадійцями, також і між українцями. Був він видавцем, редактором, друкарем, послом до албертійського парляменту, комішіонером залізниць і міністром у домініяльному парляменті в Оттваі. В Винніпеґу працював як формен друкарів у видавництві Фрі Прес. Пізніше в Едмонтоні він заснував ґазету "Булетин" і довший час був її видавцем і редактором. Він був також великим приятелем українців та інших національних етнічних ґруп у Канаді. Він був головним основником Канадійського Фармера — дав матеріяльну й моральну поміч у заснуванні його. В політиці був лібералом.

Травня 10 — Український Студентський Клюб у Винніпеґу справив бенкет для своїх членів, які цього року покінчили університетські студії. Ними є Н. І. Мандзюк, ЛЛ.Б.; В. Черевик, Б.С.А.; Михайло Ласько, Б.С. і Михайло Бекоровайний, П.Г.

Травня 17 — Винніпеґські українці приготовляються до участи в великій світовій виставі в Шікаґо. Скликається членів заряду на наради, щоб обговорити цю справу.

Травня 24 — З огляду на теперішні критичні економічні часи Видавництво Канадійського Фармера знизило передплату з $2 на рік до $1.50.

Панна Леся Крет, найстарша дочка панства Якова й Марії Крет, у Винніпеґу, покінчила університетські студії й одержала степень Б.А.

Травня 31 — Заряд Орґанізації Укр. Учителів, М. Іванчук — голова, і Галя Гаврилюк — секр., повідомляють учителів, що орґанізація бере на себе нові обовязки і буде старатися поширити свою діяльність. Накреслено в дописі головні цілі й завдання членів орґанізації відносно українського громадянства.

Червня 21 — Іван Гаврилюк, тоді молодий студент (сьогодні принципал школи в Винніпеґу і посол), скінчив університетські студії на Манітобському Університеті й одержав степень Бечелор оф Сайнц. Родився він таки в Винніпеву й тут побирав свою науку.

Червня 28 — Марко Ковальчук і чотири інші, з Тюлон, Манітоба, скаржуть Укр. Робітничо-Фармерський Дім (комуністичний) у Винніпеґу, ща те, що він перебрав незаконно Народний Дім ім. Франка в Тюлон.

Дня 26-го ц.м. в Інституті Просвіти в Винніпеґу почалась т. зв. Українська Учительська Семинарія. Викладається такі предмети: Історія України, граматика, ортоґрафія, ґеоґрафія, література, педаґоґіка, музика й танки.

Липня 19 — В неділю, 16-го липня, кілька українських орґанізацій у Винніпеґу влаштували в Читальні Просвіти, на розі вулиць МкКензій і Флора, віче для запротестування проти окупації українських земель москалями, поляками, румунами й чехами. Людей було около 600, а половина з них комуністи. Для вдержання порядку при дверях стояло три поліцаї. Комуністи засіли скупчено по середині салі й на бальконі. Вони сиділи спокійно, аж доки не почав говорити Др. М. Мандрика про московську окупацію. Тоді вони почали кричати й перервали промову. Предсідник, п. Скобляк, пробував привернути спокій на салі, але даремно. Почалася й бійка. Комуністи вживали за зброю крісла й дошки. Через вікна з надвору посипались каміння. Бійка тривала около 40 мінут. Комуністи мали з собою ножі й поранили кілька людей. Остаточно комуністів випхано на двір, але при відході вони ще до решти повибивали вікна в Читальні.

Липня 26 — На Маркет Сквер, коло міського ратуща в Винніпеґу, зібралася була велика товпа безробітних, щоб протестувати проти нового шпитального зарядження відносно безробітних, та поліція це зібрання розігнала. Аґітаторами між робітниками були, розуміється, українські й інші комуністи.

В Монтреалі українці відбули масове протибольшевицьке віче й ухвалили на ньому резолюції осуджуючи комуністичну діяльність у Канаді.

Серпня 30 — 25-го липня ц.р. помер у Винніпеґу широко знаний і поважаний Петро Угринюк, любитель музики й співу. Жив на фармі в околиці Ґамрлік, Ман., а потім замешкав у Винніпеґу. Вчив музики й хорового співу.

Вересня 20 — В неділю, 17-го вересня, винніпеґські українці відбули масове протестаційне віче проти спричинення большевиками штучного голоду в Україні. Парох Собору, о. П. Маєвський, відправив панахиду за померших з голоду, а пополудні відбулось віче в салі тогож Собору. Головним промовцем був Я. В. Арсенич.

На редакційній стороні поміщено статтю про "Протиукраїнський Пашквіль". Говориться у ній про статтю в Фрі Прес з дня 9-го вересня, в котрій Віра Лесик (пізніше авторка книжки "Мен ін Шіпскин Ковтс", під псевдонімом Лисенко), написала пашквільний опис українців підчас концерту п. н. "В нутрі української галі". Вона описала там для великого числа анґлійських читачів погане поведення наших людей зовсім фальшиво, очевидно з великою ненавистю й упередженням до них.

Вересня 27 — Епископ В. Ладика оголосив пастирський лист у справі штучного голоду в Україні.

Листопада 1 — В цьому числі поміщена довша новинка про опис штучного голоду в Україні. Г. Леньґ, американ-

Князь Едінбурґу

ський журналіст, який був у Совєтському Союзі, на українських землях, стверджує все те, що до тепер писала світова преса про сотки тисяч людей вимираючих з голоду. Леньґ бачив на власні очі жертви цього голоду в селах і містах. Він теж пише, що підчас візити в Києві французької місії комуністична влада заборонила всім голодним ходити по вулицях і стояти в чергах під склепами.

Листопада 8 — Українці в Виннипеґу святкували Листопадове Свято спільно великим походом з Інституту Просвіти. Похід пішов вулицями аж до Парляменту, де зложено вінець Незнаному Воякові. В поході було около 200 авт. Після того відбувся величавий концерт в Інституті Просвіти. Реферат виголосив М. Стечишин.

Українське громадянство в Фишер Бренч, Ман., відбуло масове протестаційне віче проти штучно викликаного большевиками голоду в Україні.

Грудня 6 — 24-го м.м. відбулися міські вибори в Винніпеґу. В третій варді вибрано алдерменом Блумберґа, Пеннера й Беррія. До шкільної ради вибрано пані М. Диму. Т. Д. Ферлей, кандидат на алдермена в третій варді, мав усіх голосів 3,533, отже перепав.

Грудня 13 — Дня 6-го ц.м. в Інституті Просвіти в Винніпеґу виголосив довгий реферат про життя в Совєтах Кароль Кетчум, кореспондент часопису Лондон Дейлі Експрес. Кількість слухачів була надзвичайно велика. Тема реферату була "Пятилітка Союзу Совєтів". Кетчум говорив про те, що самий на власні очі бачив. Між іншим він сказав, що кожний робітник у Совєтах є невільником, влада є зовсім диктаторська, платня смішно мала, життя людей дуже нужденне й т. д. Кетчум висвітлював також і досить багато знимок, знятих ним самим підчас перебування в Совєтах, в Україні.

1934

Січня 3 — В цьому числі поміщено довшу статтю про українців у Монтреалі. Около 90 відсотків з них є звичайними робітниками, а професіоналістів дуже мало.

Студентський Кружок "Прометей" гостив в їдальні Пикардійс проф. Тимошенка. Між гістьми були найбільше відомі українці міста.

Січня 10 — У свойому відчиті про життя в Україні, виголошеному в Укр. Прав. Соборі, проф. Тимошенко сказав, що Росія будує великі фабрики й електровні в Україні не для її індустріяльної розбудови, а для експльоатації її природних багатств.

Січня 17 — Пані М. Дима, членкиня шкільної ради в Винніпеґу, вибрана була заступником предсідника ради на першому засіданні.

Лютого 21 — В доміні яльному парляменті промовляв посол М. Лучкович. Він пропонував, щоб у справах заграничної політики рішав окремий парляментарний комітет. Коли премієр Беннет пояснив, що це неможливе, він свій внесок відкликав.

Фармері в околиці Мирнам страйкують — не довозять до елєваторів збіжжя. Оскілько відомо, страйк викликаний був комуністичними аґентами.

Березня 14 — Н. В. Бачинський виступає в парляменті Манітоби в обороні домашних служниць, які часто поносять втрати через те, що їхні працедавці не хотять їм платити й відправляють їх без причини.

Студентський Кружок "Прометей" у Винніпеґу дебатував на тему: "Рішено, що інші народи винні більше за наші національно-політичні невдачі як самі українці". Афірмативну сторону заступали О. Мех і І. Карасевич, а неґативну Д. Максимюк і М. Лютак. Дебату виграла неґативна сторона.

Квітня 14 — Українські учителі Манітоби відбули свою річну конвенцію. Головою орґанізації вибрано М. Іванчука, з Іст Селкірк, а секретаркою панну Галю Гаврилюк, з Іст Килдонан.

Травня 2 — Посол М. Лучкович, з Веґревил, Алта., заявився в домініяльному парляменті в Оттаві за т. зв. "Маркетінґ Бил-ом". Над цим законопроєктом у парляменті йшла завзята дебата.

Травня 30 — На Манітобському Університеті закінчила студії прав панна Марія Закус, з Винніпеґу. Вона є першою українською адвокаткою в Канаді.

Цього року покінчили студії на цьому університеті пять інших українців.

По Канаді й Злучених Державах почались висвітлювання першої української фільми, виробленої старанням Василя Авраменка. Ця фільма є про виступ українських танцюристів у Метрополитан Опері в Ню Йорку в квітні 1931 року. Разом з цею буде висвітлено також фільму про Рідну Школу в Галичині, види

міста Ню Йорку та кілька коротких, представляючи українське життя картин.

Червня 13 — Юрба 500 комуністів напала на малу ґрупу, з около 50 осіб, зібраних на Маркет Сквері в Винніпеґу, і побила їх та покалічила ножами. Девять осіб відвезено до шпиталю. Напад був зроблений пляново так, що поліція не могла прибути на час, щоб зібрання розігнати.

Червня 27 — В цьому числі починається поміщування "Мої Спомини про Недавнє Минуле", Д. Дорошенка.

Липня 4 — Матвій Попович, відомий комуністичний провідник, звільнений з вязниці в Кінґстон, Онт., після двох і пів року. Він засуджений був на пять років за державну зраду, разом з іншими провідниками. Решту свого речинця, два й пів року, він відсидить дома, у Торонті, звідки має постійно зголошуватися на поліції. Про депортацію його більше не згадується.

Серпня 8 — В новинці на стороні 8 пишеться, що М. Ірчан, відомий комуніст і письменник-драматурґ, який виїхав недавно в Україну, сподіючись там мати гарну посаду як заслужений комуніст, арештований совєтською поліцією. Пишуть про те УРВісти, на підставі вістки з України.

Серпня 29 — Українці в Винніпеґу рішили створити комітет, який зайнявсяб збиранням грошей на поміч голодуючим в Україні.

Українське Інформаційне Бюро в Лондоні подає цитати з лондонської анґлійської преси про штучно викликаний голод в Україні. Поміщує ця преса і світлини з трупів на вулицях більших міст. У парляменті посли над цею справою говорили. В редакційних статтях пишеться про "Голод на Приказ".

Вересня 5 — Звіт Укр. Товариства Допомоги Інвалідам у Львові виказує, що всіх приходів було за перший піврік 1934 на суму $51,482.97. В Канаді й Америці зібрано $24,328.42.

Вересня 12 — На днях повернув з Детройт до Винніпеґу проф. Е. Турула й почав працю в Народному Домі як диріґент хору. Він також провадить і музичне студіо в приватному домі.

Вересня 26 — Українці, приналежні до орґанізації Гетьманців, думають закупити літак, щоб зацікавити молодих людей летунством. Літак мавби назву "Україна". Церемонія посвячення такого літака відбулась у Детройт 19-го серпня. Американські гетьманці вже мають свого літака.

Жовтня 10 — На цвинтарі Риверсайд, коло Винніпеґу, відбулось торжественне посвячення памятника в честь Стефана Стецюка, який став героєм вирятувавши з вогню 12 осіб, хотяй самий загинув. Траґедія сталась 13 вересня 1933 року.

В будинку міського ратуша вложено бронзову плиту в його память і честь.

Жовтня 24 — Винніпеґські українці постановили домагатися, щоб дозволено було давати поміч голодуючому українському населенню в Україні з того приводу, що Росію запрошено ввійти в склад Ліґи Націй.

Листопада 7 — В місті Винніпеґу В. Шкраба кандидує на шкільного троста. а Д. Ільчишин на радного, оба в третій варді. Вибори відбудуться 23 листопада.

Листопада 28 — Вислід міських виборів у Винніпеґу показує, що В. Шкраба дістав 4,217 голосів, отже вибраний до шкільної ради. Д. Ільчишин мав лише 1,439 голосів, отже перепав. Вибрано на те місце М. Дж. Форкіна, по фаху залізничника. В редакційній статті сказано, що причиною упадку Д. Ільчишина є зарозумілість і впертість одиниць.

Грудня 12 — Українська література в Канаді збагатилася недавно кількома новими творами. С. Ковбель написав і видав комедію "Рідна Сестра це Золото". Ол. Луговий, відомий з своїх творів у попередних часах, написав і видав недавно нову драму "Сирітські Сльози".

Грудня 19 — "Гетьманець" пише допись на підставі величаво відбутого весілля Князя Кенту в Лондоні, і арґументує, що й український нарід повинен мати свого монарха.

РІК 1935

Січня 2 — 22 грудня, 1934, новозорґанізований в Торонті хор "Сурма" під диріґентурою Григорія Мостового мав свій перший публичний виступ. Між визначними гістьми був ґен. В. Сікевич.

Січня 9 — На початку нового року Я. В. Арсенич одержав відзначення у формі титулу К.С. Він є першим адвокатом українського походження, що є нагороджений цим титулом.

Січня 16 — Мішаний хор з орхестрою під проводом музиканта Тараса Губіць-

СКРІЗЬ ЦІЛУ ДОРОГУ

Північ

ЦІЛУ

Захід

СКРІЗЬ

ДОРОГУ

Схід

КРУГОМ

Полудне

В кожній громаді є люди, які тримаються здорово уживанням САСКАСАЛ, Карльсбаду Північної Америки, Мінеральних Солей Озера Маніту.

кого мав виступ у салі склепу Годсон Бей, у Винніпеґу. Міська щоденна преса помістила про це новинку разом з світлиною.

Січня 23 — С. В. Озеро, молодий український адвокат, який покінчив правничі студії в Монтреалі, був прийнятий до адвокатської лави. Поза студіями він був діяльним членом монтреальської суспільности і виголошував багато повчаючих відчитів.

Лютого 20 — В Домініон Театрі в Винніпеґу відбулась вистава "Вечерниці" (П. Ніщинського) силами хору Інституту Просвіти, під управою Тараса Губіцького. Режисером був А. Булат.

Лютого 27 — Два католицькі священики, о. Андрій Сарматюк і о. Николай Шумський, були прийняті до української православної церкви. Перший з них призначений на парохію в Ошаві, а другий в Брентфорд, Онт. Причиною їхнього суспендування католицьким епископом В. Ладикою було те, що оба вони поженилися кілька років після одержання духовних свячень.

Березня 6 — Винніпеґські українці відбули величавий бенкет у честь Др. А. І. Гонтера, недавно відзначеного ордером Імперії. Гостей було около 170 осіб. Предсідником був В. Шкраба. Промовці висловлювали Др. Гонтерові щиру вдячність за його добру працю для українців.

Березня 20 — Між українськими комуністами в Канаді починається розкол. Про це отверто пишуть "Укр. Робітничі Вісти" в числі з 15-го березня. Сказано в одній з резолюцій, ухвалених на зїзді робітничо-фармерських орґанізацій, що в них викрито націоналістичний ухил. Головною особою в цьому ухилі є Д. Лобай, один з редакторів згаданого комуністичного часопису. В резолюції сказано також, що цей ухил розбито.

Комуністи в Тюлон, Ман., програли судовий процес за Народний Дім, який перейшов був в їхні руки. Апеляційний суд вирішив справу в користь Товариства ім. Івана Франка. Дім побудований був 1921 року. в 1927 році більшість членів комуністичних поглядів постаралася про перехід Дому в їхні руки. Аж 1933 року кілька перших членів почали судову акцію за поверненням дому його основателям.

В Брентфорд, Онт., католицький священик о. Й. Бала й три трости церкви внесли судову скаргу проти о. Шумського й трьох тростів по його стороні з домаганням, щоб заборонено було о. Шумському вступ до церкви аж до закінчення процесу, який відбудеться 23 квітня ц.р. у Ґвелф, Онт.

Березня 27 — Вол. Купченко номінований консервативним кандидатом на посла до федерального парляменту з округа Вікторія в Алберті.

В Йорктоні сталась жахлива траґедія — Стефан Ілаш, з Ґудів, Саск., стрілив до о. І. Бали й ранив його а другого священика — Делфоржа, вбив вистрілом у голову. Опісля, вже на дворі, коли прибула поліція, він вистрілив собі в грудь і в шпиталі помер. Ілаш був очевидно божевільний, з розпуки за своїм сином, який помер чотири роки перед тим.

Квітня 3 — "Фармер" з Алберти пише, що в містечку Восток відбулася номінаційна конвенція 16-го березня, де номіновано до провінціяльного парляменту з партії консервативної Вол. Купченка. Він теж пише, що до 1921 року українці в цьому окрузі попирали партію ліберальну, але коли виринула партія Ю. Ф. А. (Юнайтед Фармерс оф Алберта), люди почали покидати ліберальну партію. Першим українським послом з округа був Василь Федун, приналежний до партії Ю.Ф.А. В році 1930 вибрано було другого українця, Петра Міськова, по фаху учителя, але він підчас сесії перейшов на сторону лібералів, після того як відмовився брати участь у відповідях на престольну промову. Цим виборці в окрузі Вікторія обурилися й рішили більше його не піддержувати. Коли В. Купченко погодився бути кандидатом, велике число українців піддержувало його як консервата.

В цьому числі поміщена довга стаття написана Др. А. Дж. Гантером, в якій він згадує про свої приятельські відносини з українцями.

Квітня 17 — Судова розправа між Стефаном Васканом і ТУРФДомом у Винніпеґу за незаконне перебрання Народного Дому в Едмонтоні відложена на пізніший час.

Липня 24 — Укр. Запомогове Братство св. о. Николая в Канаді відсвяткувало 30-літний ювілей свого існування.

Конвенція українських учителів Манітоби відбудеться в Винніпеґу 26 і 27-го липня.

Серпня 7 — А. М. відповідає на поміщення в одному українському часопису в

Винніпеґу статті, в якій названо Летунське Свято, влаштоване гетьманцями, святом темноти.

Українські учителі Манітоби відбули свою конвенцію. Головою на слідуючий рік вибрано Стефана Кравчука, принципала школи в Брукляндс. Головним промовцем на зібранню був інспектор шкіл у Саскачевані, Ф. Т. Гаврилюк. Він сказав, що українці в Канаді мусять приноровлюватися до тутешніх обставин і зживатися з своїми співгорожанами. Конвенція закінчилася бенкетом, на якому було около 200 осіб.

Вересня 4 — В Алберті відбулися 22 серпня провінціяльні вибори. Партія Сошіял Кредит вийшла переможною і створить новий уряд. Вона здобула більшість голосів на підставі обіцянки, що буде вводити в життя обіцяну виплату кожній особі по 25 дол. місячно. Премієром є Вилліям Ейбергарт.

Вибрано двох українців, оба сошіялкредитовці — М. Попіля, в окрузі Сторджон і Василя Томина, в окрузі Гвитфорд. Попіль мав 2,229 голосів, а Томин вийшов аж після другого обчислення голосів. Проти Томина кандидували: І. Горецький, учитель, Ю.Ф.А.; Шандро, ліберал, і комуніст Новаковський. Комуністичних голосів було 5,903 — з усіх около 300,000 голосуючих.

Жовтня 2 — Українці в Мелеб, Ман., зорґанізували кооперативний склеп. Головою є Микола Чопик, управителем Василь Роґовський, а секретарем Корнило Крижановський. Торговля почалась 10-го квітня. Членів вписалося на початку 21 особа.

Жовтня 16 — Дня 14-го ц.м. відбулися домініяльні вибори. Партія консервативна погано провалилася, бо вибрала своїх лише около 40 послів, а ліберальна має 167 послів.

Мих. Лучкович, через 10 років посол з округа Веґревил, Алберта, перепав. На його місце вибрано анґлійця, з партії ліберальної, Вилліям Гейгорста, по фаху учитель і фармер.

Всі інші українські кандидати попадали. Більшість з них були консервати.

Жовтня 23 — В Ґарленд, Манітоба, помер 12-го жовтня один з перших українських піонірів у цих околицях — 80-літний Григорій В. Гикавий. До Канади він прибув 1902 року, з Західної України, з села Перемилів. Знаний був широко як

Дактилевий бохонець

1 ложочка соди,
1 горнятко кипятку,
1 фунт покришених дактилів,
1 яйце,
¼ горнятка SAFFLO,
½ горнятка брунатного цукру,
½ ложочки соли,
2 горнятка пересіяної муки,
½ горнятка покришених волоських горіхів.

Розпустіть соду в кипятку. Полийте ним покришені дактилі і відложіть на сторону, підчас підготовки тіста. Вбийте яйце, SAFFLO, цукор і сіль разом. Додайте дактилеву мішанку і горіхи. Влийте до наоливленої бритванки. Відложіть, щоб постояло в бритванці яких 20 мінут перед печенням. Печіть при температурі 350⁰ до 1¼ години.

Соси

2 ложки SAFFLO,
2 ложки муки,
½ ложочки соли,
1 горнятко плину (молоко або частина юшки і частина молока),
⅛ ложочки паприки або перцю.

Змішайте SAFFLO і муку і мішайте безперервно на гарячій кухні, доки ця мішанина не кипить около 1 мінуту. Зніміть з кухні й злегка охолодіть підчас підготовки плину. Додайте плин до мішанки SAFFLO, добре вимішайте й поставте назад на кухню. Безперервно мішайте аж сос згусне. Додайте приправу. Вживайте до змішання з городовиною або до мяса чи риби.

будівничий церков, шкіл та інших будинків. Освіти академічної він не мав, але був глибоко очитаний і цікавився громадськими й народними справами.

Листопада 13 — В редакційній статті пишеться досить обширно про "комуністичне багно" в Винніпеґу. Д. Лобай, який виступив з спів-редакторства Укр. Робітничих Вістей, викриває багато про те "багно". І справді воно є багном. В своїй брошурі пише, що в комуністичній орґанізації й пресі працюють плачені аґенти, не робітники або фармері, та що всі головні розкази приходять з Москви через совєтську амбасаду. Спинюється він у брошурі також і на таких характерах як Шатульський, Навізівський та інші.

Грудня 11 — Комуністична преса в Канаді поміщує цілі сторони ріжних статтей і дописів на адресу "ренеґата" Лобая. Про це сказано обширно в ще одній редакційній статті в цьому числі.

РІК 1936

Лютого 12 — До Винніпеґу має загостити в близькому часі ґен. М. Капустянський і виголосити кілька рефератів.

Лютого 19 — В Алберті прийнято до адвокатської лави молодого українського адвоката, Йосифа Лазаренка, родом з Гилліярд.

Лютого 26 — Українські студенти в Саскатуні, члени товариства "Прометей", відбули спільний бенкет у Кінґ Едвард готелі. Головним промовцем був проф. Ґ. Симпсон. Він сказав що спонукало його до простудіювання історії українського народу. В одній лекції історії він спитав студентів котру дату вони вважають за найважнішу. Один український студент відповів, що найважнішою датою в історії є 1654 рік, коли то Богдан Хмельницький заключив з Росією Переяславську Угоду. З того вивязалася цікава дискусія між професором і студентами. Остаточно професор Симпсон зацікавився українською історією до тої міри, що рішив простудіювати її. Він потім поїхав на рік до Німеччини, і там, у Берліні, студіював історію України в Українському Науковому Інституті.

Березня 4 — В редакційному коментарі сказано, що приїзд ґен. М. Капустянського до Канади не викликав дуже великого зацікавлення, мабуть тому, що він звязаний з одною політичною партією.

Ольга Павлова, широко знана співачка, виступає в програмах Симпсон Ко. на радіо. Вона співає українські й анґлійські пісні.

Квітня 15 — В Саскатуні відбувалась через три дні велика вистава Космополітанів. Один день призначений був для українців. Були там вишивки, книжки, строї, давні гроші, мапа України, ріжні ручні вироби й т. п. Всім тим глядачі дуже цікавилися. На українські експонати звернено було найбільше уваги.

Травня 13 — Дня 6-го травня померла Анна Йонкер, дружина Др. Г. Йонкера. Були вони обоє дуже добре знані серед українського громадянства в Винніпеґу як щирі жертводавці на ріжні народні цілі. Пані Йонкер була через довший час головою Товариства Українського Канадійського Жіноцтва. Учасників на похороні було велике число, між ними визначні особи. Похорон відправив о. Др. В. Кушнір, з церкви св. Володимира й Ольги. Покійна була українкою, прибувши до Канади молодою дівчиною з міста Калуш, в Західній Україні. Др. Йонкер походження голяндського.

Травня 20 — Згадано в цьому числі про родину Косташів, у Веґревил, Алта., в котрій є шестеро дітей з укінченими університетськими студіями.

Травня 27 — Пригадується, що з початком червня пічнеться перепис населення в трьох західних провінціях, і щоб українці відповідали на питання про походження правильно.

С. Ковбель пише в дописі про жертвенність пок. Йонкерової. В 1931 році українці Винніпеґу відбували перший загально народний зїзд. На цьому збирали гроші на поміч потерпівшим українцям у Західній Україні. Коли вже збірка була закінчена, пані Йонкер, повернувши поспішно з дому, зложила на стіл готівкою тисячу долярів. Відтак почалась друга збірка — на Інститут П. Могили в Саскатуні. Пані Йонкер і тут зложила тисячу долярів.

Червня 3 — Між дописами є допис М. Тачинського, з Джипсумвил, Ман. Він є цікавий тим, що автор дописі пише отвертого листа до посла Н. Бачинського, щоб він заявив своє становище до впровадження в манітобські вищі школи української мови. Тачинський каже, що на програмі студій є мови французька, ісляндська й інші, отже чому не повинна бути й українська?

У цьому числі, як і в кількох попередних, Др. В. Ф. Бачинський веде відділ "З Медицини". Пише в цьому числі про державне забезпечення здоровля.

Червня 17 — Між дописами в цьому числі посол Н. Бачинський відповідає на отвертий лист М. Тачинського. Відповідь є така:

"Чому не вчать української мови в вищих школах? Тому, що нема кого вчити. Мене поінформовано, що в рекордах винніпеґських вищих шкіл нема ніде згадки, щоб хто з українських студентів коли будь, подаючи аплікацію на вступ до котрої будь з них, згадав українську мову".

При кінці дописі сказано таке:

"Це не вина послів до парляментів, ані не вина управи винніпеґських вищих шкіл. Це вина таки . . . нехай собі кожний читач сам відповість. Хто буде вчити? Отже бачите — нема кого вчити, нема з чого вчити і нема кому вчити".

Дня 4-го червня панна Марія А. Закус, з Винніпеґу, вступила до адвокатської орґанізації як повноправна адвокатка. Свої студії покінчила вона в 1934 році в Манітобському Університеті. Вона є першою українкою, що покінчила правничі студії в Канаді.

Липня 1 — В Торонті гостив і виголосив реферат на тему "Шлях до визволення й українська справа" проф. О. Бочковський, з Подєбрад, Чехословаччина.

Липня 8 — Юрій Стефаник, син письменника Василя Стефаника, прибувши до Едмонтону кілька тижнів тому з Західної України, записався на студії в Албертійській Колеґії, де буде вчитися анґлійської мови. Після вивчення мови він думає записатися на студії канадійського права в Албертійському Університеті.

Пані М. Дима вибрана кандидаткою на посолку до провінціяльного парляменту з партії ліберально-проґресивної.

Липня 15 — В Едмонтоні помер 1-го липня Павло Д. Рудик, один з найщиріших українських народних працівників. Мав успіх у бизнесі.

Серпня 5 — В провінціяльних виборах Манітоби, які відбулися 27-го липня, вибрано таких послів-українців: Н. В. Бачинський, ліберал, в окрузі Фишер; В. Лісовський, сошіял - кредитовець, в Етелберт; Йосиф Вавриків, ССФ, в Ґімлі. Перепали пані М. Дима в Винніпеґу, діставши 3,728 одинок; Н. А. Григорчук, в Етелберт, маючи 1,279 проти Лісовського 1,382 голоси; М. Подольський, незалежний, в окрузі Емерсон. Н. В. Бачинський мав 860 проти 580 голосів Міхальчука, ССФ.

Серпня 12 — Нестор Богоніс, син Гр. Богоноса в Едмонтоні, назначений демонстрантом на літніх курсах хемії в Албертійському Університеті в Едмонтоні. Цей предмет він студіював у цьому університеті.

Українські учителі Манітоби відбули свою конвенцію в Винніпеґу, в Укр. Нар. Домі, на початку серпня. Головою вибрано В. Костюка, заст. голови М. Ваврикова, секретарем М. Котика, з Ґарленд, скарбником Р. Рекрута, з Пайн Ривер.

Серпня 19 — Проф. О. Бочковський, професор соціольоґії в Українській Академії Наук в Подєбрадах, загостив до Винніпеґу, щоб тут виголосити ряд відчитів на тему національно-соціольоґічних справ. В своїх відчитах у Соборі й Просвіті говорив він про національне пробудження народів в Азії й Африці. В Европі, він сказав, спроби засимілювати декотрі народи, між ними й нарід український, не вдалися. Якщо український нарід не буде мати своєї держави, то в Европі даремно сподіватися миру, сказав він.

Католицький священик, о. Трух, посвятив у церкві св. о. Николая прапор Союзу Гетьманців-Державників.

Вересня 2 — Український студент вищої школи в Ред Дір, Алта., Павло Олійник, з Клірвю, Алта., одержав стипендію з $300, а також і додаткових $200 на удержання себе, від МкҐил Університету в Монтреалі. Він виїздить туди в осени на студії.

В свойому відчиті в Укр. Народному Домі в Винніпеґу професор О. Бочковський сказав, що такі прикмети творять нарід: расове походження, мова, культура, релігія, національна свідомість, свобода і територіяльне посідання.

Вересня 16 — Це число видане на 24 сторони. Це є "Обжинкове Число". В ньому є багато всяких світлин — з життя українців у Канаді; з торговельної діяльности; ширший опис великої Вистави в Торонті, в котрій живу участь взяли й українці; опис природних багатств Манітоби, Саскачевану й Алберти, та один довший спомин українського піонира в Канаді.

Вересня 30 — Серед українців в око-

лиці Фрейзервуд гостив 21-го ц.м. ґенерал-ґубернатор Канади, Лорд Твідсмюр. В містечку Фрейзервуд було около 1,500 українців, між ними шкільна дітвора й учителі. Одну милю від містечка стрінули дорогого гостя українські козаки на конях. Це зробило на Лорда Твідсмюра дуже приємне враження, бо це перший раз він був прийнятий у такий спосіб. В муніципальній салі, де відбулось торжество привітання, промовляв перше посол Н. В. Бачинський, по українськи, а відтак посол Йосиф Ваврриків повторив його промову в мові анґлійській.

Лорд Твідсмюр підкреслював працьовитість українських поселенців у Канаді, та висловив признання їм за їхні здобутки за так короткий час. Тут він сказав ті слова, яких дуже часто серед нас повторюється: "Всі ви будете ліпшими канадійцями, коли будете рівночасно й добрими українцями".

Жовтня 14 — В Едмонтоні відбулось 27-го вересня велике протибольшевицьке інформаційне віче. Влаштували його всі українські орґанізації й церковні парохії. Промовляли адв. П. Лазарович, Іван Ісаїв, В. Стира і М. Шарик. Ухвалено резолюцію, в якій висловлюється пересторогу західним державам проти большевицького наступу.

Жовтня 21 — Проф. О. Бочковський гостив у Веґревил, Алта., і там виголосив відчит. Між іншим він сказав, що на нього зробило велике враження те, що в Канаді є така велика свобода. Ціла Европа, він сказав, є тепер один великий військовий табір, і кожного на кожному кроці випитують хто він, куди їде й чого.

До Канади прибув бандурист Василь Ємець і відвідає ріжні українські околиці з концертами.

Жовтня 28 — Повідомлення, що фільма "Наталка Полтавка" вже викінчена. Випродукував її "Авраменко Филм Продукшон Студіо". Останні знимки знято на фармі, в "селі", біля Лембертвил, Ню Джерзей.

Листопада 4 — Проф. О. Бочковський вертає в близькому часі до Европи. З того приводу справлено для нього несподіванку в формі пращальної вечері, в Читальні Просвіти в Виннипеґу. Як дарунок вручено йому машинку до писання. Всіх присутних на вечері було около 300 осіб. Промовляли крім професора О. Бочковського посол Н. В. Бачинський, Н. Мех, пані Бачинська і Я. Арсенич. В

додатку до промов були й концертові точки.

Проф. О. Бочковський сказав таке: Українці в Канаді мають своє специфічне призначення. Вони повинні єднатися там де ходить про загально українські справи. Перед чужинцями вони повинні виступати як українці, не як члени поодиноких уґрупувань. Вони повинні особливу увагу звертати на пропаґандування української справи між канадійцями.

Він кількома наворотами згадував, що українці в Канаді повинні зійтися при круглому столі та обєднатися в загально українських справах.

Щодо справи визволення України, то ця справа вже є така велика й значуча, він сказав, що ніхто не в силі стерти її з лиця світа.

Листопада 18 — В пятницю, 13-го ц. м., в Інституті Просвіти в Винніпеґу виступав з своїм концертом бандурист В. Ємець. Був це перший його виступ у Винніпеґу. Саля була заповнена. Всі присутні з великою цікавістю прислухувалися грі на бандурі — традиційному українському інструменті. Мало хто з канадійських українців мав коли попередньо нагоду бачити й чути звуки цього інструменту. Віртуоз-бандурист Ємець це справді артист. Співав він старі козацькі думи, народні й любовні пісні.

Листопада 25 — 15-го ц.м. відбулось велике віче української молоді в Народному Домі в Едмонтоні. Головним промовцем був М. Лучкович. Промовляли також Юрій Стефаник і А. Глинка.

Бандурист В. Ємець мав виступити в західній Канаді — в Реджайні, Саскатуні, Едмонтоні. Є запрошення для нього з більших українських осередків в Онтеріо.

Грудня 2 — В третій варді Винніпеґу є вибраний шкільним радним молодий українець, Василь Скраба.

Тиждень тому прибув з Европи до Винніпеґу Др. П. Маценко. Він працюватиме як музик і диріґент Укр. Народного Дому.

Грудня 16 — В. Ємець відбув поїздку по більших українських осередках в Алберті з своїми концертами. В Едмонтоні він мав спеціяльну стрічу з ґрупою молодих українців.

РІК 1937

Січня 13 — В цьому числі поміщений лист пані Ольги Сембай, написаний в Празі, Чехословаччина, до Юліяна й Рут Сембай, в Арґайл, Ман. Пані Сембай це дружина Івана Сембая, який, захоплений радянщиною в СССР, виїхав туди з родиною, сподіючися зажити там щасливим і веселим життям, як заслужений комуніст.

Сембай прибув до Канади в р. 1925 чи 1926, в році 1933 канадійська поліція арештувала його як комуніста, і він був засуджений на депортацію. Виїхав він з родиною в Україну, і там працював при університеті, а його дружина при тракторному заводі в публичній школі. Обоє почали працювати 1-го жовтня, 1933. Дня 15-го січня, року 1934, Сембая несподівано й без причини арештовано. Держали його в харківській ОҐПУ тюрмі до 28-го квітня, без жадного оскарження, а відтак засуджено його на пять літ вязниці в Астрахані. Шість тижнів пізніше, 19-го червня, 1934, його там замордовано.

Дружина його в той час була вагітна. Її приказано виїхати з України в протязі 10 днів. Такий приказ дано їй 20-го травня, отже перед розстрілом чоловіка. Вона задержалась на довше через вагітність, але таки виїхати мусіла і дісталась до Чехословаччини, звідки писала листи до совєтських властей про чоловіка, але не діставала ніяких вісток. Аж 10-го жовтня, 1934, принесено їй пізно в ночі повідомлення, що Іван Сембай "помер" у лаґрі в Астрахані 19-го червня.

Січня 20 — В цьому числі є докінчення довгого листа пані Сембай. Пише вона дальше, що влада вислала до неї офіцера з приказом, щоб вона віддала повідомлення про смерть свого мужа, бо їй його не буде більше потрібно. Це тому, що вона хотіла виїхати до своїх рідних у Чехословаччині. До того часу влада совєтська позбавила їй і дітей всяких засобів життя, і вона вдержувалась тільки поміччю зза кордону через Торґсін. На виїзд до Чехословаччини не давали їй дозволу аж доки сам премієр Бенеш не вдався писемно до совєтських властей у Москві. Вона вже тоді була в серіозному стані здоровля — мала розвинену туберкульозу. Врешті ще й від-

тято від її помешкання електрику, бо вона не мала чим платити за неї. З тяжким трудом вдалось її виїхати до Праги, до дому шваґра й сестри.

Лютого 10 — о. П. Маєвський, парох українського православного Собору, на розі вулиць Боровс і Сінклер, в Винніпеґу, став суспендований Арх. Теодоровичем. До суспензи дійшло остаточно після того як він відправив Богослуження в часі Різдвяних Свят через радіо, всупереч правилам, щоб через радіо Богослужень не відправляти. Тимчасом парохія вважає цю суспензу за нелеґальну.

Березня 3 — В містечку Виллінґдон, в Алберті, мейором вибрано українця, Юрка Дідуха.

М. Новак, представник фільмової компанії Авраменка, оповіщує, що він почав обіздку українських околиць з фільмою "Наталка Полтавка."

Березня 10 — В днях 4, 5 і 6-го березня в Винніпеґу висвітлювано фільму "Наталка Полтавка". Комуністи в своїй пресі, а також і часопис Новий Шлях повели перед висвітленням фільми безпощадну критику фільми.

Посол з округа Фишер, Н. В. Бачинський, проводив сесією манітобського парляменту дня 2-го ц. м. Офіційне оповіщення про назначення його заступником спікера буде зроблене в близькому часі.

Березня 17 — В манітобському парляменті промовляв перший раз посол з Етелберт, В. Лісовський. Говорив він про прикре економічне положення людей в Манітобі та сказав, що виходом з того є заведення системи Суспільного Кредиту (Сошіял Кредит).

Провінціяльний уряд Алберти назначив Павла Лесюка муніципальним інспектором. По професії є він учителем.

Шандро Телефонічна Ко. відбула свої річні збори. Ця компанія є одна з найстарших фірм у провінції.

Проф. І. Боберський прибув до Винніпеґу з Европи на короткий час у бизнесових справах.

Березня 24 — В новинці на стороні 8, про Шевченківський концерт парохії св. Покрови в салі Інституту Просвіти сказано між іншим таке: На особлившу згадку заслугує скрипкове сольо 10-літної дівчинки Ґреськів, яка своїм виступом показала, що в ній криється незвичайний музичний талант. Коли батьки молоденької незвичайно музикальної дівчинки відповідно її поведуть, то можна без пересади сказати, що вона може добитися великих успіхів на музичному полі.

Квітня 7 — Український молодий студент вищої школи, Евстахій Степан Костащук, з Веґревил, Алта., вибраний провінціяльним урядом Алберти як представник студентства на коронації короля Юрія VI в Лондоні. Туди він має виїхати в близькому часі.

На річній конвенції манітобських учителів промовляв про освітні справи В. Волохатюк (тепер В. Валл), принципал вищої школи в Ґонор. До екзекутиви на слідуючий рік вибрано між ішними М. Ваврикова, принципала вищої школи в Іст Селкірк.

Квітня 14 — Др. Г. Брус, лейтнант-ґу-

бернатор Онтерія, запросив до свого офіційного помешкання в Торонті на прийняття 50 осіб з ріжних етнічних ґруп. Між ними були також і українці. Зробив він це з нагоди конвенції "Кавнсил оф Френдшип", яка має за ціль знайомити ближче канадійців ріжних походжень. Українці відспівали кілька гарних пісень. У квинтеті брали участь: М. Левак, Е. Лазар, панночки Марія Храпко, Марія Материн та Ольга Січинська. Коротку промову про толєранцію виголосив Василь Стасів Б.А.

Василь Свистун у своїй промові говорив, що в Канаді конечно потрібно ще одного українського часопису — дійсно народного, бо існуючі часописи не хотять поміщувати того всего, що дехто пише.

В. Лісовський, сошіял - кредитовий посол з округа Етелберт, в своїй промові в парляменті 2-го березня сказав, що нарід у Манітобі хоче суспільного кредиту, бо це розвяже всі проблєми безробіття.

Судова комісія УГПЦ в Канаді на своїх нарадах виключила з духівництва о. П. Маєвського. Виключення це одобрив Арх. І. Теодорович. о. Маєвський перше повідомлення про виключення знехтував.

Квітня 28 — Українці в Торонті відбули в половині березня масові віча в протесті проти окупацій українських земель в Европі. Промовляли проп. І. Роберт-Ковалевич, П. Савчук, пані М. Шевчук, Т. Гуменюк, Г. Мазурик, Н. Романюк, о. П. Галицький, І. Лівач, о. Оленчук, пані К. Сакалюк, В. Гультай. Ухвалено резолюції.

Травня 5. — М. Попович, провідник комуністів, виграв судовий процес проти Д. Лобая, бувшого спів-редактора УРВістей, а відтак редактора "Правди". В цій "Правді" подано було, що Попович викрав лісту передплатників і продав її одній фірмі. Суддя Доневал присудив йому тисячу долярів відшкодування. Оборонцем Д. Лобая був Василь Свистун.

Члени Союзу Гетьманців Державників у Винніпеґу видали просьбу на збірку грошей для закуплення нового літака "Київ". Перший літак розбився, а пільот Чайковський в ньому згинув.

Травня 19 — Перед будинком парляменту в Винніпеґу відбулась врочиста церемонія з нагоди коронації Короля Юрія VI в Лондоні. В цій церемонії брали також участь українці. Н. В. Бачинський, як заступник-спікера, відчитав офіційне письмо від провінціяльного уряду до Короля Юрія.

У всіх церквах міста відправлено Богослуження, а в Міській Авдиторії відбувся величавий концерт, в якому участь брали ріжні етнічні ґрупи, між ними й українці. Диріґентом хору Інститут Просвіти був Тарас Губіцький.

Травня 26 — Д. Лобай вніс скаргу проти УРВістей за те, що 21-го грудня, 1935, вони мали зробити йому закид, що він пробував викрасти лісту передплатників.

Червня 2 — В редакційній статті в цьому числі говориться про опис українців у Канаді проф. О. Бочковського, написаний в Празі, куди він повернув після гостини в цій країні. Проф. Бочковський пише про великий економічний поступ канадійських українців, та про велике число українських студентів та професіоналістів. З жалем зазначує він, однак, той сумний факт, що українці в Канаді не мають відповідної політичної солідарности, щоб мати більше своїх людей в парляментах та в ріжних інших урядових місцях. Друга нефортунна обставина серед канадійських українців, каже проф. Бочковський, це їхня партійна й релігійна ворожнеча. Вкінці він радить покинути партійні й релігійні сварки й незгоди та взятись спільно до більшої праці, щоб добитись кращого стану як канадійці. Це буде також, він каже, поміччю для Старого Краю.

Олександер Шаповал, головний отаман СГД на Канаду й Америку, пише, що другий літак, який має мати назву "Київ", вже будується.

Перший виступ нового хору Укр. Народного Дому в Винніпеґу, під проводом Др. П. Маценка, відбувся в Міській Авдиторії 22-го травня. В хорі є около 100 співаків.

В половині липня ц. р. до Канади приїздить проф. Д. Дорошенко. Запрошує його орґанізація СУС, щоб дав серію викладів з історії України та її культури на літних курсах у Саскатуні.

Червня 9 — Парох Собору, о. П. Маєвський, вніс оскарження проти Арх. Теодоровича, проти консисторії УГПЦ в Канаді та проти суддів церковного су-

ду з домаганням $50,000 відшкодування за заподіяну йому кривду тим, що виключено його з духівництва УГПЦ. Недовго перед тим два члени згаданого Собору внесли судове оскарження проти о. П. Маєвського з ціллю усунути його.

Липня 7 — На судовій розправі 24-го червня суддя сказав, що він не бачить на якій підставі він мігби видати о. П. Маєвському "інджонкшон", тобто заборону, дальше відправляти Богослуження в його церкві. Липня 3-го цей "інджонкшон" позиваюча сторона відтягнула.

Липня 14 — Проф. Д. Дорошенко прибув з Европи до Винніпеґу 11-го ц. м., і виїздить на захід, до Едмонтону, де буде викладати українську історію й культуру, на запрошення орґанізації СУС.

Липня 21 — Союз Гетьманців Державників у Канаді й Америці закупив нового літака, який буде охрещений назвою "Київ".

Проф. Дорошенко вже почав свої виклади. Перша лекція відбулась у вівторок, 20-го липня, в салі Алберта Каледж. Один виклад є в день, а другий вечером, щоб з них могли користати студенти літної школи та інші, звичайні курсанти.

Липня 28 — В цьому числі поміщено обширний опис інавґураційного викладу проф. Дорошенка в Едмонтоні 19-го липня. Представив його присутним П. І. Лазарович. Відтак проф. Дорошенко виголосив виклад на тему: Роля найбільшого історика України — М. Грушевського.

Серпня 4 — До Винніпеґу загостив Епископ Богдан, і мав архиєрейську Службу Божу в православній церкві св. Івана Сучавського. Він до Канади прибув

ПЛЕКАЮТЬ УКРАЇНСЬКЕ ТАНКОВЕ МИСТЕЦТВО

В Винніпеґу, де живе понад 25,000 українців, і де вони мають багато своїх товариств, орґанізацій та інституцій, плекається українське танкове мистецтво. Головну участь у цьому бере молодь.

з Европи недавно, і це була його перша візита в Винніпеґу. По Службі відбувся спільний обід в Інституті Просвіти. Промовляли там самий Епископ Богдан, о. Сарматюк, о. Зазуляк, о. Сологуб, о. Швалюк, Д. Ґерич, Т. Ферлей, Др. П. Маценко і проф. Е. Турула.

Серпня 11 — Українці в Брентфорд, Онт., відсвяткували відкриття нового Народного Дому в неділю, 1-го серпня. Гістьми були ґен. Сікевич, адв. Гуменюк і Романюк та Др. Вахна.

Серпня 18 — Проф. Дорошенко відвідав професорів Албертійського Університету в Едмонтоні в товаристві В. Купченка, Д. Янди, І. Дікура й Д. Фербея.

Усіх слухачів на його викладах є 75.

Серпня 25 — Епископ Богдан відвідав на початку цього місяця своїх вірних у Шіго, Саск., і в Едмонтоні, Алта.

Дня 21 ц. м. проф. Д. Дорошенко загостив до Винніпеґу. В Інституті Просвіти він виголосив відчит про культурну працю української еміґрації в Европі, а слідуючого дня промовляв до зібрання жінок про найвидніших українських жінок 19 і 20 століття. Дня 22 ц. м. він був гостем у Гетьманському Домі. З Винніпеґу він відтак виїхав до Торонта, а звідти до Монтреалу, звідки має відплисти кораблем до Европи.

В цьому числі поміщена наукова розвідка Ярослава Рудницького (тепер професор Я. Р.) п. н. "Звідки походить назва словяни"?

Вересня 8 — Серпня 25 проф. Д. Дорошенко прибув до Торонта. Там його щиро вітали видніші українські громадяни. Він сказав до зібрання, що Канада зробила на нього миле враження, та що українці тут справді скорим темпом розвивають своє життя — економічне, освітне, орґанізаційне й взагалі громадське. Факт, що наша молодь переймається британською культурою зовсім не значить, що вона асимілюється, він сказав. Коли повстане вільна Україна, то асиміляція припиниться.

Вересня 15 — Комуністи в Винніпеґу змінили назву ґазети "Українські Робітничі Вісти" на "Народна Ґазета".

К. Андрусишин (тепер Др. К. А., в Саскатуні), виготовив переклад творів письменника М. Коцюбинського й М. Хвильового на мову анґлійську, і зробив зарядження з одною видавничою фірмою в Лондоні для видрукування їх.

Вересня 22 — На посвяченні гетьманського літака 12 ц. м. в Шікаґо був Данило Скоропадський. Посвячення виконав о. Н. Сімович в асисті о. Е. Теодоровича, о. М. Олексіва і о. Комара. До зібрання німців на святі Скоропадський промовляв по німецьки.

Вересня 29 — В. Авраменко загостив до Винніпеґу та на зібранні в Укр. Народному Домі говорив про свої дальші пляни випродукування більше фільм.

Жовтня 13 — В Винніпеґу створено комітет, який має зайнятися зібранням грошей для продукції в Галівуді другої української фільми, Запорожець за Дунаєм. В. Авраменко представив цілу цю справу і прочитав сценаріо.

Жовтня 20 — Богдан Губіцький здобув ще одну стипендію від Королівської Академії Музики в Лондоні. Ця стипендія допоможе йому студіювати музику й гру на скрипці ще один рік. Він дістав до цього часу вже два золотих медалі й нагороду в сумі 75 долярів.

Українці в Торонті відсвяткували торжественно ювілей ґенерала Володимира Сікевича.

Жовтня 27 — В Винніпеґу українці зложують гроші на продукцію фільми Запорожець за Дунаєм. На чайному прийнятті в Інституті Просвіти, де був і сам В. Авраменко, зібрано готівкою й декляраціями понад $2,000.

Авраменко сказав, що в Кенорі, Онт., де він недавно був, люди зложили понад $3,000.

Листопада 3 — Учителі українського походження в Алберті беруть активну участь у свойому професійному житті. В Ендрю головою учительської орґанізації вибрано Т. Шандра, а на учительській конвенції в Веґревил, де було 176 учителів і учительок, вибрано на президента орґанізації М. Шевчука. Реферати на цій конвенції давали панна Надія Зварич і П. Й. Воробець, а на секретаря орґанізації вибрано М. Леміського.

Листопада 24 — Данило Скоропадський прибув до Торонта. Вечером, дня його приїзду, відбувся концерт у салі Укр. Нар. Дому, і там він промовляв, по анґлійськи. Присутними були посадник міста, Робинс, редактор щоденника "Телеґрем" — Снайдер, та інші визначні особи. Слідуючого дня гетьманич був на

Богослуженні в католицькій церкві при вулиці Беторст, а відтак вечером відбувся величавий бенкет у Кінґ Едвард готелі. Крім нього промовляли ріжні видні особи.

Грудня 1 — Кацапський батюшка, М. Хаврюк, виграв судовий процес у Гвитбі, Онт. Частина його парохіян в Ошаві заскаржила його за те, що він переніс церковні речі до іншого місця без їхнього дозволу. Трости церкви також усунули його як пароха. Суддя вирішив, що тільки епископ має право усувати священика. Це потвердив епископ Єронім, голова російської православної дієцезії на східну Канаду.

Гетьманич Данило був на засіданні Торговельної Палати в Торонті, і там виголосив коротку промову по анґлійськи. Між іншим згадав він також і про теперішну долю України.

Грудня 8 — Гетьманич Данило прибув листопада 27 до Монтреалу. Там привітав його на залізничому двірці відділ Союзу Гетьманців Державників в українських одностроях. З ними був також і Вол. Босий та Мих. Гетьман. Монтреальські щоденники помістили про нього прихильні рапорти зі знимками.

М. Петрівський відповів на редакційну статтю в "Торонто Стар" в обороні Скоропадського. Цей часопис напав на гетьманича в цій статті, кажучи, що він прибув до Канади в загадочній місії. При тому згадано в статті Гітлєра й відірвання України від Росії.

Д. М. Ільчишин вибраний радним у Винніпеґу.

М. Лучкович, бувший посол з округа Веґревил до федерального парляменту в Оттаві, кінчить студії прав на Албертійському Університеті. Степень Б.А. одержав він у Манітобському Університеті.

Грудня 15 — Гетьман Данило прибув до Винніпеґу грудня 11. На залізничому двірці вітали його сотки українців. Вечером того самого дня відбулось у Гетьманському Домі, при вулиці Борровс, прийняття в його честь. Присутними були епископ Ладика, Мих. Гетьман, Т. Дацків, Т. Стефаник, Д. М. Ільчишин, А. Загарійчук. Слідуючого дня гетьманич був на Богослуженні в католицькій церкві св. о. Николая. Після того відбулося в палаті Епископа Ладики прийняття.

Потім у театрі Плейгавс була академія, на якій Скоропадський промовляв. Говорили також о. Др. В. Кушнір, Мих. Гетьман і Т. Дацків.

Грудня 22 — В редакційній статті пишеться, що при кінці академії в честь Скоропадського в театрі Плейгавс В. Свистун домагався ставити йому питання. Це було йому відмовлене, бо це не було політичне зібрання. Опісля, коли вже люди вийшли з салі, Свистун висловлювався зневажливо про особу гетьманича.

Того самого дня, вечером, в Соборі відбулось віче, на котрому В. Свистун знову нападав на Скоропадського, квестіонуючи його політичне становище й ціль приїзду до Канади.

Щоденник Фрі Прес помістив у чотирьох числах розмову з В. Свистуном, в якій він висловлюється неприхильно про Скоропадського.

РІК 1938

Січня 5 — Грудня 25, 26 і 27 в Едмонтоні відбувся зїзд Союзу Українців Самостійників та його братних орґанізацій — СУК і СУМК.

Гетьманич Данило відвідав околиці в Алберті — Мондер, Дервент і Келґарі.

Січня 12 — Гетьманич Данило 15-го грудня, м. р., відвідав Саскатун, там відвідав багато видніших людей та інституцій. Був він і в Інституті П. Могили, в бурсі БУК, та в домі Ю. Стечишина.

Комуністи в Едмонтоні відбули віче, на якому протестували проти побуту Скоропадського в Канаді.

Василь Авраменко оповіщує, що засновано фільмову компанію "Авраменко Филм Ко." Вона тепер приготовляється до продукції "Запорожця за Дунаєм."

Січня 19 — Іван Штоґрин і Степан Павлюк, оба з Смокі Лейк, Алта., дістали працю як радіо-телеґрафісти про британській маринарці.

Лютого 9 — Проф. В. Кирконел збирає бібліоґрафію українських книжок, виданих письменниками в Канаді.

Лютого 16 — В. Лісовський, посол з Етелберт, виголосив у манітобському парляменті довгу промову в обороні Суспільного Кредиту.

О. Івах виголосив на зібранні Української Жіночої Ради відчит на тему — Видатні жінки в українській історії.

Березня 9 — Й. М. Романюк пише з дописі пояснення чому анґлійці в Канаді кликали наших поселенців "ґалішенами". Цю назву вони дістали з пашпортів перших наших іміґрантів. Коли їх питали з якого краю вони походять, то вони, не розуміючи анґлійської мови, стискали плечима й показували їм пашпорти, а на тих пашпортах було написано "Ґаліція." Те саме було подано також і на військових книжечках.

В Винніпеґу засновано Раду Українських Товариств Молоді. Ініціятиву до того дала Українська Жіноча Рада, якої головою була в той час пані М. Дима. Ціллю цеї Ради буде витворювати приязнь між ріжними товариствами молоді, виучувати українську культуру, та дискусувати ріжні справи, які торкають нас у Канаді. Головою Ради вибрано Ю. Буряка, а секретаркою Марію Коваль.

Березня 16 — Іван Бойчук, комуніст, вернув з Еспанії, куди їздив доручити дарунки від українських "проґресістів" у Канаді. Він сказав, що в Еспанії воює всіх около 1,300 українців, а з них є около 400 з Канади.

Твір О. Іваха — Голос Землі, переведений Др. А. Дж. Гантером на анґлійську мову.

Березня 23 — Українська молодь, зорґанізована в Раді, вислухала кілька відчитів на тему української культури: Романтика в творах Шевченка, та Шевченко як український ідеольоґ.

Березня 30 — Укр. Народний Дім у Винніпеґу виставив у театрі Вокер українську оперу Ноктюрн, твір М. Лисенка. Приготовив її Др. П. Маценко, диріґент хору в У. Н. Домі. Головні ролі грали: Констанція Стефаник, панна Ґ. Кучер, пані М. Кошовська, пані Ґ. Біберович, І. Григораш, панна Вах і панна Будник.

Квітня 6 — Українська православна громада в Торонті закупила від канадійського товариства Одфеловс будинок для свого приміщення, при 400 Беторст вулиці. Ціна будинку є $21,000. Він стоїть побіч площі, яку недавно торонтонські українці закупили на будову великої церкви.

Того самого тижня закупили для себе будинок Гетьманці, на розу вулиць Квін і Доверкорт. Ціна будинку $19,000. Будинок був власністю Індепендент Ордер оф Форестерс.

Квітня 13 — Д. Лобай, Стефан Хвалібоґа й Тома Кобзей, бувші члени комуністичної партії, заскаржили Робітничо-Фармерське Видавництво, приміщене в ТУРФДомі в Винніпеґу, за те, що воно в своїм виданні "Винніпеґський Виборець" назвало їх зрадниками — юдами іскаріотськими та за те, що воно подало, що ті три особи піддержують політику Герста, Гітлера, капіталістів і контрреволюціонерів. Вони домагаються в оскарженні відшкодування в сумі $30,000.

Квітня 27 — Винніпеґські українці відсвяткували 17-го ц. м. 100-літні роковини звільнення Тараса Шевченка з російської неволі.

Травня 4 — Українці в Едмонтоні також вігдсвяткували 10-літню річницю звільнення Шевченка з неволі.

Цього літа має до Канади знову прибути проф. Д. Дорошенко, щоб викладати на літних курсах. При тій нагоді він

поробить порозуміння про видання його Історії України в анґлійській мові.

До Винніпеґу прибув проф. В. Ємець, бандурист, і тут узяв участь у святкуванні 20-річниці проголошення Гетьманства на Україні. Це свято відбулось 29 квітня. Головним промовцем був Т. Дацків. Другим промовцем був о. Жидан.

Травня 18 — Українці католики обходили в Винніпеґу свято Першого Травня. Це перший раз, що було тут таке свято. Влаштовано його для того, щоб протидіяти комуністичному першо-травневому святі. Ініціятиву до того дало Братство Українців Католиків. Промовляли Д. Якиміщак, А. Малофій, Т. Дацків і о. С. Семчук.

Травня 26 — Провінціяльні вибори в Саскачевані відбудуться 8-го червня. З українців кандидують: Др. Ю. Драґан, ліберал, з округа Канора; О. Жеребко, ліберал, з округа Редбері; І. Гнатишин, консерват, в окрузі Точвуд.

Рой Томас, з Принц Руперт, студент українського походження в Албертійському Університеті в Едмонтоні, здобув золотий медаль ґенерал-ґубернатора за найвищі марки в іспитах у фізиці. В додатку до того він дістав також стипендію від Каліфорнійського Університету.

Дня 19-го ц. м. українці в Винніпеґу відбули перші наради в справі будови памятника Маркіяна Шашкевича в околиці Пойнт Доґлас. Площа вже закуплена.

Червня 1 — Телеґрафічне повідомлення з Голяндії інформує, що там, у Ротердамі, якийсь комуністичний аґент замордував полк. Е. Коновальця, головного провідника українських націоналістів. Коновалець приготовлявся до виїзду до Канади й З.Д.А. Канадійські українці, а особливо члени й прихильники орґанізації УНО, цею вісткою потрясені.

Укр. Народний Дім у Винніпеґу, стараннням свого диріґента, Др. П. Маценка, виставив Весняний Концерт у театрі Орфіюм.

Червня 8 — Крім повище поданих у Саскачевані є ще оці українські кандидати: Юліян В. Стечишин, консерват, в окрузі Ватрос; Юрій Бзовий, Сошіял Кредит, в окрузі Принц Алберт.

Червня 15 — Ліберальна партія виграла вибори в Саскачевані, вибравши своїх 36 послів з усіх 50 посольських місць. Премієром остався В. Дж. Петтерсон. Партія ССФ вибрала лише 10 послів, Сошіял Кредит 2, проґресісти 1, і незалежні 1.

З українців вибрано тільки одного — О. Жеребка, лібeрала, в Редбері. Всі інші кандидати перепали.

Не зовсім повний вислід був такий: Округ Редбері: О. Жеребко, лібeрал — 2,474 голосів; Портер, сошіял-кредитовець — 1,737; Ларсен, незалежний — 1,-225. Округ Канора: Др. Ю. Драґан, лібeрал — 3,183; Филлей, ССФ — 3,343. Округ Точвуд: І. Гнатишин, консерват — 1,279; Джанстон, ССФ — 2,297. Округ Ватрос: Ю. Стечишин, консерват — 465; Кренн, лібeрал — 3,519. Округ Принц Алберт: Юрій Бзовий, Сошіял Кредит — 3,101; Дейвис, лібeрал — 3,411.

Червня 22 — Василь Рипка, український студент університету в Едмонтоні, виграв дебату на тему "Рішено, що демократія є кращим ладом ніж диктатура." Він обстоював афірмативну сторону.

Червня 29 — Українці в Реджайні влаштували 19-го червня жалібну академію в честь замордованого полк. Е. Коновальця. Богослуження відбулося під голим небом, а вівтар зроблений був з дерев і галуз.

В салі Інституту М. Грушевського, в Едмонтоні, відбулось 19-го червня протестаційне віче проти розвязання поляками в Галичині Союзу Українок у Львові. Віче було скликане Союзом Українок Канади. Промовляли пані Д. Янда і Др. І. Верхомин.

Такі протестаційні віча заряджені в багатьох інших містах Канади.

В контесті міжнародних танків у Винніпеґу першу нагороду виграли українці, ученики В. Авраменка. Суддею був Роберт Джармен, суперінтендент фізичного виховання на Манітобу.

Липня 6 — До Едмонтону прибув 2-го ц. м. проф. Д. Дорошенко, щоб тут знову викладати українську історію й літературу. Курс буде тривати 6 тижнів.

Липня 13 — Перший, інавґураційний виклад проф. Дорошенка відбувся в салі Інституту М. Грушевського в Едмонтоні, в неділю вечером, 3-го липня. Виклад був на тему: Котляревський в Світлі Історії.

Того самого вечера відбулась жалібна академія в честь пок. Е. Коновальця,

в салі німецького клюбу Едельвайс.

З кінцем місяця червня закінчився в Винніпеґу курс українських народних танків, ведений В. Авраменком.

Липня 27 — Дня 16-го липня відбулась в Укр. Народному Домі в Винніпеґу річна конвенція українських учителів. Головним промовцем був інспектор шкіл з Делорейн, Ґ. Гантер, який говорив про зміни в науці в вищих школах Манітоби. Промовляляи також В. Сарчук — принципал вищої школи в Етелберт, і М. Вавриків — принципал вищої школи в Ґонор. Конвенція ухвалила резолюцію, в якій зроблено рішення, що українські учителі повинні орґанізувати в своїх околицях ґрупи студій. Нова екзекутива складається з слідуючих: М. Іванчук — голова, В. Сарчук — заступник голови, О. Мех — секретар, Катерина Кесюк — заступниця секретаря, М. Г. Гикавий — скарбник. Предсідником конвенції був В. Костюк, уступаючий голова.

Серпня 10 — Донна Ґресько, 10-літна надзвичайно талановита скрипачка, в Винніпеґу, одержала на днях у Шікаґо стипендію в сумі $5,000 для дальших студій в Американській Музичній Академії, і також скрипку вартости $1,000.

Серпня 10 — Проф. Д. Дорошенко скінчив свої виклади української літератури в Едмонтоні 3-го ц. м. Липня 27-го влаштовано було в його честь працальний вечер в Інституті М. Грушевського. Працали його в імені 60 слухачів. Підчас вечора зібрано $50 на будову Музею Визвольної Боротьби в Празі.

Серпня 17 — Дня 7-го ц. м. в Торонті відбулось летунське свято Союзу Гетьманців Державників. На летовище Баркер прилетів український літак "Київ". З нього вискочив парашутом перед осідком винніпеґський летун Н. Шунь. Людей глядачів було около 1,500. Головну промову виголосив полк. Шаповал, з Шікаґа.

Українці в Винніпеґу вшанували професора Дорошенка влаштовуючи в його честь спільну вечерю в їдальні Мурс, де було 80 осіб. Слідуючого дня, в неділю, він виголосив відчит про Хрещення України-Руси.

Серпня 24 — Перебуваючи короткий час у Торонті, проф. Д. Дорошенко виголосив відчит на тему: Іван Котлярев-

ський, батько нової, відродженої української літератури.

Серпня 31 — Українці в Винніпеґу відбули академію в память пок. ґен. Тарнавського, бувшого вожда У.Г.А.

Вересня 7 — В цьому числі повідомлено передплатників, що з початком місяця жовтня передплата К.Ф. буде $2 замість $1.50 річно.

В редакційній статті пропонується скликання українського конґресу, щоб доконати бодай частинного обєднання українців. Сказано, що Український Голос з цею думкою годиться і готов її піддержати, однак католицький часопис в Едмонтоні, Українські Вісти, роблять собі з того кпини.

Вересня 14 — Українські орґанізації в Едмонтоні відбули протестаційне віче проти польських варварств на українських землях, Холмщині й Волині, де поляки нищать, замикають і ушкоджують православні церкви та знущаються над православними священиками. Митрополит Шептицький видав пастирський лист у протесті, та польська влада його сконфіскувала і він не був прочитаний для публичного відома.

Вересня 21 — Іван Москалик, молодий скрипак, 21-літний, здобув на музичному фестивалі в Торонті золотий медаль за найкращу гру на скрипці. Був це фестивал Торонтонської Консерваторії. Давніше він здобув три золоті й два срібні чаші на музичних компетиціях у кількох ріжних місцях. Москалик є сином українського фармера з околиці Аґінкур.

Вересня 28 — Українська делеґація з трох осіб: о. С. В. Савчука, о. Слюзара і Т. Гуменюка була в Оттаві й мала побачення з заступником премієра Кінґа в справі нищення Польщею православних церков у західних українських землях. Делеґація предложила меморандум з великою скількістю всяких інформацій про цю деструктивну роботу поляків, а також пригадала, що Канада підписувала договір про національні меншости в Польщі, отже вона тепер повинна подбати про те, щоб цей договір не був нехтований. Делеґацію запевнено, що ця справа буде предложена урядові.

Українці в Винніпеґу приготовляються до великої демонстрації проти польських варварст у західних українських землях.

Жовтня 12 — Фільма "Маруся" вже випродукована й буде висвітлюватися. В Винніпеґу перше висвітлення її буде в театрі Орфіюм, 29-го ц. м.

Жовтня 19 — Українські орґанізації й товариства в Винніпеґу вислали через свій комітет телеґрами до урядів великих держав в Европі з просьбою залишити Карпатську Україну в складі Чехословаччини, як автономну республику. Копії цеї телеґрами вислано також до уряду Чехословаччини й Карпатської України.

Жовтня 26 — Українці в Торонті протестують проти мадярсько-польських зазіхань на Карпатську Україну. Т. Гуменюк, предсідник віча, відчитав телеґраму від о. Др. Авґуста Волошина, в котрій сказано, що Чехословаччина дала Карпатській Україні автономію і свій власний уряд, на чолі з премієром Бродієм.

Листопада 2 — В Торонті відбулось протестаційне віче, заряджене Спільним Комітетом Обєднаного Фронту Українських Орґанізацій, з ціллю висловлення спротиву проти намірів ляхів і мадярів захопити в свої руки Карпатську Україну. Предсідником був Т. Гуменюк, промовляли він, Др. В. Яремій, Гр. Мазурик, М. Гетьман, А. Дарміць і П. Ліліцак.

Листопада 9 — В Винніпеґу є два кандидати українці на міських радних: С. Ребчук і А. Малофій. Міські вибори відбудуться 25-го листопада.

Українці в Торонті одушевлені фільмою "Маруся". Висвітлено було її в салі Ітона.

Листопада 23 — Редакційна стаття в цьому числі присвячена міським виборам. Закликається виборців голосувати на українських кандидатів.

В Винніпеґу зроблено першу збірку на поміч Карпатській Україні. Дня 13-го ц. м., в домі панства А. Булаків відбулися хрестини. Підчас спільного обіду, коли господар, С. Макітра, підносив тоаст з бажанням щастя й здоровля охрещеній дитині, він сказав, що вона охрещується в той час, коли на Карпатській Україні відбуваються такі історичні події. Другий гість, М. Богай, переповів важніші події на цій українській землі і згадав чи не булоб добре зібрати дещо на її поміч. Присутні на це радо погодилися й зібрано було $8.10.

В Едмонтоні відбуто 13-го ц. м. масове інформаційне віче про події на Кар-

ГАРНИЙ вигляд ЦЕ

патській Україні. Скликав це віче Міжорґанізаційний Комітет, в який ввійшли представники товариств: Братство Українців Католиків, Союз Українців Самостійників, Українське Національне Обєднання та Союз Гетьманців Державників. Предсідником був В. Гривнак. Промовляли В. Мудрик, П. Лазарович, С. Васкан. Зібрано на поміч Карпатській Україні $127.05.

РІК 1939

Січня 4 — М. Голинський, тенор, мав другий виступ у Торонті, в салі Ітона, на загальне бажання людей. Анґлійська преса подала про його спів дуже прихильні рецензії.

Торонтонський щоденник "Торонто Стар" у числі з 22-го грудня, 1938, пише в головній редакційній статті проти ідеї української держави. Каже він, що державницький рух українців є тільки нова інтриґа Гітлера. Тимчасом той самий часопис розпинається за канадійськими комуністами, за Еспанією, за Китаєм і т. д.

Й. Кулачковський пише в дописі з Вайти, Ман., що з тої околиці вислано недавно на руки о. Др. А. Волошина $200 як поміч Карпатській Україні.

Січня 11 — Мейор міста Торонта, Дей, мав прийняття в своїй канцелярії в ратуші для співачки Марії Сокіл і її мужа, А. Рудницького, які тепер подорожують по Канаді з виступами. В Торонті вони виступали 2-го січня.

До 3-го січня ц. р. вислано на поміч Карпатській Україні з Алберти суму $2,575.19. Зібрано до того дня було $3,050.

Січня 25 — Редакція К. Ф. повідомляє, що до неї приходить таке велике число ліст жертводавців на поміч Карпатській Україні, що вона не може поміщувати їх усіх, отже буде містити тільки місце й суму збірки.

М. Голинський мав свій виступ у Винніпеґу 19-го січня, в театрі Вокер. Анґлійські щоденники подали дуже прихильні рецензії.

Лютого 1 — Посол з округа Веґревил, Вилліям Гейгорст, у своїй промові про міжнародне положення в світі, згадав, що в Канаді є понад 400,000 українців, які мають право домагатися, щоб Канада й Британія поінтересувалися українською справою в Европі. В декларації, прочитаній ним, сказано, що Британія повинна засягнути правдиві інформації про критичне положення українського народу й помогти в своїх міждержавних стосунках, щоб цей нарід жив у кращих обставинах. В цій декларації сказано також, що український нарід повинен мати свою незалежну й самостійну державу.

Лютого 8 — Оповіщено появу першого тому повісти І. Киріяка — Сини Землі, написаної ним на тлі життя наших перших поселенців в Алберті.

Лютого 15 — Досі зібрано на поміч Карпатській Україні суму $4,152.86.

Марія Сокіл і А. Рудницький мали свій виступ в Інституті Просвіти 10-го ц. м. Спів Марії Сокіл чарував велику скількість присутних. По концерті А. Рудницький переводив збірку на Український Шписаль у Львові.

Лютого 22 — В Винніпеґу зорґанізовано комітет, якого референтом є А. Загарійчук, з ціллю збирання пшениці від фармерів на поміч Карпатській Україні.

Лютого 10-го мав свій концертовий виступ в Едмонтоні тенор Михайло Голинський.

Березня 1 — Збірка на поміч Карпатській Україні дійшла вже до суми $4,962.78.

Березня 8 — Др. А. Гантер, з Тюлон, Ман., промовляв на зібранні в винніпеґській Нокс Церкві про перші українські поселенці в його околиці. Він високо підносив заслуги цих піонірів у Канаді.

Березня 22 — В цьому числі подано затрівожуючі вісті про розвал Чехословаччини й напад мадярів на Карпатську Україну. Героїчна молода країна бореться завзято в обороні своєї свободи.

Збірка на поміч Карпатській Україні дійшла вже до суми $5,528.03.

Збори Укр. Народного Дому в Винніпеґу вибрали Т. Д. Ферлея головою знову, вже 18-тий рік.

Березня 29 — Українці в Едмонтоні відбули масове віче 19-го ц. м. в справі подій у Карпатській Україні. Предсідником був І. Ґорецький. Промовляли В. Купченко і П. І. Лазарович. Ухвалено було ряд протестних резолюцій. Їх прочитано було в українських церквах.

Кілька фармерів в Саскачевані й Манітобі пожертвували по малій скількости збіжжя на поміч Карпатській Україні.

Квітня 5 — В околиці Ту Гилс, Алта.,

комуніст Тересьо говорив про події в Карпатській Україні, критикуючи уряд прем. о. Волошина й накидуючися на його старання вдержати країну незалежною.

Квітня 132 — Констанція Стефаник, родом з Винніпеґу, грає головну ролю Фіфі в опері "Мадемвазель Модіст", яку виставляє Винніпеґ Лайт Опера Ко.

Квітня 19 — Антін Глинка заявив у часопису "Сошіял Кредит", що він буде кандидувати на посла до Оттави з округа Веґревил, в Алберті.

Квітня 26 — В Монтреалі почав виходити новий часопис — "Січ", дво-тижневик. Видає його орґанізація гетьманців у Канаді.

В Едмонтоні почав виходити український журнал в анґлійській мові — "Юкреініян Трибюн енд Ревю". Редактором є Ів. Данильчук. Журнал занимається справою визволення українських земель в Европі.

Травня 3 — В цьому числі є заклик до українського громадянства, щоб жертвували на збудування памятника Маркіяна Шашкевича в дільниці Пойнт Доґлас, у Винніпеґу. Досі зібрано вже на цю ціль поважну суму грошей.

Дмитро Чутро, балетмайстер, відкриває в Винніпеґу школу танків.

Травня 10 — В салі Православного Собору, в Винніпеґу, виступала оперова співачка, Ольга Лепкова, в концерті. Велика публика любувалася її милозвучним голосом.

Травня 24 — Марія Сокіл і її муж, Антін Рудницький, вертають зі Злучених Держав і зроблять ще одну обіздку важніших осередків українського поселення в Канаді з концертовими виступами.

Пані Ольга Лепкова мала концертовий виступ в Едмонтоні. Вона обіздить також інші більші міста, де живуть українці.

В окрузі Веґревил, Алта., думає кандидувати на посла до Оттави з партії Сошіял Кредит Павло Лесюк. Про кандидатуру А. Глинки з тої самої партії вже було оповіщено. Буде кандидувати також і попередний посол, М. Лучкович.

Травня 31 — До Винніпеґу прибула 24-го ц. м. Королівська Пара — Король Юрій VI і Королева Єлисавета, в обіздці Канади. На бенкеті, влаштованому в Їхню Честь представляли українців Епископ Ладика і Впреп. о. С. В. Савчук, Українці брали участь також у величавій параді в честь Їхнього Маєстату. Українська Жіноча Рада в Винніпеґу передала устами своєї голови, пані Ґеник, привіт Королеві Юрієві і його дружині з нагоди їхньої візити в Канаді.

Червня 7 — Ґрупа українських співаків з Торонта буде виступати в програмі українських пісень через радіостацію СҐМЛ у Гамілтоні кожного вівтірка. Перша передача відбулася в вівторок, 30-го травня. До цеї ґрупи належать: Я. Самотілка, М. Левак, С. Можевський, О. Бучинський, М. Лазар, П. Пилипчук, П. Остапчук, Г. Мазурик і П. Савчук — з мужчин, а також Олена, Ольга й Стефанія Склярі, Марія Сеник, Стефанія Чол, Марія Храпко, пані А. Стасюк, Юлія Корей і панна Чернявська.

Др. Іван Якиміщак кандидує на посла до домініяльного парляменту з ліберальної партії в окрузі Веґревил.

Червня 21 — В Алберті покінчили медичні студії два українці й одержали лікарські дипльоми. Ними є: Др. Кусий і Др. Томашевський. Два інші одержали дипльоми дентистів: Др. Д. Гавриш і Др. Оробко.

До Винніпеґу прибув на днях проф. Н. Григоріїв і виголосить тут ряд відчитів на такі теми: Націоналізм, Фашизм і Демократія; Сучасні Українські Сили; Сучасне Міжнародне Становище й Україна.

Червня 28 — М. Понич покінчив студії прав, а також і практику, і став принятий до провінціяльного адвокатського товариства. Він є сином українського фармера з околиці Смокі Лейк, Алберта.

В своюму відчиті проф. Н. Григоріїв сказав, що в Европі напевно вибухне незабаром війна. Він вірить, що між Гітлером і Сталіном прийде до порозуміння, на велику некористь українцям. Коли Британія заключить союз з Сталіном, то це для української справи буде гірше ніж те, щоб такий союз був заключений між Сталіном і Гітлером. Дуже важним, сказав він, є те, щоб український нарід був тепер найбільше обєднаний. В Лондоні конечно треба мати українське представництво.

Липня 5 — Проф. Н. Григоріїв виголосив у Народному Домі в Винніпеґу відчит, в якому сказав, що український нарід мусить себе визволити з — темноти, злиднів і політичного поневолення.

Липня 12 — В Ст. Боніфас, Ман., вибрано алдерменом з першої варди Ів. Струтинського. Він був вибраний в виборах, та після них його противники запротестували проти його вибору на підставі, що 34 виборці, які дали на нього голоси, не були горожанами. Відбулися потім другі вибори і цим разом він мав 187 голосів більше від свого противника, Ернест Ґізела.

Серпня 2 — В свойому відчиті в Едмонтоні проф. Н. Григоріїв висловився не дуже прихильно про українських націоналістів у Карпатській Україні. Головну часть відчиту він присвятив справі культури й політики, кажучи, що в культурній діяльності політика не повинна грати жадної ролі.

Іван Дікур (теперішний посол) покінчив студії прав і практику, і відкриває канцелярію зі спільником в Веґревил, Алта.

З Едмонтону виїхав до Арґентини Володимир Головач, скрипак і шахіст. У Буенос Айрес має відбутися змагання світових шахістів. Він є одним з чотирох найкращих шахістів у Канаді.

В Винніпеґу відбулася 30 і 31 липня конвенція українських учителів.

Серпня 9 — Комітет Допомоги Рідному Краєві зібрав суму $6,322.69 до кінця липня ц. р.

Серпня 16 — В Винніпеґу створено комітет, який має постаратися про виставлення української опери "Мазепа". Впис артистів і співаків має початись у Народному Домі 18-го ц. м. Головним директором буде Д. Чутро, з Ню Йорку.

Серпня 30 — Бандурист професор В. Ємець знову обїзджує українські місцевости в Канаді й виступає з концертами. Цими днями був він у Принц Алберт, Саск.

Вересня 6 — В цьому числі подано потрясаючу вістку про вибух війни в Европі.

В редакційній статті п. н. "Піддержім наш уряд беззастережно і безусловно" сказано виразно, що всі українці в Канаді, роджені чи натуралізовані, стоять твердо з Канадою й західними державами в війні проти фашизму.

В Винніпеґу українці відбули масове віче, на якому заявили свою непохитну лояльність Канаді й Британській Імперії. Головним промовцем був Василь Свистун. Він сказав, між іншим, що рівновагу в Европі можнаб найкраще привернути поділом Росії на окремі части, з котрих кожна творилаб національну республику.

Вересня 13 — Канада виповіла війну Німеччині 10-го ц. м. Українці в більших містах — Саскатун, Едмонтон, Торонто й інших, заявляють свою повну лояльність Канаді й демократичним державам у цій війні.

Союз Українців Самостійників і його братні орґанізації видали заяву, в якій висловлюють свою повну лояльність Канаді й Британській Імперії.

Вересня 20 — Друга потрясаюча вістка з Европи — Москва займає Західну Україну, в свойому поході на захід, на стрічу німців. На поділ Польщі й західних українських земель погодився Гітлер.

Вересня 27 — Павло Олійник, молодий українець з Клір Вотер, Алберта, покликаний до Торонтонського Університету як лектор у хемії.

Жовтня 11 — Албертійський Університет в Едмонтоні започаткував подорожуючу бібліотеку, і в ній є також відділ

український. Управа цеї бібліотеки просить українців у цій провінції якнайбільше з неї користати, щоб показати сенатові університету, що вона була побажана й що українці оцінюють її.

Никола Николайчук, родом з Вільна, Алберта, дістав посаду лектора в Мекдоналд Колеґії, в Монтреалі. Там він буде викладати лекції в відділі плекання дробу. Перед тим він працював на урядовій експериментальній фармі в Оттаві. Університетське знання в рільництві побирав в Албертійському Університеті.

Жовтня 18 — Іван Данильчук пише в довгій дописі, з Едмонтону, що тепер конечно потрібно для українців мати одне репрезентативне тіло, яке служилоб за авторитет у справах, які відносяться до всіх українців на американському континенті, і яке моглоб говорити в імені цілого українського народу, бо велика частина його,, на рідних землях, не має права голосу перед світом. На всякі партійні непорозуміння й суперечки не може бути тепер місця, він каже.

Жовтня 25 — Др. Іван Оробко в Едмонтоні, дістав відзначення від Американської Колеґії Хирурґів у формі "феловшип". Він є один з усіх 15 канадійських лікарів, які це відначення одержали.

Листопада 8 — Українці в Канаді потрясені вісткою про замордування комуністами Митрополита Андрея Шептицького. Ця вістка була офіційно потверджена ватиканським секретаріятом у Римі.

М. Іванчук, учитель в Бирд'с Гил, Ман., вибраний президентом учительської орґанізації "Савт-Істерн Тічер'с Есосіейшон".

Листопада 15 — В Винніпеґу українці виставили як кандидатів на міських радних Б. Рожка і В. Шкрабу, а на шкільного радного А. Загарійчука. А. Білецький кандидує як комуніст.

Листопада 22 — С. Саймонайт, міський радний Винніпеґу, говорив на засіданні ради 13-го ц. м. про наставлення канадійських комуністів до війни в Европі. Держачи в руці комуністичний памфлет, у котрому написано багато проти того, щоб Канада брала участь у війні, Саймонайт згадав про вимореня штучним голодом на Україні кількох міліонів українців.

Листопада 29 — В третій варді в Винніпеґу вибрано на шкільного радного А. Білецького. Всі українські не-комуністичні кандидати перепали.

Грудня 6 — Іван Ганочко, учитель в школі Гайло, в Алберті, кандидує на посла до провінціяльного парляменту з округа Лек ла Біш з партії ССФ. Цей округ заступав тоді міністер муніципальних справ, Л. Мейнард.

Грудня 20 — В торонтонському анґлійському щоденнику "Стар" поміщено лист від невідомого М. Косцюка, в якому він хвалить СССР за його захоплення західних українських земель.

Грудня 27 — В неділю, 31-го ц. м., хор з Православного Собору в Винніпеґу передає через радіостанцію Сі-Бі-Сі півгодинну програму українських колядок.

Хто не має віри в себе, не буде мати довіря других.

Тримайся своїх приятелів і своєї релиґії.

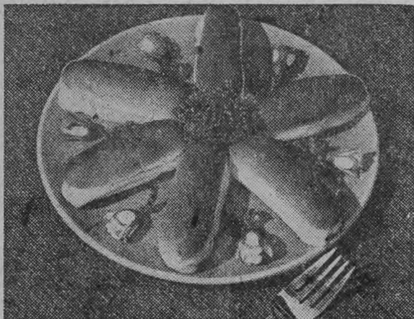
Смерть ходить з косою, не з сокирою.

Мудрі люди коло вогню себе гріють, а дурні печуть.

Бог сидить високо і все бачить.

Приписи смачних страв зі сира Kraft Food

ПРИГРІТІ БУЛКИ З ЖОВТИМ СИРОМ

Жовтий сир, широко-відомий ізза свойого приємного смаку, є чи не найбільш улюбленим сиром для смарування ним хліба чи до інших вжитків. Тріюмф модерної науки, цей сир, що має в собі відживчі молочні складники, вдержує ідеальну рівновагу набілової протеїни, молочних товщів і мінералів та цукру. Особливо добре він надається для дітей, як рівнож є дуже вартісним під відживчим оглядом для старших. А ось кілька приписів, як добре використати цей сир.

"Френкфуртер" бейкон	Розтоплене масло або марґарина
Майонейз	Смажений бейкон
Велвіта	

Розріжте булки на половину і виложіть майонейзом. Наложіть на кожну булку плитку жовтого сира. Насмаруйте булки зверху розтопленим маслом чи марґариною. Положіть до печі при температурі 350⁰ Ф., аж доки сир не розтопиться. Подавайте булочки зі смаженим, крухим бейконом.

ОБІД "КРЕФТ" З МОРКВОЮ І КУРЯТИНОЮ

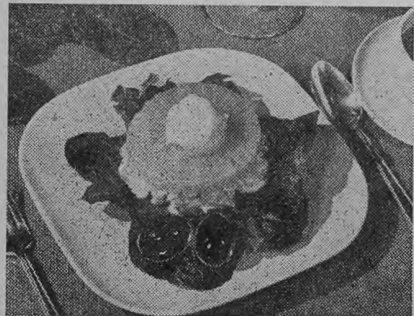
Ось припис, як "скоро" приготовити головну страву... смачну і вдоволяючу. Приготуйте "Крефт" обід, так як подано на опакуванні. (Візьме всього **7 мінут** зварити спеціяльний "Крефт" обід Макарон; всього кілька секунд посипати спорошкований сир "Крефт"!). Виложіть гарячий макарон-і-сир до натовщеної 6½ цалевої форми. Середину виложіть потятою курятиною. Кругом обложіть покраяною морквою. Додайте петрушки до смаку.

ОСЬ І ВСЕ! Це дорого не коштує, а всі з цеї страви будуть вдоволені. Придбайте собі декілька пачок "Крефт" обіду, щоб в разі потреби, завсіди мати їх під рукою.

"ТЮНА-СЕНДВИЧ" САЛАТА

Коли ви приймаєте гостей у себе, то дуже важною річчю є не тільки дати їм смачну страву, але також гарно й апетитно її подати. Одною з таких смачних дань, чи перекусок є салата, спосіб приладження якої тут ми подаємо. Ця салата не лише буде всім смакувати, але також напевно виробить вам опінію дуже доброї господині.

1 7½ унційна бляшанка тюни	3 до 4 ложки приправи до салати
¾ горнятка покришеної селери	Покраяні ананаси
	Листки салати
	Дозрілі оливки

Змішайте тюна, селеру та приправу до салати, додаючи приправу до смаку. Охолодіть. Для кожного подання виложіть цю мішанину між платки ананасу. Подавайте на крихких листках салати, обложіть оливками й додайте для смаку приправи до салати.

Є. Гліл

За колоски

"Чи ж то серед вас є людина, що подасть своєму синові каменя, коли хліба проситиме він?" (Від св. Матвія).

"Хто чує крик і плач убогого байдужо, той сам кричатиме, й вислуханий не буде". (Соломон).

Родючі й багаті ниви, в 1933 р., буйним своїм збіжжям хвилювали на степах України.

На широких просторах цих, мов море, ланів, що своїми золотими хвилями хлюпали на широку дорогу, скрізь височіли деревяні дозорчі вежі, на яких, день і ніч, сиділи озброєні московські наймити — дозорці . . . .

Проходячи дорогою, можна було часто бачити, як від вежі до вежі проскаче вершник із рушницею за плечима, а потім, мов хижий птах, полине по нивах.

Дивлючись на ці вартові вежі, мимоволі чомусь нагадуються козацькі часи, але ваша мрія зразу переривається холодною свідомістю про те, що ця пильна варта вже не стежить за диким татарином, що цей вершник не жене свого коня, щоб сповістити військо й народ про небезпеку татарської навали, а це вже московська орда з своїми яничарами охороняє український хліб від його голодного власника і господаря, що, вмираючи під своїм хлібом з голоду, посміє простягнути руку й зірвати сповнений його потом і кровю колосок.

★

Микита Бак сидів кінець столу, підперши своїми висохлими, мозолястими й чорними, як земля, руками тяжку, мов наповнену розтопленим оливом, голову.

В голові стукало, наче ковальським молотом, але він не підводився і намагався не дивитися на лежанку, де сиділа його пухла дружина із двома маленькими дітками.

Микита невимовно страждав. І, щоб не чути дитячого квиління, затискав руками вуха і з розпуки рвав на собі волосся . . . На його очах вмирали його рідні діти й дружина, а він був безпорадний і безсилий, щоб оборонити їх життя від смерти.

— Микито, обізвалася його дружина, — невже ж ми, добідувавши аж до самих жнив, мусимо загинути голодною смертю?.. Та хоч би тільки ми, а то ж... поглянь на цих маленьких діток... вони ж ще нічого не розуміють...

Микита безпорадно й перелякано глянув на дружину й дітей, і, не витримавши їх благального погляду, відвернувся до вікна.

На землю вже опускалась темна ніч і неначе намагалася прикрити собою й сховати всі ті жахливі злочини гнобителів і так страшні страждання гноблених. І в цю чорну ніч, він бачив, як в цьому просторі, із кожної української хати, світлими тінями, вилітали людські душі і линули високо-високо в небо, аж до Господа, на скаргу!..

Микиту охопив ще більший жах, але й разом з тим й рішучість боротися за своє життя, і він, схвильовано звернувся до дружини:

— Ну, що ж я маю робити, Маріє?... Чи я не дбав, чи я пропив, чи з тобою не працювали? Але ж ти знаєш, що нам не тільки не дали, а й наше все забрали. І де я тепер мушу взяти?.. А поки нам в колгоспі дадуть, то . . .

— А хіба ти, Микито, не бачиш скільки навколо нас хліба, в який ми вклали свою силу?

Микита перелякано глянув на свою дружину, а вона, благаючи, продовжувала далі:

— Вони ж кажуть, що то все наше . . . і в нас уже всеж забрали, тільки ще одну душу залишили . . . Я думаю, що то не буде великий гріх, коли ти вирвеш трохи колосків, щоб хоч каші дітям зварити . . . Ти подивись на їх, за одним буряном мусять жити . . . Таж сам Христос дозволяв Своїм ученикам зривати колоски і їсти, коли вони були голодні...

— Каші, тату, каші! — і простягнули діти до його висохлі рученята.

Микиту немов щось пхнуло з лави. Він мовчки взяв зпід лави мішок і, немов соромлячись свого наміру, швидко пішов до дверей . . .

— Та не йди на колгоспне поле, — порадила йому дружина, — а йди на радгоспне, там брат мій доглядає, то може . . .

За Микитою двері глухо стукнули, прогупотіли босі ноги попід вікнами, і все стихло.

Діти теж затихли й, не дочекавшись батька із смачною кашою, сповнені голодкою надією, поснули.

До самого ранку, з великою тривогою, чекала Марія чоловіка, і, залишивши ще сплячих дітей, пішла шукати його. Ходила, шукала, прислухалася, але жадного сліду й жадної розмови не було чути за його, а людей розпитувати боялася. До хати повернулась ще більш сповнена тривожним передчуттям. В хаті діти вже не спали, й кинулись до неї:

— Де тато?! А чи приніс він каші?!...

Марія безсило опустилася на поріг, пригорнула дітей і не відповідала нічого. Сльози невимовного горя, сльози тяжкого терпіння й каяття стікали по її спухлому синьому обличчю, а діти, немов заспокоюючи її, витирали їх своїми висохлими рученятами.

— Мамо, а чи скоро вже тато прийдуть? — допитувалися дітки.

Минув день, а татка не було, минув другий, а Микита не повертався до своїх голодних дітей, так пройшов і третій...

★

Голосно дерчав трактор на радгоспівському полі, тягнучи за собою самовязалку, що густо вкривала свої сліди снопами. Раптом трактор зупинився. Крила самовязалки замахали безсило і теж повисли на високій і густій пшениці. Тракторист зіскочив з трактора в пшеницю й почав голосно скликати з поля людей до себе.

— Що трапилось?! — питають люди.

— Труп у пшениці!

— А хто?!

— Не знаю!

Прибігли всі, розглядають й один одного питають:

— Хто ж це?

— Чи це з нашого села?

— Та це ж Микита Бак!

— А й справді він . . .

— І прямо в голову попав . . .

— А ось і мішок його . . .

— Цебто за колоски?..

— Мабуть . . .

— А хто?...

Коли сповістили Марію, то вона тільки запитала:

— А де знайшли?

Хто ж убив і відібрав у неї чоловіка, а в дітей тата, знав тільки її рідний брат і пославші його володарі . . .

Скупар звичайно віддає заміж свої дочки за марнотравників.

Гроші мають ховзькі хвости.

Багато розуму — мало грошей.

Золоті кайдани не дають невільникові волі.

Без єдности не може бути волі.

Кров не є те саме що вода.

Краще зїсти одну ложку поживи в мирі й спокою ніж великі стоси поживи у сварці.

Ніхто не насичується масними словами.

Василь Стефаник

Сини

Старий Максим волочив яру пшеницю кіньми, добрими, молодими. Борони літали по землі, як пера. Максим кинув капелюх на ріллю, сорочка розіпнялася й впала аж на плечі. Хмара куряви з-під борін засипала йому сиву чуприну на голові й на грудях. Він галасував, лютував, а люди з сусідніх нив говорили до себе:

— Старий пес, все лютий, але молоді коні ще міцно тримає; багатир, з-замолоду добре годований, та втратив обох синів, відтоді все кричить: і на полі, і в селі.

Максим тер коней.

— Старі кості, як стара верба, на вогонь добрі, а з кіньми бігати ні до чого. Як ноги погинаються коло коней, а в танці подаються, то такі ноги хай не кажу, що варті. Лізь діду, на піч, пора вже прийшла.

То він потряс сивою головою попід чорні кінські гриви та кричав дальше:

— Та на піч, брате, я ще можу вилізти, але під студена, облуплена. Образи на стінах почорніли, а святі дивляться на пусту хату, як голодні пси. Стара ціле життя обтикала їх барвінком та васильком, та голубів перед ними золотила, щоб ласкаві були, щоб хата ясна була, щоб діти росли. Та хоч їх багато, а всі вони до нічого, святці. Синів нема, стару запорпав у землю, а ви, боги, мусите вибачати за барвінок, було ліпше дбати . . . Ану, звіздочолий, поки нам бог назначив, берімся, брате, до цієї землі.

І ходили вони з одного кінця ниви на другий, закутані курявою, а борони кусали землю, гаркотіли, роздрапували її, щоб зернові вчинити мяке ложе.

— Ти, босаку, ти не є жаден кінь, ти пес, ти всі плечі мені обгриз, знак по знакові, скусав а скусав. Не сіпай хоч ти мене, бо так мене життя насіпало, що ледве на ногах стою. Я тобі досвіта сиплю овес, ще сам нічого не ївши, я тебе вичісую, я тебе старими сльозами поливаю, а ти кусаєш. Звіздочолий у мене чоловік, він чорними очима за мною водить, він мене жаліє, він своєю гривою обтирає дідові сльози, а ти, поганий, серця не маєш. Ще недавно ти цілий жмут мого волосся вирвав і пустив під ноги в гній. Так не можна робити, бо хоч ти дуже красний кінь, але за це поганий. Нікому тебе не можу продати, але коли-б прийшов до мене святий Юрій, то, бігме, подарував-би я тебе, щоб ти з ним ішов змії розбивати; робити землю ти не здатний, бо в тебе спокою нема.

То він слинив пальці, вимивав рану на плечах та присипав порохом.

— Гей, коні ідім, ідім . . .

А борони притихали, земля подавалась, розсипувалася. Максимові ноги чули під собою мякість, ту мякість, яка дуже рідко гостить у душі мужика; земля дає йому ту мякість, і за це він її так любить. І як він викидав жменею зерно, то приповідав: “Колисочку я вам постелив мякеньку, ростіть до неба”.

Максим успокоювався, не кричав уже та нагло задержав коней.

— Та якого чорта болиш ти, стара корсо, хрупаєш у кожнім замку, кривуле?

То він оглянувся позад себе, та побачив попри борони довгу нитку червоної крови і сів.

— Скло залізло, матері твоїй, тепер волочи, а ниви недоробленої не лишиш, хіба розскочишся в кусні. А ти, небого ниво, малий спасибі будеш мати з цієї старої крови, бо стара кров, як старий гній, нічого не родить; мені втрата, а тобі ніякої користи.

Криваючи, він випряг коней, повів до воза та наклав перед них сіна.

— Ти, сонце, не захмурюйся на старого, що заскоро робить полудне; старий не має чим ходити . . .

Він витяг із торби хліб, солонину та пляшку й вимивав рану горілкою; потім відірвав кавалок рукава, завив ногу й завязав мотузком від мішка.

— Тепер або боли, або переставай, або як хочеш, а волочити таки будеш.

Напився горілки, взяв хліб, кусав його та наново, сердитий, вигукував:

— Це хліб, ним лиш коня паршивого чесати, бо на добрім коні шкіру здре. Приходять до мене роєм ці підтьоптані: "Діду, — кажуть, — ми вам пекти будемо, прати будемо, запишіть нам поле". Ці подерті суки гадають, що я для них поле тримав? Як умру, то хай на моїм полі чічки ростуть, та хай своїми маленькими головами кажуть отченаш за діда.

Із злости шпурнув хлібом далеко на ріллю.

— Зуби здрігаються від цього макуха; пиймо, Максимку, горілку: вона гладко йде . . .

— Ти, пташку, ти нічого, а нічого не розумієш. Як мій малий Іван вганяв за тобою, щоб тебе зловити, як шукав твого гнізда по межах та грав на сопілці, то ти тоді, пташко, розумно робила, що співала: так треба було робити. Твій спів й Іванова сопілка йшли низом, а поверх вас сонце, і всі ви сипали божий глас: і надо мною, і над блискучими плугами, і над усім миром веселим. А крізь сонце Бог, як крізь золоте сито, обсипав нас ясністю: і вся земля, і всі люди відблискували золотом . . . Так то сонце розчинило весну на землі, як у великім кориті . . .

— А з того корита ми брали калачі, калачі стояли перед музиками, а молоді в квітках любилися й ішли до шлюбу, і котилася весна, як море, як потопа; та годі, пташко, твій спів спливав у моє серце, як різка вода в новий збанок . . .

— Іди-ж собі, пташко, в ті краї, де ще калачів не забрали, а дітей не порізали.

Обома руками взяв він свою сиву голову та й схилився до землі.

— Встид тобі, сивий волосе, встидайся, що приповідаєш та приспівуєш, як плаксива баба, бо нічого вже тобі на цім світі не поможе . . .

— Ех, сини мої, сини мої, де ваші голови покладені?! Не землю всю, але душу я продав-би, щоб кривавими ногами зайти до вашого гробу. Господи, брешуть золоті книги по церквах, що Ти мав Сина, брешуть, що Ти мав! Ти свого воскресив, кажуть. А я Тобі не кажу: "Воскреси їх!" — я Тобі кажу: "Покажи гроби, хай я ляжу коло них"! Ти бачив цілий світ, але над моїми гробами Ти отемнів . . .

— Хай тобі оця синя баня так потріскає, як моє серце . . .

— Та прийдіть котра до старого;ніби ви їх не обіймали, моїх синів, та не лягали в білу постіль? Та вони були, як дуби, кучеряві . . . Та принеси на руках байстрятко, не встидайся, приходи. Дід тобі всі коверці під ноги підкине, а байстрюкові порубає все полотно найтонше на пеленки. Бо ти ходиш без вінка та плачеш від наруги.

І дід здіймив обі руки й кликав ними до цілого світу:

— Ходи, невісточко, ходи до тата, нам попа не треба!

Голосно заридав, приляг до землі, і нею, як хустиною, обтирав сльози й почорнів. Та ще благав дальше:

— Або приходи хоч ти, коханко, без дитини, та на твоїй шиї я побачу його руки, а на твоїх губах зачервоніють його губи, а з твоїх очей, як з глибокої криниці, я виловлю його очі й сховаю їх у моє серце, як у коробку. Я, як пес, занюхаю його чуприну на твоїй долоні . . . коханко, приходи й рятуй старого.

— Ти ще є на світі, а їх нема жадного; то найдіть дорогу до мене та принесіть вістку. Насипте студеної роси на мій сивий волос, бо він мене пече кожний, як розжарений дріт. Моя голова горить від цього вогню.

І рвав з голови волосся та кидав на землю.

— Сиве волосся, пали землю, я не можу вже тебе двигати.

До решти обезсилений приляг до землі, і лежав довго мовчки, а потім лагідно розказував:

— Останній раз прийшов Андрій; він був у мене вчений. "Тату, — каже, — тепер ідемо воювати за Україну". "За яку Україну?" А він підняв шаблею груду землі та й каже: "Оце Україна, отут, — і справив шаблею в груди, — отут її кров; землю нашу йдемо від ворога відбирати. Дайте мені, — каже, — білу сорочку, дайте чистої води, щоб я обмився, та й бувайте здорові". Як та його шабля блиснула та й мене засліпила! "Сину, — кажу, — та є ще в мене менший від тебе, Іван, бери і його на це діло; він дужий, хай вас обох закопаю в цю нашу землю, щоб ворог з цього коріння її не вирвав у свій бік". "Добре, — каже, — тату, підемо оба". Та як це стара вчула, то я зараз побачив, що смерть

обвилася коло неї білим рантухом. Я подався до порога, бо чув, що її очі випали й покотилися, як мертве каміння, по землі. Так мені здавалося, але світло на її чолі вже погасло . . .

— А рано вони оба виходили, а стара сперлася на ворота та не говорила, але так здалека дивилася, як з неба. А я з ними прощався на залізниці, то казав: "Андрію, Іване, назад не йдіть, про мене памятайте, бо я сам, ваша мама на воротах умерла" . . .

До самого вечора Максим водив коней по ниві, та не кричав уже, геть замовк. Діти, що вівці гнали, люди, що плугами попри нього дзвонили з переляку, не поздоровляли його. Замазаний грязюкою, обдертий, кривий, він неначе западався в землю.

— — — — — — — — — — — — —

Пізнім вечером, як Максим пообходив корови та коні та подоїв вівці, увійшов до хати.

— Ти, небого, геть затихла, замертвіла, як-би в тебе хто ніж упхав, не годна ти слова сказати . . . Та я в тобі ще розгребу трохи вогню . . .

Він зварив кулешу, убрав білу сорочку, повечеряв і затих.

Потім прикляк до землі й молився:

— А Ти, Мати Божа, будь моєю ґаздинею; Ти із своїм Сином по середині, а коло Тебе Андрій та Іван по боках . . . Ти дала Сина одного, а я двох!

Він що іншого.

Два жиди прийшло над річку купатися. Роздягнулися і сидять на березі.

— Фе, Мойше, який ти брудний!

— Але ти, Іцик, ще брудніший.

— Но, але я від тебе кілька літ старший.

Неграмотність.

Неграмотний кум обернув ґазету догори ногами і вдає, що читає. Другий кум дивиться на ілюстрацію і каже:

— Ото, куме, мабуть така була буря на морі, що кораблі до гори дном повивертало.

Пани й селяни.

Їде селянин дорогою, а пан їде шістьма кіньми й питає:

— Ти звідки?

— З того світу.

— А щож там наші батьки роблять?

— А щож, вельможний пане. Панам всюди добе: в кітлах сидять, люльки пакають, а бідний селянин дрова рубає і під ними палить.

Смачне печиво після випробуваних приписів!

Тут ми подаємо декілька приписів виготовлених знавцями з "Lake of the Woods Milling Co. Limited", при вжитті звісної муки "Five Roses". Наші читачі самі переконаються у високій якості цих приписів.

Білий Овочевий Торт

1 фунт легких родзинків
½ фунта шкірок з цитрини
½ фунта сушених черешень
¼ фунта алмондових горіхів
½ фунта мішаних сушених овочів
2 куски ананасу (пайнапл)
1 горнятко масла
1 горнятко молока
1 горнятко білого цукру
3 яйця
3 горнятка Five Roses муки
½ ложочки соли
3 ложочки порошку до печення
½ ложочки ванілії
½ ложочки алмондового витягу
½ ложочки цитринового витягу

Приготуйте овочі. Добре обмийте родзинки. Покришіть шкірку з цитрини і черешні. Покрайте ананас. Обберіть алмондові горіхи й потніть на половину. Додайте мішані сушені овочі.

Пересійте і відміряйте FIVE ROSES МУКУ, пересійте три рази зі сіллю і порошком до печива. До ¼ горнятка цієї муки домішайте приготовлену овочеву мішанку.

Розбийте масло з цукром, додаючи його постепенно. Додайте яйця, по одному, добре їх розбиваючи. Додайте приправу до молока й додавайте муки аж осягнете рідке тісто. Додайте овочеву мішанку й горіхи.

Вилийте до бритванки величини 8 x 8 x 4", прикрийте затовщеним папером потрійної грубости. Печіть у температурі 275 степенів Ф. на протязі 2½—3 годин.

Коли торт остигне, вийміть з печі, обгорніть воскованим папером. Положіть в холодне місце в закритому начинні. Буде важити около 5 фунтів.

●

Будинь з Моркви

1 горнятко родзинків
1 горнятко порічок
½ горнятка мішаних шкірок
½ горнятка обібраних алмондових горіхів
1 горнятко потертої сирої моркви
1 горнятко потертої сирої бараболі
1 горнятко Five Roses муки
½ ложочки мішаного коріння
1 горнятко брунатного цукру
½ горнятка смальцю (шортенінґ)
1 яйце
1 ложечка соди.

Вимийте родзинки і порічки та висушіть поміж рушниками. Додайте шкірки й алмондові горіхи. Пересійте муку, щераз пересійте з корінням. Потріть моркву й бараболі. Розбийте смалець, додайте до нього цукор. Додайте добре вбите яйце. Додайте моркву й бараболі. Додайте овочі й муку. Розпустіть соду. Вилийте до насмарованої маслом посуди. Обвяжіть сильним воскованим папером. Варіть у парі 3 години.

Багатий Темний Овочевий Торт

Цей припис є на торт величини 8 x 8 x 4"

3 горнятка родзинків без зернят
2 горнятка родзинків зі зернятками
2 горнятка солодких черешень
1 горнятко алмондових горіхів (вилущених і покраяних)
1 горнятко горіхів "пікен" і "филбертс" (покраяних)
1 горнятко шкірки з цитрини
½ горнятка покраяної солодкої шкірки з помаранч
½ горнятка покраяної солодкої шкірки з цитрини
3 куски ананасу
3 горнятка Five Roses муки
1 ложочка порошку до печення
½ ложочки соли
1 ложочка цинамону
½ ложочки мішаного коріння
1 горнятко масла
1 горнятко білого цукру
6 яєць
½ горнятка сиропу
¼ горнятка соку з винограду.

Вимийте родзинки, аж вода буде чиста. Висушіть їх поміж рушниками. Покрайте черешні. Покришіть на дрібно шкірки з цитрини й помаранчі. Покрайте ананас. Приготуйте горіхи. Розбийте масло, додаючи цукру аж зрідне. Додайте яйця — по одному — добре їх мішаючи. Додайте сироп і виноградовий сок. Пересійте і виміряйте FIVE ROSES МУКУ, додайте порошок до печива, сіль і коріння та пересійте три рази. 1 горнятко такої муки висійте на овочі й вимішайте. Додайте решту муки до приготовленої мішанки. Поволі додавайте овочі. Вилийте до бритванки, виложеної масним папером потрійної грубости. Печіть у температурі 275 степенів Ф. через 3½—4 год. Охолодіть в бритванці. Вийміть, обгорніть у восковий папір і положіть щільно закритий у холодному місці. Важить пересічно 7 фунтів.

●

"Батерскоч" Сос до Будиня

¼ горнятка масла
1 горнятка брунатного цукру
2 ложки Five Roses муки
2 горнятка кипятку
¼ ложочки соли
½ ложочки ванілії
¼ ложочки "натмеґ".

Розбийте масло в ринці. Змішайте FIVE ROSES МУКУ з брунатним цукром. Додайте до масла поволі, долийте 2 горнятка кипятку. Варіть, аж згусне, увесь час мішаючи. Додайте сіль і приправу.

FIVE
ROSES
FLOUR
THE ALL PURPOSE FLOUR
IT'S OVEN TESTED

З Моїх Піонірських Переживань

Я походжу з села Заліся Біскупське, повіт Борщів. Коли я ще був малим хлопцем, чув як мої тато говорили мамі, що поїдуть до Канади. Тоді я зовсім не розумів що то таке є Канада.

Та одного дня тато дістали книжечку, яку називали пашпортом, і ми почали приготовлятися до виїзду. В день нашого виїзду з рідного села, посходилися люди, щоб нас попращати. Мали їхати з нами ще й наші сусіди — Юлько Харжевський, Прокіп Юрій і Никола Юрій.

Приїхав до нас возом вуйко відвезти нас до Ґерманівки, де доходив потяг. Посідали ми на віз. Я зачав плакати за своєю рідною хатою і за рідним краєм. Мама казали мені не плакати.

Приїхали ми на стацію, прийшов потяг, і ми рушили в далеку дорогу до незнаного нам ще краю.

Як довго ми їхали потягом і кораблем, я не памятаю. Памятаю тільки те, що ми приїхали до одного більшого міста і там пересіли на другий потяг, поспішний. Цей потяг нами колисав так як гарбузами і ми мусіли триматися лавок, щоб не попадати. Нарешті ми приїхали до Гамбурґу, і там всіли на корабель.

На кораблі нами також колисало. Я захорував і плакав, бо хотів вертати до дому. Мама мене потішали й казали, що ми їдемо до дому.

Прибули ми кораблем до Галіфаксу. Я сказав татові, що на корабель я більше не хочу сідати. Тато сказали мені, що на кораблі не будемо більше їхати.

В Галіфаксі ми всіли на потяг і заїхали до Виннипеґу. Виннипеґ тоді був ще малим містом. В ньому був п. Геник, сіенарський іміґраційний аґент. По кількох днях ми виїхали до Сифтону.

В Сифтоні ми бачили ліси й тьму комарів. Свої пакунки ми лишили на стації, і пішли піхотою до наших знайомих шість миль від містечка. Йдучи, я змучився і накусали мене комарі. Нарешті тато кажуть до мене: "сідай мені на плечі, але будь тихо як комарі кусають".

Я сів татові на плечі але тихо не годен був сидіти бо дуже кусали мене комарі, і я копав ногами й махав руками. З одної ноги впав чобіт у воду, але я нічого про це не кажу татові, бо боюся, щоб не сварили. Але думаю собі, що зле буде коли таки не скажу, бо треба буде бути без чобота. Кажу я нарешті татові про згублений чобіт. Вони стали, я зліз і взувся. Потім уже ішов я власними ногами.

Прийшли ми до своїх знайомих, які приїхали сюди три роки скорше. Походили вони з нашого села. Мали вже тут корови й воли. Були тут уже перед нами Петро Топоровський, Никола Кропивницький і Панько Цюник.

Побули ми якийсь час у них, і тато шукали для себе фарми. Знайшли вони гомстед і заплатили за нього десять долярів. З усіх грошей, яких привезли до Канади, осталося їм по заплаченню за гомстед — чотири центи.

Наші краяни натягали нам дерева на будову хати, і навіть помогли нам збудувати її. Коси накосили сіна, накидали його на верх хати а відтак на нього землі і вже був дах. Потім ми перевезлися до своєї хати. Я був радий, що вже нарешті я був у нашій власній хаті.

Тато взялися до праці. Скорчували вони трохи ліса, сусід нам ще зорав і ми засіяли трохи пшениці. Потім тато пішли шукати роботи, бо треба було грошей.

За один день корчування тато заробили курку, а мама за один день скидання сіна — гладущик молока. На мішок муки треба було робити цілий тиждень.

Коли збіжжя дозріло, мама вижали його серпом, тато зробили ціп і вимолотили його. Потім узяли мішок пшениці на плечі й пішли три милі до знайомих, де були жорна. Там змололи вони пшеницю на муку й вже було нам добре.

Взяли тато свій ціп і пішли до людей молотити. Платили їм за цю працю по 20 центів на день.

Того року була довга осінь. Снігу не було. Зібралося багато людей до роботи. Пішли з ними й мої тато. Треба було

йти 40 миль на піхоту. Там один контрактор наймав людей до рубання кордового дерева. Я дуже плакав, бо тато відходили з дому на довший час. Виліз я на верх хати подивитися чи тато далеко відійшли, а побачив около 50 лосів (мусів), які прийшли до річки пити воду. Недалеко них був медвідь.

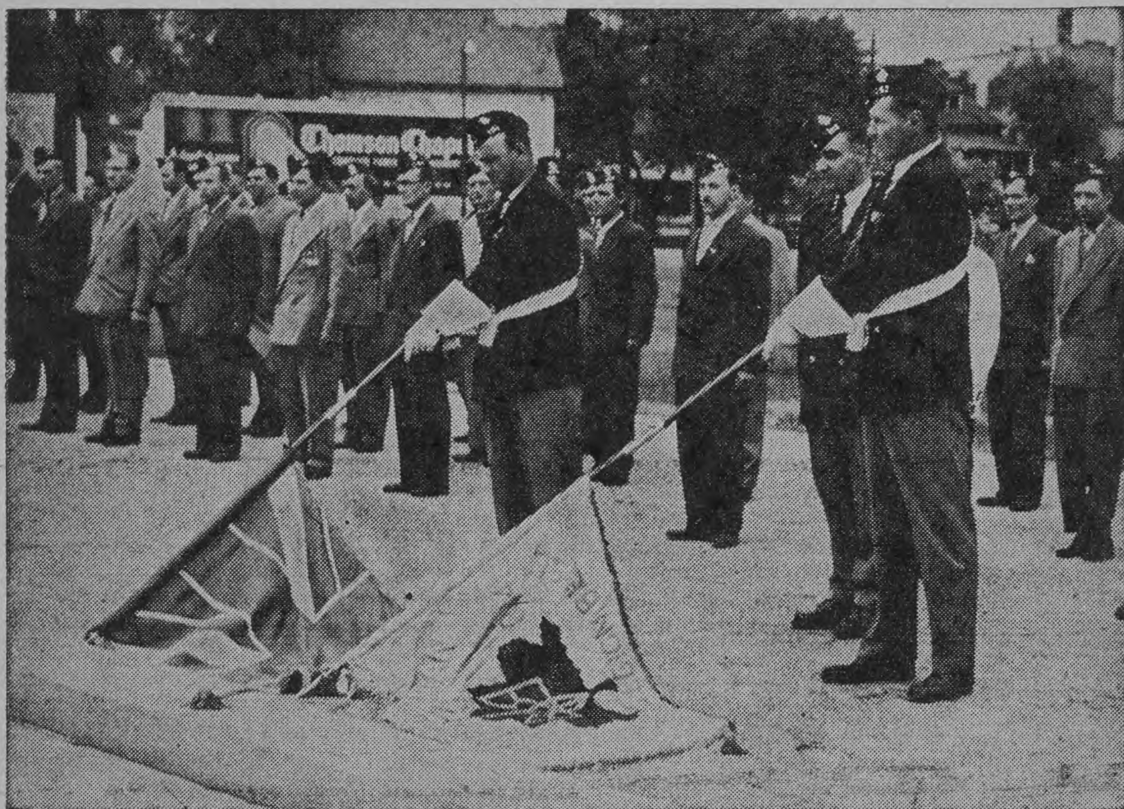
Тато були в роботі цілу зиму. Перед весною контрактор заладував дерево до ваґонів, а людям сказав, що не може заплатити бо не має грошей. Приобіцяв, що поїде до Винніпеґу, там дерево продасть, тоді їм заплатить. Він поїхав, але не вертав і всі робітники працювали задармо. Ніхто не дістав заплати. Люди англійської мови не знали і не було до кого вдаватися. Праця цілої зими пропала. Принесли тато з собою до дому лише 60 центів і пилку.

Потім тато пішли працювати до одного анґлійця на ціле літо. В нього за-робили корову. Ми всі тішилися, бо вже мали своє власне молоко.

Осінь була дуже суха. Десь узявся вогонь і ліси горіли так, що від диму не видно було й неба. Ми боялися, бо довколо нашої хати був ліс. Все, що ми мали, а головно подушки й верети, ми ховали в землю, а самі тікали до сусіда, на ріллю. Згоріло наше сіно і корова не мала що їсти цілу зиму.

Прийшла весна, дочекалися ми Великодних Свят. Тато наловили багато риби і вбили дику курку. Мама начинили її хлібом. Все було готове, але не було ніде тут священика ні церкви. Тато привезли з собою з Старого Краю трошки свяченої води. Взяли вони ту воду й почали святити паску, а мама плачуть. Кажуть: "в Старому Краю паски святять священики, а тут у Канаді люди самі".

Приходить до нас сусід і питає тата чи вони не посвятилиб паску й йому?

УКРАЇНСЬКІ ВЕТЕРАНИ ВІДДАЮТЬ ПОШАНУ ПОЛЯГЛИМ ВОЯКАМ

Кожного року ветерани українського роду в Винніпеґу віддають пошану поляглим канадійським воякам перед великим Памятником, при участи духовенства. На знимці бачимо ветеранів зі спущеними прапорами підчас "Останної Пошани".

Тато довго не думали, взяли свячену воду і посвятили паску й йому. Взяв він паску під паху і подякував, та пішов до дому.

Трохи пізніше були вже священики. Був на початку о. Крижановський і о. Гура. Був і Іван Бодруґ, проповідник. По старокраєвому відбувався в нас празник.

Мама взяли трохи глини, замісили її й помастили нею хату, щоб було в ній трохи привітніше. В нашій хаті стеля була з голих круглих дерев. Мама поліпили їх глиною і зробили рівну стелю. Тої ночі звіялася дощева буря, дах перемок і вся глина почала падати з стелі так, що малощо нас не побило. Ми мусіли майже цілу ніч сидіти коло порога. Ранком вся глина була на підлозі, серед хати. Був у нас тоді гарний празник.

Купили тато воли і ми повозили нарубані кордові дерева до Сифтону, десять миль від дому. Там мав свій склеп Федько Фаріон. Він купував кордові дрова.

В той час мало хто мав коні. Всі їздили волами. Навіть і до шлюбу везли молодят волами на возі. Коли наш краян женився, то його везли волами на санях десять миль, та ще й в зимі. Той чоловік ще живе в околиці Ґилберт Плейнс. Є це Никола Юрій.

Тоді не було й доріг. Не було тоді ні шкіл, ні церков. Пошту ми дістали аж пізніше. До того часу обслуговував нас Йосиф Боґуцький. Тепер уже трохи інакше.

Маємо тепер школи й церкви. Коло нас є велика церква. Називаємо її Зорою, бо так називається наша пошта й школа.

Ті люди, котрі корчували ліси й поробили поля, вже забралися на вічний спочинок. Молоде наше покоління працює вже на готових полях, вироблених батьками тяжкою працею. Їхні батьки робили руками й волами або кіньми, а молоді тепер машинерією. Мають вони електрику, авта, трактори. Там де колись перші поселенці ходили на піхоту або їздили волами, тепер їздять скоро великі автобуси. Колись звідси до Сван Ривер, Ніпави чи Брендону ходили на піхоту й спали в лісах, маючи в торбинці кусник сухого чорного хліба. Тепер їздять власними автами з всякими модерними вигодами. І все це сталося за так короткий час — завдяки нашим працьовитим і витревалим піонірам.

Павло Тодорчук
Ешвил, Ман.

Історія Олівця

Сьогодні ніхто не може обійтися без олівця, чи в школі, чи при праці чи в дома — скрізь його потрібно. Але спитаймо — звідки він узявся і як люди навчилися послугуватися ним, то мало хто дасть нам на те відповідь.

Олівець виводить свою історію з анґлійського міста Берюдейл у ґрафстві Камбершайр. В році 1564 буря вивернула там дуба і під його корінням знайдено перші поклади ґрафіту, мінералу, з якого виробляють олівці. Спершу ніхто не знав, що почати з цією чорною речовиною, тільки довкільні пастухи послугувалися нею, щоб значити свої вівці. Але одного дня хтось відкрив, що ґрафіт можна пиляти на тоненькі палочки й ними писати. Відразу копальня ґрафіту дістала фантастичну вартість, довкруги неї поставлено сторожу, а транспорти ґрафіту до Лондону супроводжалися озброєним конвоєм. Держава заборонила експорт ґрафіту і впродовж 200 літ виріб олівців був монополем Анґлії.

В цілій Европі почалася погоня за новим скарбом, але ніде не можна було найти ґрафіту такої доброї якости, щоб так легко і рівно давався різати, як анґлійський. Злою стороною континентального ґрафіту було те, що не виступав він у чистому вигляді, і треба було його очищувати та шукати спеціяльних хемічних сполук, що тоді було дуже тяжко, бо наука стояла низько. Проблєму частинно розвязав німець Каспар Фабер, який знайшов спосіб сполуки ґрафіту з сіркою і живицею, одначе в порівнанні з модерною фабрикацією олівців це був ще спосіб дуже простенький. Це було в 1761 році в Нірнберґу, де повстала перша фабрика олівців на европейському континенті.

Перша олівцева "міна" або, як часом кажуть, "серце" (ґрафіт, оточений дере-

вом) появилася около 50 літ пізніше. Її винахідником був французький учений Конт, що брав участь у наполеонських війнах. Він винайшов мішанку спорошкованої глини і спорошкованого ґрафіту, випалюючи її в печі при температурі 1093 ступнів. На цей зразок виробляють олівцеві міни ще й сьогодні.

В Америці сьогодні купують около 1,200,000,000 олівців річно. Цеї кількости вистарчить, щоб виписати ними риску від землі до місяця 50,000 разів. В Америці є 18 великих фабрик олівців, з яких першу заложив у 1849 році німецький іміґрант Ебергард Фабер, внук першого фабриканта олівців в Европі. До тих олівців уживається тяжкий ґрафіт з Мексика, а також мягкий ґрафіт з Цейлону. Для виробу першоякісного олівця потрібно перемолоти ґрафіт на дрібненьку мучку, а до того ґрафіт з Цейлону мало надається, бо при меленні випускає він з себе товстий смар, через що його тяжко змолоти. Але згодом і на те знайдено спосіб. У спеціяльних рурах піддають мелений ґрафіт ріжноманітному тисненні і звідти він вилітає хмарами пороху.

В останніх роках олівцеві фабрики заробляли річно 30,000,000 долярів. Хоч запотребування на олівці постійно зростає, всеж таки компанії лякаються, що в цьому промислі може настати надпродукція, і вже заздалегідь підготовляються до виробу нових, інакших родів олівців, щоб їх кинути на ринок і викликати до них заінтересування. **І. К.**

Бог не любить того, хто ніколи не терпів.

Ласкаве слово відчиняє часом залізні двері.

В лісі дерево залежить від дерева, в державі — людина від людини.

Без здоровля не може бути й багатства.

Коли дзвонять великі дзвони, малих дзвонів ніхто не чує.

Ніхто не може зневажати чоловіка коли він сам себе не зневажає.

Чим ближче чоловікові до церкви, тим пізніше він приходить на Богослуження.

С. Ковбель

"Бітували Трена"

Хто не розуміє цього вислову, якого так часто вживається між вандруючими робітниками в цій безкрайній Канаді? Воно мабуть виглядає трохи дивним тому, хто був настільки щаслиивим, що не мусів "бітувати трена".

Та інакше річ представляється тим, кому віддаль у рідному краю між Тернополем а Львовом була така велика, що і думкою її не збагнеш. Здається, що в десятеро більша чим віддаль між Винніпеґом а Ванкувером.

Там селянин не мав потреби вандрувати, бо був прикований до рідного села тим кусником землі, з якого мусів жити. Але як він уже раз покинув рідне село і завандрував аж на другий бік земської кулі, то для нього віддаль вже не робила ріжниці.

Місто Винніпеґ уже від самих початків іміґрації українських переселенців став для них прибіжищем чи не більшим як Мекка для визнавців Магомета.

Тут при головній вулиці Мейн зродилось кільканадцять бюр посередництва праці, які тільки з цього жили, що достарчували доброго українського робітника всяким підприємцям та залізничим компаніям. Вони були оплачувані самими таки робітниками.

Робітник так довго не потребував журитись своїм "завтра" як довго в нього був захований доляр "на офіс". Перебув зиму сяк-так, провадив час то за білярдовим столом чи картами, деколи і переночував в "Івановій хаті", як не був у силі дійти власними ногами на "станцію", де мав нічліг з півдесяткою других товаришів по фаху за три доляри в місяць.

Минула зима, прийшла весна, а з нею і надія. На дворі потепліло, вода журчить рівчаками, декуди сніг чорний від саджі.

На "станцію" хтось дав знати, що "пише на поле". Наших уже досить чистих але веселих товаришів наче гречанкою викурив на місто. Повипорювали з під підшивок зашиті доляри "на офіс", записалися і в вечір або таки і зараз прощай Винніпеґ, на Різдво побачимося знову. Нема ріжниці — чи десять, чи сто, або і тисяча миль. Все одно за того доляра завезуть аж на місце, а в осені назад привезуть.

От і тому то Винніпеґ став для українців другою Меккою, бо деж інше таке щастя здиблеш? Нехайби навіть і знайшов місце перезимувати, то все таки з весною мусиш приїхати до Винніпеґу, щоб знову записатися, отже краще по роботі їхати сюди, бо й дорога не коштує нічого.

Та не все і не кожному однакова доля судилась. Дуже часто траплялось і таке, як оце, що хочу тут розказати.

Дали знати, що "пише на поле". В хату якби грім вдарив. Ще було по дві карти в руках докінчити "голої", так і не докінчили. Вхтопив на себе те, що мав, і не снідавши, побігли в місто.. Було нас сімох на одній кватирі. Тай і не диво, бо дехто вже може з місяць мацався за те місце де був зашитий доляр, та тільки якась надприродна сила здержувала ще на якийсь час, щоб не пороти, бо вже і курити прийшлося на борг. Ще спасибіг Майоркові, що вірив на слово і давав до осени. А то виймеш ту послідню звязь з полем, ту послідню надію, то тоді хоч стань тай плач, або з моста в воду скачи, бо Майорко що дасть то дасть, але доляра — ні!

На "офісі" написано на стіні: потрібно сорок робітників до машини, що копає землю, — "штім шufля" — як ми її називали. Платня по два доляри на день, з того чотири доляри на тиждень за харчі й лікаря, а решта все твоє. Дорогу треба платити самим, але тільки однутретину.

Ну, що будемо робити? Стали тай радимось. Робота не зла. Є й інші роботи, та платять по півтора доляра на день. Тут і дороги платити не треба. Робота на ціле літо, а по пів доляра — багато значить. Їдьмо, кажу.

"Та добре тобі казати — їдьмо, як у тебе гроші є, а що ми зробимо"?

В мене було ще пять десяток, що го-

товив вислати до дому жінці як знайду яку певну роботу. Через зиму я чимало наслухався кпин від товаришів, що не тримав з ними компанії. Купив деколи яку книжку і читав, як товариші забавлялись, так і пришпарував. Як уже дуже допікають, то уступлюсь з дому і байдуже. От вони тепер всі до мене: Позич тай позич. Зараз з першої "пейди" віддамо.

Щож робити, треба добрим хлопцям помогти. Через який місяць віддадуть, тай тоді вже пішлю. А тут ще три знайомих пристало до нас тай просять: не лишайте і нас.

Щож, ходіть, кажу, буде нас разом десять, може не загинемо в світі.

Записали нас, дали нам картки, я заплатив за десятьох за дорогу, а за офіс кожний дав доляра бо мав, і мені одинокому на цілу компанію остався в кишені один доляр, наче на насіння. Тай і то на силу оперся намовам і не купив на дорогу "батлі". Дарма, що всі обіцювали вернути по два доляри.

Їдемо вечірним потягом. Ціль нашої подорожі — 80 миль за Реджайну, так як з Чорткова до Кракова.

Пішли до дому, попакували що хто мав у валізки, а дехто таки в мішок, бо без баґажу то і не пробуй їхати. Обіцяли господині зараз з першої "пейди" прислати за станцію, забезпечили і Майорка, дав ще дещо нам на дорогу, тай з Богом.

Не дуже цікаво булоб розказувати про нашу подорож, бо подорож собі подоріжжю.

Врешті став наш потяг серед поля і кажуть нам злізати. Злізли ми всі десять, ще тридцять анґлійців чи шведів, чи Бог їх там знає що вони за люди, тільки що розмовитись з ними годі було. Дехто з нас яке слово схопив, деяке булькнув як не своїм язиком, тай порозумілися. А тим часом наш потяг щез за закрутом, тільки дим постелився за ним.

Посідали ми на окопі, ми в своїм гуртку, а ті собі окремо, і ані в гадці нам, що кругом чисте поле, ніде ні душі не видно. Стаційного будинка нема, тільки будка з плятформою, де можна від дощу сховатись. А там ген далеко маячить якась землянка фармера. Та нам і голова не болить, ми-ж не самі тут, бо-ж з нами анґлійці, а вони не дурні.

І колиб невідступний приятель кожного смертельника — живіт, не нагадав був нам про своє право, то можеб і не зараз ми були догадались, що нас справді "вивезено в поле". Сонце вже ховається за корчі, а нас ніхто і не питає чого ми тут. Їсти вже хочеться так, що хоч траву паси, тай і холодок вже починає наскрізь пробиратися до сорочки. Це був тільки початок травня. От і почали ми вже чимраз більше цікаво розглядатись, чи не їде хто до нас з вечерою тай з тією "штім-шуфлею". Вже й наші анґліки почали добре непокоїтися, бо плюють та ґадемкають, а нарешті один з них приступив до нас і показує світло, що заблимало далеко в тій землянці. Він мабуть догадувався, що там живе такий як і ми, тай каже до мене "коман". Ідемо. Через розмерзлу оранину, декуди треба було бристи і через калабані та перелізати через кільчасті дроти, аж брехіт собаки дав нам до відома, що ми вже близько людської загороди. Перед нами мов з під землі виринула хата, вимурована з виораних китиць та вкрита патиками й землею. Я і зараз догадався, що не даром ішов, бо це хата таки нашого брата. Інші ще на таку штуку не прийшли, щоб в чистім полі зуміли побудувати житло для себе і родини з того, що Бог дав.

Побачив це і мій анґлік тай мабуть і він зрозумів, бо торкнув мене ліктем і каже: "Ю ґов".

Господар, почувши собаку, вийшов і сам до нас. Чоловік не старий, кремезний, з люлькою. "Хто це?" — питає.

"Добрий вечір"!

"Доброго здоровля, — відповідає. — А це хто, куди"? — Тай з недовірям поглядає в сторону мого товариша, що став подальше.

"Не бійтесь, — кажу, — добрий чоловіче. Ми зі стації зайшли сюди на світло". — Оповідаю коротко причину чого ми тут і звідки, тай питаю, чи не чули чи тут де близько не роблять які люди на дорозі або чи не робили коли?

Він тільки засміявся тай каже: "Ви вже треті тут з тим самим ділом. Минулого тижня були також, посиділи, покляли, погрозили тай потяглися трекою туди на захід. Видно, що хтось вас добре надув. Тут ніхто і не чув про якусь роботу на дорозі".

Аж тепер мені в голові прояснилося. То так ті офісники гроші заробляють? Нема що кому казати, давай собі раду як знаєш, а то пропадеш як собака.

Розказали вже ми оба мойому товаришеві, бо він трохи вже калічив, як міг по анґлійськи. Подякував я за пораду, випросив ще ведро бараболь, позволив і з ведром взяти, бо було вже не до ужитку, тай попращались. Коли ми дійшли на ту стацію, було вже десь коло півночі. Наші хлопці позакутувались у що хто мав тай сплять на окопі. Певно снять о завтрішнім смачнім сніданку тай числять скільки то тих долярів буде через місяць на чеку.

Сплять, нехай, не треба будити, а тимчасом ми назбирали сухого хабуззя, розложили вогонь, я шматами позатикав у ведрі дірки, набрав води до бараболь, знайшов два камінці і поклав їх варити. Не скоро вони закипіли, бо за той час я передумав багато способів, як вийти з цеї халепи та добитись знова до цивілізованого світу.

Кажуть люди, що ніщо так приятелів не зєднює як лихо. Наші "анґліки" мабуть побачили, що і ми люди, такі як вони, бо помішались між нас і байдуже, що ми не з їх віри.

Закипіло ведро, побудили ми хлопців і чемненько запросили до вечері, перепросили, що будемо їсти без соли. Колись, як дасть Бог прожити, то досолимо собі до волі. Дехто і не хотів дивитись, а тим, що їли, стало по дві, а мені, як кухареві, припала третя.

Кінчимо вечерю, аж тут ті, що сиділи до сходу, побачили світло, що осліплюючим блеском освітлювало перед собою дорогу а дві шини як огневі гадюки, простяглись ген далеко перед нами.

"Трен їде"!

І справді, бо вже і чути глухий гуркіт і шини заговорили зразу глухим лопотом а відтак усе голосніше.

"Хлопці! — каже вуйко Данило, що вже був другий раз у Канаді й уважався між нами як досвідчений і бувалий провідник, ми всі звали його вуйком. — Ховайтесь де хто може близько треки. Як це буде "фрейт" і коли він трохи припинеться на стації, чіпаймось де хто може. Будемо "бітувати".

"Та якжеж, — кажу я. — Кудиж він нас завезе? Він-же їде далі на захід".

"Нічого, — каже вуйко, — десь він нас завезе. Він їде туди як до Саскатуну. Коби туди, а там ми вже не пропадемо".

Не було часу довго роздумуватися, бо почувся свист машини і ми всі попадали до землі, де хто попав. Пішли за нашим приміром і "анґліки". Видно, що й вони зрозуміли наш намір. Всі клунки як зложили на плятформі перед будкою, так і стоять. Мені стало жалко не так одежі як мого дорогого скарбу — книжок, яких мав у другій валізці, і я по короткій надумі рішився, що буде то буде, а я не буду "бітувати". Хай робить собі що хто хоче а я останусь тут.

Надійшов потяг, заскреготав гальмами і станув на тій другій бічній треці. Було може з шістдесять ваґонів, льори наладовані плугами та іншими машинами. Були величезні куфи в роді кітлів, були і порожні. В одну мить мої товариші щезли між ваґонами, через хвилину ніхто бувби і не подумав, що тут сиділо сорок осіб, тільки я сиджу між клунками, а самий задний ваґон, в якім світилося, зупинився недалеко від мене. Двоє людей вилізло з нього і вимахуючи ліхтарками, пішли побіч ваґонів наперед.

Один з них запримітив, що хтось сидить. Приступив ближче і почав оглядати порозкидані клунки. Врешті приступив до мене і щось питає, та я помахую головою на відповідь. Врешті питає чи

маю гроші. Я ще на кораблі полапав, що значить "моней" і кажу: "Вон долар". Витяг я з кишені той послідний капітал і дав його йому. Він сховав його і показує, щоб лізти до того ваґона, що з світлом. Я взяв свої валізки й іду, а він поклав ліхтарку на землю і скидає клунки на порожну льору. Видно, що якась добра душа, бо не хоче лишити людського добра на пропаще. Зрозумів, що коли є баґаж, то повинні бути і пасажири.

Зразу було мені трохи дивно чому то він тут став, коли не мав ніякої потреби, чейже не тому, щоб нас забрати. Але коли загуркотіло з противної сторони і коло мене перегнав другий потяг на схід, мені стало ясно. От якби так було на цей другий вчепитись та заїхати до дому. Та цей не ставав.

За хвилю свиснула машина і ми рушили дальше. Посходились ті з ліхтарками до ваґона, посідали і жартують, ніби нічого і не зайшло.

Як ми їхали, не цікаво, а куди, то я і сам не знаю. Минула ніч, зійшло сонце, зварили каву, і мене також почастували. Задержувались ще з кілька разів, варили обід і знова не минули мене. Добрі люди, не пропаде чоловік.

Аж десь так коло третої з полудня спинили потяг в якімсь лісі і підходить до мене той, що взяв доляра, та каже "Саскатун". Дає мені пізнати, що їзда моя вже скінчилася. Беру свої валізки, "тенькаю" як умію і злізаю. Зліз він також і почав скидати в корчі всі наші клунки. Я поміг йому, ще раз подякував і потяг пігнав дальше, лишаючи мене серед ліса коло купи клунків, безрадного.

Що його почати? Куди йти? Щось казав про Саскатун, але куди до нього — Бог знає. Сів я тай . . . не скажу, що заплакав, бо коли безмежну журбу, яка витискає на лице непрошену сльозу, можна назвати плачем, то може і так було.

Та не довго трівав цей мій стан. З корчів почали вилазити мої товариші, й анґлійці також, і за хвилину вже були всі коло своїх клунків. Не було кінця подякам для мене, що спас їхнє майно. Але щож, сидіти в лісі годі. "Ходімо туди, куди пішов потяг", — кажу я.

Кожний взяв свій клунок на плечі й журавлем ідемо, звісивши голови тяжкі від думок. Про що хто думав — не скажу, але мої думки чогось раптом опинились біля біленької хатини під старою липою, де на подвірю на приспі сидить задумана молодиця і час від часу втирає украдком запаскою свої сині очі, а коло неї чотиро-літний синок гарцює на патику і підганяє прутиком як коня. Почув я щось тепле на носі, та скоро обтер, щоб хто не побачив.

Чомуж то доля закинула мене в цю пустиню? Чиж моя рідна земля не могла вже видержати під ногами одного ще більше хробака-раба, який від неї нічого більше не бажав окрім куска насущного, та вільного повітря? Перед очима стала картина, коли то я під тою самою липою гарцював на патику, а моя мати — вдова, так само втирала крадьком очі, похилена над голкою. Чиж і тобі, мій маленький, безжурний, білявий синочку, прийдеться коли будь в цім пустім осиковім лісі згадувати липу і маму — Бог знає.

От так роздумуючи я й не зчувся, як опинився на мості понад велику ріку і перед собою побачив, як на долоні, місто Саскатун. Держучись дороги, зайшли ми аж перед двірець, покидали клунки і посідали. Не було вже між нами розділу чи то українець чи анґлієць. Всіх нас зєднала доля.

Нарешті встає один з них — високий, худощавий, трохи рудий, якого всі кликали Беном, і каже: "Сидіть тут, а я піду розглянутись по місті. Місто я знаю і може що придбаю".

Так нам витолкував його мову вуйко Данило. При відході витяг він гаманець, перевернув його на долоню, перечислив дрібні, яких назбиралось сімдесять центів, і післав одного, щоб купив хліба для громади.

Та не прийшлося мені чекати на той хліб.

Навинувся чоловік, який недалеко працював на дорозі, і ми випулили один на другого очі.

"Це ти, Стефане?!.."

"А чи тебе то я бачу, Семене"?

"Яким чудом"?

"І ти ту? . . Вже і ти забув як перед трома роками картав мене за те, що я вибирався до Канади? Забув як казав, що чоловік, що покидає рідну землю задля мамони, не варт людиною зватись"?..

"Даруй, — кажу, — дурний був".

"Ні, не дурний, — каже Стефан. — Коли дурний, то хіба тепер, а дурний я

тоді був, що не послухав тебе. Та кінець-кінцем, було — минулося, а ти певно голодний. От маєш, скільки маю при собі. Йди, зїдж що і других погодуй а я незабаром кінчу роботу і прийду тай поговоримо більше".

Всунув мені в руку пятку і пішов до свого діла.

Зібрав я своїх, вуйко завів нас до їдальні де зїли обід, і вдоволені вийшли на старе місце чекати Бена, а я Стефана.

Через годину вернув Бен з готовою лістою робіт і почав обділювати всіх своїм здобутком. Вісьмох треба до млина ладувати мішки до ваґонів, пятнадцятьох до контрактора копати яму під будову, шістьох на ярду до вугля, чотирьох до перетягування домів, двох на секцію, одного до готелю кулі складати.

Кандидати зараз знайшлися на всі роботи і з готовими адресами пішли ґрупами, закинувши на плечі клунки. Остався тільки Бен і я. Тимчасом прийшов вже Стефан забрати мене до себе, а Бен на запит Стефана, куди він сам думає вдатись, відповів, що хворий і йде до шпиталю.

Попращався і я з добрим Беном, вкинув йому в кишеню останного доляра і пішов з Стефаном на його кватиру. Там зібралось більше знайомих, розгостились, розпитали про мою пригоду і радять оставатись тут, та мені хочеться до Винніпеґу.

"Позичте, хлопці, на дорогу, зароблю, верну".

"Добре, — кажуть, — зачекай до неділі, а ми по виплаті зложимось і тобі дамо".

Та добре казати — чекай до неділі, а то нині тільки середа.

Та є там один незнайомий, Юрко Мельник. Витягає з кишені три пятки і каже: "Їдь. Рано відходить потяг до Винніпеґу".

"Якжеж я тобі віддам, як не знаю навіть хто ти"?

"Нічого. Коли здибеш в житті когось, що буде потребувати помочі, то зроби те саме".

На другий день я розпращався і поїхав.

Заїхав до Винніпеґу, знайшов роботу при будові, пізнав мову, обичаї, спровадив жінку з сином до себе і живемо як можемо.

Мельникові я гроші звернув, а його науку не забуду до смерти. Він тоді вже "трена не бітував" та думаю, що вже не буду, і вам того не раджу.

Будь обережний і з дурнем і з святим.

Де чорт не може наробити пакости, там потрапить зробити її стара баба.

Добрих тещ є так багато як білих круків.

Де нема доброї жінки, там нема й доброго дому.

Обличчя жінки показує який є її чоловік, а сорочка чоловіка показує яку він жінку має.

Коли думаєш одружитися, уважно дивися й уважно прислухуйся.

Орест С. — дес. 1 УД

Під Бродами

УРИВОК З ЩОДЕННИКА

Зайфгеннерсдорф, 8. 12. 1944 р.

В середині червня я зовсім несподівано дістав відпустку. Коли повернувся, дивізія вже пакувалась. За декілька днів ми виїхали з Нойгаммеру.

Перед Бродами висіли і по цілонічнім марші опинились під малим селом, де зайняли становища. Село називалось Заболотці.

Фронт був від нас за 10-12 кільометрів. По двох тижнях відносного спокою — сполох (13-14/7). Цілий день марш, під вечір бойові літаки немилосердно нас "гаратають". Перші поранені й вбиті.

Я бачив смерть. Це було в Підгірцях, де стоїть прекрасний, старовинний замок. Я не сподівався, що сюди ще повернуся. Знов марш цілу ніч.

Раненько ми в лісі на дорозі. Спокій. Лежимо, не знаємо, що буде далі. Я бачу деякий хаос, не маємо ніяких наказів. Питаємо, як далеко до фронту. Кажуть: "До 5 кільометрів". Несподівано дивне шипіння і гук. Це була перша ґраната. Мені видалося, що вона розірвалася найдалі 50 метрів від нас.

★

Ми були страшенно змучені. Мої ноги зовсім попухли і понаглодувалися. Я хотів спати. Загорнувся в коц і намагався заснути. Не міг. Ґранати щораз частіше пролітали над нами. Раптом дорога ожила. Вояки, підстаршини і старшини з Вермахту панічно втікали. Деякі були поранені, деякі їхали, інші бігли пішки.

Коли ми спитали чи большевики прорвали фронт, нам відповіли, що ні, тільки що вони зміняють становище. Я не вірив.

Зараз прибіг до нас вістовий і сказав, що нашій сотні загрожує оточення і вона відступає. Маємо зараз вирушити їй на поміч (я був у запасній ґрупі баталіону). Коли ми бігли, я почував себе, неначе мисливий на полюванні. Зауважив, що наш ґруповий (мій добрий товариш) має страха і я, як перший стрілець, перебрав ґрупу. Невдовзі ми були біля наших.

Ґруповий не хотів йти далі. Я пішов сам на ліве крило. Там було гаряче. Я лише дрібку секунди намагався проаналізувати думку, коли вбив першого большевика. Пізніше вже ні.

Біля полудня притихло. Коло 2 години ми ствердили, що нас замкнули. Ми помалу продирались. Я відчув майже радість, коли впродовж 10 секунд положив 2 большевиків, що заступили нам дорогу. Хлопці кричали "Слава"!

Чотовий Скрипій додавав нам відваги:

"За Україну, хлопці! Це за Україну! Нам смерть не страшна"!

Я чув, що це в нього не патос, ані фраза.

Коли ми перебігли біля однієї заглибини, побачили нашого сотника з закривавленим чолом. Ми бігли далі, проте Скрипій завернув нас, щоб забрати сотника. Я думав, що це божевілля, бо він уже не живе. Однак жив.

Вкинули ми його на малий візок для набоїв і поїхали. Я ішов помалу, бо вів пораненого чотового Репа (німця). За нами гнались большевицькі танки. Ми їх обійшли. Ішли чистим полем під обстрілом, проте, танки не рушились з місця. Чи мали "боя"?

Ми перейшли. Репа я довів. Мало не плакав з радости. Скільки пропало, не скажу. На всякий випадок — багато. Молоденький Юрко Плешкевич, ледви почав 17 років. Його я любив як брата. Він вів себе підчас бою так холоднокровно і хоробро, що я його подивляв. І він пропав. Память про нього в мене не згине ніколи.

Вже був вечір, коли я знайшов свій обоз. Вночі, повернулись назад, під Підгірці. В сам час.

★

Другого дня ми більш-менш зібралися і під вечір зайняли нові становища. Вночі знову відступили. На другий день

опівдні, зайняли нові позиції. Знову в лісі. Тих трьох перших днів і ночей ніколи не забуду. Надто багато нервів коштували вони.

Тоді згинув старший уже віком стрілець нашої сотні, вбитий большевиком у боротьбі на кулаки, лопатки і баґнети. Три дні і три ночі ми відбивали большевиків.

★

На четвертий день ми знову відступали. Дощ лив, як з відра. Вже всі пішли, лише я з ґрупою (8 людей) залишився. Ми мали чекати інших сотень, щоб дати їм вказівки, що мають робити.

Ждали годину під самим носом у большевиків. Пізніше пішли. Це очікування також коштувало нервів. Потім злучились з сотнею і цілим полком. Коли переїзджали через Підгірці, нас заатакували большевицькі танки. Тоді я бачив паніку, хаос і безголовя. Всі тікали на всі сторони, я стояв і дивився, де ті танки. Проте, не бачив їх.

З трудом знайшов полковника і баталіонного командира. Вони всіма силами намагалися зібрати людей. Дорогу забезпечили сяк-так "офендорами".

Ми з командиром пішли в село, на скраю якого зустріли ґрупку піонірів. Разом з ними, з окликами "гурра", ми бігли серед граду куль. Хлопці стріляли навмання. Я зовсім ні. Дехто впав. Я ще ні. Раптом у поблизькому саді побачив я большевиків, що кинули добре замасковані становища і втікали. Тоді і я почав стріляти.

Побачивши постать, що тягнула назад "максима", я добре націлився і стрілив. Той уже не тягнув.

Раптом хлопці закричали: "Наші, наші"! Мені зробилось зимно. Але це не були наші. Ми вбігли до парку, що оточував замок у Підгірцях. Дерева там росли рядами, як живопліт. Большевики боронили кожного ряду. Від ряду до ряду ми дійшли аж до дороги, що сполучувала замок з каплицею. Там нас затримали.

★

Було гаряче. Ми вже годину-дві стояли на місці, коли я почув стогін. На землі лежав один товариш з розбитим коліном. Я його перевязав. Він просив, щоб його відвести до санітарної станиці.

Дорога була погана. Проте якось пощастило. Ледви дійшли. Там уже було повно поранених. Їх перевязували нашвидку, одначе не відтранспортовували далі: не було чим.

Я бачив, що якщо вони тут лишаться до вечора, цебто ще дві-три години, то всі пропадуть. Коли я це сказав лікареві, він мало не плакав і питав що робити. Я зрозумів, що він вже зовсім нервово розбитий і вирішив сам дещо зробити. Разом випорожнили вози з набоїв, що там стояли, поклали соломи, повкладали поранених і поїхали. Не заїхали далеко: через 200 метрів, ми дістали вогонь.

Я бачив, що все пропало. Хіба, що ще є якась дорога. Це міг знати лікар, що мав мапу. Я вернувся до лікаря. Але лікаря вже не знайшов. Декілька санітарів нашвидко перевязували все нових поранених. Я дещо помагав.

Поховали теж кількох. Зустрів товариша пораненого в шию. Радив йому разом зі мною йти далі лісом, пробувати щастя. Це було ясно, що ми оточені. Дорога зайнята. Поранені можуть проїхати лише дорогою. Отже, була одинока рада: зібратися і вдарити на дорогу, протриматись поки поранені переїдуть і тоді відступити.

Ця рада нінащо не здалася: кожний думав про себе, якби втекти. Це було страшне. Я мало не сказився з люті: "потомки одчайдушних козаків". Коли я сказав товаришеві, щоб ішов зі мною то він мало не розплакався і просив, щоб я лишився. Я не хотів, однак, коли він далі налягав — я погодився. Я був фізично і морально розбитий.

Цілком мокрий (увесь день падав дощ і вночі почав знову падати), ноги поранені, всі кості болять.

★

Ніч була темна. Я прикрився коцом, неначе з води витягненим. Я не знав, чи я спав. Ледви сіріло, коли я прокинувся. Мене трясло так, що я кроку не міг зробити, і дивувався, що ще живу і що ми не в полоні.

Недалеко від нас чути було щораз ближче стрілянину. Біля нас не було майже нікого, крім поранених, і то тяжко поранених, що вже були непритомні. Старшини і лікарі зникли. Я тоді рішився: "Підеш зі мною, чи ні?" — кажу товаришеві. — "Куди?" — спитав він. "Ту-

ди, звідки чути стріли, там мусять бути наші, долучимось до них. Разом веселіше й умирати". Він не хотів. "Там певна смерть" — казав він. "А тут?" Він не відповів. Я пішов. Ішов недовго. Наші лежали перед дорогою і відстрілювалися. Були тут також хлопці з нашої сотні.

Я знайшов собі місце, а потім шукав цілі. Большевики лежали яких 80-90 метрів від нас на скраю лісу. Через яких дві години по нас відкрили вогонь з ґранатометів. Минула година, коли на нас напали збоку, зовсім несподівано. Це було поштовхом до відступу.

Повзучи на животі, ми відступали в сторону долини, яку треба було перебігти. Кільком це не вдалося. Мені зірвали кулі плащ-палатку.

Передерлися саме впору. Потім ішли аж до вечора. Горами, лісами. Дорога була забита возами, автами, гарматами. Все те постійно масакрували літаки.

Під вечір зайшли до лісу, в якому було повно війська. Знову літаки. Вночі думали робити наступ, щоб прорватись. Мої товариші знайшли знайомих з автом і поїхали. Я крок за кроком волікся. Мав щастя знайти свого друга (також з автом). Він взяв мене. Це був для мене рай, коли я без сил лежав на порожніх баньках з бензини, якихсь наплечниках, тощо, і їхав. Їхав цілу ніч.

Вранці відпочивали в лісі. Вигнали нас звідти літаки і ґранатомети.

Недовго їхали. Потрапили під тяжкий вогонь з усіх сторін. Було ясно, що не поїдемо далі: літаки, бомби, кулемети, ґранатомети. Ми запалили авто і пішли далі. Прийшли до Почапів. Під селом, біля річки, відпочивали.

Коло нас "вермахт" мав телєфон. Я хотів довідатись, коли "вермахт" робить наступ, щоб долучитись до них. Знову налетіли літаки. Дві бомби впали біля нас. Одна в трьох метрах, друга — в пятьох. Мене лише трохи присипало. Одного товариша рознесло на шматки. Три ями, що їх викопали собі були вермахтівці з зенітної артилєрії, засипало зовсім. Дві ми відкопали. Вояки ще жили. Третю відкопали, але запізно.

Ми мали досить відпочинку. Пішли в село. Там нас обстрілювали з "катюш" три-чотири години. В перервах прилітали літаки. Я зустрів полкового священика і лишився з ним. Мої товариші пішли далі. Перед вечором ми мали досить цього пекла. Пішли. За селом зустріли пятьох підстаршин-лікарів. Ми пішли разом. Раптом у 25 метрах від нас упала ґраната і важко поранила священика. Лікарі, крім одного, втекли. Священик хотів повертатися до села, до тамошнього пароха. Лікар заломився. Я також. Ми стали сповідатись пораненому священикові вголос. Він нас благословив. Я думав: "Невже-ж смерть"?

Ми затримали авто, що їхало до села, і просили підвезти пораненого до сільської парохії. Потім, уже вдвох ішли так з пів кільометра. Біля дороги я побачив невелику ґрупу вермахтівців, що копали становища для тяжкої гармати. Я приєднався до них, зголосившись насамперед поручникові. Лікар пішов далі.

Тих декілька годин до вечора при цій ґрупі зовсім вилікували мене від морального пригноблення. Я бачив спокій, зрівноваженість, плян і опіку. Тих кілька годин я використав також і для фізичного відпочинку: наївся, закурив та поновив сили. Змінив мокрі, заболочені черевики на сухі чоботи. Я був готовий іти далі.

Під вечір ми висадили в повітря гармату і пішли на недалекий заліснений горбок. Там знову чекали декілька годин. Вночі пішли. Серед тієї ґрупи вермахтівців я скоро знайшов приятеля, що незвичайно опікувався мною. Називався він Вольфґанґ. Вночі я загубив Вольфа і цілу ґрупу. З трудом знову її найшов, але Вольфа ні. Врешті ми пробились. Тяжко поранені, гармати, вози, авта, залишились там — 50 метрів перед большевиками. У трьох метрах від мене впала ґраната і її відламок пробив мені праву долоню, в якій я тримав "фавстпатрону", і вбився в праву ногу вище коліна. За мною йшов якийсь німець. Його страшно пошматувало і вбило на місці. Я думав, що вже все пропало. Але коли уявив собі, що можу потрапити в полон, закусив зуби, стиснув під лівою пахвою поранену долоню і пошкутильгав далі. Думав, що не піду довше як 2-3 години. Йшов цілий день, цілу ніч і знову пів дня. Потім їхав на возі цілу ніч і цілий день. Під вечір заїхав до головної перевязочної станиці.

Маси поранених. Раптом літаки і бомби на шопу з пораненими. Я не чекав довше. Знову мав щастя: знайшов авто і заїхав аж до Жидачева, де переночив і поїхав далі до Скольового.

Було це 25 липня 1944 року.

Немає нічого, що комунізм може зробити для світу, що капіталізм вже краще не робить

Комунізм обіцяє	Комунізм приносить	Капіталізм приносить
Забезпеку	Працюй - або - голодуй і страшну забезпеку праці ціле життя у невільничих таборах праці.	Соціяльну забезпеку, заробіток, який дає змогу людині заощадити на майбутнє і вищий життєвий рівень у найгірших часах, чим комунізм дає в найкращих.
Краще життя	Комуніст мусить працювати 7 тижнів, щоб заробити на убрання.	Канадійський робітник може заробити на убрання, працюючи один тиждень, або менше.

Подумати лише, що більше комунізм обіцяє? Але він приносить багато більше — виборчі лісти з одним лише іменем на них; тюремні табори, коли ви опустите працю; "доми" з одною кімнатою для цілої родини; диктовану урядом платню і ціни так встановлені, що ви ніколи не піднесетеся понад нужденне животіння, багатство для кількох бюрократів, що вдержують себе при владі, нужду для всіх других; постійний страх, непевність, безнадійність, які лиш одна смерть може перервати.

Помимо цього є ще люди, які називають себе канадійцями, що працюють, укладають пляни і затії днями й ночами тепер, щоб накинути ці "блага" комунізму на вас і на ваші діти.

Володимир Молодецький, дес. 1 УД.

У Совєтському Полоні

При спробі прориву з вояками дивізії із большевицького оточення на полях під Княжим автор — молодий десятник протитанкової зброї — в атаку падає приголомшений від удару большевицького прикладу і приходить до свідомости вже в полоні.

Переслухування

Відзискавши притомність, стверджую, що я без черевиків, а навіть без штанів. Щось давить мене в бік. Нащупую руками: це шолом. Де я, які це люди довкруги мене, якось не годен розібрати. Прикро болить голова. Стараюсь пригадати собі, що зі мною сталося. Ага! Оточення, бій, зрив до атаку на штики і... страшний біль в голові. Втомлений засипляю. Будить мене сніп світла, спрямований мені просто в очі.

— Подимайса!

Знову не можу зорієнтуватися, що зі мною діється. Врешті звільна усвідомляю собі жахливе положення: я в большевицькому полоні.

— Подимайса!

Встаю. Напроти мене "боєц" із автоматом: цівка автомату спрямована на мене.

— Вихаді!

Помалу виходжу. Куди? На розстріл? Виходячи оглядаю своє приміщення: селянська клуня, битком набита німецькими полоненими. "Боєц" веде мене до якоїсь хати. При столі сидить большевицький старшина. Перед ним на столі — наган. Я переконаний, що розстрілу мені не минути. Мені вже навіть "все одно". Хочу лише не заламатися. Із слів мого конвоєнта "Таваріщ палковнік" додумуюсь, що переді мною большевицький полковник. Розмова з ним виглядала приблизно так:

— Ви підстаршина?

— Так.

— Яка формація?

— Протитанкова оборона.

— Мали в сотні гармати?

— Так.

— Скільки?

— Дванадцять.

— Які пляни мало начальство?

— Звідки підстаршина може знати пляни начальства?

— У вас підстаршина, то сам Бог.

— Ні, лише друга особа по Бозі.

Ця відповідь вивела його з рівноваги. Червоний як рак зривається з місця й хватає нагана в руку. "Ну, — думаю, — тепер то вже кінець". Але "товариш полковник" опановується і лише показує на двері і кричить: "Одвєсті сво..!" Виводять мене за двері, де в подарунок дістаю прикладом в плечі і обіцянку: "Абажді, ти січас падохнеш!" Не втримуюсь, щоб не відповісти: "Ти може падохнеш, только нємношко послє..." Відводять мене назад до тієї самої клуні.

Два дні не виходимо за двері. Помалу починаю вірити, що мене не розстріляють, і, може, якось вдасться врятувати життя. Може вдасться втекти? Розговорююся з якимсь німцем, що віддає мені свою дреліхову "вермахтівську" блюзу, а я свою заховую під соломою. Від тепер перестаю відріжнятися від решти полонених. Ще від когось дістаю старі дреліхові штани.

Марш на Броди

Другого дня всіх "льокаторів" клуні формують в колону і починаємо марш у невідоме. Перший день нашої дороги не був ще дуже траґічний. Не було нас багато. Селяни давали нам їсти й наша "опіка" не була дуже погана. Але під вечір ми опинилися вже за дротами; на диво, перший, кого я тут стрінув, був мій товариш Нестор Ж., що його я згубив підчас спроби прориву.

Він попав в полон два дні скоріше від мене. Одягнутий теж в "вермахтівську" блюзу, каже, що большевики піддають думку, ніби то поляків, які опинилися поміж німецькими полоненими, братимуть до польської армії. Це піддає нам

думку вдавати поляків. Наш табір це якась стодола, огороджена кільчастим дротом, враз із великим шматком сіножаті. Дістатися до середини клуні нема навіть чого й мріяти. Отже лягаємо на траву. Щоб не зрадитися, що ми українці, нашими спостереженнями ділимося в польській мові. Ще не почало добре світати, як уже цілий табір поставлено на ноги. Зформовані у велику колону рушаємо в дорогу. Ходять чутки, що ідемо на Броди. Яка пародія!

Ця дорога це для нас вступ до страхіть, що їх прийшлося переживати пізніше. Липень. На дворі страшна спека. Пилюка зпід ніг тисячів людей не дає зловити віддиху. Кусень хліба, що його дістав кожен на дорогу, не вистачає не то на два дні, але навіть на сніданок. Дошкульна спрага палить кожному уста. Брудна, гнила вода з придорожнього рова, випита крадькома, повиннаб заспокоювати спрагу. Безнастанні проклони і стусани прикладами помітно пригноблюють усіх. Ніч пересипляємо біля Олеська. На луці, де кілька днів тому ішли завзяті бої нашої сотні. Вранці марш далі. І так повторюється те саме далі. Ми з Нестором майже не говоримо до себе. Жахливо втомлені й голодні доходимо врешті до Бродів. На табір дивимося з переляком: сіножать, огороджена кільчастим дротом. За дротами тисячі й тисячі людей. Харч у таборі препоганий: 2 кільоґрами хліба на 15 людей і кожному по пів літри "супу". Спимо під голим небом. Дошкульний брак води. Дощі, що перепадають майже щоночі, принесли перестуду. Вмирає кілька німців: це перші жертви полону. Пізніше буде їх багато-багато. Так живемо около 10 днів.

Врешті зміна: нас ведуть на станцію. Пхають у вантажні ваґони, по 45 чоловік у кожен ваґон, і врешті відїзджаємо в напрямі на Київ. Але треба було мати "пеха": зараз після відїзду гудки сірен дають знати, що наближаються німецькі літаки. За декілька хвилин поїздом стрясають детонації бомб. Поїзд став. Большевики повтікали, а ми в зачинених ваґонах, стиснуті як оселедці в бочці, мусимо лежати під вогнем. Відламки перебивають стінку ваґону й ранять декількох людей. Зойки ранених чогось дратують нас. Кожен мовчить. Але врешті ранених забирають і на їх місце до нас

впихано стільки-ж само нових людей. Поїзд рушив далі. Жахлива духота. Всі щілини в ваґоні позабивані. Скринька від амуніції, по середині ваґону, служить за "кльозет". Від того повітря в ваґоні ще нестерпніше. За краплину води кожен ладен віддати половину життя. Така приємна подорож триває три доби, доки врешті не прибули ми до Києва.

"Парадні марші" у Києві й Харкові

Приїзду до Києва очікуємо нетерпляче. Не знаю чому, але нам здавалося, що тут наше "життя" зміниться зовсім. Прийшлося розчаруватися. На якійсь великій "площі" — луці на передмісті Києва зібрано понад 20,000 полонених. Обведено табір колючим дротом і кордоном війська. На наш харч складалася пів літри "супу". І це все. Двічі за ввесь цей двотижневий побут в Києві ми дістали по 200 ґрам хліба. Найдошкульніші однак були ночі: холод доводив нас до розпуки, тимбільше, що змерзлі й перемоклі не могли ми навіть піднятись з землі, щоб рухаючись хоч трохи розігрітися, бо зараз потік проклонів і крик "ложісь" клав смільчака назад на землю. Щоб всеж трохи розігрітися ми лежачи дерли руками траву, або кусками патика колупали в землі ямки. Цей приємний побут в Києві доповнювала ще праця при прибиранні звалищ на Хрещатику і так звані "парадні марші". Ці полягали на водженні нас по всіх вулицях міста під акомпаніямент лайок, проклонів і кпин населення. Врешті прийшов відїзд із Києва. Наступнина зупинка

— Харків. І тут та сама історія з "парадними маршами". І врешті відїзд на місце призначення.

На шахтах у Донбасі

Поїзд затримався на малій станції Ворошиловське. Отже це Донбас. Табір, де нас приміщено, кільканадцять бараків, оточених трьома високими плотами з кільчастого дроту. Що 50 метрів вежа з "часовим" доповнює нашу "безпеку".

Перша людина, яку я там зустрів, був румун. Його жахливий нужденний переляканий вигляд та подертий до скрайнього брудний одяг, крізь який просвічували нагі кості, зробив на мене пригноблююче враження. Перші його слова ламаною німецькою мовою були: "Маєте кусник хліба? Дам вам за це тютюну". Зробилося мені прикро, але, на жаль, не міг я йому нічого дати, бо сам уже добу не бачив навіть кусника хліба. Я став його розпитувати про таборове життя і довідався не дуже то приємних "новин". Тут голод. Пів літри теплої води, розчиненої мукою і 400 ґрамів хліба це норма виживлення. Води немає тут зрештою. Несамовитий бруд і незличенне число вошей. Важка праця понад сили голодної людини. Пригноблений відходжу від нього й наближаюсь до дротів, за якими видніє безмежний степ.

Заходило сонце, степ мінився тисячами колірів. Ця змінлива, казкова гра світла прикувала на хвилину мої думки й давала на мент забути про жорстоку дійсність. Та не на довго. Зір попав на табличку, повішену на дротах: "Не зближуватися, наказ стріляти".

Пригноблений відходжу до бараку. Наступний день приніс уже працю. Яких пять кільометрів від табору — велика відливарня заліза. У ній знайшли працю усі полонені. На мене припало копати відходові канали в мокрій гнилій землі. Праця вичерпувала до решти мої сили. Ледве волочучи за собою ноги, повертався я назад до табору, де замість відпочинку ждали нас воші, що ссали останні краплини нашої крови. Так деньвдень цілих два тижні.

Ми з Нестором трималися увесь час разом. Відкрили ми ще декількох українців, що, як і ми, подавали себе за поляків. По двох тижнях невеличку ґрупу полонених, в тому мене й Нестора, відіслано до табору в Серго, яких 30 кільометрів від Ворошиловська. Але умови мого життя ні раз не змінилися. Змінилася лише праця. День-вдень знищених фізично людей, подібних радше до примар ніж живих людей, ведено до копальні вугілля "Владімір Ілліч". Праця ще важча, а до того ще й осінні дощі почали викінчувати людей. Не було дня, щоб степ не прийняв до себе кількох або кільканадцятьох. День за днем повторювалося те саме. На зміну не було найменшої надії. Надходила зима. Я лякався її приходу: в дреліхових штанах, в дреліховій блюзі, без білля, босоніж. Було ясне, що в такому "костюмі" мені мусить прийти кінець. Вже впав перший сніг, мороз став стинати калюжі, а я до копальні ходив усе ще босоніж.

15-го листопада дістав врешті тепліший одяг і подерті черевики. Надія на життя вступила в мене наново, хоч сили й опускали мене дедалі більше й більше.

Управа табору придумала нові тортури. Під претекстом відвошивлювання всіх полонених перегонювано до т. зв. "вошебойки". Там роздягнуті до нага й викупані в холодній воді мусіли ми ждати в неотоплюваному бараці на наш одяг, що парився у спеціяльних призначених для того печах. Такого кількагодинного очікування на одяг роздягнутими, при температурі близько нуля витримати багато людей не могло. Смертність підскочила застрашаюче: день - вдень вмирало яких 50-60 полонених. Я почував себе жахливо.

Тиф

10-го грудня мене звалив з ніг плямистий тиф. Щоб я не заражував інших, мене зняли з нарів і поклали на цементовій долівці. Щодня "врач" — енкаведист міряв мені гарячку і стверджував "41.6". І більш нічого. Безсилий лежав я на землі, не міг навіть піднестися до клозету. Лежав у бруді й гною. Воші "безкарно" допивали останні краплини крови. Уся моя пожива це трішки кави, яку приносив мені товариш, забираючи за це призначений мені хліб і юшку.

В гарячці пролежав я так повних 10 день, проганяючи від себе всіма силами думку про смерть. Після десятьох днів несподівано я відчув голод. Я впер-

Приладження смачних голяндських оселедців

Голяндські оселедці в квасній сметані

(Служить на 8—12 осіб)

- 8 голяндських оселедців
- 2 горнятка квасної сметани
- 2 столові ложки оливи до салати
- ½ горнятка білого оцту
- 6 бобкових листків
- 10 зерен перцю
- 3 середні цибулі, покришені
- ½ цитринки, покришеної

Вичистити оселедці і вимочити в холодній воді на протязі 24-ох годин, зміняючи воду 2 або 3 рази. Обберіть шкірку й ості. Покрайте оселедці на 1 до 1½-цалеві кусні. Вилийте квасну сметану до полумиска. Постепенно додавайте оливу й оцет. Добре мішайте. Вмішайте бобкове листя і перець. Влийте досить квасної сметани, щоб покрити дно шкляного слоїка. Перекладайте оселедцями, цибулею і цитриною, покриваючи кожну верству мішаниною квасної сметани. Щільно закрийте слоїки і покладіть до холодільні. Нехай постоїть щонайменше 12 годин перед поданням на стіл.

Квасні покришені оселедці

(Служить на 6 осіб)

- 2 голяндські оселедці
- 2 твердо зварені яйця
- 1 сире яблуко
- 1 цибуля
- ⅛ ложочки перцю
- 1 кромка хліба
- ¼ горнятка оцту

Вичистьте і намочіть оселедці в холодній воді на протяг 24-ох годин, зміняючи воду 2 або 3 рази. Обберіть шкірку й ості. В полумиску зберіть разом оселедці, яйця, яблуко, цибулю, перець і кромку хліба намочену в оцті й витиснену до суха. Покришіть це все разом, аж добре змішається. Додайте оцет. Ще раз добре вимішайте. Охолодіть 1 годину. Подавайте з вареними бараболями і покришеними помідорами.

ше не проміняв уже свого хліба за каву, а навпаки мігби був його зїсти таких і двадцять пайок. Та їх не було... Помалу став приходити до сил. Довідався, що пошесть розійшлася вже по всьому таборі. Окремі для цього призначені бриґади виносили сотні трупів у степ, закидаючи ними старі стрілецькі рови.

Серед трупів до Мінська

По таборі розійшлась чутка, що маємо кудись виїздити. І справді, 14 січня 1945 року зформовано транспорт. 1,200 чоловік, що, перебувши тиф, втратили сили і стали нездібні до праці, запхано до нещільних товарових ваґонів. Тут нас більше не потрібно. В Донбасі треба сильних і здорових, щоб витиснути з них всю їх силу. На наше місце прийдуть інші, яких жде та сама доля. Цим разом і природа заприсяглась проти нас: —35 Цельзія. Морозний, пронікливий степовий вітер і просторі, неопалені вантажні ваґони. У кожному по 35 чоловік. Місця багато, зовсім інакше як воно було влітку. "Подорож" була прикра. Сім днів і сім ночей. Половина транспорту вимерла. В нашому ваґоні вмерло тоді 20 людей. Доїхало тільки 15.

З кожного небіжчика стягали ми зараз таки весь його одяг і ділили поміж собою, його ж наге тіло клали в один кут ваґону. Кожного ранку чули стукання в двері ваґону й запит "бойца": "Сколько подохло?" І це було все; трупи залишали в ваґоні, мабуть тому, щоб не згубити числа людей. Щоденно прибувало трупів і меншало живих.

Врешті перших стало більше. Кут ваґону, призначений нами для небіжчиків, заповнився до решти. Я старався прогнати від себе настирливу думку: "Деж покладуть мене? Прецінь у тому куті немає більше місця"... Але нашій "подорожі" прийшов кінець. Відкриваються двері й чуємо голос "бойца": "Вибрасивай подохлих".

Крізь відкриті двері бачу табір. Пізніше довідуюсь, що ми на Білорусі — 6 кільометрів на захід від Мінська. Виходжу, чи власне падаю з ваґону в сніг. Виснажений, голодний і перемерзлий, на силу втримуюся на ногах. Те, що тепер побачив, сповнило мене острахом. Вірю, що до смерти образ цей стоятиме мені перед очима, наче живий. І підчас фронту, і в полоні я привик до трупів, але те, що я тут побачив, виглядало жахливо.

Небіжчиків з усіх ваґонів поскладано на одному місці. Всі вони нагі й замерзлі. Яких 600 трупів. Повитягані руки, відкриті очі, часто і рот, робили якесь несамовите враження і сповняли людину жахом. Штивні, замерзлі руки, простягнуті до неба, здається благали про помсту. Відвертаюся й відходжу.

Ставляю ноги несміло, помалу, щоб не поховзнутись на ховзькій дорозі, бо як впаду, не піднімусь уже більше. Товариші не піднімуть, бо сил не мають, а енкаведистам однаково.

Вздовж дороги лежить повно тих, що впали і не мають сил піднятися. Вони плачуть, просять, благають помочі. Декотрі за допомогою рук стараються просунутися далі вперед. Ніхто їм не допомогає, бо це булоб безглуздя. Знаю, що якщо схилюсь, щоб котромусь із них допомогти встати, сам перевернуся і сконаємо оба. Ноги трясуться, втомлені від незвичайного напруження. Розставляю їх широко і помалу просуваюся вперед.

Усміхнені обличчя енкаведистів доводять мене до люті. Здається, що якби мав трохи більше сили, не оглядавсяб на те, що згину, але вдушивби хоча одного з-поміж них. Під кінець дня всіх живих врешті порозміщувано по бараках.

Карантанна

Дальші дні, то дні жахливих "поверок". Годинами ми, ті напівнебіжчики, мусіли вистоювати на морозі серед снігу, ждучи, щоб службовий енкаведист вичитав наші прізвища. Знову багато померло. Решту зачинено у двох бараках по 200 людей в кожному. Ми мали переходити карантанну. Ніхто з-поміж інших полонених не смів наближуватись до наших двох бараків.

День-в-день в кожному із тих наших бараків вмирало 15-20 люда. Врешті із двох повних бараків зробився тільки один, що ще далі після цих двох місяців карантанни зменшився.

Пройшла врешті зима, надійшла весна і скінчилася наша карантанна. Не працюючи вже від трьох місяців, ті, хто пережив цей "відпочинковий табір" трохи прийшли до себе, і "совєтська власть" знову вирішила використати їх руки.

Я з переляком числив місяці мого

побуту в таборі: вже десять місяців, а виглядів на звільнення немає жадних. Як то довго ще прийдеться мені сидіти за дротами? Чи довго ще матиму сил, щоб усе те перенести? Повищо мусів годитися з долею і слухати заряджень таборових властей.

День-в-день маршували ми на торфові поля, віддалені яких 10 кільометрів від табору, копати торф, або висушений уже накладати в коші, що їх на своїх плечах заносили ми до табору.

Надходило літо. Починалися щораз дошкульніші спеки. В часі таких мандрівок до торфу ми мліли і втрачали рештки і так надвережених сил. Дала себе відчути недостача вітамін: майже всі полонені стали хворіти на шкорбут. Я тримався ще яко-тако, але зуби стали холітатися і в мене.

"Старший лейтенант-врач" Марушка

Що вечора молода енкаведистка "старший лейтенант-врач" Марушка приносила нам таблетки вітамін. Почувши, що нас декількох розмовляє по-польськи, присілась до нас і стала дещо розпитуватись. Довідавшись, що я говорю по-російськи, щодня приходила до нас на розмову. Розпитувалась про свята, про звичаї, говорила, що вона українка, але ніколи України не бачила, бо сама народилась на Кавказі. Колиж я випадково прозрадився, що знаю українську мову, вона говорила зі мною вже тільки по-українськи.

Так минав день за днем. Кинулась нова пошесть — сверблячка, як наслідок жахливого бруду в таборі. Я дістав її також, але завдяки знайомству з Ма-

ВАСИЛЬ ГАВРИЛЯК — МЕЙОР ЕДМОНТОНУ

В міських виборах Едмонтону, 7-го листопада, 1951, вибрано було великою більшістю голосів мейором того міста Василя Гавриляка, бувшого учителя, теперішного бизнесовця. Є він першим мейором українського роду великого міста в Канаді.

рушкою вилікувався мастю, що її діставав. Щойно тепер усіх "поляків" відокремлено в осібні бараки. Стали кружляти чутки, що всіх нас відішлють до Польщі. Тимчасом усіх "поляків" перевезено в центр міста, де затруднено нас при відбудові понищених будинків.

Рішаюся втікати...

30-го травня 1945 року нас повідомлено офіційно, що з того дня нас не трактуватимуть більше як полонених і що за декілька днів відідемо до Польщі. Зараз таки нас відставили до табору. Нашим радощам не було кінця. Та, на жаль, незабаром прийшло розчарування. Пройшло декілька днів, минув місяць, а ми далі в таборі. Далі голод, далі важка праця, тим разом при підсипуванні залізничих рейок. Я став зовсім серіозно обдумувати плян втечі.

Припадок прийшов мені тут з допомогою і я рішився втекти. Було це 4-го або 5-го липня. Недалеко за Мінськом ми, розкинуті в довгому ряді, підсипували по обох сторонах рейок насип. Свист паровоза давав знати, що надїзджає поїзд. Ми припинили роботу й стали чекати. Довжелезний транспорт большевицьких танків просувався на захід. Проїзджаючи поміж нами, поїзд помалу затримався: семафор замкнув йому дорогу.

Бачу, що по стороні, де я стою, немає вартового і тільки двох товаришів, що були віддалені від мене яких 30-40 метрів. Придивляючись пильно поїздові, вони не звертали на мене найменшої уваги. Поїзд рушає вперед. Мені в голові нагло родиться думка: тікати.

Рішаюсь в одній секунді. Кидаю лопату, чіпляюсь ваґону і за декілька секунд вже схований під брезентом, що прикриває танк. Зі схвилювання трохи бється серце. Трохи з радости. Лягаю тихцем під брезентом і не рухаюсь навіть, щоб вартовий не замітив. Чотири дні й чотири ночі їхав так в голоді. Живу лише думкою, що я поза дротами і за кілька день могтиму закоштувати вільного життя, що його не знаю вже рік.

"Шупасом" з Берестя назад до Мінська

На дворі похолодніло. Заноситься на бурю, дме сильний вітер. Поїзд затримується на якійсь станції. Я думав, що це вже Польща. Однак таки рішаюся вичекати ночі, заки залишати поїзд. Але — тут маю "пеха".

Вітер щораз сильніше сіпає брезентом, під яким лежу захований. Врешті зачеплений біля мене кінчик брезенту відкривається і вітер кидаючи ним, відкриває мене. Вартовий, хотячи привязати його назад, запримічує мене і, погрожуючи автоматом, наказує вийти. Зараз таки віддали мене в руки міліції. Мене замкнули в тюрму. Довідуюся, що я в Берестi-Литовському. Це вже справді "пех." Впав на самому польському кордоні.

Відбулося переслухання. Підозрівали мене, що я польський партизан, а за те грозила кара смерти. Не було іншої ради, як признатися, що я втік із табору полонених.

На диво, переслухували мене зовсім спокійно. Не били.

В ночі посадили мене на вантажне авто, що відвозило якісь клунки до Мінська, і під ескортою відправлено до табору, звідки я втік. Аж тут я пережив пекло. Маленька вартівня трьох енкаведистів, позамикавши спершу двері й вікна, стали мене "переслухувати". Переслух був дуже "делікатний". За несповна пів години я млів пять разів. Обливано мене водою, я вставав і "переслухання" тяглося далі. Як жеж я зомлів впяте, то не могли, видно, мене скоро привести до памяти тому, що опамятався я аж у бункрі.

У таборовому бункрі

Бункер це була власне таборова тюрма. Колись був тут льох на картоплю. Тепер тут пороблено з дощок перегороди і перемінено в місце кари для неслухняних вязнів. Був він доволі глибоко під землею, без світла. Одинокі хазяїни бункра — це незліченні щурі.

Норма харчу — 200 ґрамів хліба і пів літри чистої холодної води.

Мене охопила зневіра. Перестав надіятися, що колинебудь вийду на волю. На диво, відвідала мене в бункрі моя знайома енкаведистка Марушка. Насварила на мене за мою необережну втечу й залишила тютюн і сірники. Я набрав враження, що вона сварила на мене не тому, що я втік, але тому, що дав себе злови-

ти. Що декілька день приходила вона до мене й приносила захований тютюн та часами трішки хліба. Розказувала свіжі вістки. Говорила про процес Окуленіцького і тим самим казала додумуватися, що вже тепер існує протибольшевицьке підпілля. Робила надію, що незабаром всі "поляки" будуть передані польській владі і тоді я напевно буду звільнений і відісланий враз із іншими. І справді, це таки прийшло незабаром.

Під біло-червоними прапорами до Польщі

Після пятьох тижнів побуту в бункрі я вибився зовсім із сил і просто не міг втриматися на ногах. Тому, коли одного разу почув назовні дивний рух, уже не мав сили ні охоти піднятися й підійти до стіни, де можна було щось більше почути. Враз відкрилися двері на коридор і чоловічий голос вичитує два польські прізвища. За хвилину той самий голос викликує й моє прізвище. Вартовий відкриває двері до моєї келії й каже виходити на двір. Я ще не вірю сам собі. Виходжу, але нагле світло сонця, якого я не бачив уже пять тижнів, осліплює мене і я довший час не можу зорієнтуватися, яка причина того незвичайного руху біля мене. Помалу починаю привикати до світла.

Поза дротами стоїть поїзд, прибраний біло-червоними прапорами і портретами Бєрута і Жимєрського. Всіх поляків, яких прізвища вичитано, виводять за дроти і приміщують у ваґонах. Незабаром і я при допомозі двох полонених видряпуюсь на долівку ваґону. Ніхто нас уже не пильнує. Ніхто не кричить. Енкаведисти такі приємні, бажають щастя на дорогу.

Ще раз стрічаю Марушку. Вона їде разом із нами, як санітарна опіка. Врешті відїзджаємо. Після трьох днів дороги — Ілава. Це на колишній границі Східньої Прусії й Польщі.

Знову табір, знову переслухування, але вже без побоїв. Переслухує польське "УБ" (Уряд Безпеки).

Кажуть, що звільнюватимуть зараз тільки хворих, а здорові поїдуть ще на два тижні допомогти при жнивах. Це мені ні раз не подобається і починаю обдумувати якийсь спосіб, якби то чимскоріш вирватися із табору.

Для вповнювання карт звільнення потрібно людей, що знають писати по російськи і по польськи. Я зараз таки зголошуюся для помочі. Як одну з перших виповнюю свою картку і вкладаю поміж карти хворих до підпису командирові "УБ". На другий день я вже вільний. З невисказаною радістю залишаю табір. Свідомість, що я вже поза дротами, за якими довелося просидіти понад 13 місяців, свідомість, що можу сісти на поїзд і поїхати, куди хочу, майже приводить мене з радости в божевілля.

До побачення в . . . Києві . . .

За табором мале озеро, почерез нього міст. На ньому стрічаю Марушку в товаристві двох бійців. Вона зараз таки відходить від них і підступає до мене. Стоїмо над самою водою. Вона бажає мені щасливої дороги і врешті запитує:

— Володя, скажи мені чесно, чи ти поляк, чи українець?

Не знаю, що відповісти. Боюся провокації, але врешті рішаюся. Я був готовий кожної хвилини штовхнути її в воду, а самому втекти. Відповідаю:

Українець.

— Я так і думала... Ну, здраствуй, Володя, і... я бажаю тобі, щоб ми ще колись стрінулись у Києві, але щоб тоді ти був у такій армії, в якій ти сам хотівби бути...

Короткий військовий салют і Марушка побігла до своїх бійців. А я стояв так ще хвилинку, здива не виходячи. Врешті звільна пішов на станцію, де відразу сів у поїзд, в напрямі на Краків.

Числа І Числення

Коли люди винайшли мову як засіб порозуміння між собою, в скорому часі показалася потреба письма як способу, яким можна утривалити людську мову і передавати людські думки для пізнішого часу. А в слід за тим повстали теж і поняття чисел, які початково були звязані з кількістю пальців на руках і ногах. Рахування при помочі пальців на руках і ногах було найпершим способом людського числення. Примітивні племена рахували в той спосіб кількість своїх побитих ворогів. Сліди того до сьогодні залишилися ще в деяких примітивних народів. Приміром — є ще індіянські племена в Північній Америці, де "пять" значить те саме, що рука, а "десять" — те саме, що дві руки. А в перській мові слово "пять" значить те саме, що пястук.

Якби на кожне число люди вживали іншої назви, тоді треба булоб вигадати безконечну кількість слів. Тому дуже скоро винайшли люди спосіб повторювання чисел, що були властиво помноженою кількістю пяток і десяток. Таким чином пятки й десятки стали підставою сьогоднішньої десяточної системи в рахуванні, 10, 100, 1,000 і т. д. Правда, подекуди прийнято за підставу чисельного ряду 12, яка то цифра вигідна тим, що вона поділяється через 2, 3 і 4, в той час коли 10 подільне тільки через 2 і 5. Це завважуємо в деяких мірах і в старих грошевих системах. Приміром — в анґлійській валютовій системі один шилінґ має 12 пенсів, а не 10, одна стопа має 12 цалів. Десяточна система прийнялася в світі від 1799 року, коли то перші запровадили її в себе французи, а потім поширилася вона майже по цілому світі.

Через те, що на одній руці чи нозі є 5 пальців, а всіх пальців разом є 20, прийнято було за підставу рахування дві основні цифри: 5 і 20. Так було в мексиканського народу Азтеків, який уживав окремих слів на числа 5, 10, 15 і 20. Число 60 висказувалося там: три рази двадцять, а число 18 — 15 плюс 3. Сліди тої двадцяткової системи знаходимо ще в французькій мові, де нпр. 80 називається "чотири двадцятки", а нпр. 95 = чотири двадцятки і 15. Це саме відноситься до анґлійського фунта штерлінґів, який поділяється на 20 шилінґів.

Числові знаки в письмі мають інакше значення, як букви. В той час як букви означають якийсь звук, якого тим чи іншим способом утривалюють на письмі, цифрові знаки показують нам поняття чисел, що не мають ніякого відношення до звуків. Коли шукаємо в історії перших числових знаків, то мусимо вдаватися до тих народів, котрі перші вживали письма. В старовинних єгиптян була вироблена система записувати числа. До наших часів збереглася рахункова єгипетська книжка з року 2,200 перед Христом. З неї довідуємося, що тодішні єгиптяни рахували простіші рахунки на пальцях, а більші на спеціяльних табличках з камінцями, подібних до тих, яких подекуди вживають діти в школах, де нанизані кульки на дротах помагають їм поборювати перші рахункові трудноі.

В Ассирійців і Вавилонців, які мали високо розвинену математику й астрономію, само собою була теж і циферна система дуже добре поставлена. Значили її клиновим письмом: прямовісний клин значив 10, спрямований на ліво — 100, на право — 1,000. Крім того вживали там ще "шістьдесяткової" системи. Нпр. 120 означували як 2х60, а 150 — писали: 2х 60 і 3х10. Цікаво, звідки люди почали вживати цієї системи, якої сліди збереглися навіть в українській мові, (одна копа — 60, дві копи — 120, пів копи — 30).

Ассирійські священики звернули увагу на те, що число 60 є одиноке понижче 100, я ке подільне через більшу кількість малих чисел, а саме через 2, 3, 4, 5 і 6. Тому сперли на ньому систему мір і ваг цілого старинного світу. Це збереглося до сьогодні в помірі математичних кутів ступнями 60°, 180° і 360°), а також у мірах часу: одна година має 60 мінут, мінута — 60 секунд.

Старинні греки й римляни мали до-

бру систему числописання, а вживали до того літер азбуки (греки), і спеціяльних знаків (римляни), яких ще досі часом уживають на годинниках. Характеристичнє те, що нпр. у римських цифрах VII (7), XVII (17), XV (15) знак V, що рівняється нашому 5, має постійне одне й те саме значіння, незалежно від свого положення на початку, в середині чи на кінці числа, в той час як у нас вартість числа залежить від його місця, нпр. 25, 52, 252, 525 і т. д. Цей спосіб перейшов до нас з Індій. Індійські брамани (жерці браманської релігії) були знаменитими математиками і їм завдячуємо поняття зера (нулі, 0), до того часу незнане. Ця система перейшла до нас за посередництвом арабів з Індії почерез Персію в той час, коли араби завоювали були всі північні береги Середземного Моря. Тому й називаємо наші тепер уживані числові знаки арабськими цифрами. Спершу було заборонено їх уживати. Приміром — в італійському місті Фльоренція в 1299 році було видано проти них спеціяльний закон. Одначе задля своєї практичности поширилися вони дуже швидко по цілій Европі, хоч кілька разів міняли свій вигляд і теперішню форму прийняли остаточно аж після винаходу друкарської штуки.

І. К.

Історія Шовку

Історія шовку починається неначе казка. В 2697 р. перед народженням Христа завважила китайська цісарева, як розвивається шовкова кукла, і з цікавости почала розмотувати тонесеньке шовкове волокно кукли. Ніжне тоненьке волокно шовкової кукли так сподобалося цісаревій, що вона наказала своїм служницям шукати та розмотувати більше кукол, а відтак прясти це в шовкові нитки і ткати шовкову тканину. По довгих заходах та невдачах перша шовкова матерія, ніжна та тривка, увінчала труди багатьох робітниць і перший шовковий одяг став улюбленим одягом королеви.

Одначе королева не хотіла, щоб такі самі одяги мали й інші люди, а зокрема, щоб тайна нової матерії не передісталася за кордони Китаю. Тому китайський цісар видав декрет, яким під карою смерти заборонив виносити яєчка шовкопрядки поза кордони Китаю. І тайна шовкопрядки булаб удержалася в Китаю дуже довгий час, якщоб не любовна історія одної китайської принцеси. Ця принцеса залюбилася в одному туркестанському князеві і вийшла за нього заміж та й переселилася на постійне до Східнього Туркестану. При виїзді з Китаю вона в своїй зачісці перевезла невелику кількість яєчок шовкопрядки до Туркестану і подарувала їх своєму чоловікову. За кілька літ і тут уже поширилися шовкові тканини. Одначе й туркестантський князь заборонив вивіз тканин та яєчок шовкопрядки поза кордони своєї країни. Та два несторіянські монахи скрили яєчка в своїх подорожніх палицях і в той спосіб перенесли яєчка шовкопрядки 546 року до Візантії. Звідси поширилася годівля шовкопрядки та вибір шовкових тканин уже по цілому світі.

Сьогодні в багатьох краях плекають шовкопрядку, що продукує ніжне шовкове волокно. Чверть міліона разів мусить гусільниця шовкопрядки зробити головою знак 8 за час сімдесяти годин, щоб замотати себе в шовкову скорупу, збудовану з шовкового волокна, довгого майже дві милі.

Опісля робітниці збирають ці шовкові кукли, кидають їх у горячу воду, в якій кукла гине, але волокно дається легко розмотувати. Після розмотання волокна воно йде до фабрик, звідки виходить по ріжних переходах чудовою шовковою матерією.

Шовкопрядка живе виключно листям морвового дерева і тому годівля шовкопрядки можлива тільки там, де є морвові дерева, тобто де є лагідний клімат. З тієї ніжности морвового дерева та ніжної тоненької нитки шовкопрядки має в собі щось теж і кожний шовковий одяг, що надає чару й ніжности тим, які його носять.

Тайна Морської Глибини

Людина завжди бажає пізнати те, що закрите для її ока, чи недоступне для змислів. Це й є причиною людського поступу. Одною з таких тайн, що цікавила людей від найдавніших часів, була морська глибина. Досі вдалося пірнути в море найглибше на 923 метри. При помочі звичайного костюму нурця не можна зійти глибше, як на яких 100 метрів, або около 330 стіп. Уліпшений поринальний апарат уможливлює дістатися на подвійну глибину. Італієць Пієтро Вассена збудував спеціяльний підводний човен і при його помочі пірнув до глибини около 1,350 стіп в озеро Комо, в Італії. Найглибше дістався американець Бійб в році 1934, в свойому кулистої форми апараті, бо дійшов до 923 метрів і це досі залишається неперевершеним рекордом.

Чого шукають люди на дні моря? Одні досліджують тамошні умовини життя, їх цікавить, які створіння там живуть і як вони живуть. Але куди більше інтересу представляє можливість довідатися щось ближче про вік землі, про те, чи і як жили колись люди на тій частині поверхні землі, яка пізніше зійшла на дно моря. Старі перекази говорять про Атлянтиду, висококультурну країну, яка в році около 8,000 перед Христом була залита океаном. Фільософ Плятон окреслює її мешканців як висококультурних і з розвиненою наукою людей, такіж самі вістки зберігаються і в інших старовинних писаннях. Можливо, що памятки їхньої культури зберігаються десь на дні моря.

Це глибоке дно мабуть покрите спеціяльною червоною глиною, дуже насиченою радіоактивними елєментами. При помочі радару вправді можна багато довідатися про морське дно, одначе докладно пізнати його можна тільки зорґанізувавши відповідну поринальну експедицію, ане легка це річ, коли бважимо, що нпр. атлянтійський океан сягає 10,850 метрів глибини, а Пацифік у деяких місцях ще глибший.

Обраховано, що найдовше можнаб перебути на дні моря яких 122 годин, з чого майже половину забралоб само поринання. Температура на дні має бути дуже низька, а тиснення таке велике, що колиб одна капля води протиснулася якось крізь поринальний апарат; вона поділалаб на людину як стріл. Відповідно до того й мусить бути збудований поринальний апарат, щоб витримати це страшенне тиснення. Само собою, що на дні моря панує повна темрява, не проникає туди денне світло.

Неодне диво є ще в світі, який нам здається тепер таким малим і знаним, і немало ще відважних людей пострадає своє життя в намаганні відкрити віковічні тайни, які зберігаються на таємничому дні моря. **І. К.**

Як не думаєш кусати, не гавкай.

Краще вмерти ніж мати злих дітей.

Краще бути в могилі ніж бути невільником.

Хто вдоволяється малим, той ніколи не буде мати досить.

Краще терпіти несправедливість ніж когось кривдити.

Чорт ніколи не спить.

Брехня має короткі ноги.

Хто легко бреше, той легко й краде.

Правда йде повільно, але йде далеко.

Шукай нових, але тримай старих приятелів.

Хто завжди співає, той не може мати злобних думок.

Без поту нема меду.

Нема ніде плотів з ковбас.

Якби не було убогих, сонце не світилоб.

ПОВЕРХ ПЯТЬД B9077 Т ВЗІРЦЕВІСТЬ ЯКОСТИ

ПРОДУКТИ НА ЯКІ МОЖЕТЕ БУТИ ПЕВНІ

Воно коштує менше як 1 цент за MAGIC BAKING POWDER, щоб спечи Кейк ... цей один цент є варта сорок разів більше від своєї власної вартости, коли заощадите кошт кейка — Меджик Бейкінґ Повдер НІКОЛИ не заводить.

Уживайте GILLETT'S LYE до чищення і роблення мила. Буде коштувати менше як один цент за кусник мила, коли будете його робити з Джіллет'с Лайом.

FLEISHMANN'S FAST RISING DRY YEAST — Це нове скоро ділаюче сухе дріжджя позістає свіжим і з повною силою тижнями без охолоджування. Одна пачка рівняється одному кускові свіжого дріжджя в кожнім приписі.

Можна дістати у вашого найближчого ґросерника або в загальному шторі. Глядіть на сторону 61.

STANDARD BRANDS L

MONTREAL - TORONTO - WINNIPEG